

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

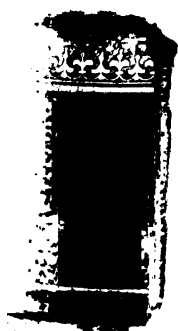
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

METROLOGICORUM SCRIPTORUM

RELIQUIAE.

COLLEGIT RECENSUIT PARTIM NUNC PRIMUM

EDIDIT

FRIDERICUS HULTSCH.

VOLUMEN II

QUO SCRIPTORES ROMANI ET INDICES CONTINENTUR.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCLXVI.

2

24

97980

97980

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

PRAEFATIO.

Postquam ad prius volumen praefationem scripsi, in qua ea quoque subsidia enumeravi quae iam ad hanc alteram partem edendam collegeram, auxi eum apparatus Guelferbytanæ bibliothecae copiis quas aestate superioris anni adii. Praeterea GUILIELMUS CHRIST, vir studiorum similitudine mihi coniunctissimus, tribus commentariis quos infra suo quemque loco laudabo multa et egregia ad nonnullas res difficiliore illustrandas contulit. Sed iam singula quaeque persequar.

108. 109. Varronis librorum de lingua Latina reliquias quae nunc exstant omnes constat fluxisse e codice Florentino illo saeculi XI (F), quem olim contulit Petrus Victorius. Eundem cum nuper descripsisset H. Keilius idque apographum concessisset L. Spengelio, hunc precibus adii, ut ad eos locos quos in hunc librum recepturus essem variam Florentini scripturam ex illo apographo mihi adnotaret. Respondit petenti vir egregius paratissimo animo misitque mihi ad locum de agrestibus mensuris (V, 34 s., nobis fr. 109) ipsius Florentini scripturam; ad alterum autem locum (V, 169 ss., fr. 108), qui in Florentino nunc desideratur nonnullis foliis abscissis posteaquam Victorius eo usus est, adnotavit varietatem alius cuiusdam codicis a Keilio collati, qui accuratissime ex ipso antiquo Florentino descriptus est (N). Atque haec quidem per litteras Spengelius mecum communicavit; praeterea rationem habui eius commentarii quem idem de libris Varronis emendandis scripsit: *Ueber die Kritik der Varronischen Bücher de lingua Latina. Abhandl. d. Bayer. Akad. I Cl. VII Bd.*

II Abth. 1854 (quem librum significavi nota *Spe*). Nec ad locum de agri mensuris omisi ea quae Lachmannus in *Mus. Rhen.* II p. 356 ss. (*La*) exposuit. Denique adnotavi varias scripturas quae apud Priscianum in libro de figuris numerorum (§ 15 s.) inveniuntur (*Pri*), ubi usus sum editione Keilii. Nec tamen persuadere mihi potui omnia quaecumque apud Varronem leguntur omissa a Prisciano ob eam ipsam causam Varroni abiudicanda esse. Nam extrema quidem Varronis verba (§ 174 *quod libram* cet.) iniuria sive Priscianus omisit sive librarii eius, quam negligentiam etiam aliis locis commissam esse consentaneum videtur. Et alioquin nonnulla errata sunt apud Priscianum quae recte habent Varroffis libri. — In fr. 109 p. 51, 12 certa coniectura correxi *esse p.* id est *pedes* ex Florentini scriptura *esset*. De compendio *p.* conf. p. 54, 10. 55, 14 ss. 58, 27. 59, 23, denique legem parieti faciundo in C. I. L. vol. I p. 577.

110. Varronis locum de agrestibus mensuris qui legitur in libro de re rust. I (cap. 10) vulgatae lectionis erroribus purgatum edere non potuissem, nisi insigni humanitate H. Keilius precibus meis satisfaciens ex uberrimo suo apparatu Varroniano misisset mihi varias scripturas codicum Laurentiani LI, 4 (*L*) saeculi XV et Caesenatis bibliothecae Malatestianae (*M*) saeculi XV, quorum de origine atque auctoritate luculenter exposuit in *Observationibus criticis in Catonis et Varronis de re rustica libros*, quae prodierunt Halis a. 1849. Praeterea idem recte me monuit, ne omitterem variam scripturam codicis antiquissimi Florentini nunc perditum, unde omnes reliqui libri manu scripti derivati sunt. Quam scripturam olim adnotaverat Politianus ad marginem Venetae editionis scriptorum rei rusticae principis¹⁾; descripserat inde H. Brenemannus, quo apparatu tum Gesnerus usus est (v. eiusdem *Script. rei rust.* Lipsiae 1735 p. XX). Sed nuper Keilius — siquidem

1) Usus sum exemplo eius editionis Dresdensi, in quo desunt XII prima et II ultima folia, sed haec duo suppleta sunt manus scriptura. Leguntur in fine singularum partium, Catonis, Varronis cet.: OPERA ET IMPENSA IENSON — VENETIIS — M.CCCC.LXXII.

recte intellexi ea quae per litteras scripsit — invenit ipsum illud Venetae editionis exemplum Politiani notis nobilissimum, atque inde eas omnes descripsit. Quod exemplum quoniam vir praestantissimus tum cum ad me scripsit non in manibus habuit, dubitationem sibi relinqui significavit, an Politianus p. 52, 19 haberet '∞∞ C. 2 pedes hae', ubi in Veneta leguntur 'M. M. C. pedes. hae'. Omnino autem cum Politiani notae usui esse non possent sine Venetae comparatione, huius varietatem ubique adscripsi (*Ve*), et praeterea distinxī Politiani scripturam apud Gesnerum atque illam quam Keilius ad me misit notis *P^o* et *P^k*. Denique adnotavi etiam, ubi opus esse videretur, scripturam Gesneri et Schneideri (*Ge*, *Sch*, eorumque consensum *vulgo*). — P. 52, 11' ad *seu quid aliud* (sic epim emendandam esse censui librorum scripturam *si quid aliud*) conf. Cic. de r. p. 1, 17, 29: *ut mihi Platonis illud, seu quis dixit alius, perelegans esse videatur*.

111. In recensendo Columellae loco qui est de agri mensuris gratissimam operam mihi navavit A. Nauckius ad caput I libri V ex codice olim Sangermanensi, nunc Petropolitano 207 varia scriptura diligentissime adnotata. Sic contigit ut hanc quamvis exiguam Columellae operis particulam ex vetustissimi illius libri auctoritate edere possem. Quae si quis cum Schneideri editione contulerit, vix eundem scriptorem hic atque illic legi dicat. Praeterea autem cognovi editionem principem Venetae, quae Iensoni studio prodiit (supra adn. 1), multo propius abesse ab illo Petropolitano libro quam vulgatam Schneideri scripturam. Ergo illis vulgatis erroribus omissis praeter Petropolitanum codicem (*S*) huius tantum editionis rationem habui (*Ve*), quo facto simul id assecutus sum, ut Politiani notas e Florentino quodam codice excerptas (*P*) adscribere possem. In varia Petropolitani scriptura si quae cursivis litteris expressi, ea in rasura posita sunt. — P. 54, 10 post *passus* librorum ductus variis modis corrupti sunt; sed genuinae scripturae vestigia servavit *S*. Nam quod ex hoc affertur *sunt campum*, olim fuit *SVNTEAMPV*, id autem facile solvitur in *sunt ea m(ilia) p(edum) V* (conf. scripturam Vaticanani p. 58, 27). — P. 54, 19 *possumus* ita quis tueri pos-

sit, ut infinitivum intercidisse dicat; verum apparet ipsum *possumus* alienum esse ab hoc loco et *posuimus*, ut vulgo, legendum esse. — P. 55, 2 nota Q pro VI et in Petropolitano codice saepius et in vetustissimo Isidori libro iis locis qui apud nos sunt p. 109, 13 et p. 121, 8 invenitur.

112. Vide Gromaticos veteres ex recensione Lachmanni p. 30. Codices sunt *A* Arcerianus, *E* Erfurtensis; *La* significat scripturam a Lachmanno editam, a qua ego nonnullis locis ita recessi, ut veterum librorum auctoritatem praeferrem. Figuras corruptas in *A* restitui.

113. Vide ibid. p. 94, 9—95, 10 et 96, 21—97, 13. Nam locum interpolatum qui p. 95 s. legitur separatim edidi (fr. 128).

114. Vide ibid. p. 121, 25 — 123, 10. Codices sunt Arceriani pars altera *B* et Gudianus *G*. Duobus locis nota trientis in libris corrupta est aut in I. L. (*B* p. 59, 24) aut in L (*G* ibid.) aut in II (*BG* p. 61, 1). Ubi Lachmannus expressit duplicatam illam sextantis notam quae similis est litterae S e contrario positae; nos dedimus ZZ, de qua notatione infra ad fr. 133 et extrema hac praefatione dictum est. — Ibidem p. 60 vs. 6 *sicut* librorum scripturam servavi ac postea *sicut videtur* interclusi, quo facto nulla offensio relinquitur. — Tum p. 60, 25 locum de quo iam paene desperaveram levissima mutatione sanari posse intellexi. Nam cum *B* habeat *pruniuero*, id solvi in *prodeunt vero*, reliquam autem Arceriani scripturam intactam reliqui. — Denique p. 61, 4 medimni aestimatio monetali mensura, ut recte Lachmannus adnotat, debet esse *iugerum unum, unciam, dimidium scripulum* ($= 1\frac{4}{5}\frac{9}{16}$); atque id ipsum exprimere voluit Lachmannus, posuit autem pro dimidio scripulo dimidia sextulae, h. e. binorum scripulorum, notam, quod probari non posse apparet. Omnino autem alienum esse duco ullam dimidii scripuli notam coniectura effingere, quam nusquam inveniri expressis verbis scribit Maecianus (§ 39), nec vero ego usquam repperi. Nam de ponderibus quidem si agitur, dimidium scripulum est obolus: at quis sana ratione hoc Hygini loco oboli notam inculcare audeat? Sed tamen per

notas illam medimni definitionem ab Hygino scriptam fuisse codices testantur. Quid igitur relinquitur, nisi ut statuamus Hyginum, qui antea (vs. 1) in simili computatione unum scripulum omiserit (v. Rudorff. Grom. II p. 421), hoc loco pro dimidio scripulo posuisse totum scripulum, scripsisse igitur *monetali mensura (iugerum)* I—~~℥~~? Nam hi quidem notarum ductus proxime accedunt ad scripturam in *B* traditam I $\overline{\text{CC}}$.

115. L. Volusii Maeciani distributionem, ut supra dictum est, repetivi ex recensione Mommseni (*Abhandl. d. Sächs. Gesellsch. d. Wiss.* vol. III 1853. p. 281 ss.). Qui litteris a. d. V Cal. Febr. a. 1863 ad me datis scripsit sibi nunc § 45 *tetrachmum* pro vulgato *tetradrachmum* e librorum auctoritate legendum videri. Sunt autem hi libri quibus usus est Mommsenus (*Mo*) Parisinus 8680 (*C^r*) et Vaticanus 3852 (*C^v*), uterque membr. saec. X, quorum consensum idem notavit per *C*. Priores editiones diligenter contulit Böckingius (*Bö*), cum Maeciani libellum edidit Bonnae 1831. Ego, sicut initio praefationis ad prius volumen demonstravi, mihi non licere existimavi totum Mommseni apparatus repetere, qui in ipso illius libro praesto sit omnibus quorum ea accuratius perquirere interest. Varios autem notarum ductus qui in libris inveniuntur, quantum fieri potuit, repetivi extrema hac praefatione, ubi omnia quae ad id genus pertinerent collegi. Pauca tamen omitti necesse fuit, ne nimii sumptus novis typis excudendis bibliopolae fierent; haec igitur quaerenda sunt in ipso Mommseni libro. In extrema libelli particula, quam omiserunt editores ante Mommsenum (vide illum p. 287), addidi variam lectionem codicis Vaticani traditam ab Helbigio, qui Epiphaniae interpretationem Latinam ex eodem codice mihi descripsit.

116. Liber de asse in editione principe quam indicavi in prol. § 114 adn. 1 legitur p. DCC·s.; significavi *Ro*. Denuo eundem libellum excusserunt Gronovius (*Gr*) in libris de sestertiis (Amstelod. 1656: de reliquis Gronovianis editionibus vide Böcking. p. 9) et Böckingius (*Bö*) una cum Volusio Maeciano (Bonnae 1831).

117. Locis Festi, ut consentaneum erat, statim addidi ea quae Paulus habet ex Festo excerpta, quae minoribus litterarum formis distinxī. Ex Festi codice omnem scripturae varietatem adscripsi, passim auctam et correctam ab H. Keilio in Mus. Rhen. VI (1847) p. 618 ss., quae supplementa notavi addita littera K. Nonnulla tacite secundum Keilium correxi, ut p. 77, 7 *quodcumque*, p. 79, 19 *imperfectam*. Extremos Festi locos repetivi ex Mommseni recensione quae nuper prodiit in commentariis Acad. Berol. a. 1864 p. 57 ss. Idem initium plebisciti Siliani per litteras emendatum ad me misit, ubi de nota III, i. e. *duodequingenta*, conferri iussit legem repetundarum (C. I. L. vol. I n. 198, 34); ac similiter in aliis inscriptionibus inveniuntur IIX, XIIIX, XXIIIX (v. indices ibid. p. 613). — Pauli locos edidi e codice Guelferbyitano 10. 3 Aug. in 4 membranceo saec. X (G). P. 76, 17 non offendo in verbis *singuli pondo libras*, quae nuper in dubitationem vocavit Madvigius in Emend. Liv. p. 318. Nam et hoc loco et apud Varronem de l. Lat. § 182 et Livium 26, 47, 7 *libras* antiqua genetivi forma mihi esse videtur. — Scaligeri, Ursini, Muelleri scripturas significavi *Sca*, *Urs*, *Mue*.

118. Prisciani locum e libro de figuris numerorum repetitum recognovi secundum codicem Gudianum 132 fol. 66^b ss., quem H. Keilius in hoc libro edendo omisit, adhibuit autem ad Prisciani Partitiones (v. praef. p. 398 s.). In hoc codice memorabilis est scriptura *dardaniū* (§ 14), de qua vide prol. p. 23. — P. 84, 20 ex librorum auctoritate edidi *tetrachma*. Praeterea nulla fere in re discessi ab eo verborum Prisciani contextu quem egregie constituit Keilius.

119. Victorii argumentum calculandi ex codice Bamberg. membr. saec. X vel XI edidit Christius in annalibus Acad. Monac. (*Sitzungsbericht* etc. 1863. I. p. 132 ss.). Idem fragmentum inter Bedae Venerabilis scripta exstat edita Basileae per Io. Hervagium a. 1563, vol. I p. 147. Ubi hic titulus praefixus: *Bedae Presbyteri praefatio in libellum de ratione calculi*. Apparet autem Bedam suo arbitrio quaedam mutavisse, nonnulla etiam addidisse, mi-

nime tamen meliore exemplo quam nuper Christium usum esse.

120. Carminis de ponderibus codex archetypus ipse, unde omnes nostri libri manu scripti derivati sunt, tot et tam gravibus mendis inquinatus fuit, ut, etiamsi illum librum in manibus haberemus, plurimis tamen locis de genuina scriptura dubitatio relinqueretur. Iam vero ex hoc quasi impuro fonte turbatior etiam rivulus defluxit in codicem illum octavi saeculi, olim Bobiensem, nunc Vindobonensem, cuius scripturam in lucem protulit Endlicherus (Prisciani grammatici-carmina. Vindob. 1828). Nam exaratus est is codex magna, ut videtur, scribendi festinatione ab homine admodum ignaro atque indiligente, qui non solum oscitantia plurima peccaverit, sed etiam, quamvis vix Latina sciret, aliquotiens ea quae in archetypo aut non distincte aut perturbate scripta essent pro arbitrio mutaverit (vide cum alios locos tum vs. 33: *quam dicere duellam*, 76: *hoc si bafon*, 112: *modulatus suo per esse*, 133: *quis minor argenti*). Praeterea ex archetypo alii libri maiore cum cura et a peritioribus hominibus descripti sunt iique in variorum grammaticorum manus venerunt, qui coniecturis et corruptos locos et, ut fieri solet, etiam integros tentarent. Inde quot fere sunt codices praeter Bobiensem, tot formas habemus huius carminis a grammaticis partim depravati; quibus libris accedit ipsius Bobiensis scriptura secunda ac tertia, utraque ex eodem interpolationum genere orta. Nobis in recensendo hoc carmine necesse visum est primum omnes Bobiensis libri scripturas adnotare, quae apud Endlicherum inter reliquas adnotationes dispersae non ita in oculorum obtutum cadunt, ut et codicis auctoritas et criticae artis ratio requirit. Praeterea alterius formae quam interpolatam diximus specimen praebuimus ex Guelferbytanis duobus Gudianis, altero 132, altero 64 (utroque membr. saec. X in 4), quos libros admodum neglegenter olim a Wernsdorfio adhibitos ego denuo cum Endlicheri editione contuli. Significavi Bobiensem codicem littera *A* (primam eius manum *A*¹, secundam et tertiam *A*² et *A*³), tum Gudianum priorem *B*, alterum *C*. His codicibus addere poteram Parisinum 7211 ab Angelonio

editum et cum Endlicheri libro collatum ab Orellio in app. ad Phaedri fab. p. 241 s., tum Sangallensem 817 nuper a Car. Schenkelio collatum (*Sitzungsber. d. Wiener Akad.* 1863 p. 56 ss.); sed cum viderem eos codices nulla re praestantiores esse Gudianis, nolui hoc supplemento adnotationem criticam onerare magis quam ornare.

Iam vero quas leges in recensendo carmine secutus sim, breviter exponam. Merito supra reprehendi illius librarii qui Bobiensem codicem exaravit negligentiam et imperitiam. Sed tamen ea ipsa ignorantia maiorem efficit huius libri auctoritatem quam ceterorum omnium; nam in hoc quidem nihil coniectura ita immutatum est, ut id pro vero haberi possit. Ut planius dicam, aut genuinam scripturam habemus in Bobiensi aut ea menda quae facillime cognoscantur. Ergo quoad aliqua probabilis ratio afferri poterit, aut ipsa Bobiensis scriptura erit sequenda, aut, sicubi eam corruptam esse apparebit, ex his ipsis corruptelae vestigiis elaborandum ut vera lectio inveniatur. Nec prius, quam id fieri nullo modo poterit, confugiendum ad interpolatos codices, quorum scripturam ubicunque diversam a Bobiensi recepimus, ea certe dubitatio relinquitur, sitne illa vera scriptura casu quodam felici servata, an orta eadem ex hominis grammatici probabili coniectura. Ac vero saepius coniecturas quam antiqua verba in istis codicibus exstare arbitror. Reliqua commodissime ita demonstrabo, ut, quibus locis ab Endlicheri editione discesserim, singillatim proponam. Vs. 7 recepi *minora* ex A, quippe quod melius respondeat priori *maius* quam vulgatum *minuta*. Ibidem *nil* ex eodem libro videbatur scribendum esse, sed cum ibi ^l exaratum esse cognovissem (Endl. praef. p. XI), quo compendio etiam pro *nil* festinans librarius facile uti posset, servavi *nil*, quod certe est numero aptius (et conf. vs. 188). — 11. *ve* apud Endlicherum a typoscripto erratum esse videri recte scribit Schenkelius l. c. p. 61 adn.; nos *vel* edidimus ex A. Scripturam *lentis vergantur* in octo, quam altera codicum familia habet, Christius (Mus. Rhen. XX p. 71) ortam esse suspicatur ex *lentisve graniter octo*. — 17. *dragmam* et sic per *g* ea vox ubique le-

gitur in ABC, nec dubitandum est, quin sic scripserit is qui hoc carmen composuit (v. indicem s. v.). Idem statuendum videtur de *olce* vs. 17 et *eminas* vs. 68. — 21. *sicilicum* A, ubi vulgatum *sicilicus* non debebat tenere Endlicherus (conf. vs. 78). — 32. *Grai* AB, *Grai* vulgo. — 36. ex corrupta in ABC scriptura *emnam* vulgo factum est *hinc Mna*, quod recte repudiat Schenkelius, ipse *ei mnam* coniciens. Sed potius *unam* cum Vineto scribendum, probatum id quidem et Schenkelio et Christio p. 57 (commentarii in vol. I p. 67 adn. 5 citati). — 37. *docuisse* interpolati codices, *dixisse* A³: neutrum cum genuinum esse videretur, ex *vocare*, antiqua scriptura in A, effeci *memorare* coll. vs. 93. — 38. *dragmis* ex A, nam vulgatum *drachmas* tam barbarum est, ut scriptori carminis tribui non possit, qui quidem *dragmis* posuit pro *dragmarum numero*. — 46. de *ac si* conf. vs. 116. — 48. *nec quae* Endlicherus secundum Wernsdorfii coniecturam: *ego neque quae* scripsi cum Schenkelio. — 57. *malis* nimirum non minus recte in A scriptum, quam coniunctivi leguntur vs. 75. 94. 184 s.; falsum igitur vulgatum *mavis*. — 62. *cybus hic* sine dubio est antiqua scriptura, nam et *hic* rectissime est positum et *cybi* redit vs. 195. Pessime *hic* vulgo omissum metrumque turbatum. Schenkelius coniecit *cubus*; *hanc ne cui*; Christius in Mus. Rhen. XX p. 71 *cubus hic*. — 69. 70. de his versibus multum dubitaverunt et priores editores et nuper Schenkelius l. c. et Christius in Mus. Rhen. p. 72. Ego secutus sum Endlicherum *quis* ablativo casu scribentem, quae forma redit vs. 187. Tum proximo versu *duos* restitui ex ABC, ubi *duas* Endlicherus praetulit, cum eum lateret *choenix* in tabulis medicinalibus idemquæ apud Epiphanium et in fragmento πει μετρων masculini generis esse (vide indicem). Nec deest Latinus auctor Epiphanii interpretis p. 106, 8. Sic scriptori huius carminis vera et cum optimis auctoribus congruens expositio mensurarum vindicata est, ut congrius habeat choenices tres sive sextarios sex sive cotylas duodecim, choenix sit duorum sextariorum sive quattuor cotylarum: nulla igitur iam apud hunc poetam choenix quattuor sextariorum, quae efficiebatur ex vulgata olim scriptura *qui*

quater adsumptus. — 71. *sextarii* Endlicherus edidit pro vulgato antea *sextari*, qui cum aliis locis ubique vulgatae scripturae varietatem afferat, hic autem nihil plane adnotet, dubito num *sextarii* habeat A, certe id non a prima manu. Utut est, sine dubio *sextari* scribendum, quoniam quo emendatior carminis forma prodiit, eo magis declaratum est scriptorem rei metricae bene gnarum fuisse nec longas brevesque syllabas inter se confudisse. Qui cum *sextarius* vs. 65 in secunda syllaba recte produxerit, quis neget quin paulo post *sextarii* librarius potius scripserit quam antiquus poeta? Accedit quod idem *sextari* probabiliter restitui vs. 80, ubi cum vulgo ex interpolatis libris editum sit *sextario*, in A autem inveniatur *si sextarios*, apparet ex hac corrupta scriptura eodem iure *sextari* elici posse, quod unum structurae huius loci conveniat. De contracta genetivi forma conf. vs. 127. — 72. *recipit* A, *capiat* B vulgo. — 73. *cyatos* ex A et sic per *t* reliquis locis scripsissem, nisi vs. 80 *cyathus* in A¹ legi Endlicherus doceret ad vs. 75. Sed eo ipso loco duo deprehenduntur typothetae errores (*chyatos* alterum pro *chyato*, et *cyaci* pro *cyati*), quae editoris neglegentia etiam codicis scripturam vs. 80 dubiam reddit. — 78. *coclearia* edidi ex BC idemque suadet A; *cochlearia* vulgo. Item vs. 83. — 83. *scripuli*que hoc loco A cum BC; vulgo *scripli*que, ut A habet reliquis locis. — 89. *superest* A¹ rectissime, *superat* vulgo. — 93. *addit* ABC; temere vulgo *addet*: conf. vs. 95. — 95. *olivae* non dubitavi recipere ex A¹ pro vulgato *olivi*; nam ad *olivum* appositum epitheton *labens* abundat; at *oliva labens* (*die gleitende Oelfrucht*) est oliva premendo in liquidum oleum mutata, quae locutio etsi contortior videatur, tamen minime abhorret ab illius saeculi poetarum usu. — 103. *argento* edidi ex ABC idemque restituit Schenkelius; vulgo *argenti*. — 104. *harundo* AC, *arundo* vulgo. — 108. bene Endlicherus *aequa* ex A restituit; sed indicativus *secatur* requirit relativam sententiam: scripsi igitur *tot quae aequa in frustra secatur*. — 112. *si* A¹; conf. vs. 114; *sin* vulgo. — vss. 113—115 alieno loco inculcati et post vs. 118 reponendi esse videntur Christio in Mus. Rhen. XX p. 72. — 113. *quod si* et 116.

ac si edidi ex A; vulgo *quodsi* legitur posteriore, aut si priore loco. — 120. *ut dragma superet gravior* editum est ex A³ et vestigiis primae manus in eodem codice. Sed altius vitium hoc loco latere videtur. Accedit rei ipsius difficultas, quam non plane expedit Klügelius; sed de ea re non est hic disserendi locus. — 126. *hoc ABC Schenkeli*, *id* vulgo. — 127. *Syracus* A'B contracta genetivi terminatione, ut supra vs. 71. 80. *sextari*. Vulgo *Syracosii*. — 130. *conperto* A. — 144. *quotae* pro *quotque* scribendum esse videtur Christio in Mus. Rhen. XX p. 72 s. — 151. *sub aquis fiet* ABC Schenkeli, quod quo iure Endlichero glossematis loco visum sit, equidem non intellego; immo vulgatum *subsistet enim* pessime est interpolatum. — 157. *corrupti* codicum scriptura, etsi difficilior est, tamen nec a rei ratione nec a stilo huius poetae aliena videtur. Vulgatum *corrupto* revocat Christius l. c. p. 71. — 161. *quavis librae* ABC Schenkeli. — 179. *causaque* ego, *causa et* Schenkeli, *causa* contra numerum Endlicherus ex A. — 187 s. hos versus recte distinxit et explicuit Christius l. c. p. 73. — 195. *cybi* ex A, ut vs. 62; *cubi* Endlicherus.

121. Idem carmen de ponderibus codex Parisinus 7461 membr. saec. XIII alio ordine dispositum et duobus supplementis, sed iis alienis a genuino contextu, auctum exhibet. Hinc et ipsum carmen et ea quae dixi supplementa edidit L. Angeloni in libro qui inscribitur *Sopra Guido d'Arezzo dissertazione* (Paris. 1811) p. 227 ss. (supplementa repetit Orellius in appendice ad Phaedri fabulas p. 240 ss., sed falsum codicis numerum 7211 attulit deceptus errore Angelonii p. 225). Ex his supplementis alterum, quo de librae partibus agitur, ego Parisiis ex eodem codice 7461 descripsi, quae opera propter multos Angelonii errores minime inutilis fuit. Praeterea haec ex eo codice enotavi. Continet fol. 1—16 Guidonis micrologium in musica, fol. 19—27 Odonem de musica. Folia autem quae interserta sunt, 17 et 18, contrario ordine colligata sunt ac per argumentum scripturae oportuit. Nam in fol. 18 incipit sine inscriptione carmen de ponderibus *Pondera poenitis uete-*

rum memorata libellis idque perducitur ad vs. 55 semuncia maior. Tum intercalati sunt duo versus.

Haec de ponderibus. si cetera signa requiris

Ex ipsis ueterum poteris cognoscere cartis.

Sequuntur carminis de ponderibus versus 124 *Nunc aliud* usque ad 163 *sine aquis*, ubi omnes libri manu scripti praeter Bobiensem, ut supra dictum est, desinunt. Haec excipiunt duodecim versus de planetis iidem quos Angelonius edidit p. 232 (repetivit Orellius p. 242): *Signifer — conficit orbem.* Hic desinit scriptura in codice ac relinquitur vacuum spatium, unde apparet librarium ipsum nihil habuisse quod adderet. Iam recenseamus fol. 17. In hoc ea pars carminis de ponderibus perscripta est qua de mensuris et variis liquorum ponderibus agitur. Sed pro genuini carminis versu 56 *Haec de ponderibus: superest pars altera nobis*, hic substitutus est

Nunc et mensuras dicamus carmine uero;

sequuntur versus genuini carminis 57—121; tum pro versibus 122 et 123 haec leguntur

Haec de mensuris tibi sint quae signa requiris;

postremo autem additi sunt viginti illi versus de ponderibus qui in nostra editione locum habent fragmenti 121. Quos, ut dixi, ipse descripsi e cod. Paris. 7461 (A), et adnotavi variam scripturam codicis Thuanei a Meyero citati (*Thu*). Etenim iidem versus in tria fragmenta distracti leguntur in Anthologia Burmanniana (apud Meyerum carm. 1066—68). Ipse autem Burmannus quibus subsidiis usus sit, haec eius verba declarant (Anthol. Burm. vol. II p. 404): '*tria haec epigrammata — ex vetustissimo codice S. Germani, in quo subscripta legebantur Rhemnio Fannio de ponderibus, in suas schedas coniecerat N. Heinsius, e quibus ea his inserui, ne perirent. eadem aliquando descripsi Leidae ex codice Vossiano, in quo uno tenore tria haec coniuncta legebantur. — versu primo edidi Libra vel as pro vitiosa codicis scriptura Libralis as et v. 4 retracta pro tetracte*'. Ex his Burmanni verbis sane cognosci non potest, utrum codicem his duobus locis ad quos varias scripturas affert intellexerit. Quod utut est, reliquis locis Burmanni scriptura eam

habet auctoritatem, ut, sin minus ubique, tamen plerumque codicis Sangermanensis esse putanda sit, quapropter eam diligenter adnotavimus (*Bu*). Nec omisimus Angelonii editionem (*Ang*). — Vs. 4. Schenkelius (*Sitzungsber. d. Wiener Akad.* 1863 p. 57 *adn.*) pro *ter acta* suadet *ter apta*; sed quid merito reprehendi potest in illa scriptura ex A repetita? (conf. Christum in *Mus. Rhen.* XX p. 65). — 10. *stater ac* distincte habet A; egregie igitur confirmata est Schenkeli coniectura idem ex corrupto *staterae* restituentis. Orellio in mentem venerat *statue ac*. — 11. recte libri AB et Thuaneus habent *terna duae sesclae pars est*, h. e. tertia pars unciae dicitur duae sextulae. Schenkelius vult *terna duplae sesclae par est*, quod falsum esse demonstrat Christius l. c.

122. Latinam Epiphani versionem primus edidit Le Moyne (*Varia sacra.* Lugd. Bat. 1685. vol. I p. 490—95), usus codice, ut videtur, Parisino 8680 (vide Mommsen. ad Maecian. p. 286). Nobis in hac nova editione auxilio venit prompta Wolff. Helbigi comitas, qui Vaticanum cod. 3852 (inde a fol. 122^b extr.) accurate cum Le Moynii libro contulit. Atque huic quidem codici, quem A notavimus, merito a nobis maiorem quam Le Moynio auctoritatem tributam esse facile cognoscas ex variis scripturis quas ad p. 101, 23. 102, 2 (coll. Epiph. p. 263, 6. 9), vel ad p. 102, 14. 103, 1 adnotavimus. — In scribendo verbo *existere* librarius codicis A s post x aut posuit (p. 102, 7. 106, 19) aut omisit (p. 103, 21. 104, 1), quem usum ego ubique secutus sum. At *quattuor*, quod p. 102, 16 enotatum inveni ex A, dedi etiam p. 101, 4, ubi ex silentio idem *quatuor* habere videtur. — P. 101, 15 et sana grammaticae ratio et contextus Graecus suadent *manifestum* pro *manifestus*. — P. 102, 20 in *per*, quod seclusi, vestigium antiquae scripturae servatum esse apparet collato Isid. p. 116, 19 et Epiphani. p. 263, 20. Nimirum pro κόπτεσθαι, quod apud Epiphanium legitur, in alia eius tractatus forma olim fuisse videtur κοπή, unde *cope* pro *per* hoc loco, idemque pro *cote* p. 116, 19 restituendum. — P. 105, 14 verba *qui coepit ferire pecuniam*, quoniam *qui* abest ab A, pro glossemate habetas, quam suspi-

tionem augeat collatus Epiphanii locus supra p. 266, 18; sed vide ibid. p. 269, 16. — Denique hoc loco mentio facienda est codicis Bernensis in prol. § 124, I ex Useneri litteris adumbrati.

123—127. Ex Isidori etymologiarum libris quae capita in hanc collectionem contuli, ea quam emendatissima edidi ex tribus codicibus vetustissimis quos Frid. Otto in recensendo Isidori opere turpiter neglexit recentioribus codicibus iisque multo deterioribus incredibili animi sollicitudine praelatis. Sunt autem illi vetustiores quos dixi

A = cod. Guelferbytanus Weissenb. 64, membranaeus forma quadrata, saeculi VIII; continet Isidori etymologiarum libros XX foliis 338;

B = cod. Monacensis Lat. 6250 saec. IX (olim Frisingensis 50);

C = cod. Monac. Lat. 4541 saec. X (olim Benedict. 41). Ex his Guelferbytanum excussi aestate anni 1864; Monacensium codicum scripturam insigni humanitate misit ad me Guil. Christius, cui ob eam rem gratias egi in exordio prioris voluminis. Qui cum ad Ottonianum editionem codices contulisset, ego omnem eorum scripturam quae ex silentio, ut aiunt, efficitur notavi addita littera *ø*, i. e. *vulgo*. De ratione quam in his Isidoriani operis partibus secutus sum uberiorem disputationem instituere non possum, ne angustiores fines quibus haec praefatio circumscribitur immodice egrediar: faciam igitur, si potero, alio loco; sed hoc omitti non posse video permulta glossemata et interpolationes vel in hac exigua totius operis parte inveniri. Ac primum commemoro duas eius generis corruptelas easque graviore abesse ab *A* (v. adnot. ad p. 109, 6 et 122, 4 coll. Ottone p. 486, 3. 522, 1); tum alio loco ex eodem codice similis additamenti originem perspicue cognosci. Etenim verba quae apud nos p. 110, 20 ss. leguntur in *A* sic perscripta sunt:

Pondus prius legitur moyses inuenisse

Primus fiton argius ponder_x rationem

cetera. Ex his *Pondus* pertinet ad priora; verba autem *prius legitur moyses inuenisse* addita esse apparet ab

homine sacrarum litterarum studioso, qui Phidoni pagano hunc honorem tribui nollet, ut primus pondera invenisse diceretur; ac praeterea ipse Isidorus viam glossematis adscribendi quasi praemonstraverat his verbis: *et licet alii antiquiores extiterint*. Iam hoc breve glossema quod in A deprehenditur, in Monacensibus libris atque Gudiano I quo Otto usus est sic est amplificatum: *Primus Moyses qui omnes antecedit gentilium philosophos (filosofos B¹) tempore novit (nobis Otto) et numeros et mensuras et pondus in diversis scripturae suae (scripturisue B¹) locis narravit*. Tertia autem eiusdem glossematis forma vulgata erat ante Ottonem: *Primus Moyses in heremo filiis Israel pondera et mensuras dedit*; quarta est in Gudiano II: *Primus Moyses Hebraeis, prius Sidon Argivis ponderum rationem* cet. Tantam igitur corruptelarum labem una brevior glossa secum traxit. quo demonstrato facilius ab omnibus concedetur etiam in A haec interpolata esse quae iam in conspectu propositurus sum: p. 108, 1 *undique* ex vs. 3 inculcatum est ab homine qui *quoque* coniunctionem esse putaret. Sed et haec ipsa coniunctio aliena est ab hac tabula mensurarum et *undique versum* minus aptum quam *quoque versum*. Nam aut sic scripsit Isidorus (ut Caesar d. b. G. 3, 23, 2 et *quoque versus* idem 7, 4, 5. 14, 5) aut *quoquo versum* cum Columella, quem omnino in hac tabula componenda secutus est (v. fr. 111 § 4). — p. 111, 11 *ea* obscurum est post verba *haec et moneta vocata* et haec ipsa per se suspecta; quibus eiectis omnis oratio bene procedit. — p. 112, 12 verba *latine* etc. variant eam sententiam quae § 9 legitur; ab hoc autem loco aliena sunt. — p. 115, 9 non potest Isidoro tanta barbaries tribui, ut *talentum minor medius* cet. dixerit, haec igitur omnia sine dubio efficienda (eadem corruptissima esse iudicat Ritscheliu ad Plaut. Most. v. 647), nec quidquam operae in his explicandis perdendum. — p. 116, 10 *qui triplicatus* est coclear, eadem igitur Latini sermonis ignorantia hoc etiam loco prodit interpolatorem. — p. 118, 2 ss. haec omnia variata sunt ad similitudinem eorum quae antea scripsit ipse Isidorus. — p. 119, 8 verba *modius enim* cet. partim repetita sunt ex

initio eiusdem paragraphi, partim plane aliena ab Isidori argumento; atque etiam vestigia quaedam in B et C glossa indicant.

Praeterea haec fere adnotanda videntur: p. 109, 2 *lira* ex C (B), non *lyra* cum A, scripsimus secundum Columellam 2, 4, 8: *liras autem rustici vocant easdem porcas, cum sic aratum est, ut inter duos latius distantes sulcos medius cumulus siccam sedem frumentis praebeat*. Quamquam huius ipsius loci comparatio aliam suspicionem movet, utrum genuina illa sint quae contorta e Columellae verbis apud Isidorum leguntur, an ea quoque interpolata. — P. 112, 16 negari vix posse existimo, quin post *accepit* interciderit Graecum ὀβολός (an ὀβελός?); atque idem valere videtur ad eiusdem paginae vs. 9, ubi Graecam appellationem eius arboris restituendam esse duxi, cuius fructus graece κεράτια, latine siliquae vocantur (conf. vol. I p. 89). Vide praeterea infra ad p. 120, 4. — P. 113, 2 *argenti* non tentandum, quamvis proclive videatur *argentei* scribere: conf. p. 121, 22. — P. 114, 5 scripturam codicis A *appendeat* comprobant excerpta ex Isidoro p. 140, 17 (*appendent pro appendunt*) et Apic. 8, 7 extr. (*appendeas*) — P. 114, 14, ubi vulgatum *vinciat* retinui, Isidorus *uniciat* scripsisse videtur ex novo quodam verbo *unicire*, quod similiter finxerit ac p. 117, 9 *congire*. — P. 116, 3 dubitatio relinquitur de activa forma *metire*, quam pro *metiri* habent AC. Mihi ex iis locis quos novi haec de Isidori usu loquendi regula constituenda videtur, eum activis formis abstinere, passivis autem promiscue et activam et passivam vim tribuere. Nam leguntur cum vi activa *metitur* p. 114, 17. 119, 16 et *metiuntur* p. 116, 6; contra cum vi passiva *metitur* p. 117, 7 et *metiatur* p. 120, 16. — P. 116, 19 de *cote* vide supra ad fr. 122. — P. 118, 12 integrum est *eo* in verbis *inde tracta est eo quod*: conf. p. 113, 15 *ideo — eo quod*, et p. 121, 20 *propterea — eo quod*. — P. 120, 4 verba *haec graece a figura sui* cet. per se ita explicari possunt, ut *amphora* inepte ex ἀμφί et *auris* derivatum esse dicas. Verum certe Isidorus ipse hac culpa purgandus est, qui *amphora* recte ex ἀμφί et φέρειν duxerit (vs. 3).

Ergo aut illa quae dixi interpolata sunt, aut Isidori genuina oratio turbata est eo loco, ubi *dicta dicitur* in A suspectum est collatis reliquis codicibus. Quodsi pro *dicta* interponas Graecum ὠρτόν, quod vocabulum servatum est in Heronianis reliquiis (Ster. II. 3. 25), nihil iam suspecti hoc loco relinquitur. — P. 123, 7 notam talenti T^A, in omnibus libris corruptam, servavit integram codex Mutinensis fr. 136, 22.

128. Vide Gromat. ed. Lachmann. p. 95, 11—96, 20.

129. V. ibidem p. 245, 5—246, 6. Ad hanc tabulam omnem codicis Arceriani (A) variam scripturam ex Lachmanni editione repetivi.

130. 131. V. ibidem p. 354, 2—10 et p. 359, 11.

132. Tabulam codicis Bobiensis repetivi ex Endlicheri libro: vide prol. § 122 adn. 1.

133. Tabulam ponderum ac mensurarum e codice Bernensi 83 saec. IX et X (fol. 84^b) descriptam comiter ad me misit Car. Halmius. Hic primum offendit ingratissima illa difficultas, quae ad proxima quoque fragmenta pertinet, ut notae ponderum ac mensurarum apte et commode ex codicibus manu scriptis in hunc librum typis expressum transferrentur. Primum enim, ut iam in priore volumine significavi, non licuit contendere, ut tanti sumptus in excudendas novas formas fierent; tum vero ne utile quidem esse duxi depravatos codicum ductus typis repetere. Ita cum diu fluctuassem iudicio, quo modo ex his angustiis salva fide quae criticum decet me expedirem, hanc rationem sequendam esse existimavi: primum, ubicunque notas manu scriptas depravatas esse appareret ex antiquioribus et integris, has infra edidi, illas autem depravatas hic in praefatione aut verbis descripsi aut novis typis expressi; deinde, sicubi nota manu scripta non comparari posset cum antiquiore ulla, illam ipsam infra edidi; denique extrema hac praefatione conspectum quendam omnium notarum confeci. — Iam ut ad propositum perveniam, primum explicandae sunt notae quibus assis partes et in hac tabula et in proximis librarii veterum codicum expresserunt. Sextantis sive duarum unciarum nota in oodice Bernensi est S , similis fere in Gudiano, quam vide apud Lachman-

num in Gromat. p. 339, 27; paulo diversa legitur in Mutinensi libro sic fere Z (fr. 135 § 14). Tum in eodem Mutinensi aliis locis ea forma comparet quae simillima est Graecae litterae Z , quam expressit Christius, cum ex codice Bambergensi saec. X et XI Victorium et Abbonem edidit, p. 136 vs. 7, p. 141 cet.¹⁾ Ego ubique Graecum Z dedi; antiquior autem forma fuit Z , quae saepius reperitur in Frontini codice Cassinensi. Iam huic sextantis notae si additur brevis lineola oblique ducta (quae proprie transversa esse debuit sic —, unciam significans), fit quadrans, sic Z' . Sed hi ductus, quod nemo mirabitur, in codicibus in unum contracti sunt: vide Lachmann. p. 339, 28, Christ. p. 136 vs. 13, p. 141 vs. 16, p. 143 cet. Porro triens est duplicata sextantis nota, sic ZZ , tum quincunx constat ex sextante et quadrante, sic ZZ' . Haec accurate expressit Lachmannus p. 339, 29, p. 340, 1. Et in codice Bernensi eodem modo triens contractus est ex duplicata sextantis nota quam supra exhibui, quincunx eadem duplicata et virgula obliqua addita exaratus. In Mutinensi autem et Bambergensi codice hae notae turbatae sunt, siquidem triens compositus est ex quadrante et semisse, $\text{Z}'\text{S}$ (Christ. p. 143 vs. 21), quincunx ex quadrante et septunce, $\text{Z}'\text{S}'$ (Christ. ibid. vs. 20), quae perversa esse apparet. — Sequitur semis, cuius antiquam notam S ita tantum mutavit librarius codicis Bernensis, ut cornua supra et infra paulo brevius duceret. In Mutinensi codice itemque in Gudiano (apud Lachmann. p. 339, 7. 8. 340, 2 ss.) ductus exstant admodum similes notae S . Denique in Bambergensi S ita extenuatum est, ut accedat ad formam S (v. Christ. p. 143, 19 cet.). Tum fit septunx addito unciali ductu, S' , qui ductus rursus in unum contracti sunt in codicibus. Bes compositus est ex semisse et sextante, SZ , dodrans ex semisse et quadrante, SZ' , dextans ex semisse et triente, SZZ , denique deunx ex semisse et quincunce, SZZ' . Haec omnia satis perspicue exarata sunt in Ber-

1) Ubi cumque infra de his notis breviter Christium citabo, scito intellegi eius commentarium de Victorii argumento calculandi (*Sitzungsberichte der Münchener Akad.* 1863. I. p. 100 ss.).

nensi, eadem diligenter expressa a Lachmanno, perturbata autem in Mutinensi et Bambergensi. Ac de Bambergensi quidem vide Christium p. 143 vs. 14—17: in Mutinensi bessi nota est $\mathfrak{SS}$, dodrantis $\mathfrak{SS}'$, dextantis $\mathfrak{SSS}$, deuncis $\mathfrak{S}'\mathfrak{S}'\mathfrak{S}'$.

Haec in universum de notis partium assis disserenda fuerunt: iam redimus ad ipsam codicis Bernensis tabulam et singula persequimur paragraphorum ordine. — § 12. In sescunciae nota lineola quae unciam significat per ipsum $\mathfrak{L}$ perducta est sic $\mathfrak{L}$, similiter atque in codice Gudiano (apud Lachm. p. 339, 26). — § 15. Barbara vox *siclosescli* composita est ex siclo et *sescli*, i. e. sextula; nota igitur huius ponderis haec esse debuit, $\mathfrak{D}^v$, quae corrupta est in codice in $\mathfrak{D}$. — § 16. *Duo sescli* sunt duae sextulae, quarum nota e binis $\mathfrak{U}$ in codice hunc fere in modum contracta est, $\mathfrak{w}$, sed extremus ductus ad dexteram partem paulo productus est. — § 17. *Siclus* est sicilicus, cuius integra nota est $\mathfrak{D}$, quae sic corrupta in codice, $\mathfrak{Q}$. — § 18. *Sescli* est sextula, cuius antiquam notam $\mathfrak{X}$ habent Maeciani libri, similem codex Gudianus (Lachmann. p. 339, 21); recentior nota $\mathfrak{U}$ exstat in codice Bambergensi (Christ. p. 143 extr.) et Mutinensi. In Bernensi sic fere corrupte scriptum, $\mathfrak{L}$: ego edidi $\mathfrak{U}$ convenienter cum nota binarum sextularum. — § 19. Dimidia sextulae nota in codice est $\mathfrak{H}$; ego eandem notam edidi atque apud Maecianum, $\mathfrak{X}$. — § 20. Scriptuli nota $\mathfrak{R}$ eadem atque apud Maecianum legitur in codice, nisi quod lineola transversa paulo in obliquum ducta est. — § 21. Hic incipit secunda pars tabulae diversa a priore: ac porro etiam tertiam, quartam, quintam partem distinxi. — § 22. *Scribolus*, i. e. scripulus, in codice exaratus est per illam sicli notam quam modo ad § 15 exhibui, sed eam oblique perscriptam: voluit librarius genuinum $\mathfrak{D}$ exhibere. — § 23. Dragmae nota in codice est $\mathfrak{I} \div$, corrupta ex $\mathfrak{L}$ vel $\mathfrak{C}$: ego edidi $\mathfrak{L}$. — § 28. Scripuli nota in codice eadem est ac supra § 22. Ceterum verba huius et prioris sectionis foede interpolata sunt: voluisse videtur is qui primus haec adscripsit

$\div$ Obolus medius scripulus.

$\mathfrak{D}$ Scripulus denr. I.

$\mathfrak{X}$ id est denr. II.

§ 29. Sextarii nota est S perscripta: debuit esse ξ . —
 § 31. Nota cotylae LS unde orta sit, non liquet: genuinum est K^o. — § 32. Sextarii nota eadem quae § 29. —
 § 33. Corruptam cyathi notam talem qualis in codice est repetivi: debuit esse K^v. — Ibidem et § 34 dragmae nota est L, similis ac supra § 23.

134. Hanc tabulam Lachmannus in Gromat. p. 339 s. edidit e codice Gudiano 105 saec. IX vel X (v. Blumium in Gromat. vol. II p. 42), quocum tantum non in omnibus rebus consentire dicitur Vaticanus 1564, olim Palatinus. Constat hoc fragmentum ex duabus partibus et re et auctoritate diversis. Nam prior pars quae est de mensuris porrectis et quadratis simillima est antiquioribus eius generis tabulis; altera autem pars exhibet ponderum appellationes incredibilem in modum corruptas. Quorum notas iis de causis quae supra demonstratae sunt paulo diversas edidimus a Lachmannianis e Gudiano repetitis; nam § 18 et 19 notae dimidia sextulae et sextulae paene iacentes expressae sunt apud Lachmannum, et § 20 sicilici nota ibidem est ζ dexteram versus partem iacens. Atque etiam § 21 nota binarum sextularum aliquatenus differt. De partibus assis (§ 24—34) supra dictum est ad fr. 133.

135. Hanc et proximam tabulam e duobus codicibus Mutinensibus descripsit D. Detlefsenus, idque apographum mihi concessit. Atque haec prior tabula in cod. 580 (IV. H. B) saec. XIII ineuntis adiuncta est Sereni Sammonici carmini. — § 1—12 notas omnes sic exhibui quales sunt in codice, nisi quod scripuli nota (§ 5) similior est binis SS perscriptis, perinde atque in codice Bambergensi (v. Christ. p. 142 extr., p. 143 vs. 10. 13). — § 13 sescunciae nota est $\mathfrak{L}$ perscriptum: vide ad fr. 133 § 12. — § 14 ss. de notis v. praef. ad fr. 133 init. — § 24 mira est assis nota X, quam tamen ut ab auctore non spernendo traditam nolui immutare.

136. Hoc fragmentum legitur in codice Mutinensi 190 (V. C. 37) saec. XV med. Id plane compositum est secundum Isidorum (apud nos fr. 127). Maximi autem momenti esse videtur quod hic codex Mutinensis quamvis recentissimus talenti notam (§ 21) fere integram, ut videtur, habet,

cum eadem iam in antiquissimo Isidori libro (fr. 127 § 20) corrupta legatur. Quapropter altera huius codicis varietas minime neglegenda est, qui § 11 addat dimidii solidi notam. Haec cum in codice sic fere exarata sit, IG (conf. variam scripturam ad p. 122, 4), latere hic videtur illa semmissis nota quam ex codice Vaticano descripsit Blumius in Gromat. vol. II p. 43. Tum pro *uita*, corrupta codicis scriptura, haud dubie scribendum erat *virga*: conf. Abbonem apud Christium p. 141 vs. 12: *ipsique figurae si e latere iungatur virga*.

137—139. Primam partem reliquiarum ex Isidoro excerptarum, quae est de mensuris agrorum et itinerum (fr. 137), Lachmannus in Gromat. p. 371—373, 19 edidit ex cod. Gudiano 105 (G). Nobis Wolfg. Helbigius contulit codicem Vaticanum 3852 fol. 124^b (V). — In Gudiano libro continuo adscripta sunt duo alia fragmenta ex Isidoro excerpta, alterum *de ponderibus*, alterum *de mensuris in liquidis* (fr. 138. 139), quae nos repetivimus secundum Lachmanni editionem et adnotavimus, sicubi Gudianus a nostra scriptura discreparet. Vaticani autem libri auctoritate ad haec duo fragmenta edenda uti non licuit; quod unde factum sit, sic aptissime demonstrabo, ut Helbigii verba de ea re ad me scripta repetam: *In dem Codex sind die Blätter verheftet, was die Uebersicht ausserordentlich erschwert. . . Nachdem ich den Codex Blatt für Blatt durchgesehen habe, bin ich zu der Gewissheit gekommen, dass die beiden Tractate de ponderibus und de mensuris in liquidis in der von Lachmann herausgegebenen Form nicht in dem Codex stehen. Nach dem Ende des Tractates de mensuris [fr. 137] folgt in dem Codex ein Excerpt aus einer Abhandlung des h. Eucherius de variis uocabulis. Fol. 109^b beginnt ein Tractat de ponderibus, dem eine Abhandlung de gemmis vorhergeht. Er fängt an Corporalia sicut scriptum est admissusque ad imum in mensura et numero et pondere disposita sunt atque formata. cunctis enim corporeis rebus pondus etc. [conf. Isidor. fr. 125, 1]. Hierauf folgen Bemerkungen über Gewichte und Münzen, welche zum Theil dem Lachmannschen Tractat nahe verwandt sind.*

Doch ist die Form theils ausführlicher, theils gedrängter. Das Ende lautet centenarium numeri nomen est eo quod centum librarum ponderis sit, quod pondus propter perfectionem centenarii numeri instituerunt romani [conf. Isid. fr. 125, 23]. Hierauf folgt fol. 111 de mensuris. Der Anfang lautet mensura est res aliqua modo suo uel tempore circumscripita. haec aut corporis est aut temporis [conf. Isid. fr. 126, 1]; das Ende coaceruati enim modii triginta instar collis uidentur et onus camelli efficiunt [conf. ibid. § 22]. Die Bemerkungen auch dieses Tractates sind dem Inhalt nach mit dem Lachmannschen Texte beinahe identisch, aber verschieden abgefasst. Haec Helbigius: unde satis apparet aliam formam excerptorum *de ponderibus* et *de mensuris in liquidis* inesse in Vaticano codice atque in Gudiano, atque eandem propius accedere videri ad ipsa Isidori verba quam Gudianum contextum a Lachmanno editum. — Denique hoc loco commemorandum est in cod. Parisino 8680 omnia tria fragmenta eodem ordine et eadem forma atque in Gudiano legi, sicut docet Mommsenus ad Volus. Maec. p. 287, qui Parisinum librum levissimis tantum rebus a Gudiano discrepantem, ex hoc ipso descriptum esse suspicatur.

140. Salmasius in Refut. utriusque elenchi Cercopetaviani p. 25 avertit *vetus fragmentum latinum de ponderibus in Antidotario R. B.* (i. e. Regiae bibliothecae), quod nos non omittendum esse duximus. Repetitur est ex Isidor. fr. 125, 17.

141. Calvi versionem repetivi ex ipsa Hippocratis editione principe Romana (= *Ro*), cuius exemplo Berolinensi uti mihi licuit (vide prol. § 114 adn. 1), ubi haec Calvi interpretatio legitur p. DCXCVIII s. (in Basileensi repetitione p. 472 s.).

Restat denique ut conspectum variarum notarum quibus pondera et mensurae in his reliquiis significantur proponam; ac primum quidem assis partes suo ordine usque ad scripulum, tum reliquas notas secundum litteras persequar.

Assis partes duodenarias constat omnes duabus notis semissis et unciae significari, unciae autem antiquissimam notam fuisse globulum vel punctum. Ut de nummis taceam, puncta incisa sunt in lege parieti faciundo; est igitur : quadrans (C. I. L. vol. I 577, 1, 14), :: triens (ibid. 2, 2. 22), S: bes (ibid. 1, 16), S: dodrans (ibid. 2, 24). Alia eiusdem notationis exempla affert Marinus (*atti de' fratelli arvali* vol. I p. 228 vs. 14 ab ult.); idem vero mihi quidem dubitationem relinquit, habeatne inscriptio quam p. CXXX edidit puncta au, ut ille expressit, lineolas sic ~ curvatas. Tum in codice Cassinensi Frontini praeter lineolas saepe puncta reperiri compertum habemus diligenti F. Buecheleri cura (vide eius edit. p. xi. 19, 1. 6. 14). Sed in his metrologicorum scriptorum reliquiis semel punctum exstat in sescunciae nota hac $\mathfrak{L}$, quae est in codice Vaticano Maeciani (vide infra p. xxvii); reliquis locis uncia notari solet lineola transversa —, perinde atque in codice Cassinensi Frontini et in inscriptionibus (Marini l. c. p. 228 vs. 5 ss.), quae interdum aut curvatur sic ~ (vide infra p. xxvii, Marini p. 227 s.), aut ubi excurrans uncia deuncis, dodrantis, quincuncis, quadrantis significatur, vel directa est (ut in deunce S—l), vel oblique ponitur (vide infra deuncis, dodrantis, unciae notas, Buechelerum l. c. ad p. 22, 4. 7. 10).

Semunciae nota in lege parieti faciundo est $\mathfrak{E}$ (577, 2, 4. 22); in libris manu scriptis fere ubique exaratum est $\mathfrak{L}$; inveniuntur tamen etiam aliae formae quae ex antiquiore usu servatae esse videntur (vide infra p. xxvii, Buecheler. ad p. 18, 23. 19, 13. 17. 18. 20, 4 cet.). Ego apud Maecianum edidi $\mathfrak{E}$ secutus Mommsenum in hist. numm. Rom. p. 199.

AS.

l 127, 13. 130, 24.

† 82, 7 *Prisc.*

X praef. p. xxii ad 135 § 24. p. 132, 6.

DEUNX.

S[—]— 63, 4. 68, 23 *Maec.*

S[—]—| cod. Vatic. Maeciani apud Mommsen. ad p. 289, 16.

S[—]—/ codices Maeciani ibid. ad p. 293, 15.

SZ[—]/ praef. p. xx. 127, 14. 130, 23. 132, 5.

DEXTANS.

S[—]— 62, 32. 68, 20 *Maec.*

SZ[—]/ praef. p. xx. 127, 15. 130, 22. 132, 4.

DODRANS.

S[—]— 62, 28. 68, 14. 17 *Maec.*

S[—]—| cod. Vatic. Maeciani apud Mommsen. ad p. 289, 10.

S[—]—/ codices Maeciani ibid. ad p. 293, 8.

SZ[—]/ praef. p. xx. 127, 16. 130, 21. 132, 3.

BES.

S[—]— 62, 24. 68, 12 *Maec.*

SZ[—]/ praef. p. xx. 127, 17. 130, 20. 132, 2; eadem nota restituenda videtur 126, 20 s., ubi omisso *uncias*, quod coniectura addidi, post *libras* lxxx pro VIII nunc scribi malim SZ.

SEPTUNX.

S[—]— 62, 20. 68, 9 *Maec.*

S[—]/ praef. p. xx. 127, 18. 130, 19. 132, 1.

SEMIS.

S praef. p. xx. 19. 62, 2. 68, 4. 6. 69, 32. 70, 3. 7. 11
Maec. 82, 9 *Prisc.* 128, 17. 18.

S praef. p. xx.

S praef. p. xx. 127, 19. 129, 22. 23. 130, 18. 131, 24.

QUINCUNX.

— — — 18: 62, 18. 68, 1 *Maec.*

— — —| codices Maeciani apud Mommsen. ad p. 289, 3.

ZZ[—]/ praef. p. xx. 127, 20. 130, 17. 131, 23.

TRIENS.

- ̄̄ 62, 4. 67, 28 *Maec.*
 ʒ praef. p. vi. xx. 59, 24. 61, 1 *Hyg.* 127, 21. 130,
 16. 131, 22.

QUADRANS.

- ̄ - 62, 6. 67, 22. 25 *Maec.*
 ̄ ~ cod. Paris. Maeciani apud Mommsen. ad p. 292, 23.
 ʒ praef. p. xx. 127, 22. v. *scr.* ad 128, 18. 130, 15.
 131, 21.

SEXTANS.

- ̄ 62, 7. 67, 20 *Maec.*
 ʒ praef. p. xx. (Buecheler. ad Frontin. d. aqu. p. xi. 18,
 21. 23. 19, 8. 11. 14. 19 cet.)
 ʒ praef. p. xx. 127, 23. 130, 14. 131, 20: de aliis huius
 notae formis vide supra p. xix extr. xx.

SESCUNCIA.

- ̄̄ 62, 9. 67, 18 *Maec.*
 ̄̄ codices Maeciani apud Mommsen. ad p. 288, 17.
 ̄̄ cod. Vatic. Maeciani ibid. ad p. 292, 18.
 ̄̄ praef. p. xxi ad § 12. xxii ad 135 § 13. cod. Paris.
 Maeciani apud Mommsen. ad p. 292, 18.
 ̄̄ 127, 24. 130, 13. 131, 19.

UNCIA.

- praef. p. xx. 61, 4 *Hyg.* 62, 10. 12 *Maec.* 130, 12.
 ʒ praef. p. xx; similiter excurrentis in dodrante unciae
 nota exarata est in codicibus Maeciani: vide Mommsen.
 ad p. 293, 8. 15; similis nota ibidem coaluit cum signo
 distinctionis: vide ad p. 292, 21.
 ~ 128, 1. codices Maeciani ibid. ad p. 292, 23.
 ~ 128, 14.
 (131, 17.

SEMUNCIA.

- ̄̄ 64, 19. 67, 16. 25. 28. 68, 6. 9. 17. 20 *Maec.*
 ̄̄ codices Maeciani apud Mommsen. ad p. 290, 17.

£¹ 128, 2. 13. 130, 11. 131, 15. *codices Maeciani fere
ubique (praeter 290, 17. 293, 13).*
S *codices Maeciani apud Mommsen. ad p. 293, 13.*

• DUAE sive BINAE SEXTULAE.

℥ 62, 10. 64, 21 *Maec.* 130, 10.
|| *codices Maeciani apud Mommsen. ad p. 288, 18.*
uu 128, 4. 131, 13; *conf. praef. p. xxi ad § 16. xxii ad
134 § 21.*

SICILICUS.

Ɔ 18. 64, 23. 67, 16. 20. 25. 68, 1. 6. 12. 17. 23. 128;
5. 130, 9. 131, 11; *aliae notae supra descriptae sunt
p. xxi ad § 17. xxii ad 134 § 20.*

SEXTULA.

↵ *praef. p. xxi ad § 18. p. 64, 24 Maec.* 130, 8; *conf.
praef. p. xxii ad 134 § 18.*
l— *praef. p. xxi ad § 18.*
u *praef. p. xxi ad § 18. p. 128, 6. 131, 9.*

DIMIDIA SEXTULA.

Ɔ *praef. p. xxi ad § 19. p. 64, 26 Maec.* 128, 7. 130,
7; *eadem nota paene iacens expressa: vide p. xxii ad
134 § 18.*
† *praef. p. xxi ad § 19.*
ψ 131, 5.

SCRIPULUM.

Ξ *praef. p. xxi ad § 22. p. 128, 10. 16. 22.*
ⱥ *praef. p. vii. xxi ad § 20. 64, 28 Maec.* 128, 8.
131, 3.
55 *praef. p. xxii ad 135 § 5.*

RELIQUAE NOTAE PONDERUM ET MENSURARUM.

ACETABULUM.

≡° 123, 3 *Is.* (conf. adnot.).

ARGENTEUS.

T 128, 12.

CERATES.

3 131, 1.

CERATIUM.

K^e 134, 21.

CHALCUS.

Or 130, 26.

CHOENIX.

X° 123, 9 *Is.* (conf. adnot.).
135, 5.

CONGIUS.

Z 71, 17 *Maec.*

COTYLE.

LS praef. p. xxii init. 128,
20.

CYATHUS.

TI 71, 22 *Maec.*

K^u 122, 14 *Is.*

K^r 134, 16.

∞ 128, 22.

DENARIUS.

* 18. 19. 66, 28. 67, 16
cet. *Maec.* 83, 6 *Prisc.*

DRACHMA.

< 122, 5 *Is.* 128, 11. 22.
23. 129, 1. 134, 7.

L praef. p. xxii ad § 33.

l ÷ praef. p. xxi ad § 23.

* 131, 7.

llz v. scr. ad 134, 7.

DUPONDIIUS.

H 82, 8 *Prisc.*

HEMINA.

Q 71, 20 *Maec.*

K° 122, 16 *Is.* 134, 18.

I 128, 18.

LIBELLA.

— 19. 20. 69, 8. 22. 28.
70, 3. 7. 11 *Maec.*

LIBRA.

Λ 122, 12 *Is.* 134, 14.

W v. scr. ad 122, 12.

MINA.

Mⁿ 123, 5 *Is.* 135, 1.

MODIUS.

°ⁱ 71, 15 *Maec.*

OBOLUS.

— 121, 14 *Is.* 133, 19.
÷ 128, 15.

▷ 131, 2.

Υ *v. scr.* ad 133, 19.

Dimidius oboli.

Z 121, 13 *Is.*

τ 133, 18.

Duo oboli.

= 121, 16 *Is.*

Z 133, 21.

Tres oboli.

T 121, 17 *Is.* 133, 22.

Quattuor oboli.

F 121, 18 *Is.* 133, 23.

Quinque oboli.

E 121, 19 *Is.*

€ 133, 24.

QUADRANTAL.

qⁱ 71, 13 *Maec.*

QUARTARIUS.

ι(γ) 71, 21 *Maec.*

QUINARIUS.

ϕ 66, 28 *Maec.*

SEMODIUS.

(γ)^o 71, 16 *Maec.*

SEMUNCIA.

ΝΓ 122, 8 *Is.* 134, 10;
conf. infra unciae notam.

SESTERTIUS.

HS 66, 29 *Maec.* 82, 10
Prisc.

SEXTARIUS.

▷ sextarius ad vinum 71, 18

Maec.

Ξ, sextarius ad granum,
71, 19 *Maec.*

≡^ε 123, 1 *Is.* (conf. adnot.).

§ 128, 17. 21.

§ praef. p. xxii ad § 29.

SICLOSECLI.

▷^u 128, 3; conf. praef. p.
xxi ad § 15.

SILIQUA.

— 128, 9.

§ 130, 27. 132, 9.

SINGULA.

≤ 19. 20. 69, 22. 28. 70,
7. 11 *Maec.*

£ codices Maeciani apud
Mommsen. p. 294, 10.
14. 22. 26.

SOLIDUS.

N 121, 3 *Is.* 134, 3.

Dimidius solidus.

IB *v. scr.* ad 122, 4.

l^r 134, 5; conf. praef.
xxiii init.

TALENTUM.

T^A 123, 7 *Is.* (conf. adnot.).
135, 3.

TL *v. scr.* ad 135, 3.

TERUNCIIUS.

T 19. 20. 69, 8. 28. 70, 3.
11 *Maec.*

TREMISISS.

H 122, 1 *Is.* 134, 1.

UNCIA.

F 122, 10 *Is.* 134, 12.

URNA.

q 71, 14 *Maec.*

PROLEGOMENA

IS

SCRIPTORES ROMANOS.

SCRIPT. METROL. II.

PROLEGOMENA
IN
SCRIPTORES ROMANOS.

Pauca in universum dicta praemittuntur.

In Romanis scriptoribus ex ordine componendis aliam **109**
rationem sequi debuimus ac prius in Graecis reliquiis. Nam cum ex illis longe plurima et incertis auctoribus tradita essent et de plerisque, qua aetate orta essent, ambigeretur, omnem materiam in quinque maiores partes distinximus, atque in singulis demum partibus, quantum fieri posset, temporum ordinem secuti sumus. Sed in hoc volumine cum maximam partem certi scriptores lique nobilissimi quasi testes producendi essent, certam temporum seriem constituere licuit a Varrone usque ad Priscianum et Victorium. Tum priusquam ad Isidorum, hoc est septimum saeculum, transiremus, carmina duo de ponderibus posuimus, quorum alterum fere quarto, alterum quinto sextove saeculo scriptum esse videtur. Denique post Isidorum relicta sunt pauca fragmenta, quae manifesta aetatis nota carerent; sed satis probabile videbatur, etsi origo nonnullorum ad priora tempora pertineret, tamen in eam formam quae in libris manu scriptis exstat illas reliquias non ante Isidori aetatem, multas etiam aliquanto post redactas esse.

E Varronis libris tres locos gravissimos illos elegimus quibus de pecunia signata et de agri mensuris agitur. Ad quos, si perpetuis commentariis in hac praefatione omnes scriptores illustrare vellemus, multa hoc loco addenda essent; at cum ea tantum explicare propositum sit quibus aditus quasi patefieret ad auctoritatem singulorum scriptorum recte adhibendam, nihil tale postulare videtur Varro auctor omnium locupletissimus.

De Columellae tabula mensurarum agrestium.

Initio libri quinti de re rustica Columella omnia se **110**
persequi posse negat quae ab aliis velut omissa desideren-

tur. Ut M. Trebellium, familiarem suum, de agris commetiendis rationem a se requisivisse. Quod cum ipse non agricolae, sed mensoris officium esse censeat, tamen se et Trebellio et Silvino, ad quem libri de re rustica scripti sunt, desiderantibus praecepta mensurarum obsecuturum esse; sed dandam esse veniam, si quid in ea re fuerit erratum, cuius scientiam, geometrarum magis quam rusticorum propriam, ipse sibi non vindicet.

His praemissis primum varias agrorum mensuras enumerat, tum easdem breviter describit. Ita cum ad iugerum pervenerit, iugeri partes eas persequi instituit quae cadant in aestimationem facti operis. Incipit autem a minima parte, id est a dimidio scripulo, idque et quota pars sit iugeri et quot ipsum pedes habeat accurate exponit, itemque deinceps in reliquis partibus. Tum praecepta quaedam addit de iis agris metiendis, in quorum formas ipse iugeri modus non quadraret, quos aut quadratos esse scribit aut longos aut cuneatos aut triquetros aut rotundos aut etiam semicirculos vel arcus, nonnunquam etiam plurium angulorum formam exhibere. Quae formae quomodo commetiendae sint, singillatim demonstrat. Unde autem Columella hanc mensurae ineundae doctrinam repetivisse videtur? Nimirum, ut ipse dicit, a geometris, iisque Romanis, quos gramaticos vocare consueverunt. Sed a quibus illi ipsi eam artem docti sunt? Sane a Graecis. At ego in hoc non acquiescens, quonam ab auctore Graeco, quaero. Evolve Heronis geometriam nuper a nobis editam: habebis fontem copiosissimum, unde agrimensores Romani praecepta artis suae hauserunt. Nec omisi ego singulos Heronis locos conquirere, quorum ad similitudinem exempla a Columella proposita scripta esse videntur¹⁾. In quibus quamquam et mensurae, ut Aegyptiae a Romanis, discrepant, et nu-

1) Ad Columellae cap. 2 § 1 et 2 confer Her. geom. cap. 5, 1 — ad § 3 Her. cap. 6 — ad § 4 Her. cap. 62 — ad § 5 Her. cap. 14 — ad § 6 Her. cap. 7 — ad § 7 Her. cap. 87, 4. 88, 6 — ad § 8 Her. cap. 93, 8 — ad § 9 Her. cap. 94, 1 — denique ad § 10 Her. cap. 102, 4, ubi apparet Columellam eodem Heronis libro usum esse quem epitomator ἄλλο βιβλίον appellat.

meri diversi sunt, ratio tamen metiendi calculosque ponendi atque ipsa etiam verba mirifice inter se congruunt, ut quodammodo interpretatum esse dicas Latino sermone Heronis locos Columellam.

Quam rem nec neglegendam nec parvi faciendam esse existimo. Nam cum ea geometriae Heronianae forma quae in libris manu scriptis exstat ad tertium fere saeculum p. Chr. n. referenda esse videatur, facile quis possit suspicari in hac recentiore forma paene nihil genuini coloris servatum esse. Quod minime verum est. Nam e Columellae quidem exemplis perspicimus eandem fere geometriae formam quae nobis in manibus est iam Augusti temporibus vulgatam fuisse, unde et brevior est et expeditior reditus per unius saeculi spatium ad ipsam Heronis aetatem. Aliquantum igitur affert Columellae locus ad nostram sententiam confirmandam, Heronis geometriae eam formam quae nobis servata est paucis tantum iisque levioribus rebus diversam esse ab antiquo ipsius Heronis libro.

De Frontino, Hygino, Balbo, gromaticis.

Omnis gromaticorum disciplina quantum valuerit in 111 imperio Romano quantoque momento scripta eorum aestimanda sint, egregie demonstraverunt Niebuhrius aliique¹⁾. Quapropter insignis gratia debetur Lachmanno, qui infinito paene labore suscepto illos libros primus ita ediderit, ut genuina scriptura, quantum fieri posset, restitueretur. Nec defuit eiusdem opera ad illustranda ea quae, quamvis gravissima essent, omnes tamen priores latuissent. Nam is primus accurate demonstravit Iulium Frontinum, antiquissimum et eruditissimum scriptorem de rebus gromaticis, eundem esse atque illum Frontinum qui de re militari ac de aquae ductibus scripsit²⁾. Aequalis igitur fuit impera-

1) Illustrem Niebuhrii locum de ea re scriptum (*Kleine hist. u. philol. Schr.* II p. 81) repetivit Blumius in *Gromat.* vol. II p. 4. Ac praeter Niebuhrium et ipse Blumius et reliqui omnes quorum commentarii in altero gromaticorum volumine collecti sunt illorum scriptorum laudes naxerunt.

2) *V. Gromat.* II p. 101 s.

toribus Flaviis vitamque perduxit ad Traiani tempora. Cuius e libris gromaticis varii loci excerpti exstant, quorum prior pars instructa est commentario Aggeni Urbici. In altera autem parte, quae ex libro Frontini secundo excerpta esse traditur, primum agit scriptor de limitibus, atque ibi (p. 30) de actu, iugero, sorte, agrestibus mensuris, ea exponit, quae nos separatim edidimus (fr. 112).

Aequales fere Frontino constat fuisse Balbum et Hyginum, ita tamen, ut hi libros suos postea scriberent quam Frontini libri editi sunt. Nam Hyginus quidem usus est Frontino auctore³⁾. Scripsit autem Hyginus de limitibus et de condicionibus agrorum ineunte imperio Traiani anno fere p. Chr. n. CIII⁴⁾. Atque eadem prorsus est Balbi aetas, qui se librum suum consummavisse dicit, postquam Traianus imperator victoria Daciam proxime reseraverit ipsique e septentrionali plaga annua vice transire permiserit⁵⁾.

Ex Hygini libro (p. 121 ss.) in hac collectione repetivi ea quae de variis agrorum mensuris traduntur (fr. 114), quem ad locum illustrandum nihil hic addendum videtur⁶⁾.

3) V. Lachmann. II p. 139.

4) Conf. ea quae Lachmannus p. 139 collegit. Primum constat Hygini librum post prius bellum Dacicum scriptum esse. Porro si recte suspicatur Lachmannus, quod provincia Dacia ab Hygino non commemoretur, scripsisse eundem ante bellum Dacicum alterum, fere relinquitur annus 103. Verum etiamsi istam coniecturam de provincia Dacia non commemorata reiicias, utique hoc verum manet sub Traiani imperio librum confectum esse.

5) Non ipso nomine, sed omnino vel *sacratissimus imperator* (p. 92, 7), vel *maximus imperator* (p. 93, 7) appellatur Traianus; nec tamen dubium esse videtur, quin is fuerit Traianus, non Domitianus, cuius praeter Traianum rationem habendam esse recte scribit Mommsenus (Gromat. II p. 147). Iam cum statim post victoriam Dacicam redierit Balbus ac deinde annuo spatio librum confecerit (p. 93, 6), prout prius aut alterum bellum Dacicum intellegendum est, anni relinquuntur inter 102 et 106 ineuntem.

6) Vide de mensuris ab Hygino traditis Rudorffium in Gromat. vol. II p. 282. 421 et nos in Metrol. p. 286 s. 288. Praeterea de scriptura verborum passim corrupta

De Balbi expositione et ratione omnium formarum.

Frontini et Hygini locos cum paucis absolvimus, restat 112 ut accuratius quaeratur de Balbi scriptis, qua in re non tam id quod ipse sentio difficile esse video ad demonstrandum, quam diversis Lachmanni et Mommseni sententiis mihi non probatis quodammodo perturbor. Nam ille et novam proposuit Balbi expositionis inscriptionem et eidem tribuit librum de asse¹⁾; alter autem Balbum de eo maxime argumento egisse existimat quod continetur libris coloniarum, recensuisse igitur in illa expositione formas agri coloniarum, id est typos vel tabulas aeris, quibus fines agrorum accurate descripti et scripturae contextu illustrati erant²⁾.

Quae ego hic, ut par fuit, commemoravi, ne summorum virorum placita leviter neglexisse viderer; at tamen in hac praefatione brevioribus finibus circumscripta eademque Latini sermonis rigore impedita non id agendum esse duxi, ut aliorum sententiis adversarer et quasi bellum inferrem; sed meam opinionem simplici oratione malo expromere, si qui in his quod probabile videatur inveniant.

Profitetur Balbus in praefatione se scribendo ei libro, quem tum misit ad Celsum, iamdudum intentum fuisse, sed intervenisse imperatoris expeditionem. Tum se studia

---

deque notis partium assis exposui in praefatione. Denique hunc Ptolemaicum Cyrenensium pedem accurate distinxit a Ptolemaica Aegyptiorum mensura eo loco quem vol. I p. 24 adn. 2 extr. citavi; et omnino conf. illam § 16.

1) Vide Gromat. I adnot. ad p. 91, 2. II p. 133 s., unde haec exscribo: *Wer kann zweifeln dass beide Schriften (id est expositio et liber de asse) Theile desselben Werkes sind? Es mochte nach S. 94, 3 zu urtheilen, expositio et ratio omnium mensurarum heissen, oder ungefähr so: für den aufgenommenen Abschnitt setzten die Sammler formarum statt mensurarum.* Contra ego demonstrabo verba quae p. 94, 3 leguntur tantummodo ad ipsam mensurarum tabulam cui praefixa sunt pertinere, minime vero ad totius operis argumentum. Aliis argumentis Mommsenus II p. 149 inscriptum illud *omnium formarum* tuetur.

2) V. Gromat. II p. 148—157. 180 s.

artis suae primum intermisisse nec quidquam aliud quam belli gloriam cogitavisse, sed postquam hostium terram exercitus intraverit, varias mensuras ad bellum maxime necessarias exigendas fuisse, quo facto se rationem qua eae mensurae fierent religiosius colere coepisse statimque ut imperator victoria reportata ipsum e Dacia dimiserit, hunc librum consummavisse.

Haec fere Balbus et praeterea alia minime negligenda, quae apud ipsum legantur. Verum ego iam quaerere institui, quamnam artem coluerit Balbus eandemque Celsus? Etenim non Balbus solum istius artis studio honoratus fuit apud imperatorem, sed nobilior etiam Celsus, vir summae in ea re auctoritatis, penes quem studiorum suorum summam manere scribit Balbus, eundemque in hac parte plurimum inter aequales posse³⁾. Quid? quod idem Celsus instrumentum quoddam invenisse dicitur, quo ea spatia easque altitudines metiri liceret, quae nec passibus aut perticis exigi nec omnino adiri possent? Hic pervenio ad id quod est gravissimum omnium. Nam etsi Balbus nec nomen illius instrumenti affert nec eius adhibendi rationem describit — quam difficultatem insuper augeat dubia verborum scriptura⁴⁾ — tamen id in quo maximum momentum est satis apparet. Atque animum id advertant iam omnes quorum interest, artem trianguli ex uno latere proximisque angulis metiendi ab hoc Celso Romanis traditam esse centesimo fere anno p. Chr. n. Quam ad artem pervulgandam quid olim contulerit Hero Alexandrinus libro quem περί διόπτρος scripsit, tum quomodo ea ars ad Romanos satis longo intervallō transierit, non meum est hoc loco exqui-

3) P. 94, 1. 91, 3. 8.

4) P. 92, 13: *erant dandi interveniente certo itineris spatio duo rigores ordinati, quibus in tutelam commeandi ingens vallorum adsurgeret molis: hos invento tuo operis decisa ad aciem parte ferramenti usus explicuit.* Sic locum restituit Lachmannus ex librorum scriptura variis modis depravata. Atque *acies* utique est oculorum *acies*, non exercitus instructi; significat igitur scriptor dioptrae usum, ad quem pertinet etiam *ferramentum* ibidem commemoratum (conf. Rudorff. II p. 338).

rere. Sed breviter demonstrabo quam rationem Celsus secutus esse videatur. Spatium quoddam ad quod aditus pateret, vicinum ei loco qui adiri non posset, pertica accurate metiendum curabat. Et puta centum perticas in directum inventas esse. Ex his si in tabula quadam dioptrae subiecta faceret pedem unum, hoc est partem millesimam, ac deinde in extremitatibus rectae illius centum perticarum lineae angulos metiretur ad certum quoddam punctum, quod summitas trianguli fieret, porro hos duos angulos redigeret in eam quam dixi tabulam ibique triangulum duceret, eiusque trianguli in tabula scripti latera subtilissime metiretur eamque mensuram millies duceret, efficiebantur pedes eius trianguli, cuius in terrestri spatio unum tantummodo latus adire liceret. Hinc omnia facile peragi poterant quae Balbus se dicit exsecutum esse per rationem a Celso inventam⁵⁾.

Certe Celsus in ea re usus est dioptra, quae iamdudum nota esset — nam ipsa antiquissima groma dioptrae similis fuit, atque ad perlibrationes dioptrae usus iam ante Vitruvium vulgatus erat⁶⁾ — sed novam eius adhibendae rationem Romanis primus demonstravit Celsus.

Iam vero redeamus ad Balbum. Ut Celsus novum instrumenti usum primus tradidit, ita Balbus, a Celso institutus, primus omnium eam rem ad militarem usum transtulit, id quod ipse plane ac dilucide scribit⁷⁾. Inde venerabilis trianguli ratio⁸⁾ ab eo laudatur, qua tantas res adse-

5) Ne quis minus recte haec intellegat, neutiquam eam artem docuit Romanos Celsus, quam nos trigonometriam vocamus, ubi angulorum sunt mensurae certis numeris expressae; sed tantummodo id demonstravit, quomodo triangulo amplissimo eique, ut ita dicam, terrestri, cuius unum latus notum esset, simile multo minus triangulum in tabula quadam describi posset, quo subtiliter dimenso et multiplicatione facta possent inveniri latera ipsius terrestris trianguli.

6) V. Rudorff. Gromat. II p. 336 s., Vitruv. 8, 5 (6).

7) P. 92, 11—93, 3. Celsum cum Balbo illi bello interfuisse existimat Mommsenus II p. 147; mihi tota praefatio multo aliter Balbo scribenda fuisse videtur, si Celsus partem eiusdem expeditionis cepisset.

8) P. 93, 1 haec leguntur: *expugnandorum deinde*

cutus sit. Ac cum rediisset in Italiam, statim ad studium paullisper intermissum reversus est. *Et multa*, inquit, *velut scripta foliis et sparsa artis ordini inlaturus recollegi. foedum enim mihi videbatur, si genera angulorum quot sint interrogatus responderem Multa: ideoque rerum ad professionem nostram pertinentium, in quantum potui occupatus, species, qualitates, conditiones, modos et numeros excussi.* His perfectis quis tandem ambigat, quam artem tractaverit Balbus qualemque librum composuerit? Haec nisi geometria dicenda, nulla omnino est. Ac quo accuratius id definiamus, ei geometriae generi operam dedit Balbus quod ad usum rei et agrariae et militaris pertineret, cuius eam partem quae est de agris metiendis geodasiam Graeci appellaverunt.

Talem igitur geometriam ad usum gromaticorum ac commodatam composuit Balbus eamque inscripsit Expositionem et rationem omnium formarum. Hic formae fere eae intellegendae sunt quas nos figuras geometricas vocamus, quibus omnis eius disciplinae demonstratio continetur. Quamquam non tam ipsas figuras stilo vel calamo adumbratas significavit Balbus, quam notiones earum ab oculorum obtutu abstractas mentique peritorum inhaerentes, ne multa, ipsa geometriae et principia et theoremata, quoad quidem eorum scientia necessaria esset ad disciplinam gromaticam. Quibus praeceptis geometricis addidit aliam institutionem quae peculiariter ad Romanorum artem gromaticam pertineret, cuius generis et initio libri quaedam servata sunt et alia excerpta sunt a posterioribus gromaticis⁹⁾. Omnino autem admodum exigua pars ipsius operis

---

montium altitudines ut sciremus, venerabilis diis ratio monstrabat; ubi codices cum in aliis fluctuant, tum di pro diis habet Gudianus. Minime dubium est quin *venerabilis diis ratio* absurde scriptum sit, nec id fugit Lachmannum dea suadentem. At *venerabilis trianguli ratio* scripsit Balbus, ubi cum *trianguli* ab aliquo librario per *di* notatum esset, inde factum est *DI*, quod legimus in Gudiano, idque porro corruptum in *diis* (conf. Philol. XXII p. 62).

9) P. 98, 3—14; p. 99, 14—100, 4; p. 103, 11—16. Praeterea in reliquis gromaticorum scriptis Balbus auctor citatur p. 225, 14. 239, 15. 245, 1. 249, 1. 402, 8. 403, 28.

ad nostram aetatem pervenit¹⁰⁾: quod si totum exstaret, haberemus geometriam ab Romano homine eoque eruditissimo conscriptam ac videremus Romanos paullo altius in eam scientiam penetravisse quam vulgo putatur; nunc vero praeter has minimas Balbi reliquias nihil quod dignum laude sit exstat Latino sermone de geometria scriptum.

Denique de fontibus breviter dicendum est, unde sua derivaverit Balbus. Hic non satis est ad Euclidem referre verba Romani scriptoris, velut haec: *Signum est cuius pars nulla est, Linea est longitudo sine latitudine, lineae autem fines signa*; quae sane expressa sunt secundum Euclidem: sed alium praeterea auctorem adscisci necesse est, Heronem dico. Cuius si definitiones et geometriae initium oculis perlustramus, insignes similitudinesprehendimus cum hac Balbi expositione. His igitur Graecis scriptoribus ac fortasse aliis quibusdam in scribendo libro usus est Balbus, quorum praecepta cum diligenter animo percepisset, inde elegit ea quae necessaria esse viderentur ad civium suorum usum ac tum Graecam artem amplificavit Romanorum gromaticorum disciplina.

De Balbi mensurarum tabula.

Balbus postquam praefationis ad Celsum finem fecit, 113 *ergo, inquit, ne quid nos praeterisse videamur, omnium mensurarum appellationes conferamus. nam mensura non tantum ista de qua loquimur appellatur, sed et quidquid pondere aut capacitate aut aliqui¹⁾ finitur, mensuram aequae²⁾ quam longitudinem appellant . . .³⁾.*

Qui loci dubium est num omnes ad hanc Balbi expositionem formarum referri possint; nec quidquam impedit, quominus Balbum, virum in arte gromatica principem, alios praeterea similis argumenti libros scripsisse statuamus.

10) Desinunt Balbi expositionis reliquiae p. 107, 9; nam pauca quae in libris insuper adduntur iure uncis interclusit Lachmannus. Apparet autem Balbum illo loco non ultra prima operis sui initia progressum esse.

1) Sic emendavi librorum scripturam *animi*, unde in aliis factum *animo*, quod repetivit Isidorus (infra fr. 123, 1).

2) Libri *eque*.

3) Puncta posui, quoniam hic quaedam intercidisseevidentur. Conf. adn. 5.

quid ergo mensura sit de qua quaeritur, tractemus (his igitur verbis scriptor redit ad propositum). Hoc loco facile apparet eadem ratione Balbum usum esse qua Heronem in introductione geometriae⁴⁾. Quae autem praeterea interposuit de latiore mensurae appellatione ea nec aliena sunt a proposito nec vero, nisi plane mutilata esse existimes Balbi verba, abesse possunt⁵⁾.

Sequitur primum brevior mensurae definitio, cuius similia nonnulla inveniuntur apud Heronem⁶⁾, tum ipsa mensurarum tabula. Uno verbo absolvam: Latino sermone Graecam aliquam tabulam similem Heronianae secundae et Euclideae ita expressit, ut pauca tantum quae in Graeco exemplo abhorrerent a Romanorum usu vel omitteret vel mutaret⁷⁾.

---

4) In recentiore geometriae forma quae in libris manu scriptis exstat locus ille Heronis maxime memorabilis appendicis instar additus est. Vide Her. geom. cap. 106 vel in his metrologicis scriptoribus fr. 4, 2, et conf. ibid. prol. p. 31. Verba quae Balbus imitatus est sunt haec: εἰς οὖν τὸν περὶ τῆς μετρήσεως λόγον ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰδέναι τὴν τῶν μέτρων ἰδέαν, et paullo post: ὑποδείξομεν δὲ τὴν τῶν μέτρων ἰδέαν.

5) Spuria esse iudicavit Lachmannus loci quem supra attuli verba *nam mensura* usque ad *longitudinem appellant*. At, quaeso, tolerarine possunt duae sententiae *ergo nequid* cet. et *quid ergo* cet. altera alteram excipiens? Ego nihil invenio in eo loco quod a Balbi eloquendi genere alienum sit. Qui initio *omnium mensurarum appellationes* intellegit *geometricarum*, non aliarum. Sed quoniam statim meminit esse praeterea alia mensurarum genera, haec breviter commemorat, sed consulto omittit explicare. Tum, nisi forte nonnulla interciderunt, raptim redit ad propositum verbis *quid ergo mensura sit* cet.

6) V. Def. 120. 121. Tum Heroniana tabula III plane ita composita est, quemadmodum praecipit Balbus, ut maiores mensurae minoribus quibusque definiantur. Conf. I prol. § 22.

7) Ad § 2 loci a nobis editi conf. tabulam Heron. II, 1 et Euclidean 1. Graecae orgyiae respondet apud Balbum passus. Reliquae mensurae inter se conveniunt, nisi quod in tab. Her. miliarium, in Eucl. uncia omissa sunt, unde in Graecis tabulis undecim, apud Balbum duodecim

Quae cum ita sint, facile demonstratur via a nemine adhuc inventa ad explicandam *sextantem quae eadem dodrans appellatur* (6). Etenim quam Graeci mensuram $\pi\iota\theta\alpha\mu\acute{\eta}\nu$ vocabant, ea antiquitus aliena erat a Romanorum usu, unde ne sermo quidem Latinus proprium eius mensurae vocabulum habebat; sed vocabant eam ex assis ratione dodrantem, hoc est pedis quartas partes tres. Iam si eadem a Balbo *sextans* vocata est, fuisse oportet maiorem aliquam mensuram, cuius sexta pars ipsa spithama habita sit. Ubicunque quaeres, nihil invenies quod conveniat huic sextanti nisi Aegyptiorum $\xi\acute{\upsilon}\lambda\omicron\nu$, cui tres cubiti in tabula Heroniana antiquissima tribuuntur (fr. 4, 14). Unde haec iure colligi posse arbitror: $\xi\acute{\upsilon}\lambda\omicron\nu$, antiquam Aegyptiorum mensuram, qua itinerum spatia metirentur (prol. § 17 extr.), fuisse perticam ligneam — et id quidem ipso nomine demonstratur — divisam in tres cubitos binosque cubitorum semisses, hoc est sex spithamas: cuius xyli usum ad primum usque p. Chr. n. saeculum pertinuisse — non enim antea scriptam esse vidimus tabulam Heronianam I (prol. § 12) — atque inde Romanos agrimensores $\pi\iota\theta\alpha\mu\acute{\eta}\nu$, utpote alienam a suo sermone, nuncupasse sextantem; hinc denique Balbum, cum Romanas mensuras ad Aegyptiarum tabularum similitudinem describeret, ipsum quidem xylum, proprium Aegyptiorum, recte omisisse, servasse tamen sextantis appellationem usitatam iis Romanorum gromaticis qui in Aegypto provincia agris et itineribus dimetiendis praefecti erant, eandemque a spithama, Aegyptii cubiti semisse, transtulisse ad pedis Romani dodrantem.

---

mensurarum appellationes enumerantur. Tum ad Balb. § 3 conf. Her. II, 2, Eucl. 2, praeterea etiam Her. I, 5, V, 2; — ad § 4 Her. II, 3; — ad § 5 Her. 4, Eucl. 3; — ad § 6 Her. 5, Eucl. 4; ac sic reliqua deinceps, quae singillatim afferre nihil attinet. Sed hoc non omittendum, iugerum a Balbo omissum esse ex earundem tabularum auctoritate. Denique altera pars tabulae Balbi, qua de quadratis et cubicis mensuris agitur, liberius expressa est ad similitudinem Heronianae II inde a § 15 et Euclideae § 13.

quibus addi possunt alia vocabula permulta quae posterioris quidem aetatis scriptori, minime vero Balbo convenient, ut *minutiae* (1. 10), *character* (12, pro *nota*), *medietas* (15), alia id genus.

Quod si quis utique librum de asse Balbo velit vindicare, is dixerit forsitan eam libri formam quae in manibus est spuriam esse et depravatam ex aliqua parte Balbi expositionis nunc perditam. At si probabiliter supra de illo Balbi opere disputavi (§ 112), quaenam pars eius expositionis afferri posse videtur, ubi Balbus aut ea quae nunc in libro de asse legimus aut certe similia tradiderit, quae non minus a demonstratione geometrica quam ab arte gromaticam aliena sint? Verum ne in his ultra modum immoremur, cum exploratum sit et eam formam libri quae exstat Balbo tribui non posse, et unum eius rei esse auctorem Calvum, qui usus esse videtur illo codice Arceriano nobilissimo⁹⁾, unde et Balbi expositionis initium et alia gromaticorum scripta edita sunt a Lachmanno: inde suspicari licet Calvum in eodem codice, quem olim plenior fuisse constat, invenisse librum de asse nullo auctoris titulo affixum Balbi expositionis reliquiis, ac cum ipsam expositionem tum edere non posset, in praesentia exhibuisse commentarium de asse, quem cum expositionis partem esse opinaretur, inde auctoris nomine repetito inscriberet *Balbus ad Celsum de asse cet.*

Verum quod Balbo abiudicandum esse censemus hunc de asse librum, minime eiusdem libri auctoritatem volumus infringere. Nam maximi est momenti ad rem nummariam saeculi tertii, sicut supra demonstratum est. Atque eodem saeculo aut ipsum hunc librum scriptum esse necesse est aut ampliorem quendam, unde hic postea commentarius in brevius contractus sit: nam quarto saeculo postquam Constantinus nova omnium nummorum genera ac rationes instituit, nemo ea commentari potuit quae legimus in hoc de asse libello.

---

⁹⁾ V. Mommsen. in *Gromat.* II p. 151 coll. Blumio *ibid.* p. 6 ss.

De Volusii Maeciani distributione.

L. Volusius Maecianus, eques Romanus, iuris scientia 115 nobilissimus, M. Aurelii praeceptor, qui interfectus est Alexandriae a. CLXXV plus sexaginta annos natus¹⁾, scripsit et quaestionum de fidei commissis libros XVI et hunc breviorum commentarium de assis distributione. Quamquam ipse non *Assis distributio* inscripsit libello, sed pleniori titulo *Distributio item vocabula ac notae partium in rebus quae constant pondere numero mensura*²⁾; quapropter nobis breviter *distributio* ea appellanda esse videtur.

Scripsit hunc commentarium Maecianus ad M. Aurelium Caesarem, quem tum iuris disciplina instituebat, anno fere CXLVI³⁾. Qua in re, ut ipse plane et aperte demonstrat in praefatione, id egit, ne assis distributio et in heredum institutione et in aliis multis rebus necessaria ignota esset Caesari. Primum igitur omnem ipsius assis divisionem accurate exponit partesque inter se comparat (1—43), tum pecuniae signatae eas appellationes persequitur quae referuntur ad assem, ex quo omnis nummus argenteus potestatem habeat (44). Ac vero hac de parte commentarii paulo latius explicare necesse est.

Primum docet scriptor (48—62) denarium, argenteum nummum, qui XVI asses habeat, ipsum assis instar dividi posse. Quod nos facillime ita explicabimus, ut eum assem,

1) Haec omnia egregie exposuit Mommsenus in praefatione ad Volusii Maeciani distributionem (*Abhandl. der Sächs. Gesellsch. der Wissensch. Bd. III. 1853 p. 281—85*).

2) Hanc inscriptionem quae in libris exstat tuentur ipsius Maeciani verba: *cum partes ipsas tum vocabula et notas proponendas existimavi; et deprehendes distributionem quidem partium infinitam, oppido autem quam exigua vocabula et notas*. Unde apparet assis distributio, quod placuit Böckingio, probari non posse. Tum *distributio partium* praetulit Mommsenus. Sed mihi aut plenus titulus *distributio item vocabula ac notae partium* cet. repetendus esse videtur — ubi nescio an *item* inculcatum sit ab aliquo librario — aut breviter *distributio* eadem dicenda, sicut fecit Gronovius.

3) Vide Mommsen. p. 287 ult.

unde fit cuiuslibet rei in computando divisio, solidum appellemus, illum autem nummum aeneum, qui fuit denarii pars sextadecima, dicamus *assem monetalem*. Iam ratio simpliciter sic ducenda: as monetalis quota pars est denarii, siquidem hunc assem sive solidum feceris? Nimirum semuncia sicilicus, id est pars sextadecima. Atque id ipsum *solidi pars sextadecima* Maecianus his expressit (48): *semunciae enim sedecim et sicilici sedecim assem efficiunt*. Eademque ratione ceteras persequitur denarii partes singulis assibus monetilibus additis, dupondium, tressem, reliqua usque ad quindeciaere: hic enim finis expositionis faciendus erat, quoniam sedecim asses ipsum denarium efficiunt. Haec vero omnia a Maeciano tradita si in unum comprehendimus, quid inde concludendum? Primum Maecianus nullis nisi iis partibus iisque appellationibus utitur, quae vulgatae fuerunt in cuiusvis assis sive solidi divisione; nihil igitur nisi denarium in calculis ponendis fecit assem, id est solidum, atque asses monetales singulos et binos et ceteros expressit ex solidi denarii ratione. Cuius rei usum ipse loculenter demonstrat his verbis (63): *ingeniosissime autem, cum ad denarium ratio conficeretur, excurrentis aeris nota inventa est, quae sedecies multiplicata id efficeret: nam cum denarii nota praescribatur, eique subiungatur aeris excurrentis nota, manifestum est eam sedeciens ducendam ex adnotatione denarii*. Ergo si rationes pecuniariae subducebantur in denariis et praeter solidos denarios computandae erant denariorum partes, ne ratio turbaretur tot sestertiis totve assibus adscriptis ad denariorum summam, tot potius partes denarii pro asse sive solido computati adiungebant ratiocinatores Romani. Sic, ut exemplo utar, summam centum denariorum sestertii unius assium trium breviter scribebant *C=—, nam septem asses monetales sunt denarii partes septem sextadecimae, sive quinque duodecimae, id est quinque unciae, et insuper una quadragesima octava, id est sicilicus⁴).

4) Redige $\frac{1}{8}$ ad $\frac{1}{4}$, unde sunt $\frac{1}{2} + \frac{1}{4}$. Copiosius omnem rationem exponit multisque exemplis illustrat

Haec ea maxime de causa latius exposui, ut viam munirem ad reliqua demonstranda, quae multo sunt difficiliora. Ergo ut eadem quae statim dixi paucis repetam: solebant ratiocinatores Romani altero post Chr. n. saeculo, cum ad denarium ratio fiebat, singulos asses monetales redigere ad partes denarii pro asse computati. Nullis autem in ea re partium appellationibus notisque utebantur nisi vulgaribus ac legitimis, uncia, semuncia, sicilico; quas partes ad denarium revocandas esse significabant praefixa nota ✱. Atqui diversa plane a vulgari assis divisione ea ratio fuit quam sestertiariam dicit Maecianus (65—73). In hac erant praeter semissem, S, partes sestertii

decima sive libella —

vicesima sive singula⁵⁾ Ɔ

quadragesima sive teruncius T.

Hae non proprie sunt Romanae, sed repetitae illae quidem ex Siculorum usu, quorum argenteus nummus fuit didrachmum Attico pondere, habuit autem denas litras sive libellas, ac litrae conveniebant bina ἡμίλιτρα vel quaterni τριάντες, quae partes latine appellatae sunt sembella et teruncius.

Haec omnis ratio quanti momenti sit ad historiam rei nummariae Romanorum illustrandam, non opus est hoc loco monere, postquam Mommsenus copiosius de eo argumento disseruit⁶⁾. Sed id nunc agimus, ut Maeciani verba explicemus. Qui hac sestertia ratione uti scribit ratiocinatores, ut summae sestertiorum statim addere possint excurrentes asses et semisses, hoc est quaternas et octonas sestertii partes. Infra autem semissem non descendebant; nam etsi quadrantes aeris etiamtum fuisse videntur, is tamen nummulus minor erat, quam ut in magno pecu-

---

Gronovius de sest. p. 409—414 (Amstelod. 1656). Nuper eandem rem attingit Marquardt. *Röm. Alterth.* V p. 102 s.

5) Singulam Maecianus appellat quae Varroni de l. L. 5, 174. 10, 38 est sembella. Utriusque vocis originem explicat Mommsen. *G. R. M.* p. 199 adn. 85.

6) *G. R. M.* p. 198 ss.

niae numero computaretur. Semissem autem non neglebant, eoque sestertiaria ratio accuratior fuit quam denariaria, ubi infra assem nihil ad calculos vocabatur. Rursus exemplo utar: si cui persolvendi erant centum sestertii as semis, brevis erat notatio Η&C—ΞΤ, hoc est C sestertii et excurrentes partes decimae tres, vicesima una, quadragesima una, qua coniunctae faciunt sestertii partes octavas tres sive in pecunia signata assem et semissem.

Neminem rei nummariae peritum potest latere eam rationem quam sestertiariam vocat Maecianus, in qua partes sunt decimae, vicesimae, quadragesimae, proprie pertinuisse ad vetustiore denarium, cui decem asses conveniebant, neque ipse Maecianus id omittit commemorare (74). Tunc enim denarii libella in pecunia signata habebat assem suum et sembella semissem et teruncius quadrantem⁷⁾. Sed postquam denarius in sedecim asses distribui coepit, illa ratione tantum modo utebantur ad notandas sestertii partes excurrentes (75).

Postremo Maecianus breviter exponit de ponderibus, tum de mensurarum liquoris ac grani divisione (77—80); ad quae nihil hic adnotandum. Sequitur deinde alius disputationis de eodem argumento initium, ubi deficit codicum scriptura.

Ita cum Maeciani commentarium satis, ut videtur, explicuimus, restat ut memoria repetatur fragmenti illius Alexandrini (95) quo variae denarii partes, usitatae illae παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις λογισταῖς, recensentur. Ergo eius fragmenti et formam a nobis editam et illam quam Calvus expressit (prol. § 123) cum Maeciani verbis sic comparemus:

apud scriptorem Alexandrinum		apud Maecianum
1 δηνάριον	fr. 95, 8. 141, 9	denarius § 45
$\frac{1}{2}$ τροπαῖκόν	ibid.	victoriatum ibid.
$\frac{1}{4}$ νοῦμμος	ibid.	sestertius ibid.
$\frac{1}{16}$ ἀσκάριον	ibid.	as § 47

7) Mommsen. p. 200 adn. 87.

apud scriptorem Alexandrinum		apud Maecianum
1 ἀccάpiov	ibid.	as § 1
$\frac{1}{2}$ ς	ibid.	semis § 1
$\frac{1}{3}$ γ"	ibid.	triens § 2. 40
$\frac{1}{4}$ δ"	ibid.	quadrans § 3. 40
$\frac{1}{6}$ ε"	ibid.	sextans § 4. 40
$\frac{1}{8}$ η"	ibid.	sescuncia § 5. 40
$\frac{1}{9}$ θ"	ibid.	uncia duae sextulae § 6. 40
$\frac{1}{10}$ ι"	ibid.	[partem decimam et undecimam nec nomen proprium nec notam habere dicit Maec. § 40]
$\frac{1}{11}$ ια" fr. 95, 8 (om. fr. 141)		
$\frac{1}{12}$ ιβ" fr. 95, 8. 141, 9		uncia § 7. 40
$\frac{1}{16}$ ις" fr. 95 (om. fr. 141)		semuncia sicilicus § 41
$\frac{1}{18}$ ιη" fr. 95 (om. fr. 141)		semuncia sextula § 41
$\frac{1}{24}$ κδ" fr. 95. 141		semuncia § 27. 33. 42
$\frac{1}{36}$ λς" ibid.		binæ sextulae § 28. 33. 42
$\frac{1}{48}$ μ" fr. 95 (om. fr. 141)		[* teruncius § 65]
$\frac{1}{48}$ μη" fr. 141 (om. fr. 95)		sicilicus § 29. 33. 42
$\frac{1}{50}$ ν" fr. 95 [ubi corrigendum videtur μη"]		[non habet Maecianus]
$\frac{1}{72}$ οβ" fr. 95. 141		sextula § 30. 33. 42
$\frac{1}{100}$	[has partes omisit scriptor Alexandrinus]	centesima [in usuris] § 43
$\frac{1}{144}$		dimidia sextula § 31. 33. 42
$\frac{1}{288}$		scriptulum § 32. 33. 42
$\frac{1}{576}$		dimidium scriptulum sive simplium § 39.

Iam sic Graeca tabula cum Maeciano comparata apparet recte a scriptore Alexandrino positas esse partes ς, γ", δ", ε", η", θ", ιβ", ις", ιη" [has duas igitur iniuria omittit fr. 141], κδ", λς", μη" [sic in fr. 95 pro ν" scribendum videtur], οβ". Dubitatio autem relinquitur de ι", ια" [hanc partem om. fr. 141], μ" [om. fr. 141], ν" [om. fr. 95]. Ex his ν" iam diximus stare non posse, quod esse debuit μη". Nec magis probari potest ια", quod omittit Calvus et expressis verbis expellit Maecianus. Recte autem posita sunt ι" et μ". Nam etsi Maecianus in denarii partibus decimam esse negat (§ 40), tamen idem in ea ratione quam

sestertiarium dicit affert decimam partem, i. e. libellam, et quadragesimam, i. e. teruncium. Hae, ut dixi, apud Maecianum ad sestertium referuntur; at eadem olim pertinuerunt ad denarium (Maec. § 74); iam cum in ea ratione, ubi denarii partes sunt duodenariae et reliquae, ipse denarius assis instar computetur (supra p. 17 s.), facile Graecus scriptor etiam eum denarium qui in libellas et reliquas partes divideretur ἄκκάριον vocare potuit. Iure igitur existimare videmur partes ι'' et μ'' in illa Alexandrina tabula significare libellam et teruncium.

De Festo, Prisciano, Dardano, Didymo.

- 116 Post librum de asse secundum temporum ordinem posui reliquias ex Festi libris de verborum significatione repetitas, quibus statim addidi Pauli locos (117). Nonnullos pocos quibus pecuniae nomina commemorantur modo, non lexicantur, consulto omisi¹⁾.

Tum ex Prisciani grammatici libello de finguris numerorum recepi eam partem quae est de ponderibus et nummis. Ubi et ipse Priscianus multas res affert admodum notabiles et alios citat auctores. Ac gravissima erat quaestio de illo talento magno quod octoginta libris et quattuor uncis constare dicitur, de quo nos latiorem disputationem instituimus alio loco²⁾, quo facto iam satis demonstratum esse videtur nulla fide dignas esse futes Prisciani argumentationes, quippe qui diversissima pondera ac nummos imperite inter se confuderit atque omnino rudis fuerit in hoc doctrinae genere.

Maxime memorabilis inter auctores qui a Prisciano citantur sine dubio est Dardanus sive Dardanius. Nam priore eius nominis forma uti consuevimus secundum vulgatam apud Priscianum scripturam, etsi rectius mea qui-

1) Sunt haec fere: aeruscare p. 24 Muell., dirutum aere 69, equestre aes 81, hordiarium aes 102, piscatorium aes 210^b, peculatus 213^a et 236, poenas pendere 242^a et 243, resignatum aes 284 et 285^a, sacramentum 344^b, stipatores 350 et 351^a, Taurium aes 360^a, vectigal 371^b.

2) V. Philologi vol. XXII p. 202—213.

dem sententia Dardanius iste appelletur, quoniam Lydi auctoritati accedit Guelferbytani codicis scriptura in eandem formam consentiens³⁾. Sed tamen illam formam quae nunc omnium usu fertur non prius abiciendam esse duxi, quam aliorum iudicio haec mea coniectura probaretur. Tum de Dardani aetate quaerentibus satis constat vixisse eum scriptorem aliquanto post Constantini tempora, id est quarto saeculo exeunte vel ineunte quinto⁴⁾. Scripsit autem, ut Lydus⁵⁾ tradit, de ponderibus, quo ex libro et illa servata sunt quae Priscianus exscripsit (de fig. § 10) et haec a Lydo laudata: ὁ δὲ Δαρδάνιος ἐν τῷ περὶ σταθμῶν χιλίων ὀβολῶν λέγει πάλαι γενέσθαι τὸ μιλιάρικιον καὶ ἀπὸ τῆς χιλιάδος τῶν ὀβολῶν οὕτως ὀνομασθῆναι. Quae non recte ab illo scripta esse nos meliora edocti iam compertum habemus, nec magis probari ista possunt quaecunque apud Priscianum diversa a reliquis auctoribus Dardanus tradit.

De Didymo, cuius libro περὶ τῆς παρὰ Ῥωμαίοις ἀναλογίας Priscianus et hoc loco et in institutionibus grammaticis aliquotiens usus est, nihil ipse habeo quod addam, quoniam in omnibus fere adstipulor H. Keilio, qui post M. Schmidtium novam de eo scriptore quaestionem instituit. Unde hic Didymus non Chalcenterus ille plurimis scriptis nobilis, sed civis Romanus, Neroni et aequalis et notus fuisse videtur⁶⁾. Quae autem Graeca verba Priscianus

3) Ut Δαρδάνιος legitur apud Lydum, ita Gudianus codex 132 eo loco qui apud Keilium est p. 409 vs. 30 (§ 14) habet *dardaniū* et in Erlangensi *Dardanius* (p. 408, 18 Keil.) correctum est ab altera manu (Keil. quaest. gramm. p. 8 adn.). Ac multo probabilius est *Dardanus* pro *Dardanius* prave scriptum a librariis Vergilii memoribus, quam contra hoc ex illo corruptum esse.

4) Conf. Henr. Keil. quaestiones grammat. p. 9, Mommsen. hist. Rom. rei numm. p. 790, nostrum commentarium in Philol. p. 207 adn. 7.

5) De mensibus 4, 9 extr.

6) V. Keilii quaest. gramm. p. 10 (Didymi fragm. a Schmidtio collecta p. 345—49). — Praeterea hic locus esse videtur, ut commemorem me consulto in priore huius libri volumine non quaesivisse, num Didymus ille Alexan-

affert (de fig. § 17), ea omnia Didymi esse arbitror, non partim Dardani, ut statuit Keilius⁷⁾.

De Victorii argumento calculandi.

- 117 Pervenio iam ad scriptorem Prisciano fere aequalem, quem calculatorem studiosissimum imperator Honorius appellasse fertur, Victorium Aquitanum. Cuius de vita et scriptis praefari supersedeo, cum nuper copiosius de his disputaverit Christius¹⁾. Sed ut paucis repetam quae omitti nequeunt, praeter celeberrimum illum canonem paschalem Victorius scripsit priore parte saeculi V argumentum calculandi, cuius initium olim inter Bedae scripta editum²⁾ nuper a Christio e codice Bambergensi repetitum est una cum Abbonis commentarii partibus quibusdam selectis. Hinc nos excerpimus ea quae de assis divisione traduntur³⁾, omisimus autem tabulas multiplicationis alienas a proposito. Quamquam extrema verba loci a nobis editi: *iam reliquae minutiae —, ut sunt sicilici sextulae et cetera, melius ex ipsius calculi inspectione cognoscuntur*, haec iisdem tabulis quodammodo illustrantur, siquidem illic legimus omnis multiplicationis principium fieri a dimidia sextula. Haec igitur tamquam minima pars assis addenda est sextulae sicilico reliquisque minutiis a Victorio enumeratis.

Carmen de ponderibus illustratur.

- 118 Didactica Romanorum Musa ut nullum fere doctrinae genus quamvis alienum a poetica tractatione reliquit inten-

drinus qui de mensuris marmorum ac lignorum scripsit aut Chalcenterus esse videretur aut alius quispiam ex iis Didymis quos scripta reliquisse aliunde novimus. Nam nulla est in ea re probabilis coniecturae quasi ansa; nisi forte hoc affirmari potest certe a Chalcentero, qui grammaticos tantummodo libros scripserit, alienam fuisse illam mensurarum scientiam.

7) Quaest. gramm. p. 8.

1) Vide *Sitzungsbericht der Münch. Akad.* 1863. I p. 100—152.

2) V. Christium p. 109.

3) Ibidem p. 133 s.

tatum, ita etiam ponderum et mensurarum scientiam verbis describere conata est. Quo ex genere ad nostram aetatem pervenerunt duo carmina, alterum brevius nec ulla peculiari virtute insigne, alterum satis copiosum ac laudabili arte et studio compositum, de quo iam nobis est disputandum.

Nonnulli veteres codices una cum Prisciani grammatici scriptis continent centum sexaginta fere versus de ponderibus et mensuris, quos et ex ipsa illorum codicum auctoritate et quia Priscianum de simili argumento scripsisse in libro de figuris numerorum recordabantur, multi eidem grammatico tribuere consueverant. Quam opinionem quomodo Wernsdorfius cum reliquis testimoniis quae de auctore carminis feruntur conciliare studuerit, supervacaneum est hic repetere, quoniam alio ex principio totam quaestionem ordiendam esse recte nunc cognitum habemus.

Iam primum videamus, quid ex ipsis veterum librorum testimoniis de scriptore carminis statuendum sit. Inscripta habet

De ponderibus codex Bobiensis vetustissimus;

item Prisciani liber de ponderibus et mensuris ex opere Rufni vel Faviani. de ponderibus et mensuris cod. Vossianus 33 in 4 (Keil. ad Priscian. vol. II p. 391); similiter codex Reginae Sueciae, ex quo Burmannus (poet. Lat. min. vol. II p. 396) affert: *Prisciani liber de ponderibus et mensuris ex opere Rufni vel Faviani*;

Versus Prisciani grammatici de figuris numerorum et ponderum Sangallensis 817 (Schehl. p. 59 commentarii infra in adn. 2 citati);

Remi Favini de ponderibus et mensuris cod. Guelferb. Gudianus 64 in 4, a nobis collatus, item Vossianus 12 in 8 (Hertz. ad Priscian. vol. I p. XXI), Morbacensis (Endlicher. p. 99), Monacensis 18375 saec. X, alii (Christ. in Mus. Rhen. XX p. 69);

Remi Favini epistola de ponderibus ex sensu eiusdem clari auctoris ad Symmachum metrico iure missa incipit cod. Parisinus 7498 (Keil. ad Priscian. vol. II p. 396);

denique inscriptione omnino carent Guelferb. Gud. 132 in 4, Paris. 7461, editio Veneta princeps (anni 1470).

Haec de inscriptionibus carminis a certis auctoribus tradita hic proponenda esse existimavi. Quibus testimoniis perillustratis primus Endlicherus dubitationem movit, num iure Prisciano id opus tribueretur. Tum H. Keilius¹⁾ recte demonstravit nec librorum manu scriptorum auctoritate satis defendi eius grammatici nomen, nec rerum de quibus agitur argumento; ac nomen Prisciani tum demum carmini inscriptum videri, postquam in codicibus una cum eius libris scribi coeptum sit. Alteram autem opinionem de Rufino vel Favino auctore Car. Schenkelius²⁾ inde ortam esse existimavit, quod olim illud carmen sine auctoris nomine inter scripta Rufini et Remmii Fannii grammatici positum fuerit. Contra G. Christius, qui postremo de hoc argumento disputavit³⁾, censet auctorem carminis fuisse Remmium quendam Flavium sive Flavinum, diversum illum quidem a Remmio Palaemone grammatico, a quo ipso Fannii nomen alienum sit. Sed hi omnes, ut ex parte inter se discrepant, ita in eo recte consentiunt non a Prisciano grammatico carmen scriptum esse, quae res, si cui aliis insuper argumentis indigere videatur, is legat ea quae diligenter Christius explicavit, non solum nonnullas res easque graviore aliter a Prisciano definiri atque ab huius carminis scriptore⁴⁾, sed etiam dicendi genus apud utrumque plane diversum esse. Quid? cum nuper Priscianum ponderum et nummorum veterum non satis peritum fuisse a nobis demonstratum sit⁵⁾, nonne haec etiam sententia in

1) Praefat. ad Priscian. vol. II p. 402.

2) *Zur Kritik späterer lat. Dichter* (Sitzungsber. d. Wiener Akad. 1863) p. 59.

3) *Mus. Rhenan.* XX p. 69 s.

4) *Ibidem* p. 66 s. Ut obolus in carmine de ponderibus atque apud omnes vetustiores auctores scripuli est dimidia pars, a Prisciano autem idem cum scripulo aequatur secundum Dardanum (de fig. 10). Tum denarium quattuor scripulorum, quo maxime nititur Prisciani argumentatio, ignorat scriptor carminis. Nec in reliquis fere simile genus praeceptorum.

5) *In Philologi* vol. XXII p. 202 ss.

medium afferri potest, inscitiam Prisciani et laudabilem doctrinam illius qui hoc carmen scripsit minime convenire in unum hominem, alterum igitur diversum esse ab altero?

Verum iam in hoc acquiescamus nomen scriptoris non esse notum; illud autem quaeramus, quocunque is nomine fuerit, meritone pro bono auctore habeatur.

Brevi exordio (vs. 1—5) poeta, cum declarat se pondera quae medicorum in libris inveniuntur descripturum esse, ipse nobis ostendit hoc carmen cognatum esse cum tabulis illis Graecis quas medicinales appellavimus⁶⁾. Praeterea idem de ponderis vi eiusque ad omnem mundi constitutionem momento apte et perite pauca commemorat⁷⁾.

Iam primum (vs. 6—31) Romana pondera illustrantur, additurque in fine Atticae cuiusdam librae mentio. Ibi quod poeta a minimis se orsurum esse dicit, recte imitatur bonos in eo genere auctores Graecos⁸⁾. Tum minima pondera afferuntur semiobolus, obolus, scriplum; scriplo autem tribuuntur vel sex siliquae vel sedecim lentis grana vel totidem speltae lupinive. Ex his in vulgari usu apud Romanos fuerunt siliqua, obolus, scripulum, quorum ponderum ipsas legitimas rationes tradit poeta. Addit semiobolúm, h. e. ἡμιωβόλιον Graecum, quod in tabula Cleopatrae inter pondera receptum legimus (p. 234, 20). Quae autem praeterea frugum grana affert, ea omnia ad illud minimum pondus revocanda esse apparet, quod χαλκοῦς dicitur in eadem tabula Cleopatrae⁹⁾. Ceterum recte scriptor monet, ne quis ex his granulis certum ac quasi naturale pondus definiri posse existimet, quo in errore multi harum rerum studiosi antiquis temporibus

6) Conf. Burmannum ad h. l., Bernhardy in hist. Rom. litt. p. 535 (edit. 4), Schenkelium p. 60: *der Verfasser hatte sich zur Aufgabe gestellt, für diejenigen, welche ältere medicinische Bücher gebrauchen und nach deren Anleitung Arzneimittel bereiten wollten, die in früheren Zeiten geltenden Masse und Gewichte angemessen zu erklären; denique nos vol. I p. 65.*

7) Conf. Ovidii, Germanici, Avieni versus a Burmanno aliisque citatos.

8) V. vol. I p. 96. 228. 240. 248.

9) Ibid. p. 125. 235, 1. Conf. praeterea p. 222, 4 al.

versati sunt¹⁰). Tum a scripulo pergit ad dragmam (hanc enim formam illa aetas praeferebat), sicilicum, sextulam, duellam, unciam, denique libram, neque usquam in his a legitima ratione discedit.

Extrema hac carminis particula, ut diximus, Attica quaedam libra septuaginta quinque drachmis definitur. Hic certe scriptoris errorem deprehendimus, cuius tamen socium habet Dardanum illum a Prisciano citatum. Etenim cum septuaginta quinque vetustae drachmae Atticae incurrerent in libram Romanam, hi duo scriptores, cum plane nescirent vetustae drachmae Atticae pondus diversum fuisse a vulgari Romanorum drachma, hoc est denario Neroniano, finxerunt Atticam quandam libram vel minam septuaginta quinque drachmarum sive denariorum¹¹). Atque eadem ratione proximi huius carminis versus (32—40) iudicandi sunt, ubi Attica pondera, talentum, mina, drachma, obolus afferuntur. Nimirum cum scriptori persuasum sit Atticae drachmae (itemque oboli) pondus non differre a Romana ponderum ratione quam modo exposuit, sequitur ut Atticam minam faciat quattuor drachmis maiorem Romana libra; tum autem repetit falsam istam librae Atticae definitionem.

Sequitur assis distributio (vs. 41—55) scite in versiculos redacta. Ubi formam *decuncis*, quam nominativi loco plurimi falso habuerunt, genitivum esse ex *decunx* acute Christi¹² perspexit¹²). Praeterea ad haec nihil adnotandum.

Tum 'haec de ponderibus', inquit scriptor, 'superest pars altera nobis', scilicet ut mensurae liquorum ac frumenti explicentur (vs. 56—90). Hic recte incipit ab amphora Romana sive quadrantali, quod quomodo ex pede porrecto efficiatur, accurate demonstrat. Deinde minora usque ad cyathum ita explicat, ut et frumenti et liquido-

-10) Conf. vol. I p. 96 adn., p. 140. Praesertim multa in hoc genere commentos esse constat Hebraeos veteris testamenti interpretes.

11) Haec explicata sunt a Boeckhio p. 117, Christio p. 56 s. (commentarii in vol. I p. 67 adn. 5 citati), nobis in Philologi vol. XXII p. 205 s. 210 s.

12) Mus. Rhen. XX p. 66 s.

rum mensuras promiscue ponat et Atticas statim adiungat, medimnum et choenicem. Quae etsi sine ordine composita sunt, tamen omnino mutuae harum mensurarum rationes recte traduntur. Difficilior est locus de choenice et congio (vs. 69 s.). Sed post verba *cotylas* — *recipit geminas sextarius unus* apparet cum Endlichero legendum esse *quis* (i. e. quibus) *quater adsumptis*; nam quattuor cotylae sive duo sextarii choenicem efficiunt. Tum poeta, *adde duos*, inquit, nimirum choenices (qua voce masculina usus est perinde ac Graeci eius generis scriptores); nam si uni choenici duae praeterea adduntur, fit congius sex sextariorum (conf. praef. crit.).

Minimas mensuras, ut in Graecis tabulis fieri solet, pondere exigit. Cyathus tribuit drachmas decem, quae ratio convenit cum vetustissima tabula medicinali (p. 208, 27) aliisque. Addit oxybaphum quindecim drachmarum, unde efficitur id a scriptore quarta heminae parte aestimari convenienter ad vulgarem usum. Tum definit reliquas mensuras, mystrum, chemen, coclear, quarum nos hanc tabulam a sextario orsi proponamus:

sextarius	1					
hemina	2	1				
oxybaphum	8	4	1			
cyathus	12	6	1½	1		
mystrum	48	24	6	4	1	
cheme	144	72	18	12	3	1
coclear	288	144	36	24	6	2.

Comparemus cum hac tabula Graecas illas quae supra perscriptae sunt (vol. I p. 91. 99. 127. 130. 139): videmus a primo Galeneae collectionis scriptore (p. 91) et in Cleopatрана tabula (p. 127) oxybaphum perinde atque in hac tabula quartam heminae partem dici, reliqua autem omnia diversa esse. Contra tres reliquae tabulae (p. 99. 130. 139), quae ipsae inter se congruunt, ab hac tabula discrepant in oxybaphi definitione, sed consentiunt de mystro; ac vero consentirent etiam de cocleari, nisi poeta chemen inter mystrum et coclear interposuisset. Quod qua de causa fecerit, ipse dilucide exponit: voluit enim sexta-

rium non solum duodenariis partibus, ut vulgo fieri solebat¹³⁾, sed continuata assis distributione eundem usque ad scripulum dividi. Quae descriptio num vulgari in usu apud Romanos medicos fuerit, ego hic disquirere nolo: satis est demonstrasse eam diversam esse a bonis illis auctoribus qui Graecas tabulas, sed eas ipsas maxime Romanorum in usum, composuerunt.

Postquam poeta de his minimis sextarii partibus absolvit, tres mensuras amphora maiores adiungit, Atticum metretam, quem ipse Atticam amphoram sive cadum dicit, tum culleum, maximam Romanorum mensuram, denique artabam Aegyptiam illam quam scriptor περὶ μέτρων tribus modiis cum triente definit (I p. 62 s. 258, 20); nec aliter hic poeta: *artabae modii superest pars tertia post tres* (modios scilicet).

Tum perinde atque in Graecis tabulis plerisque sequitur comparatio ponderis variorum liquorum (vs. 91 ss.). Ubi videmus poetam eam rationem secutum esse quam Orbasius et Dioscorides tradiderunt (p. 101. 224, 7. 240 s.), qua quidem aquae vel vini sextarius habet uncias XX sive libram cum besse, olei uncias XVIII sive sesquilibram, mellis uncias XXX sive libras II S. Prudenter autem poeta addit non plane idem esse aquae et vini pondus, sed multas esse pro regionibus locorumque natura differentias. Quod argumentum ut primum attigit, ad latiore rei demonstrationem se convertit porroque ad alia perducitur, quae cum plane pertineant ad doctrinam physicam, hoc loco explicari non possunt; sed breviter tamen commemoro istam alteram carminis partem ea maxime de causa memorabilem esse, quod inde, quantum Romani medici in physicis processerint, cognosci potest.

Postremo restat ut de aetate huius docti poetae ea repetamus quae Schenkeli et Christio visa sunt, quorum alter saeculo quarto exeunte vel quinto ineunte carmen scriptum esse coniecit, alter idem ad tertium saeculum Diocletianique tempora revocavit¹⁴⁾. Ac mihi quidem

13) Vide nostram metrologiam p. 92.

14) Schenkeli l. c. p. 60, Christius in Mus. Rhen. XX p. 70.

Schenkelii sententia probabilior videtur, sed rem in medio relinquo, quoniam certius iudicium fieri non posse intellego nisi subtilioribus quaestionibus de re metrica institutis, quae alienae sunt ab hoc loco.

De carmine quo librae partes breviter describuntur.

Carmini de ponderibus de quo adhuc diximus in qui- 119
busdam libris manu scriptis (v. praef.) adiunctum est alterum brevius ab alio scriptore ortum, quo librae sive assis partes breviter explicantur (fr. 121). Id quinto demum vel potius sexto saeculo scriptum esse probabiliter coniecit Schenkelius¹⁾.

In hoc carmine perinde atque in illo superiore (vs. 45 — 52) primum librae partes duodenariae enumerantur (vs. 1—7), quibus additur sescuncia *unciolae mediam iungens*, h. e. ex uncia una et dimidia composita.

Tum scriptor non solum commemorat unciae vicesimam quartam partem esse scripulum, sed addit etiam plenam unciae divisionem hanc:

- pars dimidia est: stater sive semuncia²⁾
- tertia — duae sextulae sive duella³⁾
- quarta — sicilicus sive sicilicus sive icel⁴⁾
- sexta — sextula sive sescla
- octava — dragma sive olce
- duodenaria est dimidia sextula⁵⁾
- vigesima quarta est scripulus sive gramma.

Denique scripuli partes hae ponuntur:

- dimidia est obolus⁶⁾
- quarta — cerates⁷⁾
- sexta — siliqua

---

1) P. 58 adn. commentarii supra p. 26 adn. 2 citati. Non post sextum saeculum carmen scriptum esse inde efficitur, quod eo Isidorus usus est.

2) V. Isid. fr. 125, 16.

3) Ibid. 15.

4) Ibid. 18.

5) V. Volus. Maec. § 31 et supra prol. § 117.

6) Isidor. fr. 125, 11.

7) Ibid. 10.

octava est calculus, qui ipse duo granula ciceris pendere dicitur⁸⁾).

In hac tabula, sicut infra adnotavimus, singula quaeque accurate conveniunt cum rationibus ab Isidoro traditis, nisi quod ~~me~~ dimidiam sextulam omittit. Iam si quaerimus, uter horum scriptorum altero usus sit ideoque altero sit posterior, comparantibus omnem Isidori in libris conscribendis rationem reputantibusque, quemadmodum idem de mensuris ac ponderibus scribens varios vetustiorum auctorum libros compilaverit, vix ac ne vix quidem dubium esse potest, quin ex hoc carmine suam doctrinam deprompserit Isidorus, minime vero ab Isidoro hic poeta.

A vulgari Romanorum ratione diversa sunt apud utrumque scriptorem calculus, quarta pars oboli, et cerates sive ceratim. Atque hae quidem barbarae sunt appellationes, ex κεράτιον depravatae; sed hi scriptores cum nomine etiam rem immutaverunt, semiobolo, non siliquae, ceratem aequantes.

De vetere Epiphanii versione Latina.

- 120 Veterem quam dicunt Epiphanii versionem in Francorum regno scriptam esse iudicat Mommsenus¹⁾. Iam cum eadem versione sine dubio usus sit Isidorus, apud quem verba *ab initio vero* et quae sequuntur non diversa legantur ab illo contextu²⁾, satis arte illius interpretis aetas circumscribitur priore saeculi sexti parte, nisi forte eundem iam quinto saeculo, sed eo ipso extremo, scripsisse existimabis.

Quodsi hanc versionem cum variis illis Graeci operis formis quae supra editae sunt comparamus, facile elucet

8) Ibid. 8.

1) V. ad Volus. Maec. p. 286 (*Abhandl. d. Sächs. Ges. d. Wiss.* III 1853): *Die Schrift gehört in ihrer jetzigen Form in jene merkwürdige Reihe lateinischer Bearbeitungen griechischer, besonders alexandrinischer Schriften im fränkischen Reiche wie der Barbarus Scaligeri, die Cosmographie von Ravenna und manches andere Stück.*

2) Sunt hi loci alter versionis Latinae § 30, alter Isidori apud nos fr. 125 § 14.

ei quidem tractatui quem primo loco posuimus (I p. 259) simillimam esse hanc Latinam interpretationem³⁾, sed tamen Graecum exemplum, quod interpres in manibus habuerit, nonnullis locis propius ad integrum Epiphanii operis contextum accessisse quam eam Graecam scripturam quae nunc vulgata est. Nam et stamni mensura, quae legitur in indice Epiphaniiani libelli, omissa autem est in ipso contextu, servata fuit in Graeco Latini interpretis libro⁴⁾, et locus de talento ibidem integre scriptus exstitit, qui in nostris libris gravius corruptus est⁵⁾. Quamquam alia insuper menda hoc loco intulerunt ii librarii qui Latinam scripturam a nobis editam propagaverunt; minime enim mihi persuadere possum aut *sexcentae millesimae* imperitissime pro *§ i. e. sexies millesimae*, aut *X assaria* pro *LX* incuriose scripsisse ipsum interpretem, qui in reliquis convertendis et religiosum et bene de his rebus instructum se praestiterit. Ex his igitur mendis alterum in ipso contextu, alterum certe in adnotatione corrigendum esse duximus.

De Isidori mensurarum et ponderum descriptione. De reliquis fragmentis in hanc collectionem receptis.

Quae Isidorus Hispalensis in uberrimo etymologiarum 121 opere de mensuris ac ponderibus scripta reliquit ea nobis in hac praefatione ita quasi termini loco fuerunt, ut, quoniam iam ad saeculum sextum extremum ac posteriora tem-

3) Incipit interpres ab Epiphanii a nobis editi § 4, ac deinceps singula eodem ordine persequitur. De stamno apud Epiphanium omisso vide adn. 4. Congii definitionem in interpretatione perinde atque apud Epiphanium sequitur ponderum explicatio (vol. I p. 142), cui utrobique adiuncta est extrema pars de mensuris.

4) V. vol. I p. 260, 7, ubi *στάννος χροῦς* inter congium et marim posita est, et conf. prol. p. 142. In Latina interpretatione stamnus locum obtinet § 19 inter capsacim et cotylam.

5) Scripturam Petavianam a nobis editam non variant G. Dindorfii libri. At interpretem apparet non haec corrupta, sed illa fere in suo libro legisse quae nos e codice Parisino 2665 attulimus vol. I p. 143 extr.

pora pervenimus, continua explicatione harum recentiorum reliquiarum abstinere, et quae dicere necesse videretur ea quam brevissima oratione comprehenderemus.

I. Quemadmodum Isidorus e vetustiorum scriptorum libris sua de mensuris ac ponderibus praecepta conglutina-verit, ii demum apte exponere poterunt qui omnem rationem quam Isidorus in opere componendo secutus sit illustrandam sibi proposuerint. Hic satis est breviter commemorare de mensuris agrorum Isidorum usum esse Balbi expositione et Columellae libris, de reliquis carmine de ponderibus, altero carmine de libra partibusque eius, Latina Epiphanii versione, denique variis Graecis tabulis de eodem argu-mento conscriptis.

II. Post Isidorum posuimus nonnullas incertorum scriptorum tabulas, quas in ista recentiore aetate ex antiquioribus exemplis in hanc esse formam redactas aut exploratum esset aut probabile videretur. Ut primam ex his tabulis (fr. 128) ab interpolatore insertam esse mediae Balbi expositioni acute perspexit Lachmannus. Tum altera (fr. 129) et ex priore tabula et Balbi expositione concinnata est. Additae tamen in centuriae definitione decempedae quadratae et pedes quadrati; et horum quidem summa recte esse dicitur *L DCCLX milia*, quae legenda sunt *quinquagies centena septingena sexagena milia* (= 5760000). Praeterea in eadem tabula (§ 2) praeter decempedam Romanam illustratur pertica quaedam provincialis, quae XII pedes, singulos XVIII digitorum habere dicitur. Nimirum haec est eadem pedalis mensura quam in Germania in Tungris inveniri Drusianamque appellari dicit Hyginus (fr. 114, 3); etenim monetalis pes et sescuncia sunt digiti XVIII.

Denique ad hanc nostri libri partem retulimus breviores duos locos de castrensi iugero¹⁾ et de mensuratione iugeri (fr. 130. 131).

---

1) In hoc fragmento iugerus qui *kastrensis* dicitur non differt a vulgari Romanorum iugero; nam tribuuntur ei ab hoc scriptore 288 decempedae quadratae sive ped. quadr. 28800. Sed quia quadrata ea mensura esse non pot-

III. Adiunxi deinde quinque tabulas quibus aut sola pondera aut pondera et mensurae explicantur, primum illam Bobiensem (fr. 132), de qua infra singillatim disputatum est (§ 122), tum duas e codicibus IX vel X saeculi repetitas, alteram e Bernensi (fr. 133), e Gudiano alteram (fr. 134), denique duas e Mutinensibus libris saeculi XIII et XV descriptas (fr. 135. 136), de quibus quae adnotanda essent omnia exposui in praefatione.

IV. Tum perveni ad alia quae extrema sunt et aetate et auctoritate. Sunt excerpta ex Isidoro e Gudiano codice a Lachmanno edita, quae cum partim a nobis secundum Vaticanum librum praestantissimum recenseri possent, non dubitavimus ea in hanc collectionem recipere (fr. 137—139). Sed alienum a proposito duximus illa Isidori capita repetere quae nulla fere re immutata ex Isidoro descripserunt veteres gromaticae collectionis auctores, ediditque e codice Gudiano alteroque Rostochiensi Lachmannus (p. 366—70). Haec cum vetustissima Isidori editione nuper consulit G. Friedleinus²⁾, eademque nunc maximam partem comparare licet cum Isidori contextu e vetustissimis libris a nobis edito, unde apparebit e codicibus qui similes fuerunt Monacensium duorum³⁾ compilatorem hos Isidori locos repetivisse. Sunt praeterea loci quidam de mensuris in

---

est (nulla enim est simplex radix eius numeri quadrata), initio *quadratus* correxi in *quadratas*. Porro antiquior qui dam auctor scripserat iugerum in circuitu (conf. fr. 128, 5) habere perticas 72 (nam habet bina latera 24, bina 12 perticarum; unde hic scriptor absurde effecit singula latera esse 18 perticarum (nimirum non vidit talem quadratam figuram habere perticas 324, non 288). Hoc igitur de quadrata iugeri figura erravit scriptor: reliqua autem quae tradit minime neglegenda: primum esse mensuram quandam tabulam, quartam iugeri partem, quae habeat perticas quadratas 72; tum iugerum capere castrenses modios 3: quo ex loco efficitur castrensem modium duobus vulgaribus modis aequalem fuisse (conf. vol. I p. 40 s.).

2) V. Fleckeiseni annales 1863 p. 661 s.

3) Conf. verba apud Lachmannum p. 367, 14 s. cum nostra adn. crit. ad fr. 123, 1, tum apud Lachmann. p. 368, 11 ss. cum adnot. ad fr. 123, 14.

farragine illa geometricarum et gromaticarum reliquiarum quae vulgo sub Boetii titulo fertur. E quibus unum emendate edidit Lachmannus, alii duo in editione Boetii principe exstant repetitique sunt in posterioribus⁴⁾; sed hae reliquiae nec per se ullum fructum afferre possunt ad veterum mensurarum ac ponderum scientiam, nec omnino, ut opinor, his uti licebit prius quam de omni Boetii geometrico opere deque aliis quae iniuria olim Boetio tribuerunt satis pro rei gravitate disputatum erit⁵⁾. His accedit scriptor saeculi decimi, non mediocri, ut illis temporibus, doctrina, Abbo Floriacensis, cuius e commentariis in Victorii calculum scriptis partes selectas nuper edidit Christius⁶⁾. In quibus nonnulli loci sunt de ponderibus et mensuris antiquis⁷⁾, quos minime neglegendos esse existimo; sed et aetas ipsa qua haec conscripta sunt me prohibuit, ne ea in hunc librum reciperem, nec volui, cum ipse plane nihil meo studio addere possem, tantam partem Christii editionis repetere.

V. De Calvi interpretatione tabularum Alexandrinarum infra separatim dicemus (§ 123).

De tabula codicis Bobiensis.

- 122 Carmini de ponderibus (§ 118) in codice Bobiensi adscripta est brevior quaedam tabula qua Attica pondera homo quidam grammaticus illustrare conatus est¹⁾. In ea numeros insigniter corruptos esse non latuit Endlicherum, etsi rectam eos emendandi viam non invenit, quam nuper

4) V. Lachmann. p. 407—408, 2, Boetii editionem Basileensem anni 1546 p. 1212 et 1228.

5) Post Blumium et Lachmannum (Gromat. vol. II p. 64—96) nuper de hac re impeditissima disputaverunt G. Friedlein (*Gerbert, die Geometrie des Boethius* cet. Erlang. 1861, idem in *Fleckeiseni annalibus* 1863 p. 425 ss.) et M. Cantor (*Mathematische Beiträge zum Culturleben der Völker*, Hal. 1863 p. 184—198).

6) *Sitzungsber. d. Münchener Akad.* 1863 p. 141 ss. De aetate Abbonis v. *ibid.* p. 118.

7) V. l. c. p. 141—146 vs. 3, p. 150 vs. 7—152.

1) Prisciani gramm. carmina ed. Endlicher p. 108 s.

demum ingressus est Christius²⁾. Sed nobis ea res ita exponenda esse videtur, ut non solum rationes a Christo concinnatas egregie inter se convenire demonstremus, sed etiam nullam omnino aliam rationem esse convincamus, qua recte haec tabula explicari possit.

Librae partes ita descriptae sunt, ut duobus locis ubi numeri leviter corrupti inveniuntur vera ratio sponte prodeat. In talenti autem minaeque aestimatione et plures numeri iique gravius depravati, nec de ipso drachmarum numero qui conveniat minae ac talento constat. Quae iam sic inter se comparemus, ut quot drachmae ex quaque tabulae parte in minam referendae sint videamus. Tradit scriptor codicis Bobiensis talentum habere

libras	88,	ergo minam drachmas	140 $\frac{4}{5}$
uncias	468	— — —	62 $\frac{2}{5}$
stateres	1935	— — —	129
dragmas	7340	— — —	122 $\frac{3}{4}$
scripulos	23220	— — —	129
obolos	45440	— — —	126 $\frac{3}{4}$
siliquas	92880	— — —	129

tum idem dicit minam habere

libram	1 uncias	4 dr. 1,	i. e. drachmas	129
stateres	22 dragmam	1 —	—	89
dragmas	199	. . . —	—	199
scripulos	387	. . . —	—	129.

Iam hanc tabulam si oculis collustraveris, sponte apparebit eos numeros in codice integros esse, ex quibus par drachmarum summa ad minam redacta oriatur. Redeunt autem quinquies drachmae CXXIX ex diversis numeris computatae; ergo efficitur hunc unum verum numerum esse drachmarum quae in minam incurrunt, reliquos autem numeros corruptos ex hac genuina ratione corrigendos esse. Hinc Christius veram scripturam restituit³⁾, quam nos hac tabula oculis proponimus:

2) V. commentarii vol. I p. 67 adn. 5 citati p. 64 s.

3) Erratum est in uno numero siliquarum quae in talentum incurrunt, ubi XCI milia leguntur pro XCII, sicut recte habet codex.

talentum	1								
mina	60	1							
libra	$80\frac{2}{3}$	$1\frac{1}{2}$	1						
uncia	968	—	12	1					
stater	1935	$32\frac{1}{2}$	24	2	1				
dragma	7740	129	96	8	4	1			
scripulum	23220	387	—	—	12	3	1		
obolus	46440	—	—	—	24	6	2	1	
siliqua	92880	—	—	—	48	12	4	2.	

Hi sunt numeri quos ipse scriptor tabulae posuit, in quibus (ut numerorum notas nunc vulgares teneamus) librae $80\frac{2}{3}$ breviatae sunt ex $80\frac{2}{3}$, unde etiam 968 unciae effectae; reliqua autem omnia accurate computata.

Postquam hac longiore quaestione antiqua huius tabulae forma restituta est, iam brevis eiusdem de auctoritate dicere licet. Duo sunt quae diversa ab reliquis auctoribus hic scriptor tradit, siliquam esse drachmae partem duodecimam et minam habere drachmas CXXIX. Ex his prius plane incredibile est magnamque prodit scriptoris ignorantiam aut temeritatem. Nam siliquae definitio non minus certa et immutabilis quam solidi et librae fuit, postquam Constantinus omnem nummorum et ponderum rationem constituit; ergo si quis scriptor diversa in hoc genere tradit, eius fides etiam de reliquis suspecta redditur. Nimirum proprium veteris minae Atticae pondus in hac tabula una drachma auctum⁴⁾, atque hinc reliquae et minae et talenti rationes effectae. Quod minae incrementum quis hominum qua de causa et quo tempore excogitaverit, ego ne coniectura quidem definire ausim, nec vero id meum esse duco, qui huic tabulae minime eam auctoritatem tribui posse censeam, ut inde antiquum et proprium talenti Attici pondus, diversum a reliquis auctoribus omnibus, efficiatur⁵⁾.

4) Vetus Attica mina a Solone constituta habuit uncias Romanas 16 (vol. I p. 90), sive denarios Neronianos 128, pro quibus in hac tabula ponuntur 129.

5) Conf. Christum l. c. p. 65 s.

De ponderum et mensurarum expositione quam Calvus latine expressit.

Supra demonstravimus Calvum Ravennatem, qui primus **123** Hippocratis libros latine edidit, his sub Africani titulo adiunxisse tractatum quendam de ponderibus et mensuris (prol. § 114). Iam magna quaestio est, graecene an latine scriptum hunc locum invenerit Calvus. Possis dicere latine, cum eodem loco ediderit Latinum scriptorem Balbum (v. ibid.). At hoc neutiquam verum esse videtur. Primum enim omnis stili habitus ac color, qualis per hunc tractatum a Calvo editum valet, interpretem recentioris aetatis, non Latinum scriptorem vetustiore prodiit; tum certe veri similis est Graecae expositioni quam Latinae praefixum esse Africani, Graeci scriptoris, nomen; denique quod ipse Calvus dicit se hunc tractatum aliis plurimis quos in manibus habuerit praetulisse, quia magis et cum Hippocratis medelarum ponderibus et mensuris, et cum Latinis convenire et facere videretur, quis est qui neget his verbis Graecum fragmentum significari a Calvo perinde atque omnia Hippocratis opera in Latinam orationem conversum? Quod cum demonstratum sit, facile ab omnibus hoc alterum concessum iri puto, Calvum, ut qui Hippocrateam molem indefesso interpretandi studio superaverit, etiam hunc exiguum tractatum apte et cum fide convertisse. Cuius rei, ne qua dubitatio relinquatur, certa sunt argumenta: nimirum plurima quae Calvus habet etiamnunc graecae exstant illiusque fidem et diligentiam comprobant. Quam paucissimis potero absolvam: Calvus per voculam *ve* Graecis ponderum et mensurarum vocabulis addere consuevit Latinas appellationes, ut *mnas minasve* (fr. 141, 2), *tropaica duo quinariorve duos* (ibid. 9), vel Latinum vocabulum praemisit Graeco, ut *sextarius xestesve in duas lances cotulasve* (ibid. 12); in reliquis autem nihil nec consilio nec corrigendi studio mutavit; denique sicubi erravit, ipso Graeco libro manu scripto in errorem inductus est.

Iam vero omnis haec disputatio ita instituenda est, ut quaeratur, quale Graecum exemplum Calvus expresserit.

Magnam auctoritatem inter Graecas reliquias tribuimus duobus fragmentis, alteri περὶ τάλάντων (95), alteri περὶ μέτρων (81), quae in codicibus hoc quo statim dixi ordine posita sunt (prol. § 86). Ea iam, ut brevis sit appellatio, Alexandrinās tabulas vocemus. Has igitur tabulas Graecus ille scriptor quem Calvus expressit ita in unum tractatum coniunxit, ut et initio et in fine pauca aliunde repetita adderet, et a priore tabula ad alteram transitum faceret his verbis quae sunt apud Calvum *Sed nunc de mensuris* (§ 10). Iam in libro Graeco quo usus est Calvus Africano, celeberrimo scriptori, haec expositio tributa est, eundemque titulum in alio codice invenit Salmasius (vol. I p. 81), qui amphorae definitionem eandem quam Calvus expressit Graecam affert ex *Iulio Africano in fragmento περὶ μέτρων* vel ex *Africano in Cestis capite περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν*. Hic ipsa Salmasii verba magnam dubitationem relinquunt; qui si ista Graeca invenit in *fragmento περὶ μέτρων*, hac statuendum est quod statim dicturi sumus; sin vero ex Cestorum opere ea repetivit, longe aliter se res habet nec negari potest ipsum Africanum hanc expositionem e velustioribus tabulis, ipsas illas Alexandrinās dico, concinnavisse suumque in opus collecticum inseruisse. Sed residet in mente scrupulus, cum altero loco *fragmentum* Africani citaverit Salmasius. Ne multa, equidem arbitror minime omne Cestorum opus aut maiorem partem eius, unde hoc de mensuris caput laudaverit, Salmasium in manibus habuisse, sed solum hoc fragmentum in libris invenisse idque sua coniectura ad Cestos Africani retulisse. Quod si verum est, relinquitur ut minime pro comperto habendum sit Africanum haec scripsisse: quam facile enim censemus fieri potuisse, ut huic fragmento a librario aliquo, quo maior auctoritas esset, celeberrimum Africani nomen praefigeretur.

Haec in universum disputanda fuerunt: iam singillatim Graecum Calvi librum cum Alexandrinis tabulis aliisque eius generis fragmentis comparemus.

Primum Graecus Calvi scriptor (fr. 141 § 1) breve exordium fecit simile quibusdam Graecis tabulis (fr. 51 vs. 4, fr. 66, 1); tum posuit totam Alexandrinam tabulam

quæ est de ponderibus (fr. 95). Hic pauca admodum apud Calvum ab ea forma quam nos edidimus differunt¹⁾, in quibus gravissima sunt duo, primum quod Calvi scriptor (§ 6 = fr. 95, 5) variis drachmis in Alexandrina tabula enumeratis addidit Deliacam, tum quod in fine (§ 9 = fr. 95, 8) Calvi liber et nonnullis corruptelis vacavit quibus reliqui codices laborant et quaedam non iniuria omis-
sisse videtur. Quæ iam sic inter se conferamus ut ex Calvi interpretatione Graeca illius scriptoris verba restitua-
mus eaque quæ in Alexandrina tabula differunt uncis in-
clusa adiungamus: Διαίρεται δὲ [ἐκ περιουσίας καὶ add. Al.] τὸ δηνάριον κατὰ Ῥωμαίους εἰς μέρη ἀρνῆ [αὐτῶν Al.]· ἔχει γὰρ τροπαϊκὰ β' [μέρη ἰβ' Al.], νού-
μους δ', ἄσκάρια δὲ ἰς'. ὁ δὲ νοῦμος οὐγγίαν ἔχει τῷ
σταθμῷ. τὸ δὲ ἄσκάριον διαίρεται εἰς τε 5 καὶ γ' καὶ δ' καὶ ε' καὶ ς' καὶ ζ' καὶ θ' καὶ ι' [καὶ ια' add. Al.] καὶ
ιβ' [καὶ ις' καὶ ιη' add. Al.] καὶ κδ'', καὶ λς'' καὶ μη'' [καὶ μ' καὶ ν' Al.] καὶ οβ''. τὰ δὲ μέρη ταῦτα ἰδίας
ὀνομασίας ἔχει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις λογισταῖς. Reli-
qua quæ huc pertinent supra explicuimus (§ 115 extr.).

In altera parte quæ respondet Alexandrino fragmento περὶ μέτρων (81) præter leviores quasdam res infra ad-
notatas²⁾ maxima differentia est post verba καὶ τὰ ἐλαττὰ

1) Omittit Calvi scriptor verba τὸ δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ usque ad τεσσάρεις (p. 301 vs. 8—9); tum idem post verba τῇ Ἱταλικῇ μὲν p. 301 vs. 16 addit: *quæ denarius vocatur, plurimi enim nunc fere in omnibus Italica utuntur*; tum pro verbis p. 301 vs. 20 editis πάλιν τὸ γράμμα ψευμῶν γ'. ὁ θερμός κερατίων β' Calvi scriptor habuit πάλιν τὸ γράμμα (ἔχει) θερμούς γ', ὁ θερμός κεράτια β', quibuscum confer verba a Salmasio citata (I p. 81, II) et Parisini libri scripturam (ad I p. 301 vs. 19); denique Calvi scrip-
tor omisit proxima verba ὡς εἶναι cet. (p. 301, 21—302, 2).

2) Amphoræ definitio in Calvi libro iisdem verbis scripta erat quæ citat Salmasius: v. vol. I p. 81, I. In Alexandrina tabula p. 257, 25 libris traditum est βρόχους; Calvus autem πρόχους legisse videtur. P. 258, 1 Alexan-
drina tabula recte δὴ κογγία habet, ubi δικογγία legit Calvus. Paulo post verba quæ apud Calvum inveniun-
tur *sextarium vero seu xesten Aegyptii henion dicunt repe-*

παραπλησίως cet. (§ 13 = fr. 81, 3 vs. 9). Hic enim in Alexandrina tabula et corrupte et mutile scripta ἐστι δὲ ὁ μετρητῆς ἐλαιρός ἴδυνατά ἔχων ἰς. καὶ καλεῖται ὁ μο ἑκτεύς; Calvus autem multo plura in libro suo legit: *metretes autem olearius huius duplus est, caetera vero concordant. quam enim comparisonem rationemve librae pondus ad mnam habet, librae mensura eandem ad cotulam habet, sextarii scilicet aestaeve dimidium. Medimnus autem Atticus modios sex Italicos capit. modius autem hecteus vocatur.* In his quae de medimno leguntur sine dubio vera ac genuina sunt: unde reliqua etiam quae Calvus addit minime spernenda esse apparet. Dixit antea scriptor Alexandrinae tabulae itemque is quem Calvus expressit mensuras olearias a centumpondio Romano principium habere. Id equidem re ab omnibus partibus considerata aliter expedire non possum nisi hoc modo, sub Romanorum imperio in aliqua provincia eam mensuram oleariam quae Attico metretae responderet definitam esse C libris Romanis pro CVIII³), ipsam autem olei amphoram in eadem provincia hac quam dixi centenaria mensura duplo maiorem fuisse. Quid multa? in Aegypto artaba vetustior (prol. § 39) aequalis fuit Attico metretae, duae autem artabae medimnum Aegyptium effecerunt. Iam concludimus fuisse in eadem terra antiquam oleariam mensuram eodem modo ac medimnum, hanc autem postea a Romanis pondere CC librarum definitam esse, cuiusque partem CCLXXXVIII (vol. I p. 124) fuisse cotylam⁴). Haec, ut significavi, eli-

tita sunt ex fr. 78, 20, ubi ἡνίον habet codex. Tum apud Calvum § 15 vitiose addita verba *sexque artabs constat* et deinde post *modiorum trium* omissa trientis nota: integra habes in Alexandrina tabula p. 258, 18 et 20. Porro apud Calvum § 16 extr. addita inveniuntur *saton autem satorumve paucae sunt differentiae*. Denique Alexandrinae tabulae paragraphum septimam iam secundum Calvum emendavimus; ipse autem Calvus vitiose habet *vini quatuor et decem librarum* (pro *decem*) et paulo post § 18 *granula quingenta* (pro *quadringenta*).

3) Sextarius olei pendit sesquilibram (fr. 64, 24 etc.), metretes igitur, qui est 72 sextariorum, libras 108.

4) Hanc esse iudico cotylam Alexandrinam quae in

cienda sunt e Graeci scriptoris verbis a Calvo expressis, modo ne quid a Calvo in hac re impeditissima erratum esse suspicemur. Reliqua autem quae supra ex Calvi interpretatione exscripti: *quam enim comparationem* cet., ea apta ratione explicare non possum.

Denique Graecus scriptor quem Calvus secutus est addidit notas ponderum ac mensurarum. Hic apparet Calvum proprios notarum ductus, quos in Graeco libro invenit, ne novi typi in officina faciendi essent, exhibere noluisse, pro his autem primas litteras cuiusque vocabuli posuisse. Sed in libro illo Graeco sine dubio similes notae fuerunt iis quas in priore volumine passim edidimus, et de talenti nota confer Salmasium supra a nobis citatum (l p. 81, V).

De apparatu. Petri Danielis.

Iam cum ad calcem huius praefationis pervenerim, restat ut ex litteris quas prompto ac benevolo studio ad me dedit H. Usenerus describam apparatus Petri Danielis¹⁾, qui Bernae servatur (cod. 189 in fol.). Nimirum vir ille doctus consilium ceperat scriptores de mensuris ac ponderibus edendi, multaque quae ad propositum pertinerent collegerat. Sic exstitit apparatus manu scriptus, quo haec continentur:

I. Apographum codicis Bernensis A 57 saec. X (form. quadr.). Continet hic liber foliis XVI veterem Epiphanii versionem hoc titulo: INCIPIT EPIFANII | EPI CYPRIANI CIROTUS | DE HIS QUAE IN DIUINA SCRIP | TURA SUNT MENSURIS ATQ. PONDERIBUS. | ΑΑΝΔΕΦΗΔΟC. | *Si quis vult eorum* cet. Extrema sunt *Talentum super omnia pondera quibus alia appenduntur excellet*. Addit Usenerus hos duos quaterniones videri maioris cuiusdam codicis reliquias esse, posteriore demum tempore in singu-

---

vetustissima tabula medicinali (fr. 29, 5, prol. I p. 69 s.) octo olei unciis aestimatur. Nam divide 200 libras Romanas per 288: prodeunt unciae 8½.

1) Petrus Daniel iuris consultus, Servii editor nobilissimus idemque Plauti et Petronii, mortuus est a. 1603 [sic Jöcher. secundum Baillet jugem. des sav.].

lare volumen colligatas. Pertinet igitur haec quae servata est vetustae versionis pars ab initio libri Epiphaniani (p. 4 ed. Dindorf.) paene usque ad finem, nam post talenti definitionem (p. 32 vs. 16 Dind.) pauca admodum in Graeco contextu leguntur. Ergo differt eadem ab ea versione quam nos edidimus (fr. 122), quae tantum mensuras ac pondera continet, non reliquas res sane alienas a proposito (prol. § 87). Sed redeam ad apparatus Danielis. Huius igitur codicis apographum facit primam partem illius voluminis: sequitur L. Danaei epistula Genabo ad Ligerim data, qua ille ostendit se apographum a Daniele missum suis adnotationibus auctum remisisse²⁾. Tum haec inveniuntur:

II. folium formae octavae hoc titulo '*Ex. v. cod. Erri Memmii Volusii Metiani*'.

III. duo folia formae maioris: '*Isidori Iunioris Hispanensis Episcopi De Ponderibus ex XVI libro Etymolog. cap. 24*'. Adnotata est varia nescio quorum codicum scriptura.

IV. folium unum, ubi *follis* et μιλιάριον (immo μιλιάριον) explicantur.

---

2) Hoc est epistolae initium: *P. Danieli Togato et sibi chariss. | L. Danaeus in Christo s. p. D. | Remitto ad te mi Daniel eam quam de Epiphanio Ancorato Latinam fecisti partem quae apud me reliqua erat. quae si diutius, quam speraras, a me retenta est, id non tam tui oblivioni, quam meae pigritiae et ingenui ruditati tribuas, quoniam (an qua?) id non assequebar facile quod multis in locis occurrebat. Emendavi igitur multa, sed dum in calce tuae versionis versarer, ecce e nostris studiosus quidam Epiphanium totum a Iano Cornario Latine iampridem factum attulit. In qua legi ea ipsa translata quae a te conversa sunt. Id quod te nescire nolui, ut ne actum agas, nisi si quas annotationes forte edere in ipsam Cornarii versionem malueris. Ad quae Usserus haec acute adnotavit: Hieraus geht hervor, dass Danaeus den Auftrag des P. Daniel ganz falsch verstanden haben muss. Die vorhergehende Abschrift des cod. A^o 57 ist von Danaeus ganz durchcorrigirt (auch gelegentlich mit Anmerkungen versehen, z. B. gleich fol. 1 über dem Titel des Buches Ancyrotus), offenbar unter der Voraussetzung, dass P. Daniel die (vermeintlich) selbst gefertigte Version dem griechischen Texte als Erläuterung gegenüber stellen woll.*

V. duo folia, quae continent emendationes in Graecum Epiphanii contextum. In margine adnotatum '*Cassander* (an *Cassonides*?) *in Liturgia meminit vet. Interpretis Epiphanii*'.

VI. duo folia eiusdem argumenti hoc titulo '*In Epiph. de ponderibus Et mensuris*'.

Praeterea Daniel nonnullos libros impressos collegerat suasque notas et varias codicum scripturas adiecerat, quae collectio nunc est codex K 178. In hoc volumine cum alia tum Prisciani, Rhemnii Fanni, Bedae Angli, Volusii Maeciani libri inveniuntur.

Haec Usenerus, quae satis demonstrant maximo opere optandum esse, ut illius apparatus uberiores cognitionem quam primum habere liceat.

Date	Time	Location	Weather	Wind	Temp	Remarks
1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901
1902	1902	1902	1902	1902	1902	1902
1903	1903	1903	1903	1903	1903	1903
1904	1904	1904	1904	1904	1904	1904
1905	1905	1905	1905	1905	1905	1905
1906	1906	1906	1906	1906	1906	1906
1907	1907	1907	1907	1907	1907	1907
1908	1908	1908	1908	1908	1908	1908
1909	1909	1909	1909	1909	1909	1909
1910	1910	1910	1910	1910	1910	1910
1911	1911	1911	1911	1911	1911	1911
1912	1912	1912	1912	1912	1912	1912
1913	1913	1913	1913	1913	1913	1913
1914	1914	1914	1914	1914	1914	1914
1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915
1916	1916	1916	1916	1916	1916	1916
1917	1917	1917	1917	1917	1917	1917
1918	1918	1918	1918	1918	1918	1918
1919	1919	1919	1919	1919	1919	1919
1920	1920	1920	1920	1920	1920	1920
1921	1921	1921	1921	1921	1921	1921
1922	1922	1922	1922	1922	1922	1922
1923	1923	1923	1923	1923	1923	1923
1924	1924	1924	1924	1924	1924	1924
1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925
1926	1926	1926	1926	1926	1926	1926
1927	1927	1927	1927	1927	1927	1927
1928	1928	1928	1928	1928	1928	1928
1929	1929	1929	1929	1929	1929	1929
1930	1930	1930	1930	1930	1930	1930
1931	1931	1931	1931	1931	1931	1931
1932	1932	1932	1932	1932	1932	1932
1933	1933	1933	1933	1933	1933	1933
1934	1934	1934	1934	1934	1934	1934
1935	1935	1935	1935	1935	1935	1935
1936	1936	1936	1936	1936	1936	1936
1937	1937	1937	1937	1937	1937	1937
1938	1938	1938	1938	1938	1938	1938
1939	1939	1939	1939	1939	1939	1939
1940	1940	1940	1940	1940	1940	1940
1941	1941	1941	1941	1941	1941	1941
1942	1942	1942	1942	1942	1942	1942
1943	1943	1943	1943	1943	1943	1943
1944	1944	1944	1944	1944	1944	1944
1945	1945	1945	1945	1945	1945	1945

METROLOGICI SCRIPTORES
ROMANI.

108. *E. M. Terentii Varronis de lingua Latina libro V*
(169—174).

Multa pecuniae signatae vocabula sunt. aeris et 169
argenti haec: as ab aere. dupondius a duobus pon-
deribus, quod unum pondus assipondium dicebatur. 5
id ideo, quod as erat libra pondus. deinde ab nu-
mero reliquum dictum usque ad centussis, ut as sin-
gulari numero, ab tribus assibus tressis, et sic pro-
portione usque ad nonussis. in denario numero hoc 170
mutat, quod primum est ab decem assibus decussis, 10
secundum ab duobus decussibus bicesis. reliqua
conveniunt, quod est, ut tricessis, proportione usque
ad centussis, quo maius aeris proprium vocabulum
non est. nam ducenti et sic proportione quae di-
cuntur, non magis asses quam denarii aliaeve quae 15
res significantur.

4. a] ab *Pri* 6. pondo *Mommsen. Gesch. d. Röm.*
Münzw. p. 193 adn. 75 7. reliquum dictum *om. Pri*
centusse *Pri* ut as singulari numero *om. Pri* (*pro-*
bat Spe p. 13) a ante singulari *add. N* 10. decusis
N 11. decusibus *N* bicesis *N*, viceessis *Pri* post bi-
cessis *F N add.* quod dici solum (solutum *Turneb.*) a duo-
bus decussibus (*om. N*) bicensis (bicesis vel bigessis *alii*)
12. tricensis *N* 13. post centussis *codices Prisciani add.*
quod et Persius ostendit, Et centum Graecos uno cen-
tusse licetur, quae non scripsit ipse *Priscianus (Spe p. 13)*
quo] quod *N* 15. aliaeve quae] aliaeque *Pri*

- 171 Aeris minima pars sextula, quod sextá pars un-
ciae. semuncia quod dimidia pars unciae. se valet
dimidium ut in selibra et semodio. uncia ab uno
dicta. sextans ab eo quod sexta pars assis, ut qua-
5 drans quod quarta, et triens quod tertia pars. semis
quod semias, id est [ut] dimidium assis, ut supra
dictum est. septunx a septem et uncia conlisum.
172 reliqua obscuriora, quod ab deminutione, et ea quae
deminuuntur ita sunt, ut extremas syllabas habeant.
10 ut deunx dempta uncia, dextans dempto sextante,
dodrans dempto quadrante, bes, ut olim des, dempto
triente.
- 173 In argento nummi: id ab Siculis. denarii, quod
denos aeris valebant, quinarii, quod quinos. sester-
15 tius, quod semis tertius, dupondius enim et semis
antiquus sestertius est, et veteris consuetudinis ut
retro aere dicerent, ita ut semis tertius, quartus se-
mis pronuntiarent. ab semis tertius sestertius dictus.
174 nummi denarii decuma libella, quod libram pondo as
20 valebat, et erat ex argento parva. sembella, quod

---

1. unciae est. semuncia *Pri*   2. semiuncia *N*
se] sic *FN rel.*   se valet usque ad semodio *om. Pri*
4. assis, ut] assis est *Pri*   6. semias] semis *Pri*   ut
seclusi idemque *om. Pri*   7. collisum *Pri*, conclusum *FN*
et *rel. libri Varronis*   8. diminutione *Pri*   10. deunx]
de una *FN*, una *Pri*, emendavit *Spe* (p. 14) idemque eiecit
deunx quod libri *Varronis* et *Priscianus* post uncia habent
14. sextertius *N*, idemque *vs. 16*   15. quod semis tertius]
duobus semis *Pri*, quod duobus semis additur *Muellerus*
e *coni.*   17. aera *Pri*   ita ut — pronuntiarent] ut se-
mis quintus, semis quartus, semis tertius nuntiarent *Pri*
18. sestertius *om. N*   19. decuma] a decima *Pri*   quod
libram *cet. om. Pri*   as] aeris *Scioppius* et *Mue*   20.
sembella *N*

libellae dimidium, quod semis assis. teruncius a tribus uncis, quod libellae ut haec quarta pars, sic quadrans assis eadem.

109. *Ex eodem libro locus de agri mensuris*
(V. 34. 35). 5

Ager dictus in quam terram quid agebant, et unde 34
quid agebant fructus causa: alii, quod id Graeci dicunt
ἀγρόν. ut ager quo agi poterat, sic qua agi actus.
eius finis minimus constitutus in latitudinem pedes
quattuor — fortasse an ab eo quattuor, quod ea qua-
drupes agitur — in longitudinem pedes centum vi- 10
ginti; [in] quadratum actum et latum et longum esse
p. centum viginti. multa antiqui duodenario numero
finierunt, ut duodecim decuriis actum. iugerum di- 35
ctum iunctis duobus actibus quadratis. centuria primo 15
a centum iugeribus dicta est, post duplicata retinuit
nomen, ut tribus a tribus multiplicatae idem tenent
nomen.

110. *Ex eiusdem libro de re rustica I* (10).

Modos quibus metirentur rura alius alios consti- 20
tuit. nam in Hispania ulteriore metiuntur iugis, in

1. terruncius *N* 2. quod *om.* *Mue*

7. alii quod *Spe*, aliquod *F*, an quod *La*, qui haec et
cetera usque ad ἀγρόν uncis interclusit 8. arpo *F* quo
Turnebus, quod *F* 11. et 13. centum viginti *FLa*, *CXX*
vulgo 12. in *seclusi coll. de r. r. lib. I, 10*, hinc *Spe*
esse p.] ē & *F*, esse *vulgo* 14. duodecim *FLa*, *XII*
vulgo actum] actūs *F*, voluit igitur librarius actum cor-
rigere (*Spe*) 15. primo a] prima *F* 16. est *F*, *vulgo*
om. 17. a tribus *La*, actibus *F*, *vulgo om.*

Campania versibus, apud nos in agro Romano ac Latino iugeris. iugum vocant quod iuncti boves uno die exarare possint. versum dicunt centum pedes quoquo versum quadratum. iugerum quod quadratos duos actus habeat. actus quadratus qui et latus est pedes CXX, et longus totidem. is modus acuna latine appellatur. iugeri pars minima dicitur scriptulum, id est decem pedes et longitudine et latitudine quadratum. ab hoc principio mensores non nunquam dicunt in subsicivum esse unciam agri aut sextantem seu quid aliud, cum ad iugerum pervenerunt, quod habet iugerum scriptula CCLXXXVIII, quantum as antiquos noster ante bellum Punicum pendebat.

15 Bina iugera, quot a Romulo primum divisa dicebantur viritim, quae heredem sequerentur, heredum appellarunt. haec postea centum centuria. centuria est quadrata in omnes quattuor partes, ut habeat latera longa pedum MMCD. haec porro quattuor

---

2. iugum] iugerum *M* 3. possunt *M* 5. qui est latus C. XX pedes et longus totidem *M* 6. centum viginti *Ve* modius *Ve* acuna *M*, ac mina *Ve* 7. latinae *L* 8. pedes in longitudinem et latitudinem *vulgo* 10. subsicivum *M* 11. seu] si *LMPstVe*, aut *vulgo* pervenerunt quod habet *om. M* 12. quod *LPst*, quot *Ve* scriptula *L*, scripula *MPstvulgo*, scrupula *Ve* CCXXXVIII *L*, CLXXXVIII *M*, CCLXXXVIII *Pst*, ducenta octoginta octo *Ve* 13. quantus *Pst falso* as antiquos *LPst*, ad antiquos *M*, autem ad ant. *Ve* noster] *n^{ost} M*, nostros *Ve* 14. pendebant *Ve* 15. quot *La*, quod *libri* 16. quaeque haeredem *Ve* haeredium *Ve*, heredem *M* 17. a centum centuria *Ve*, a centum centuria dicta *vulgo* 18. habeant *M* 19. pedum *M. M. C. & L*, pedum *M. M. C. M, M. M. C. pedes Ve (de P vide praef.)*, pedum $\infty \infty$

centuriae coniunctae, ut sint in utramque partem binae, appellantur in agris divisim viritim publice saltus.

111. *Tabula agrestium mensurarum e Columellae libro V.*

(Vide prol. § 110.) 5

1. Modus omnis areae pedali mensura comprehenditur, quae est digitorum XVI. pes multiplicatus in passus et actus et climata et iugera et stadia centuriasque, mox etiam in maiora spatia procedit.

2. Passus pedes habet quinque. 10

3. Actus minimus, ut ait M. Varro, in latitudinem pedes IIII. longitudinis habet pedes CXX.

4. Clima quoquo versus pedum est LX.

5. Actus quadratus undique finitur pedibus CXX. hoc duplicatum fecit iugerum, et ab eo quod erat 15 iunctum nomen iugeri usurpavit. sed hunc actum provinciae Baeticae rustici agnuam vocant, itemque XXX pedum latitudinem et CLXXX longitudinem porcam dicunt. at Galli candetum appellant in areis

---

D (hoc D cum transversa linea) Ge, eadem addito C ante D
Sch haec L, hec M, hae VeP*

1. "coniunctae" centuriae L utranque LVe binae] bene M 2. et sic ante appellantur add. Ve publice L, publice Ve

6. omnis cereae S comprehenditur Ve 7. quae est] quia S, qui Ve pes multiplicatus S 8. climmata S 10. quique Ve 11. in addidi e Varrone (supra p. 51, 9) 12. quattuor Ve 15. facit Ve erit S 16. usurpabit SP 17. beticae Ve, bethicae P acnuam vulgo, agmiā Ve 18. triginta Ve CXXV Ve, CLXXV P porcā S 19. calli gandetum S, sed ex e cauda adscripta factum g

urbanis spatium centum pedum, in agrestibus autem pedum CL [quod aratores candetum nomenant]; semiiugerum quoque arepennem vocant.

6. Ergo, ut dixi, duo actus iugeri efficiunt longitudinem pedum CCXL, latitudinem pedum CXX, quae utraeque summae in se multiplicatae quadratorum faciunt pedum milia XXVIII DCCC.

7. Stadium deinde habet passus CXXV, id est pedes DCXXV, quae mensura octies efficit ∞ passus.
10 sunt ea m. p. V.

8. Centuriam nunc dicimus, ut idem Varro ait, ducentorum iugerum modum. olim autem ab centum iugeribus vocabatur centuria, sed mox duplicata nomen retinuit, sicuti tribus dictae primum a partibus populi tripartito divisi, quae tamen nunc multiplicatae pristinum nomen possident.

9. Haec non aliena nec procul a ratiocinio quod tradituri sumus breviter praefari oportuit. nunc veniamus ad propositum. iugeri partis non omnis posuimus, sed eas quae cadunt in aestimationem facti operis. nam minores persequi supervacuum fuit, pro quibus nulla merces dependitur.

---

1. centū S   2. nomenant S; et sic scripsit interpolator; super e add. i manus paulo recentior   4. iugerum Ve   5. CXX] CCXX S   6. quae utraeque om. P   7. XXVIII dCCC S   9. mille Ve   passus sunt campum S (v. praef.), passus. sic ueniunt quinque milia pedum Ve, sunt passus is ueniunt cet. P   12. post ducentorum Ve add. numero   14. sicut Ve   15. tripartito Ve   17. procul a ratiocinio S   18. braevisiter S   19. possumus S Ve (v. praef.)   20. estimationem S   22. mercede penditur SP

10. Igitur, ut diximus, iugerum habet quadratorum pedum XXXVIII DCCC, qui pedes efficiunt scripula CCLXXXVIII.

11. Ut a minima parte, id est ab dimidio scripulo incipiam, pars DLXXVI pedes efficit L, id est 5 iugeri dimidium scripulum.

12. Pars CCLXXXVIII pedes centum, hoc est scripulum.

13. Pars CXLIII pedes CC, hoc est scripula duo.

14. Pars LXXII pedes CCCC, hoc est sextula, in 10 qua sunt scripula III.

15. Pars XLVIII pedes DC, hoc est sicilicus, in quo sunt scripula sex.

16. Pars XXIII p. ∞CC, hoc est semuncia, in qua scripula XII. 15

17. Pars XII p. II CCCC, hoc est uncia, in qua sunt scripula XXIII.

18. Pars VI p. III DCCC, hoc est sextans, in quo scripula XLVIII.

19. Pars III p. VII CC, hoc est quadrans, in quo 20 scripula LXXII.

20. Pars III p. VIII DC, hoc est triens, in quo scripula XCVI.

---

2. XXQII · dCCC S, milia XXVIII · dCCC *Ve* scrupula *Ve* ubique, corr. P 3. CCLXXXQII S 5. pars aLXXQ S, pars CCXXXVIII *Ve*, pars DLXXII P efficiūt *Ve* 7. pedes C quae est *Ve* 9. et 10. pars septuagensima et secunda pars CXLIII pedes CC hoc est scripula duo. pedes CCCC hoc est sextulā S, Pars. LXXII. pedes: pars. XIIIIL. pedes. CC. hoc est scrupula duo. Pedes. CCC. hoc est sextula *Ve* 12. dc S 14. p. M. CC *Ve* 16. p. II. CCCC *Ve*, et sic infra (milibus non distinctis lineola superposita) 22. dc S

21. Pars III et XII p. XII, hoc est quincunx, in quo scripula CXX.
22. Pars dimidia p. XIII CCCC, hoc est semis, in quo scripula CXLIII.
23. Pars dimidia et duodecima p. XVI DCCC, hoc est septunx, in quo scripula CLXVIII.
24. Partes duae tertiae p. XVIII CC, hoc est bes, in quo scripula CXCII.
25. Partes tres quartae p. XXI DC, hoc est do-
10 drans, in quo scripula CCXVI.
26. Pars dimidia et tertia p. XXIII, hoc est dex-
tans, in quo scripula CCXL.
27. Partes tertiae II et quarta p. XXVI CCCC,
hoc est deunx, in quo scripula CCLXIII.
- 15 28. Iugerum p. XXVIII DCCC, hoc est as, in quo
scripula CCLXXXVIII.

112. *E Frontini libro II de limitibus.*

(Vide prol. § 111.)

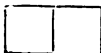
p.30

La Primum agri modum fecerunt quattuor limitibus
20 clausum

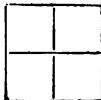

1. quincunx S, quincunx Ve 2. CX S 5. et
XII. p. XIII. dCCC Ve 6. septunx Ve CLXII. X S,
CLXXXIX Ve 7. partes duae tertiae *supra lineam ha-*
bet S ab altera manu, ut videtur p. XXIII. CC. hoc est
pes: in quo scrupula. CCXIII Ve 9. pedes XX. Id. C.
S 11. destas S, destans Ve 12. CCXII Ve 13.
^{te} pars S tertiae et II S, tertiae secundae Ve p.
XXIII. CCCC Ve 14. deunx S, deuns Ve 15. pedes
XXVIII dccc S, pedes XXVII. dCCC Ve

plerumque centum pedum in utraque parte, quod Graeci plethron appellant, Osci et Umbri vorsum: nostri centenos et vicanos in utraque parte, cuius ex IIII unum latus, sicut diei XII horas, XII menses anni, XII decempedas esse voluerunt. ex actibus conicio 5 acnuam primum appellatum . . . dictum fundum. hi duo fundi iuncti iugerum definiunt

deinde haec duo iugera iuncta in unum quadratum agrum efficiunt, quod sint in omnes partes actus bini in hunc modum

10

quidam primum appellatum dicunt sortem, et centies ductum centuriam. sunt qui centuriam maiorem modum appellant, ut Cremonae decem et ducentum; sunt qui minorem, ut in Italia triumviralem iugerum quinquagenum.

15

113. *E Balbi ad Celsum expositione et ratione mensurarum.*

(Vide prol. § 112.)

1. Mensura est conplurium et inter se aequalium^{p.94}_{La} intervallorum longitudo finita, ut pes per unciam, per 20

1. centum libri, centenum *La*   2. Greci libri *La*
 3. cente⁹⁰⁰ et uicenos *A*, uicenos et centenos *E*, centenum et uicenum *La*   6. appellatum] *conf. vs. 11. 12*
post fundum duae falsae figurae sunt in A (vide apud La diagramma 31): ego genuinam figuram eamque post definiunt restitui   10. *post modum falsa figura est in A (apud La 32)*   13. Cremonae *ALa*, cremonam *E* decem libri, denum *La*   ducentam *A*, ducentam *E*, ducentum *La*

pedem decempeda, per decempedam actus, per passum stadium, per stadium miliarium, et his similia.

2. Mensurarum appellationes quibus utimur sunt duodecim, digitus, uncia, palmus, sextans, pes, cubitus, gradus, passus, decempeda, actus, stadium, miliarium.

3. Minima pars harum mensurarum est digitus: siquid enim infra digitum metiamur, partibus respondemus, ut dimidiam aut tertiam.

10 4. Uncia habet digitum unum et tertiam partem digiti.

5. Palmus habet digitos III, uncias III.

P.⁹⁵
La 6. Sextans, quae eadem dodrans appellatur, habet palmos III, uncias VIII, digitos XII.

15 7. Pes habet palmos III, uncias XII, digitos XVI.

8. In pede porrecto semipedes duo, in pede constrato semipedes III, in pede quadrato semipedes VIII.

9. Cubitus habet sesquipedem, sextantes duas, palmos VI, uncias XVIII.

20 10. Gradus habet pedes II S.

11. Passus habet pedes quinque.

12. Decempeda, quae eadem pertica appellatur, habet pedes X.

13. Actus habet longitudinis ped. CXX, latitudinis 25 ped. CXX.

14. Stadium habet pedes DCXXV, passus CXXV.

15. Miliarium habet passus mille, ∞ p. V, stadios VIII.

---

10. Uncia habet digitum unum et tertiam *Memmianus liber apud Rigaltium, om. libri a La collati* 13. quae *E*, que *reliqui et La* 20. II. S. *plerique*, duosemis *G*, unde duo semis *La* 27. ∞ p. v *Vaticanus*, pedes $\bar{V}$ *reliqui*, milia pedum *V La*

16. Mensurae aguntur generibus tribus, per lon-^{p.97}
gitudinem et latitudinem et altitudinem, hoc est re-^{La}
ctum, planum, solidum.

17. Rectum est cuius longitudinem sine latitudine
metimur, ut lineas, porticus, stadia, miliaria, flumi- 5
num longitudines, et his similia.

18. Planum est quod Graeci epipedon appellant,
nos constratos pedes, in quo longitudinem et latitu-
dinem habemus. per quae metimur agros, aedificio-
rum sola, ex quibus altitudo aut crassitudo non pro- 10
ponitur, ut opera tectoria, inauraturas, tabulas, et
his similia.

19. Solidum est quod Graeci stereon appellant,
nos quadratos pedes appellamus, cuius longitudinem
et latitudinem et crassitudinem metimur, ut parietum 15
structuras, pilarum, pyramidum aut lapidum materias,
et his similia.

114. *Ex Hygini libro de condicionibus agrorum.*

(Vide prol. § 111.)

1. Hoc quoque non praetermittam quod plerisque 20
locis inveni, ut modum agri non iugerum sed aliquo
nomine appellarent, ut puta [qua] in Dalmatia versus¹²²
appellant. idem versus habet p. VIII DCXL. ita iu-^{La}
gero versus numero sunt III ZZ. ego autem quotiens

---

1. ad § 16—19 in libris appictae sunt quaedam figurae
(apud La 68—71) 7. Greci libri La

21. aliquo] immo alio quo: conf. p. 60, 9 22. qua B,
om. G, quo La in Dalmatia] in campania quod G 24.
versus non sunt B, sunt versus numero GLa III. I. L.
B, III. L. G; de nota trientis vide praefationem

egeram mensuram, ita renuntiabam, IVGERA TOT, VERSVS TOT, ut, si forte controversia esset verum habere pedes VIII DCXL, in iugeribus tamen fides constaret. in provincia quoque Narbonensi varia sunt
 5 vocabula: alii appellant libram, alii parallelam. in Hispania centurias. ita, sicut dixi, in consuetudine alicuius regionis inuenimus [sicut videtur] ita renuntia-
 10 tum, IVGERA TOT, VERSVS TOT, sive LIBRAE TOT, sive quod aliud vocabulum aliquo modo com-
 15 prehensum fuerit. ita cum iugera adscripta fuerint, licet peregrinis vocabulis possit aliquid . . . iugerum nobis ratio fuit, fidem servabit.

2. Neque hoc praetermittam quod in provincia Cyrenensium conperi, in qua agri sunt regii, id est
 15 illi quos Ptolomaeus rex populo Romano reliquit: sunt plinthides, *id est* laterculi quadrati uti centuriae, per sena milia pedum limitibus inclusi, habentes singuli laterculi iugera numero ∞CCL. lapides vero inscri-
 123 pti nomine divi Vespasiani sub clausula tali, OCCV-
 20 ^{La} PATI A PRIVATIS FINES: P. R. RESTITVIT. prae-
 25 terea pes eorum, qui Ptolomeicus appellatur, habet monetalem pedem et semunciam. ita iugeribus numero ∞CCL, quae eorum mensura inveniuntur, accedere debet pars XXIII, et ad effectum iterum pars
 25 XXIII, et prodeunt vero effecto monetali pede iugera

---

4. narbonensem *B*, narbonense *GLa* 6. hispania
G, spaniam *B*, Spania *La* 6. ita si, ut dixi — inveni-
 nemus, [sicut] uidetur ita renuntia-
 prehensum *G*, compraehensum *BLa* 12. fuit] sui *con*.
La 14. cyrinensium *B* 15. ptolomeus *BLa*, phtolo-
 meus *G* 16. id est *Turnebus*, om. libri 20. restituit
Turnebus, praestituit *BG* 25. prodeunt vero effecto]

∞CCCLVI ZZ. hunc igitur modum quattuor limitibus mensura S. S. inclusum vocamus medimna ∞CCL, quo apparet medimnon eorum mensura iugerum habere I, monetali autem mensura I — *.

3. Item dicitur in Germania in Tungris pes Dru-⁵ sianus qui habet monetalem pedem et sescunciam.

115. *Volusii Maeciani distributio.*

(Vide prol. § 115.)

VOLVSII MAECIANI

distributio item vocabula ac notae partium in rebus quae 10 constant pondere numero mensura.

Saepenumero, Caesar, animadverti aegre ferentem te, quod assis distributionem et in heredum institutione et in aliis multis necessariam ignotam haberes. quare ne tam exigua res ingenium tuum ullo modo 15 moraretur, cum partes ipsas tum vocabula et notas proponendas existimavi; et deprehendens distributionem quidem partium infinitam, oppido autem quam exigua vocabula et notas.

[1.] Prima divisio solidi, id est librae, quod as 20

pr uniuerso effecto B, PR uniuerso effecto G, erunt uni-
uerso effecto coni. La iug. libri et La

1. corruptelas numeri ∞CCCL in BG vide apud La;
eurrentia autem VIIZ in codicibus contracta sunt in VIII
2. ∞CCL add. Rudorffus Gromat. II p. 421 4. mensu-
ram Iō B, mensura I. CC. G, 'debet esse unum, unciam,
dimidium scripulum' La; vide praef.

10. assis distributio Bō e coni. quae constant] pe-
cuniariis CBō, corr. Mo 12. Caesar Mo, cesor C, Cen-
sor Bō 15. quare Mo, quae CBō

vocatur, in duas partes dimidias diducitur; pars dimidia semis vocatur; nota eius S. [2.] sequens divisio fit in tres tertias partes; pars tertia triens vocatur; nota eius $\bar{\text{C}}$. [3.] sequitur divisio in quattuor quartas partes; pars quarta quadrans vocatur; nota eius $\bar{\text{D}}$. [4.] deinceps fit divisio in sex sextas partes; sextae partis nomen est sextans, cuius nota $\bar{\text{E}}$. [5.] deinde dividitur in octo octavas, quae sescunciae vocantur, quarum est nota $\bar{\text{F}}$. [6.] item in novem nonas; nona pars vocatur uncia duae sextulae; nota $\bar{\text{G}}$. [7.] dividitur item as in duodecim partes duodecimas; vocantur singulae unciae, cuius nota $\bar{\text{H}}$.

[8.] Haec velut elementa primae de asse distributionis aequalitatem servant. si quid quibusdam earum detrahas vel conferas, fient dispares. [9.] quare si quadranti sextantem, vel trienti unciam applies, facies quincuncem, qui constat ex quinque uncis, hoc est quinque duodecimis; nota quincuncis $\bar{\text{I}}$ $\bar{\text{I}}$ $\bar{\text{H}}$. [10.] si semissi applies unciam, vel quincunci sextantem, vel trienti quadrantem, efficies septuncem, hoc est septem duodecimas; nota septuncis S $\bar{\text{H}}$. [11.] si septunci applicueris unciam, vel semissi sextantem, vel quincunci quadrantem, vel trienti tantundem, facies bessem, id est duodecimas octo; nota bessis S $\bar{\text{I}}$. [12.] si bessi applicueris unciam, vel septunci sextantem, vel semissi quadrantem, vel quincunci trientem, dodrantem efficies, hoc est novem duodecimas; nota dodrantis S $\bar{\text{I}}$ $\bar{\text{H}}$. [13.] si dodranti applicueris unciam, vel bessi sextantem, vel septunci quadrantem, vel semissi trientem, vel quincunci tantundem, facies dextantem, hoc est decem partes duodecimas; nota dextantis S $\bar{\text{I}}$ $\bar{\text{I}}$. [14.] si dextanti applicueris unciam,

vel dodranti sextantem, vel bessi quadrantem, vel septunci trientem, vel semissi quincuncem, facies deuncem, id est undecim duodecimas; nota deuncis S = = -.

[15.] Ex his apparet in quas partes aequaliter, 5
in quas dispareas dividatur. quo tamen facilius et memoria res teneatur, summa divisionis haec est. in asse sunt unciae XII, hoc est partes duodecimae duodecim, unciae et binae sextulae novem, hoc est novem nonae; sescunciae octo, id est octo octavae; 10
sextantes sex, id est sex partes sextae; quadrantes quattuor, id est quattuor partes quartae; trientes tres, id est tres partes tertiae; semisses duo, id est duae partes dimidia. ceterae partes inaequalem faciunt divisionem. [16.] in deunce sunt unciae undecim, 15
sextantes quinque et uncia, quadrantes tres et sextans, trientes duo et quadrans, quincunces duo et uncia, semis et quincunx, septunx et triens, bes et quadrans, dodrans et sextans, dextans et uncia; deest assi uncia. [17.] in dextante sunt unciae decem, 20
sextantes quinque, quadrantes tres et uncia, trientes duo et sextans, quincunces duo, semis et triens, septunx et quadrans, bes et sextans, dodrans et uncia; deest assi sextans. [18.] in dodrante sunt unciae novem, sextantes quattuor et uncia, quadrantes 25
tres, trientes duo et uncia, quincunx et triens, semis et quadrans, septunx et sextans, bes et uncia; deest assi quadrans. [19.] in besse sunt unciae octo, sextantes quattuor, quadrantes duo et sextans, trientes duo, quincunx et quadrans, semis et sextans, 30
septunx et uncia; deest assi triens. [20.] in septunce sunt unciae septem, sextantes tres et uncia, quadrans

tes duo et uncia, triens et quadrans, quincunx et sextans, semis et uncia; deest assi quincunx. [21.] in semisse sunt unciae sex, sextantes tres, quadrantes duo, triens et sextans, quincunx et uncia; deest 5 assi alter semis. [22.] in quincunce sunt unciae quinque, sextantes duo et uncia, quadrans et sextans, triens et uncia; deest assi septunx. [23.] in triente sunt unciae quattuor, sextantes duo, quadrans et uncia; deest assi bes. [24.] in quadrante sunt unciae 10 tres, sextans et uncia; deest assi dodrans. [25.] in sextante sunt unciae duae; deest assi dextans.

[26.] Huc usque divisio maiorum [τῆς μονάδος], ut ita dictum sit, partium et celebris et nota est. sed cum rei natura infinitam partiendi praestet fa- 15 cultatem, succedit unciae quoque, quae est assis, ut supra dictum est, pars duodecima, divisio, non tam celebris quidem, sed tamen non adeo ignota. [27.] ut assis, ita unciae prima divisio fit in duas partes dimidias, quae vocantur semunciae; nota semunciae Σ. 20 [28.] item dividitur uncia in tres partes, quae vocantur binae sextulae; nota binarum sextularum ∞. [29.] item dividitur uncia in quattuor sicilicos, id est quattuor quartas; nota sicilici ∪. [30.] item in sextulas sex, id est sex sextas; nota sextulae ∖. [31.] item 25 in duodecimas duodecim, quas singulas partes dimidias sextulas vocamus; nota dimidia sextulae ∗. [32.] item in scriptula viginti quattuor; scriptuli nota ⚭. [33.] est autem assis semuncia pars vicesima

---

12. τῆς μονάδος *Mo*; in *C^p* satis magnam rasuram et vestigia Graecae vocis vidit *Bursianus*; lacunam non indicant *C^oB^o*

quarta, duae sextulae pars tricesima sexta, sicilicus
 quadragesima octava, sextula septuagesima secunda,
 dimidia sextula centesima quadragesima quarta, scri-
 ptulum ducentesima octogesima octava. [34.] semun-
 cia habet sicilicos duos, sextulas tres, dimidias sex- 5
 tulas sex, scriptula duodecim. [35.] duae sextulae
 habent sicilicum et dimidiam sextulam, sextulas duas,
 dimidias sextulas IIII, scriptula VIII. [36.] sicilicus
 habet sextulam et dimidiam, dimidias sextulas tres,
 scriptula sex. [37.] sextula habet dimidias sextulas 10
 duas, scriptula quattuor. [38.] dimidia sextula habet
 scriptula duo.

[39.] Has quoque partes in quantum libet divi-
 dere possis; verum *infra* eas neque notas neque pro-
 pria vocabula invenies praeter ea. dimidium scriptu- 15
 lum audio quosdam ratiocinatores simplicium vocare,
 quod erit totius assis quingentesima septuagesima
 sexta, quam et ipsam partem infinito separare pos-
 sis. [40.] nec mirum, si *infra* has partes partitio
 facta et nominibus et notis caret, cum etiam inter 20
 superiores primasque divisiones pleraeque partes et
 nominibus et notis careant: statim namque undecim
 undecimae assem efficiunt, nec aut nomen proprium
 aut notam habent; perinde decem decimae. nam
 nona assis facit unciam duas sextulas; octava, ut 25
 supra redditum est, sescuncia vocatur; septem septi-
 mae, quae et ipsae assem implent, nec nomen pro-
 prium nec notam habent; sextae sextantes vocantur;

---

1. et ante quarta add. C; numeros olim scriptos fuisse
demonstrat Mo coll. vs. 3, ubi libri tricesima habent pro
quadragesima 24. nam] iam cont. Mo

ne quintae quidem aut nomen proprium aut notam habent; iam vero tertias trientes, quartas quadrantes, sicut duodecimas uncias vocari ostensum est. [41.] infra has ceterae usque sextam decimam nomine
 5 proprio notaque carent; sed sexta decima semuncia sicilicus dicetur, nam sedecim semunciae octo sunt unciae, sedecim sicilici quattuor unciae fiunt, iunctae unciis octo assem implent: septima decima deinde interiecta nomine notaque caret: octava decima vo-
 10 cabitur semuncia sextula, nam hae decies octies ductae assem efficiunt: [42.] post has inferiores partes, excepta semuncia, duabus sextulis, sicilico, sextula, dimidia sextula, scriptulo, neque vocabula propria neque notas habent. [43.] centesima, quae com-
 15 modi aut usurarum nomine ad sortem applicaretur, solebat olim sicilico, id est C averso, eo notari quod cum C centum significaret, convertebatur ad eam summam, cuius centesima futura erat, et sive una convenerat, unus sicilicus, sive plures, tot sicilici
 20 ponebantur.

[44.] Sicut autem assis appellatio ad rerum solidarum hereditatisque totius, divisio autem eius ad partium demonstrationem pertinet, ita etiam ad pecuniam numeratam refertur, quae olim in aere erat, postea
 25 et in argento feriri coepit ita, ut omnis nummus argenteus ex numero aeris potestatem haberet. [45.] eo in numero sunt hi argentei nummi: denarius, cuius est nota X, quinarius, cuius est nota V, sester-
 30 tius, cuius nota est HS. victoriatius enim nunc tantum valet quantum quinarius; olim ut peregrinus

16. solebat olim *add. Mo*
 30. ut] at C, ac Bō

23. etiam] et C•Bō

nummus loco mercis, ut nunc tetrachmum et drachma, habebatur. [46.] denarius primo asses decem valebat, unde et nomen traxit; quinarium dimidium eius, id est quinque asses, unde et ipse vocatur; sestertius duos asses et semissem, quasi semis tertius, Graeca ⁵ figura ἑβδομον ἡμιτάλαντον, nam sex talenta et semitalentum eo verbo significant; lex etiam duodecim tabularum argumento est, in qua duo pedes et semis sestertius pes vocatur. [47.] nunc denarius XVI, victoriatum et quinarium VIII, sestertius quattuor asses ¹⁰ valet.

[48.] Infra quam divisionem sequitur alia quaedam subdivisio; notas aequae et propriae vocabula habens. quare si ad denarium rationem conficias, assem hac nota scribas ac voces: semuncia sicilicus ¹⁵ $\text{X} \leq \text{D}$; semunciae enim sedecim et sicilici sedecim assem efficiunt. [49.] dupundium hac nota scribas ac voces: sescuncia $\text{X} \leq -$; nam sedecim sescunciae dupundium efficiunt. [50.] tressis hac nota scribas ac voces: sextans sicilicus $\text{X} \equiv \text{D}$; aequae enim sedecim ²⁰ sextantes totidemque sicilici tres asses efficiunt. [51.] quattrussis hac nota scribas vocesque: quadrans $\text{X} \equiv -$; sedecim enim quadrantes quattrussis efficiunt. [52.] quinques hac nota scribas vocesque: quadrans semuncia sicilicus $\text{X} \equiv - \Sigma$; nam sedecim quadrantes ²⁵ ac totidem semunciae sicilicique faciunt quinques. [53.] sexis hac nota scribas nominesque: triens semuncia $\text{X} \equiv \equiv \Sigma$; aequae enim trientes et semunciae sedecies ducti sexis efficiunt. [54.] septus hac nota

---

1. tetradrachmum Bō et Mo; sed hic nunc praefert tetrachmum cum C

- scribas ac nomines: quincunx sicilicus $\times \text{II} - \text{I}$; simili enim modo quincunces ac sicilici multiplicati septus efficiunt. [55.] octus hac nota scribas ac nomines: semis $\times S$, quibus eodem modo multiplicatis
- 5 octus reperies. [56.] nonus hac nota scribas appellesque: semis semuncia sicilicus $\times S \text{Z}$, ut similiter hac quoque nota, quae vocatur semis semuncia sicilicus, multiplicata nonus invenias. [57.] decus hac nota scribas atque nomines: septunx semuncia $\times S - \text{Z}$;
- 10 septuncem quoque ac semunciam totiens si duxeris, decus efficies. [58.] undeciaere hac nota scribas appellesque: bes sicilicus $\times S \text{I}$; nam bes sicilicus totiens ducti undeciaere efficiunt. [59.] duodeciaere hac nota scribas ac voces: dodrans $\times S -$; do-
- 15 drantes eodem modo computati duodeciaere efficiunt. [60.] tredeciaere hac nota scribas vocesque: dodrans semuncia sicilicus $\times S - \text{Z}$; dodrantibus semunciis sicilicis eadem ratione multiplicatis tredecim asses efficias. [61.] quattuordeciaere hac nota scribas
- 20 ac voces: dextans semuncia $\times S \text{II} \text{Z}$; dextantes semunciaequae sedecim aequae quattuordeciaere efficiunt. [62.] quindeciaere hac nota scribas et appelles: deunx sicilicus $\times S \text{II} - \text{I}$; deunx quoque ac sicilicus sedecies ducti quindeciaere efficiunt.
- 25 [63.] Ingeniosissime autem, cum ad denarium ratio conficeretur, excurrentis aeris nota inventa est, quae sedecies multiplicata id efficeret: nam cum denarii nota praescribatur, eique subiungatur aeris excurrentis nota, manifestum est eam sedeciens ducendam ex adnotatione denarii.
- 30

[64.] Ad quinarium et victoriatum rationem Romae confici nescio: quemadmodum tamen, si velis, conficias, facilius apparebit, si prius inspexeris ad quem modum sestertiaria ratio confiat; tunc enim excurrentis aeris leges exemplum denariariae ratio- 5 nis, et dimidiam duces; vel sestertiariae, et duplicabis.

[65.] Ad sestertium ratio si confiat, semis hac nota scribitur - T; vocatur libella teruncius. est autem libella sestertii decima pars, teruncius quadragesima, quae duae partes iunctae octavam sestertii, id 10 est semissem, efficiunt; nam octo libellis, id est octo decimis, teruncii octo, id est octo quadragesimae (quae fiunt quattuor vicesimae, hoc est duae decimae) adiectae complent sestertium. [66.] sunt enim in sestertio libellae decem, singulae viginti, teruncii 15 quadraginta. [67.] infra semissem nemo temere rationem sestertiariam ducit. potest tamen: nam quadrans, qui est pars sexta decima sestertii, poterit notari singula, quae est vicesima sestertii, et dimidio teruncio, qui est octogesima sestertii; nam utraque 20 haec pars iuncta efficit sextam decimam. [68.] as notari debet $\text{II} \Sigma$. haec ad sestertium nota vocatur duae libellae singula; fiunt duae decimae et vicesima, hoc est quarta pars sestertii; nam quater binae libellae octo fiunt decimae; quattuor singulae quattuor 25 fiunt vicesimae, hoc est duae decimae, quae superioribus iunctae sestertium complent. [69.] as semis notari debet $\text{II} - \Sigma \text{T}$, vocatur tres libellae singula teruncius, et sunt tres decimae, una vicesima, una quadragesima, hoc est quarta et octava sestertii; su- 30 persunt octavae quinque, id est semisses quinque, ut compleant sestertium. [70.] dupundius hac nota S;

vocantur quinque libellae, quae sunt quinque decimae;
 hae duplicatae sestertium implent. [71.] dupundius
 semis hac nota S-T; vocatur sex libellae teruncius;
 sunt autem sex decimae et quadragesima, id est di-
 5 midia et octava totius; supersunt octavae tres, id est
 semisses tres, ut sestertium compleant. [72.] tressis
 hac nota S=Σ; vocatur septem libellae singula;
 sunt autem pars dimidia et duae decimae et vice-
 sima, hoc est pars dimidia et quarta; desunt duae
 10 octavae, id est quarta, quae iuncta impleat sestertium.
 [73.] tressis semis hac nota S=ΣT; vocatur octo libellae singula teruncius;
 sunt pars dimidia et tres decimae et vicesima et quadragesima, hoc est
 pars dimidia et quarta et octava; superest octava,
 15 quae adiecta sestertium compleat.

[74.] Libella dicta creditur quasi pusilla libra:
 nam cum olim asses libriles essent, et denarius decem
 asses valeret, et decima pars denarii libram,
 quae eadem as erat, singula selibram, quae eadem
 20 semis erat, teruncius quadrantem haberet; sive denariaria
 sive sestertiaria ratio conficeretur, iisdem notis,
 id est libellarum et singularum et terunciorum,
 praeposita nota denarii vel sestertii, ut erat ratio,
 aera exprimebantur. [75.] posteaquam in sedecim as-
 25 ses denarius distributus est, denariaria ratio expeditius
 confici coepit, ut supra dictum est; sestertiaria
 mansit sub iisdem notis, aucta tamen computatione.
 [76.] haec quoque libella exemplo maiorum in duos
 velut semisses, qui singulae vocantur, et quattuor
 30 velut quadrantes, qui teruncii vocantur, dividitur.

[77.] Ponderis eadem divisio est quae aeris. nam
 in quas partes as dividitur, in has et libra dispen-

ditur. [78.] *dicitur* ita as quidem, seu de divisione solidi, seu de pondere, seu de numerata in aere pecunia agatur; libra autem in pondere. nummi vero argentei in pecunia forma publica dumtaxat nomen accipiunt. 5

[79.] Mensurarum liquoris atque grani expeditior et forma et appellatio est: nam quadrantal, quod nunc plerique amphioram vocant, habet urnas duas, modios tres, semodios sex, congios octo, sextarios quadraginta octo, heminas nonaginta sex, quartarios 10 centum nonaginta duo, cyathos quingentos septuaginta sex. [80.] notae mensurarum:

quadrantal	qr	
urnae	ur	
modii	mo	15
semodii	sm	
congii	co	
sextarii ad vinum	vi	
ad granum	gr	
heminae	he	20
quartarii	qu	
cyathi	cy	

[81.] Partium et numeri naturalis causa durat, quamvis nominibus apud quasque gentes differant. ponderis et mensurarum modus incertus est; nam eius 25 dispensio ac dimensio . . . . .

---

1. dicitur *add. Mo* 11. cyatos *C* 23. Partium *etc.*
om. Bö 24. apud *C* ab *Helbigio collatus (vide praef.)*,
 aput *C* *Mo* differant *Mo*, referat *C* 25. nam eius]
 numerus *C* ab *Helbigio collatus*

116. *Liber de asse.*

(Vide prol. § 114.)

[Balbus ad Celsum de asse minutisque eius
portiuunculis.]

- 5 [1.] Quicquid unum est et quod ex integrorum
divisione remanet, assem ratiocinatores vocant. quot-
quot ergo de integra divisione singulares res unita-
tesve remanebunt, totidem asses erunt: si unitas una
remanebit, unus erit assis asve; si duae, duo; si
10 plures, plures erunt asses. sed quia pauciores inter
aequales aequaliter dividi non possunt, nisi in minu-
tias, quemadmodum dictum est, secentur, oportet
eum qui docet ostendere quibus rationibus ab inte-
gris deriventur minutiae. [2.] assis quidem asve in
15 duas partes sectus sex principales generat divisiones,
†quibuslibet binis partibus toti suo aequatus et eius-
dem sui totus constitutus†. aut enim assis altera pars
est deunx, altera uncia; aut altera dextans, altera
sextans; aut altera dodrans, altera quadrans; aut al-
20 tera hessis (sic enim potius dicendum est, quam aut
bes aut des, quoniam binas ex tribus assis partes
sibi vindicat), altera triens; aut altera septunx, al-
tera quincunx; aut utraeque partes erunt semis. [3.]
harum omnium partium nullae parem quantitatem ha-
25 bent praeter duas ultimas, quemadmodum patuit;
principales ideo dicuntur hae partes, quoniam una-

---

10. pauciora *coni. Gr* 16. aequatas et eiusdem sui
totius constitutrices, *nempe* divisiones, *coni. Gr*, aequatis
ex iisdem sui totus constituitur *Bō* 20. quam] quem
Ro 22. uendicat *Ro* altera triens *Ro* habet ante sic
enim potius; *transposuit Bō*

quaeque illarum et in alias partes dividitur quae secundariae sunt ad totum; omnis enim pars partis totius pars est. [4.] quod diximus explanandum est: cuiuslibet integrae rei in duodecim partes divisae semper duodecima pars uncia dicitur, restat vero 5 deunx; et hae sunt partes primae divisionis. [5.] haec de assis partibus tractamus nisi eo modo quo simpliciter sunt partes ut integri totius, species enim illius innumerabiles sunt; nam quotquot sunt integrae unitates, totidem necesse est intelligi assis esse 10 species. [6.] earum unitatum quaelibet divisa in aequales partes sex sextam habebit sextantem, reliquas dextantem; ergo sic potest dividi: pars una assis dextans, altera sextans. [7.] item cuiuslibet rei integrae in quatuor partes aequales divisae quarta pars quadrans vocabitur, reliquae dodrans. [8.] item cuiuslibet rei in tres partes divisae duae illarum bessis nominabitur, reliquae triens. [9.] rursus cuiusvis rei divisae in tales duas partes, quarum altera alteram septima sui totius parte superat, septunx nuncupabitur, superata quincunx. [10.] sexto modo res aliqua integra in duas aequales minutias separatur, quae utraque semis dicuntur. [11.] septima divisio his adiungi potest; nam rei integrae in octo partes distributae pars quaelibet ex illis sine aliis considerata 25 sescuncia dici potest, reliquae semuncideunx.

[12.] Licet assis plures sint divisiones, tamen his septem numerarii ratiocinatores magis utuntur, et

---

5. restat *Bō*, sexta *Ro*, caeterae *conī. Gr* 7. non
nisi conī. Gr, nisi *participium esse videri adnotat Bō* 12.
sex add. Gr. 25. illis *conī. Gr*, iis *Bō*, aliis *Ro*

pars illa quae est semuncideunx, in frequenti usu non est, unde characterem non habet quo designetur. [13.] as ergo habet unum deuncem, unum dextantem, unum dodrantem, unum bessem, unum septuncem, duos semisses, duos quincunces, tres trientes, quatuor quadrantes, sex sextantes, octo sescuncias, duodecim uncias. [14.] et uncia ablata de asse remanet deunx, sublata uncia de deunce remanet dextans, sublata uncia de dextante remanet dodrans, 10 sublata uncia de dodrante remanet bessis, sublata uncia de besse remanet septunx, sublata uncia de septunce remanet semis, sublata uncia de semisse remanet quincunx, sublata uncia de quincunce remanet triens, sublata uncia de triente remanet quadrans, 15 sublata uncia de quadrante remanet sextans, sublata uncia de sextante remanet uncia, sublata semuncia de sextante remanet sescuncia, hoc est uncia et dimidia, sublata semuncia de sescuncia remanet uncia.

20 [15.] Et uncia quidem sic dividitur: unciae pars alia semuncia, alia duella, alia siciliquus, alia sextula, alia drachma, alia hemisescla, alia tremissis, alia scripulus scrupulusve. semuncia quidem est medietas unciae, duella tertia pars, siciliquus quarta, 25 sextula sexta, drachma octava, hemisescla duodecima, tremissis sextadecima, scrupulus quarta et vigesima. [16.] quare tremissis continet scrupulum et dimidium, hemisescla duos scrupulos, drachma tres, sextula quatuor, siciliquus sex, duella octo, semuncia 30 duodecim, uncia quatuor et viginti, sescuncia sex et triginta, sextans octo et quadraginta, quadrans duos

et septuaginta, triens sex et nonaginta, quincunx centum et viginti, semis centum et quatuor et quadraginta, septunx centum et octo et sexaginta, bessis centum et duos et nonaginta, dodrans ducentos et sedecim, dextans ducentos et quadraginta, deunx ducentos et quatuor et sexaginta, as ducentos et octo et octoginta.

117. *Loci e Festi libris de verborum significatione atque ex epitome Pauli **).

[17] Actus modo significant — iter inter vicinos quatuor pedum latum, modo in geometrica minorem partem iugeri, id est centum viginti pedum. 10

[24] Aestimata poena ab antiquis ab aere dicta est, qui eam aestimaverunt aere, ovem decussis, bovem centussis, hoc est decem vel centum assibus. 16

[33] Bessem appellatum esse, quod bis triens sit, quamvis dura compositio fiat. [besis ex triente. besis VIII sunt unciae. triens tres.]

[54] Centenariae cenae dicebantur in quas lege Licinia non plus centussibus praeter terra nata inpendebantur, id est centum assibus, qui erant breves nummi ex aere. 20

2. et ante quatuor idemque reliquis locis post centum et ducentos uncis seclussit Bō 4. et sedecim Bō, sedecim Gr (qui adnotat pro CCXVI librum acceptasse CCXXI), unum et viginti Ro

*) Numeri uncis inclusi indicant paginas editionis Muellerianae. Loci minoribus litteris expressi ex Pauli epitome repetiti sunt. In Festi locis ea quae probabili coniectura addita sunt cursivis litteris Muellerus significavit.

11. geometrica] gromatica Lachmann. in Mus. Rhen. II p. 357. 14. estimaverunt G centussis G 15. decim G 16. besem G 17. besis etc. sic edidi e G 19. Centenarię caenae G 20. pterraenatab. G, et ab altera m. i super ter

[59] Centenas pondo dicebant antiqui referentes ad libras.

[53] Centuria in agris significat ducenta iugera.

[53] Centuriatus ager in ducena iugera definitus, quia

5 Romulus centenis civibus ducena iugera tribuit.

[52] Choenica, mensurae genus.

[64] Contrarium aes, grave aes.

[73] Dextans dicitur, quia assi deest sextans, quemadmodum duodeviginti et deunx.

10 [72] Dispensatores dicti qui aes pensantes expendebant, non adnumerabant. hinc deducuntur expensa sive dispensata vel compensata; item compendium, dispendium, assipondium, dupondium.

[78] Euboicum talentum nummo Graeco [†]septem milium et quingentorum cistophorum est, nostro quattuor milium denariorum.

[98] Grave aes dictum a pondere, quia deni asses, singuli pondo libras, efficiebant denarium, ab hoc ipso numero dictum. sed bello Punico populus Romanus pressus aere alieno ex singulis assibus librariis senos fecit, qui tantundem ut illi valerent. item nummi quadrigati et bigati a figura caelaturae dicti.

[100] Hemina ex Graeco ἡμίσεια, quod est dimidia pars sextarii.

25 [108] Impensam stipem, aes sacrum, quod nondum erat pensum.

[116] Libella deminutivum est a libra.

[120] Lues] . . . λίτρα enim libra est.

1. pando *G*, sed ab alt. m. o super a 8. sextas *G*
14. Eub. tal. nummo Graeco sex milium cistophorum est, nostro quattuor milium et quingentorum denariorum con.
Mommsen. G. R. M. p. 72 (conf. eund. p. 29 adn. 95) 15.
et correxit altera manus in *G*; prima manus ex vel e-o
scripsisse videtur cistophorum *G* quatuor *G* (recte supra
p. 97 vs. 1) 17. es *G*¹, es *G*² 22. caelature *G* 23.
greco *G* ἡμίσεια correxi e scriptura *G* xestosimi,
corrupta illa quidem e Graeco ΞΕΤΟΥΗΜΙ' 28. λίτρα]
litra *G*

[144] Maximam multam dixerunt trium milium et viginti assium, quia non licebat quondam pluribus XXX bobus et duabus ovibus quinquam multari, aestimabaturque bos centussibus, ovis decussibus.

[157^a] Milium quidam putant cepisse nomen a 5 maxima +nummorum summa quae est mille.

[165^a] Nexum est, ut ait Gallus Aelius, quodcumque per aes et libram geritur.

[Ibid.] Nexum aes apud antiquos dicebatur pecunia quae per nexum obligatur. 10

[173^b] Nonuncium *et sescunciam quod magistri ludi appellant significat dodrantem et dimidium teruncium*, quod singula sescuncia uncia et dimidium sit.

[172] Nonuncium et teruncium dicitur, quod novem 15 unciarum sit sive trium.

[173^b] *Nummum ex Graeco nomismate existimant dictum, idemque nobis quod νοῦμνον illis valere, quia pecuniae nomina a Siculis accepimus, quorum hoc proprium est.* 20

[172] Nummus ex Graeco nomismate dicitur.

[202^b] Ovibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus delictis, ut in maioribus XXX bobus, nec hunc ultra numerum excedebat multatio; quoad, posteaquam aere signato uti civitas coepit pecora 25 que multaticia incuria corrumpebantur, unde etiam peculatus crimen usurpari coeptum est, facta aesti-

---

6. 'in cod. videtur esse nummarum' Mue / 13. sescuncia Mue, sex . . . cod. 15. Nonunctium et terunctium G 16. unctiarū G 21. greco G 22. duobus coni. Sea coll. Paulo v. ovem (p. 195 Mue); at conf. infra peculatus 23. XXX bobus corr. Mue, amb. cod. teste Urs 24. quoad correxi ex quod

matio pecoralis multae, et boves centenis assibus, oves denis aestimatae. inde suprema multa, id est maxima, appellatur tria milia aeris. item vicessis minoribus delictis.

5 [222] Parasangae apud Persas viarum mensurae.

[237^a] Peculatus furtum publicum dici coeptus est a pecore, quia ab eo initium eius fraudis esse coepit, siquidem ante aes aut argentum signatum ob delicta poena gravissima erat duarum ovium et XXX bovum.
10 ea lege sanxerunt T. Menenius Lanatus et P. Sestius Capitolinus consules. quae pecudes, postquam aere signato uti coepit populus Romanus, Tarpeia lege cautum est, ut hos centussibus, ovis decussibus aestimaretur.

15 [208] Pendere poenas solvere significat ab eo, quod aere gravi cum uterentur Romani, penso eo, non numerato debitum solvebant: unde etiam pensiones dictae.

[246^a] *Pondo libram dicebant, quod solebant iam inde a Roma condita aes appendere, cum non-*
20 *dum argenti signati ullus usus esset, quod antiquorum publicae et privatae rationes etiam nunc docent.*

[*Ibid.*] Publica pondera *ad legitimam normam exacta fuisse* ex ea causa Iunius in . . . colligit, quod duo Silli P. et M. tribuni plebi rogarint his
25 verbis: 'ex ponderibus publicis, quibus hac tempestate populus oetier [qui] solet, [uti] coaequator se

---

3. millia vulgo vincensis cod. (?), corr. Urs 10.
eam legem con. Mue praeter necessitatem menonius cod.
(K) 11. cos. cod. 12. P. R. cod. 13. centusibus et
decusibus cod. 16. roma G¹, ni add. G² pense G¹,
penso G² 24. silli cod. trib. pleb. cod. 25. ex
ponderibus cet.] v. praefat. 26. coaequatur sedulum ut
hi quadrantal cod.

dulo malo, uti quadrantal vini octoginta pondo siet, congius vini decem pondo siet, sex sextari congius siet vini, III sextari quadrantal siet vini. sextarius aequus aequo cum librario siet, sexdecimque librari in modio sient. si quis magistratus adversus hac 5 dolo malo pondera modiosque vasaque publica modica minora maiorave faxit iussitve fieri dolumve adduit quo ea fiant, eum quis volet magistratus multare, uti dum minore parti familias taxat, liceto: sive quis im sacrum iudicare voluerit, liceto.' 10

[258^b] Quadrantal vocabant antiqui quam ex Graeco amphoram dicunt, quod vas pedis quadrati octo et XL capit sextarios.

[259] Quadrantal vocabant antiqui amphoram, quod vas pedis quadrati octo et quadraginta sextarios capiat. 15

[275] Ratitum quadrantem dictum putant, quod in eo et triente ratis fuerit effigies, ut navis in asse.

[265^a] Rodus vel raudus significat rem rudem et imperfectam. — Vulgus quidem in usu habuit non modo pro aere imperfecto, ut Lucilius, cum ait: 20 'plumbi paxillum rodus lignique metaxam'; sed etiam signato, quia in mancipando, cum dicitur 'rudusculo

---

1. pondo siet] p. is *cod.* 2. vini duo quinquaginta *cod.* (K) 3. quadarantal *cod.* 4. sex dequinque librae *cod.*, *corr. Sca et Mue* 5. dolo malo] d. m. *cod.* 6. iussit vere *cod.*, *corr. Sca* 7. quo con. *Mue*, que *cod.* (K) 8. multare, uti *Urs*, multaretur *cod.* 9. patri *cod.* 10. im, i. e. eum, *Sca*, in *cod.* 11. Quadranta *cod.* 12. dicant *cod.* 13. Quadranta *G* 14. uas *G*²; *prima manus quid pro u' scripserit, cognosci non potest* 15. *conf. reliquas eiusdem loci apud Festum* 16. fuerint *G* 17. *conf. Festum v. Raudusculum p. 247^a et Paulum v. Rodusculum p. 275* 18. imperfectam *cod.* 19. paxillum et metaxam *cod.* 20. pro ante signato vulgo *add.*

libram ferito', asse tangitur libra. Cincius de verbis priscis sic ait: 'quemadmodum omnis fere materia non deformata rudis appellatur, sicut vestimentum rude, non perpolitum, sic aes infectum rudusculum. 5 apud aedem Apollinis aes conflatum iacuit: id ad rudus appellabant. in aestimatione censoria aes infectum rudus appellatur.'

[292] Semis, semodius, semuncia ex Graeco trahuntur, sicut et alia nonnulla, quae S litteram pro adspiratione eorum habent, ut ἑπτὰ septem, ὕλαι silvae. sic ista ab eo 10 quod illi ἡμίονο dicunt declinata sunt.

[334^b] Sestertius dicitur quarta pars denari, quo tempore is decussis valebat, id est dupondius S.

[335] Sestertius dicitur quarta pars denarii, quo tempore is decussis valebat, id est dupondius et semis. 15

[347^b] Sesterti notam . . . ait signa continere dupundi et semissis. unde sestertius dictus quasi semis tertius. sed auctos esse postea asses in sestertio. apud antiquos autem denarii denorum assium erant, et valebant decussis dicebanturque tum 20 quadrigati bigati. quinquessis item valebat quinaris. idem auctor est numerum aeris perductum esse ad XVI in denario lege Flaminia minus solvendi, cum Hannibalis bello premeretur populus 25 Romanus.

---

4. rudē cod. rudusculū cod. 6. inestimatione cod. 7. rudis cod. 8. conf. reliquias eiusdem loci apud Festum grecothrahuntur G 9. litteram Festus et G, litteram vulgo 10. epta G ylai G 11. ymisi G 12. 'denari corr. sec. man. denarii' Keil. 13. his decussis cod. 15. post semis G add. tertius 16. supplementa huius loci repetiti ex Mommseni G. R. M. p. 289 17. semisis cod. (K) 24. P. R. cod.

[347^a] Sextantari asses in usu esse coeperunt ex eo tempore quo propter bellum Punicum secundum quod cum Hannibale gestum est decreverunt patres, ut ex assibus, qui tum erant librari, fierent sextantari, per quos cum solvi coeptum esset, et populus 5 aere alieno liberaretur, et privati, quibus debitum publice solvi oportebat, non magno detrimento adficerentur.

[336] Sicilicum dictum, quod semunciam secet.

[297^a] Stipem esse nummum signatum testimo- 10 nio est et id quod datur stipendium militi, et cum spondetur pecunia, quod stipulari dicitur.

[359^a] Talentorum non unum genus. Atticum est sex milium denarium, Rhodium et Cistophorum quatuor milium et quingentorum denarium, Alexandrinum 15 XII denarium, Neapolitanum sex denarium, Syracusanum trium denarium, Rheginum victoriati.

[363^a] Trientem tertium pondo coronam auream dedisse se Iovi donum scripsit T. Quintius dictator, cum per novem dies totidem urbes et decimam Prae- 20 neste cepisset. id significare ait Cincius in Mystagicon I. II duas libras pondo et trientem, qua consuetudine hodieque ulimur, cum lignum bes alterum dicimus, id est pedem et bessem latitudinis habens, et sestertium, id est duos asses et semissem tertium. 25 item si tres asses sunt et quartus quadrans . . . .

---

2. quo] qd *cod.* hellū punicū secundū qd *cod.* 9.
^{li} Sicum *G* semuntiam *G* 10. Festi locum integrum re-
 petit *Paulus*; ceterum *conf. p. 313^b v. Stipem* 11. et id
 quod *Urs*, et de eo quae *cod.*, boni quod *libri Pauli* 13.
v. Mommsen. p. 69 (commentarii in praef. citati) 18. *v.*
ibid. p. 73 19. dict . . . *Urs* 23. immo bessalterum
 26. et quadrans quartus *Urs*

[371^b] Viginti quinque poenae in XII significat viginti quinque asses.

118. *Ex Prisciani libro de figuris numerorum.*

(Vide prol. § 116.)

- ⁹
⁵ De ponderibus etiam necessarium esse putavimus addere. as nummus est libralis, per I perscriptam notatur, *℥*. dupondius nummus est bilibris, per duas II perscriptas, *℥℥*. sestertius nummus duarum semissis librarum per duas II et S, ex qua incipit semis, 10 perscriptas, *HS*. unde sestertius dicitur *quasi* semis tertius. de quo Arruntius haec ait: 'Sestertius olim dupondius et semis, quasi semis tertius, quo tempore denarius decussis valebat', hoc est, post duo sequens tertio loco est semis. hoc quoque secundum 15 Atticos et Ionas, qui ἡμιцу τρίτον dicebant pro δύο ἡμιцу, teste etiam Didymo, qui hoc ponit, ostendens in omni parte orationis et constructionis analogiam Graecorum secutos esse Romanos. unde et Herodotus in I historiarum: 'Ἐποιεῖτο δὲ καὶ λέωντος ἐλ- 20 κόνα χρυσοῦ ἀπέφθου ἔλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα. οὗτος ὁ λέων, ἐπεῖτε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι ναός, κατέπεσεν ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων — ἐπὶ γὰρ τούτοις ἱδρυτὸ — καὶ νῦν κείται ἐν τῇ Κορινθίων θαυρῷ ἔλκων σταθμὸν ἑβδομον ἡμιτά-

1. v. *ibid.* p. 77 poenas *Urs*

6. as numerus *G* per *℥* perscriptā notatur. Dipondius numerus *G* 7. per *℥℥* perscriptas, *omisso* *℥℥*, *G*
8. numerus *G* 9. per II et *G* 10. quasi *om.* *G* 11. aruntius *G* 12. dipondius *G* 13. dnos *G* 15. HMI-CYTPITON *G* ΔΙΟΗΜΙCΥ *G* 16. didimo *G* 19. Herodoti locum totum *om.* *G*

λαντον. ἰδοὺ ὄλον εἰπὼν δέκα τάλαντων γεγενῆσθαι τὸν λέοντα, κατὰ λέγει ἔχειν ἑβδομον ἡμιτάλαντον, τούτέστιν ἕξ ἡμικοτάλαντα. *septimum semitalentum dixit pro sex semis talenta.*

Denarius quoque decem librarum nummus per X 5 perscriptam notatur, ✕. eorum pleraque in Verrinis 10 Ciceronis licet invenire *in antiquissimae scripturae emendatis codicibus.*

Obolus dicitur, ut Dardanus docet, scripulus esse, id est sex siliquae; drachma sive argenteus scripuli 10 tres; uncia drachmae octo, scripuli viginti quattuor; unciae duodecim libra; libra vel mina Attica drachmae septuaginta quinque; libra vel mina Graia drachmae centum quinque; talentum Atheniense parvum minae sexaginta, magnum minae octoginta tres 15 et unciae quattuor.

Libra vel as unciae duodecim, deunx unciae undecim, dextans vel decunx unciae decem, dodrans unciae novem, bessis unciae octo, septunx unciae septem, semis unciae sex, quincunx unciae quinque, 11
triens unciae quattuor, quadrans unciae tres, sextans 20
unciae duae, sescunx vel, ut alii, sescuncia uncia et dimidia pars unciae, semuncia semis unciae. duae sextulae sunt tertia pars unciae, id est scripuli octo,

---

3. *septimum cet.] pro septimū semitalentū dixit sex semitalenta G* 5. X] ✕, *omisso deinde ✕, G* 7. inueniri, *omisso. in, G* 10. Dragma *G* 11. dragmę *G* scripuli XXIII. unciae XII *G* 12. dragmę LXXV *G* 14. dragmę CV *G* 15. minę LX. Magnum LXXXIII. et unę IIII *G* 17. unę XII. dodrans unę VIII, *omissis reliquis, G* 19. Bissis unę VIII. Septunx unę VII *G, idem deinde unę VI, unę V ac sic reliqua* 22. Sexcuns vel alii sexcuntia. duę pastes uncię. Semuntia *G*

sicilicus scripuli sex, sextula scripuli quattuor, dimidia sextula scripuli duo. rursus sextula et dimidium sextulae sicilicus appellatur. scripulus siliquae sex. siliqua est quod dicunt Graeci κεράτιον vel λεπτός.

12 5   Necessarium tamen existimavi ad confirmanda supra dicta diversis auctoribus de his dicta subicere. Livius in XXXVIII ab urbe condita: 'multitudinis eorum argumentum sit, quod Polybius scribit centum talentis eam rem Aehaeis stetisse, cum quingentos

10 denarios pretium in capita, quod redderetur dominis, statuissent. mille enim ducentos ea ratione Achaia habuit captivos Italicos.' qua ratione ostenditur sex milia denariorum habere talentum. nam cum quingeni denarii pro mille ducentis captivis dati

15 colligantur sescenta milia denariorum, centum ea ostendit fuisse talenta. centesima autem pars sescentorum milium sex milia inveniuntur. denarii autem illo tempore nummi argentei erant viginti quattuor siliquarum, quod in eodem libro ostendit Livius:

20 'signati argenti LXXXVIII milia fuere Átticorum. tetrachma vocant. trium fere denariorum in singulis argenti est pondus.' vide quod quattuor drachmae sint septuaginta duae siliquae — diximus enim superius quod tres oboli, quorum singuli sex siliquas

25 habeant, drachmam faciunt — tres autem denarii idem habeant, id est LXXII siliquas. idem Livius in XXXVIII ab urbe condita ostendit magnum talentum

1. scripuli · IIII · G   2. scripuli · II · G   4. κεράτιον · uel · αττός G   8. polubius G   9. Achaeis] atheis G
 11. ea] et G   20. signati argenti om. G   tetrachma libri VA apud Keilium, tethracma P apud eundem, tetragma G   22. dragmē G   25 dragmā G   27. XXXVII G

Atticum octoginta habere libras et paulo plus, cum supra dictorum computatio manifestet octoginta tres libras et quattuor uncias habere talentum, quod est sex milia denariorum. Livius: 'talentum ne minus pondo octoginta Romanis ponderibus pendat'; id est, sic decrevit senatus, ut non plus quam ternae librae et quaternae unciae singulis desint talentis. et sciendum quod secundum Livii computationem centum minae Atticae, quarum singulae septuaginta quinque drachmas habent, faciunt talentum magnum. nam minus sexaginta habet secundum Dardanum. quod autem est magnum et minus, ostendit Terentius in Phormione: 'si quis daret talentum magnum'. Italica autem mina drachmas habet, ut supra dictum est, nonaginta sex, quod est libra duodecim unciarum, id est denarii LXXII. hac igitur computatione LXXXIII librae Romanae et quattuor unciae, quod est magnum talentum, centum minas Atticas faciunt. Seneca in X epistularum ad Novatum 'viginti quattuor sestertia'; id est talentum Atticum parvum; viginti quattuor enim sestertia sexaginta libras habent.

Varronis quoque auctoritate supra dictorum ple-
raque comprobemus. Varro de lingua Latina libro V:
'multa pecuniae signatae vocabula sunt' (*et cetera quae supra leguntur p. 49, 3 — 50, 19*).
25

1. habere LXXX libras G 2. LXXXIII libras et III unc. G 3. pondo LXXX G id est] Idem G 4. LXXXV dragmas G 5. minus LX G dardaniū G, vide prot. p. 23 6. formione G 7. dragmas G 8. XCVI. quod libra. XII. G 9. LXXXIII. librę romanę et III uncie 10. epları, littera l perscripta, G 11. XXIII sextaria G 12. paruū atticū. XXIII enim sextaria LX libras G 13. libro V G

- 17 Didymus etiam ea confirmet: 'καὶ Δίδυμος ἐν τῷ
περὶ τῆς παρὰ Ῥωμαίοις ἀναλογίας. «Ἰωνες καὶ
Ἀττικοὶ τὰ δύο ἡμιцу ἡμιцу τρίτον φασίν, καὶ τὰ
ἕξ ἡμιцу τάλαντα ἑβδομον ἡμιτάλαντον, καὶ τοὺς
5 τέσσαρας ἡμιцу πῆχεις πέμπτην σπιθαμὴν, καθάπερ
φησὶν Ἡρόδοτος. *προθεὶς τὸ Ἐν δὲ Βατουσιάδης,
ἐν τῷ περὶ μουσικῆς ἐπιφέρει Τρίτον ἡμιπόδιον,
ἀντὶ τοῦ δύο ἡμιцу πόδες. καὶ καθόλου ὅταν βού-
λωνται ἀριθμὸν τινα δηλοῦν καὶ μόριόν τι προσ-
10 κείμενον, τὸ ὁμώνυμον τοῦ ἀριθμοῦ αἰεὶ τοῦ πλεο-
νάζοντος λαβόντες τὸ ὅλον φασίν· οἷον τὰ ἕξ ἡμιцу
ἑβδομον ἡμιцу φασιν, τοῦ ἑπτὰ [ἑβδόμου], ὃς μο-
18 νάδι πλεονάζει τοῦ ἕξ, τὸ ὁμώνυμον λαβόντες. καὶ
Ῥωμαῖοι δὲ εὐρεθίσονται τούτῳ χρώμενοι τῷ σὺν-
15 ματι. τὰ γὰρ δύο ἡμιцу ἁσάριϛ, ἅπερ ἦν τέσσαρα
τοῦ δηναρίου — δέκα γὰρ ἡδύνατο ἁσάρια τὸ δη-
νάριον, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν δηναρίους παρὰ τὸ δῆνα
ἐσχηματισμένοι — σπυτέρτιουμ φασιν, τοῦ μὲν σὺ
τὸ ἡμιцу δηλοῦντος, ὡς ἐν τῷ σπυμόδιουμ, σπυκουας-
20 σπυκουπλα, τοῦ δὲ σπυτέρτιουμ τὸ τρίτον, καὶ ἔστιν
ἡμιцу τρίτον. τὰ δὲ χίλια σπυτέρτια ποιεῖ διακό-
σια πεντήκοντα δηνάρια ἀργυρᾶ, δέκα δὲ χρυσᾶ,
ἅπερ καὶ μίλλε νούμμως φασίν. τὸ δὲ σπυκουας
σύνθετόν ἐστιν ἀπὸ τοῦ σὺ καὶ τοῦ κουμ καὶ τοῦ
25 ἁς ἁσσις, καὶ ἔστιν ἡμιцу σὺν ἁσάριϛ, τουτέστιν
ἐν ἡμιцу ἁσάριον. ὥσπερ δὲ ἡμέδιμνον λέγουσιν
Ἀττικοὶ ἀντὶ τοῦ ἡμιμέδιμνον, οὕτως καὶ οὗτοι σπυ-
μόδιουμ, πλεονάζοντος τοῦ σ.

1. didimus *G*¹, *sed y corr.* ΚΑΤΟΙΔΙΜΟCΕΝΤΟΠΕΡΙ-
ΤΕCΥΠΑΡΑΦΟΝ, *omissis reliquis Graecis usque ad finem, G*

18. ἐσχηματισμένοι *corr. Spengelius*, ἐσχηματισμένους *vulgo*

18. σὺ *et* 24. σὺ *et* κουμ *Keilius*

119. *E Victorii argumento calculandi.*

(Vide prol. § 117.)

1. In hoc argumento unitas assis vocatur, cuius partes iuxta proportionalitatem suam propriis sunt insignitae vocabulis, notis etiam ad hoc excogitatis, 5 per quas eadem vocabula exprimantur, ut per discretionem nominum et notas nominibus affixas uniuscuiusque particulae notio facilius advertatur.

2. Et assis quidem, qui per I literam, sicut in numeris unum scribi solet, exprimitur, XII partes habet. 10 quarum si unam detraxeris, reliquae XI partes iabus dicuntur, illa vero quam detraxisti, id est duodecima, uncia vocatur. si duas sustuleris, X residuae dextas, et quod sustulisti, id est duae, sextas appellatur. at si III dempseris, VIII quae remanserunt 15 dodras et III demptae quadras vocatur. quod si IIII tollere velis, VIII reliquas bissem et IIII trientem nominabis. V vero sublati VII residuas septuncem et V sublatis quincuncem placuit appellari. cum per medium fuerit facta divisio, utrumque 20 senis partibus constans semissem vocaverunt; unciam autem et dimidiam sescunciam, unciaeque dimidium semunciam.

---

12. iabus *cod.*, sed *littera i in rasura*, iabus *Abbo*, Labus *Beda*, dabum *fr. 134, 34*; ego deunx *Victorio* restituendum esse existimo 14. Dextans *Beda* idemque infra Sextans, Dodrans, Quadrans, neque aliter mihi scripsisse videtur *Victorius* 17. Bissem vel Bessem *Beda* et IIII sublatis *concl. Christ.* 22. Sescunciam, vel Sesquunciam, aut Sesquunciam nuncuparunt. Postremo, Vnciae dimidium, Semunciam appellarunt *Beda*

3. Iam reliquae minutiae quarum congestione dimidium unciae conficitur, ut sunt sicilici sextulae et cetera, melius ex ipsius calculi inspectione cognoscuntur.

120. *Carmen de ponderibus.*

(Vide prol. § 118.)

[De ponderibus.]

Pondera Paeoniis veterum memorata libellis
nosse iuvat. pondus rebus natura locavit
corporeis: elementa suum regit omnia pondus.
pondere terra manet: vacuus quoque ponderis aether
5 indefessa rapit volventis sidera mundi.

Ordari a minimis: post haec maiora sequentur:
nam maius nihil est aliud quam multa minora.
semioboli duplum est obolus, quem pondere duplo
gramma vocant, scriplum nostri dixere priores.
10 semina sex alii siliquis latitantia curvis
attribuunt scriplo, lentis vel grana bis octo,
aut totidem speltas numerant tristesve lupinos
bis duo; sed si par generatim his pondus inesset,
servarent eadem diversae pondera gentes.
15 nunc variant: etenim cuncta haec non foedere certo
naturae, sed lege valent hominumque repertis.

De ponderibus *A*, de reliquis libris vide prol. § 118

1. peonis *A*¹, peoniis *A*², poeniis *C*¹, poeoniis *C*² 2. rerum *A*¹*C* locabit *A*¹ 7. nil *A*¹ (v. praef.) minora *A*¹, minuta *A*³ rel. vulgo 9. gramma *A*³ rel., dragma *A*¹ scrupulum *B*, scripulā *C* 11. adtribuunt *A*², attribuo *A*¹ scrupulo *B*, scripulo *C* lentis uergantur in octo *BC* 13. Biduo *B*¹*C* 15. etenim *A*³ rel., et cum *A*¹ haec non] nunc *BC*¹

scripla tria dragmam vocitant, quo pondere doctis
 argenti facilis signatur nummus Athenis;
 olceque a dragma non re, sed nomine differt.
 dragmam si gemines, erit is quem dicier audis 20
 sicilicum: dragmae scriplum si adiecero, fiet
 sextula quae fertur; nam sex his uncia constat.
 sextula cum dupla est, veteres dixere duellam.
 uncia fit dragmis bis quattuor; unde putandum
 grammata dicta, quod haec viginti quattuor in se 25
 uncia habet: tot enim formis vox nostra notatur,
 horis quot mundus peragit noctemque diemque.
 unciaque in libra pars est quae mensis in anno.
 haec magno Latio libra est gentique togatae:
 Attica nam minor est: ter quinque hanc denique dragmis 30
 et ter vicenis tradunt explerier unam.

Accipe praeterea, parvo quam nomine Grai
 mnam vocitant, nostrique minam dixere priores,

---

17. scripla tria *A*³, scriplaria *A*¹, Scripula tria *BC*
 dragmam *ABC*, drachmam *vulgo (etsi infra)* vocitant *om. BC*
 quo] quam *BC* 18. facile *A* Athenis] aenis *B* 19.
 olce quae *AC*, olcae quae *B* a] ad *C*, *om. B* 20. erit
 is] erit *C*, aderit *B* 21. sicilicum *A*, Sicilicus *rel. vulgo*
 scrupulum *B*, scriplum *C* adiecero *A*¹, adiecero *A*³ 24.
 bis IIII *A* (*vide Endlicheri praef. p. X*) 25. grammata
*A*², dragmata *A*¹, Gramma *BC* XX et quattuor *A* (*v.*
Endl. ibid.) 26. tot enim] totidem *C* uox graeca *A*³
in marg. 27. hunc versum inter vs. 25 et 26 habet *A*¹,
idemque repetit in se ante horis quot] quod *A*¹*C* per-
 agit *A*² *rel.*, peraget *A*¹ 28. Uncia quae *BC* annum
BC 30. quinque hanc] quinques ad *A*¹, quinque at *A*²,
 quinque hac *A*³ *in marg.*, quinque haec *C* 31. uigenis
B unum *B* 32. parvo cognomine *C*, patrio quam
 nomine *Vinetus* grai *AB*, grandi *C* 33. mnam *A*³ *rel.*,
 nam *A*¹*C* nostrique minam dixere priores *A*³, quam

centum hae sunt dragmae; quod si decerpseris illis
 35 quattuor, efficies hanc nostram denique libram;
 Attica quae fiet, si quartam dempseris unam.
 Cecropium superest post haec *memorare* talentum
 sexaginta minas, seu vis, sex milia dragmis,
 quod summum doctis perhibetur pondus Athenis;
 40 nam nihil his obolove minus maiusve talento.

Nunc dicam solidae quae sit divisio librae
 sive assis — nam sic legum dixere periti —
 ex quo quod soli capimus perhibemur habere,
 dicimur aut partis domini pro partibus huius.
 45 uncia si librae desit, dixere deuncem;
 ac si sextantem retrahas, erit ille decuncis.
 sed nullum reliquo nomen semuncia certum
 dempta dabit, neque *quae* est *huius* sescuncia triplex.

dixere duellam *A*¹, nostri mnam dixere priores *B*, nostri
 quam mnam dire priores *C*

34. haec erunt *C* quod si] quae si *A* decepseris
C 36. quae] que *C* unam *Vinetus*, emnam *ABC*, hinc
 mna *vulgo* 37. superem *A* uocare *A*¹, dixisse *A*³,
 docuisse *rel. vulgo* 38. sexaginta] Sex *BC* minis *A*¹,
 minas *A*² *rel.*; *ego matim* mnas *cum Vineto* seu bis *ABC*
 millia *vulgo et A ex silentio Endlicheri*, quod non verum esse
puto, milia *B*, milia denique *C* dragmis *A*¹, dragmas *A*²
BC, drachmas *vulgo* 39. summus *C* Athenis] aenis *B*
 40. obolo neminus *BC* talentū *BC* 41. solide *C* 42.
 seu assis *ABC* 43. solidi *A*³ 44. dicimus *A*²*BC*
 partes *A* huius] usus *C* 45. deest *BC* 46. Ac si
B, axi *A*¹, at si *A*³, Assis *C* extantem *C* retrahas
*A*³*B*, detrahas *A*¹*C* decuncis *A*² *rel.*, deuncis *A*¹ 47.
 relinquo *A*¹ 48. Dempto *B* neque quae est *Schenkelius*,
 neque est *A*¹, namque est *A*³ *in marg.*, neque inest *B*,
 neque enim est *C* huius *om. A* sescuncia *A*², sex-
 uncia *A*¹, sexcuncia *BC*

dodrantem reliquum vocitant quadrante retracto;
 cumque triens desit, bessem dixere priores. 50
 idem septuncem dempto quincunce vocarunt.
 post haec semissis solidi pars maxima fertur;
 nam quae dimidium superat pars esse negatur,
 ut docuit tenui scribens in pulvere Musa.
 cetera dicta prius quibus est semuncia maior. 55

Haec de ponderibus: superest pars altera nobis
 humida metiri, seu frugum semina malis.
 cuius principio nobis pandetur origo.
 pes longo in spatio latoque altoque notetur,
 angulus ut par sit quem claudit linea triplex, 60
 quattuor et medium quadris cingatur inane:
 amphora fit cybus hic, quam ne violare liceret,
 sacravere Iovi Tarpeio in monte Quirites.
 huius dimidium fert urna, ut et ipsa medimni
 amphora, terque capit modium; sextarius istum 65
 sedecies haurit, quot solvitur in digitos pes.
 at cotylas, quas, si placeat, dixisse licebit

---

50. Cunque C besen A^2B , uesen A^1 51. sept-
 unciem A^1 , septunce est B , septuncem ē C quincunce
 A^3 , qemque A^1 , cincūq. BC 53. nam quae $A^3rel.$, nam-
 que A^1 dimedium A 54. tenuis A^1 55. Caetera
 C est semuncia $A^3rel.$, esse uncia A^1 , esset uncia A^2
 57. malis A , mauis BC *vulgo* 59. altoque om. BC no-
 tatur A^3 60. angelus A^1 et par C , et pars B 61.
 quadris medium B 62. amphora A (*sed amphora vs. 65*)
 cybus A , cuius BC , cubus *vulgo* hic *vulgo* om. 63.
 immonte C 64. dimedium A fertur nam ipsa A^1 ,
 fert urna ut ipsa A^3 , fertur nam ut ipsa BC medemni
 A^3 , edemni A^1 66. aurit A^1 quot] quod A^1BC in
 digitos pes $A^2rel.$, indirit oopes A^1 67. at] ad A co-
 tilas A^3BC , colittas A^1 quas si] quasi C

- eminas, recipit geminas sextarius unus,
 quis quater adsumptis fit Graio nomine choenix.
 70 adde duos, chus fit, vulgo qui est congius idem,
 e quo sextari nomen fecisse priores
 crediderim, quod eos recipit sex congius unus.
 at cotyle cyathos bis ternos una recepat.
 sed cyatho nobis pondus quoque saepe notatur.
 75 bis quinae hunc faciunt dragmae, si adpendere malis:
 oxybaphon fiet, si quinque addantur ad istas.
 at mystrum cyathi quarta est; sed tertia mystri
 quam vocitant chemen, capit haec coclearia bina.
 quod si mensurae pondus componere fas est,
 80 sextari cyathus pars est quae *est* uncia librae;
 nec non oxybaphi similis sescuncia fiet,

68. eminas *A*² *rel.*, emina *A*¹, heminas *vulgo* 69. quis
Endlicherus, qui *libri* adsumptus *A*², assumptus *BC*
 graia *A* cenis *A*¹, cenix *A*² 70. chus *A*²*B*²*C*, huius
*A*¹, chrus *B*¹ 71. E quo *B*, aequo *A*¹*C*, ex quo *A*³
 sextarii *A* (*e sil.*) *C* 72. recipit *A*, capit et *C*, capiat
B vulgo 73. cotile *A*²*C*, cotilem *A*¹, cotila *B* cyatos
*A*¹, chyatos *A*², ciatos *B*, batos *C* (*v. praef.*) bis *A*² *rel.*,
 uix *A*¹ 74. chyato *A*, deciato *B*, de bato *C* quoque
om. BC sepe *B* 75. bis *A*¹ *rel.*, uix *A*² quine *B*
 hunc] nunc *C* dracmę *C* appendere uelis *BC* 76.
 oxybafon *A*³, hoc si bafon *A*¹, Oxabafum *BC* fient *C*,
 facient *B* quinq: si *C* 77. *totum versum omisit A*¹, in
*marg. adscr. A*³ Ad mystrum *B*, Ad mixtu *C* ciati
ABC sed] a *B*, ad *C* mustri *C* 78. chemen] .. emen
*A*¹ (*puncta rasuram denotant*), clemen *A*³, cyamen *B*, cia-
 men *C* coclearia *BC*, coclaria *A*, cochlearia *vulgo* 79.
 pondus *om. BC* componere *A*, componere *rel. vulgo* 80.
 sextario *A*³ *rel.*, si sextarios *A*¹ ciatus *BC* est *alter-*
um om. ABC 81. hoc so baphi *A*¹, hoxybaphi *A*³, oxi-
 bafi *B*, exobafit *C* sescuncia *A*³, uncia *A*¹, sexcuncia
B, sex uncia *C*

sicilicumque tibi mystro simulare licebit.
coclear extremum est scripuli que imitabitur instar.

Attica praeterea discenda est amphora nobis
seu cadus: hanc *facies*, nostrae si adieceris urnam. 85
est et bis decies quem conficit amphora nostra
culleus: hac maior nulla est mensura liquoris.
est etiam terris quas advena Nilus inundat
artaba, cui superest modii pars tertia post tres,
namque decem modiis explebitur artaba triplex. 90

Illud praeterea veteres perhibere memento,
finitum pondus varios servare liquores.
nam librae, ut memorant, bessem sextarius addit,
seu puros pendas latices seu dona Lyaei.
addunt semissem librae labentis olivae 95
selibramque ferunt mellis superesse bilibri.
haec tamen adsensu facili sunt credita nobis:
namque nec errantes undis labentibus amnes
nec mersi puteis latices aut fonte perenni

---

82. Siciculūq: *B*, Silicumque *C* mystro *A*³ *rel.*,
mistro *A*¹ simulare *B* 83. coclear *A*³ *rel.*, clocleare
*A*¹ scripuli quae *BC* 84. Attico *C* dicenda *recen-*
tior manus in A 85. *facies A*³ *rel.*, *om. A*¹ urnam]
una *C* 86. quem conficit] quae confit *C* hac *A*³*B*,
hanc *A*¹, ac *C* maior *A*³ *rel.*, maioris *A*¹ nulla est
ante maior legitur in B 89. artaba *A*³ *rel.*, arta ua *A*¹
superest *A*¹, superat *A*³ *rel. vulgo* 90. modiis *A*¹*B*,
modios *A*³, modii *C* explebitur *A*³ *rel.*, explebit *A*¹ 91.
ueteris *A*, *om. BC* perhibere] coniuere *B*, cohibere *C*
93. besen *A*¹, besem *A*³ addet *vulgo* 94. plendas *A*¹,
*corr. A*³ lyēi *A*, liei *B*, lyei *C* 95. oliuae *A*¹, oliui
*A*² *rel. vulgo* 96. Sed libramque *C* bilibri] libri *B*,
idem C ante superesse 97. asensu *B*, assensu *C* fa-
cilis *C*, qui *om. sunt relicto vacuo spatio* 99. putei *BC*
fonte *A*² *rel.*, forte *A*¹

- 100 manantes par pondus habent, non denique vina
 quae campi aut colles nuperve aut ante tulere.
 quod tibi mechanica promptum est deprendere Musa.
 ducitur argento tenuive ex aere cylindrus,
 quantum inter nodos fragilis producit harundo,
 105 cui cono interius modico pars ima gravatur,
 ne totus sedeat totusve supernatet undis.
 lineaque a summo tenuis descendat ad imam.
 ducta superficiem, tot quae aequa in frustra secatur
 quot scriplis gravis est argenti aerisve cylindrus.
 110 hoc cuiusque potes pondus spectare liquoris.
 nam si tenuis erit, maior pars mergitur unda;
 si gravior, plures modulos superesse notabis.
 quod si tantundem laticis sumatur utrimque,
 pondere praestabit gravior; si pondera secum
 115 convenient, tunc maior erit quae tenuior unda est;
 ac si ter septem numeros texisse cylindri

---

100. manantes A^2E , manentes A^1C 101. aut tante
 C 102. mechanica A^2 rel., mechanica A^1 depren-
 dere C 103. ducitur A^3B , dicitur A^1C argenti vulgo
 tenuive A^2 rel., tenuesue A^1 cylindrus A (et sic infra)
 104. arundo B vulgo 106. ne] nec A^1C , neu A rec. su-
 pernatat C 107. descendat AB^2 , descendet B^1 , descen-
 dit C ima BC 108. Ductam B superficie BC tot-
 que aequa A^2 , tot aequa A^1 , totidemque aequa A^3 , totq:
 que B , tot quo quā C frustra C secetur B 109.
 scripulis BC cylindrus AC 110. potest C 111. si
 A^2 rel., om. A^1 pars om. BC mergitur A^2C , pergitur
 A^1 , submergitur B 112. si grauior A^1 , sin grauior A^2
 rel. modulos superesse A^2 rel., modulatus suo peresse
 A^1 113—115. hos versus post vs. 118 poni iubet Christ.
 113. quod A , ac BC , aut vulgo tantundē B 114. pre-
 t BC pondera] pondere C 115. Conueniunt BC
 ac si A^1 , at si A^3 , quodsi BC vulgo septem A^3 rel.,

hos videas latices, illos cepisse ter octo,
 his dragma gravius fatearis pondus inesse.
 sed refert aequi tantum conferre liquoris,
 ut dragma superet *gravior*, quantum expulit undae 120
 illius aut huius teretis pars mersa cylindri.
 haec de mensuris, quarum si signa requires,
 ex ipsis veterum poteris cognoscere chartis.

Nunc aliud partum ingenio trademus eodem.
 argentum fulvo si quis permisceat auro, 125
 quantum id sit quove hoc possis deprendere pacto,
 prima Syracusi mens prodidit alta magistri.
 regem namque ferunt Siculum quam voverat olim
 caelicolum regi ex auro statuuisse coronam,
 conpertoque dehinc furto — nam parte retenta 130
 argenti tantundem opifex immiscuit auro —
 orasse ingenium civis, qui mente sagaci,
 quis modus argenti fulvo latitaret in auro,
 repperit inlaeso quod dis erat ante dicatum.
 quod te, quale siet, paucis, adverte, docebo. 135

---

septies A^1 humeros BC (*idque B ante septem*) cilin-
 dri AC^1

117. caepisse BC 119. equi B 120. dragma su-
 peret gravius A^2 , dragma superet sua A^1 , gravior superet
 dragma BC , gr. s. drachma *vulgo* unde A^1BC , undas
 A^3 121. mensa B cylindri A 122. si] tu C re-
 quiris B 123. cartis B 126. hoc ABC , id *vulgo* pos-
 sit BC deprendere A^2B , reprehendere A^1 , dephendere C
 127. syracusi A^1B , syracusii A^2 , syracusii C mens alta
 prodidit A^1 , *corr.* A^2 prodiit C 128. Rege C siculo
 quā moverat olim C 130. Comperto dehinc BC forto
 A retentam A , recepta C 131. tantundem argenti
 ABC inmiscuit B 133. modus A^2 *rel.*, minor A^1
 134. illaeso B diis B dicato C 135. siet] sit et C

- lancibus aequatis quibus haec perpendere mos est
 argenti atque auri quod edax purgaverit ignis
 impones libras, neutra ut praeponderet, hasque
 submittes in aquam: quas pura ut ceperit unda,
 140 protinus inclinat *pars* haec quae sustinet aurum;
 densius hoc namque est, simul aëre crassior unda.
 at tu siste iugum medique a cardine centri
 intervalla nota, quantum discesserit illinc
 quotque notis distet suspenso pondere filum.
 145 fac dragmis distare tribus. cognoscimus ergo
 argenti atque auri discrimina: denique libram
 libra tribus dragmis superat, cum mergitur unda.
 sume dehinc aurum cui pars argentea mixta est
 argentique meri par pondus, itemque sub unda
 150 lancibus impositum specta: propensior auri
 materies sub aquis fiet furtumque docebit.
 nam si ter senis superabitur altera dragmis
 sex solas libras auri dicemus inesse,
 argenti reliquum, quia nil in pondere differt

---

136. haec A^2 rel., et A^1 137. purgauerat B^1 138.
 imponas C neutra A^1 (*corr. m. rec.*), neutro BC $\bar{p}$ po-
 nere C 139. Sūmitis C , submittes *vulgo* quas] quam
 BC coeperit C 140. pars A^2B , par C , om. A^1 141.
 nanq: C simul aëre] simile B , simili C crassior A^2 ,
 grassior A^1 , crassius BC 142. a A^1 , in A^2B , om. C
 143. discerpserit BC 144. quotque A^2 rel., quodque A^1
 filum A^3 rel., filo A^1 145. cognouimus BC 146.
 libras C 148. dehinc] hinc BC mixtast A 149.
 meri] metri C par A *rec. rel.*, pars A^1 itemque A^2
rel., idemque A^1 150. impositum A^3 rel., imposuit A^1 ,
 imposuitis A^2 specta A^3 in *marg.*, petua A^1 , expecta B ,
 expectare C 151. sub aquis fiet ABC , subsistet enim
vulgo docebis A 152. ter senis] terrenis C superabi-
 ur A^3 rel., superabit ut A^1 154. quā nihil in pondera C

argentum argento, liquidis cum mergitur undis. 155
 haec eadem puro deprendere possumus auro,
 si par corrupti pondus pars altera gestet.
 nam quotiens ternis pars inlibata gravavit
 corruptam dragmis sub aqua, tot inesse notabis
 argenti libras, quas fraus permiscuit auro. 160
 pars etiam quaevis librae, si forte supersit,
 haec quoque dragmarum simili tibi parte notetur.

Nec non et sine aquis eadem deprendere furtum
 ars docuit, quam tu mecum experiare licebit.
 ex auro fingis librili pondere formam, 165
 parque ex argento moles siet; ergo duobus
 dispar erit pondus paribus, quia densius aurum est.
 post haec ad lancem rediges pondusque requires
 argenti, nam iam notum est quod diximus auri,
 fac et id argento gravius sextante repertum. 170
 tunc auro cuius vitium furtumque requiris
 finge parem argenti formam pondusque notato:
 altera quo praestat leviorque est altera moles
 sit semissis onus: potes ex hoc dicere quantum
 argenti fulvo mixtum celetur in auro. 175
 nam quia semissem triplum sextantis habemus,
 tres inerunt auri librae, quodque amplius hoc est,

155. in liquidis cum uergitur *C* 156. deprendere *B*,
 dephendere *C* 157. par] pars *C* corrupto *vulgo ante*
Endlicherum pars *om. et in marg. add. A¹* 158. ternis]
 ter senis *B* pars *om. C* inlibato *A*, illibata *B* 160.
 aqua mox esse *B*, aqua totiens eē *C* 160. auro] *hic de-*
sinit C 161. librae quaevis *vulgo* 163. aquis] *hic de-*
sinit B 167. densior auro *libri, corr. Christ. Mus. Rh. XX*
p. 73 169. auro *typhotheta apud Endlicherum, certe non*
codex (conf. Endlicheri notam) 170. fac et *Denistius, fac-*
que A 171. requires *A¹* 174. honus *A¹*

- quantumcumque siet, fraus id permiscuit auro.
causaque, cur ita sit, prompta est, si discere verum
180 non pigeat veterumque animos intendere chartis.
nam si disparibus numeris accesserit idem,
servat inaequales itidem, tantumque manebit
discrimen quantum fuerat prius, idque notabis,
sive in temporibus quaeras, seu pondera rerum
185 seu moles spectare velis spatiumque locorum.
quare diversis argenti aurique metallis,
quis forma ac moles eadem est, par addito pondus,
argento solum id crescit, nihil additur auro.
sextantes igitur quos tu superesse videbis,
190 in totidem dices aurum consistere libris,
parsque itidem librae sextantis parte notetur.
quod si forte parem corrupto fingere formam
argento nequeas, at mollem sumito ceram.
atque brevis facilisque tibi formetur imago
195 sive cybi seu semiglobi teretisque cylindri,
parque ex argento simuletur forma nitenti,
quarum pondus item nosces. fac denique dragmas
bis sex argenti, cerae tres esse repertas:
ergo in ponderibus cerae argentine liquebit,
200 si par forma siet, quadrupli discrimen inesse.
tum par effigies cera simuletur eadem
corruptae, cuius fraudem cognoscere curas.
sic iustum pondus quod lance inveneris aequa
in quadruplum duces; quadrupli nam ponderis esset,
205 si foret argenti moles quae cerea nunc sit.
cetera iam puto nota tibi — nam diximus ante —
quo pacto furtum sine aquis deprendere possis.
haec eadem in reliquis poteris spectare metallis.

---

179. causa cur *A*   194. atque *Endlicherus*, aequae *A*

121. *Carmen de librae sive assis partibus.*

(Vide prol. § 119.)

Libra vel as ex unciolis constat duodenis.
 uncia de libra linquet subtracta deuncem,
 et sextans, hoc est *eadem* geminata decuncem;
 hinc quadrans, haec scilicet ipsa ter acta, dodrantem;
 inde triens, ipsius quadruplicatio, bessem; 5
 quincunx septuncem, quae sat sua pondera produunt;
 semis semissem, medium dum dividat assem.
 nec vacat unciolae mediam sescuncia iungens.
 uncia viginti scripulos et quattuor ambit.
 dimidium stater ac semuncia dicitur eius. 10
 terna duae sesclae pars est eademque duella;
 quarta siclus vel sicilicus vel denique sicil.
 sextula sexta modo solet et modo sescla vocari.
 octavam appellant drachmam vel rarius olcen;
 et duodenariam mediam sesclam vocitarunt. 15
 vigenam quartam scripulum seu gramma retentant.

1. Libralis as *codex apud Bu* ex] vel *Thu* 2.
 linquit *BuAng* subiecta *Ang* 3. hoc est eadem *Bu*,
 hoc est *A*, haec scilicet est *Ang* decuncem] deuncem
Bu 4. hinc] hic *Thu* ipsa ter acta *A*, ipsant acta
Thu, ipsa tetracte *codex apud Bu*, ipsa retracta *Bu* 5.
 bissem *AThu*, bisse *Bu* 6. quincust *cum obliquo ductu*
per st A septunsem *A*, septus semis *Bu* quae] quod
Ang; *legendum videtur* qui 7. mediam *Thu* dum] *immo*
cum dividit *BuAng* 8. nec] haec *Thu* unciolae *A*
 sescuncia *Thu*, sexcuncia *A*, secuncia *Bu* 9. viginti]
 XX *A* quatuor *ABu* 10. stater ac *A*, staterae *Bu*,
 stat ac *Ang* 11. duae sesclae *Thu*, duae sescle *A*, duc
 sesclae *Bu* pars *AThu*, par *Bu* 14 drachmam et
 holcen *Ang*. 15. sesolam *A* 16. scripulum *A*, scri-
 pulus *rel*.

unus item scripulus calcis componitur octo.
 dimidium scripuli est obolus; pars quarta cerates.
 hic sextam fingi placuit siliquamque vocari.
 20 ultimus est calcus ciceris duo granula pensans.

122. *Vetus versio tractatus Epiphaniani de mensuris
 et ponderibus.*

(Vide prol. § 120.)

D E M E N S U R I S.

- 5 1. Chorus dicitur a similitudine collis. coacervati
 enim modii XXX instar collis onus cameli efficiunt.
 2. Lethec Hebraeorum lingua vocatum est, quod
 est onus eo quod unus iuenculus XV modia vel or-
 dei vel tritici valeat supportare, atque ex eis asini onus
 10 efficere. in Ose propheta dicitur 'quia mercedem
 mihi assumsi lethec ordei'. in exemplaribus autem
 iacet gomor ordei; at idem vero conducit. denique
 eadem XV modiorum quantitas gomor maius vocatur.
 3. Baddus efficitur L sextariis. vocatur autem
 15 baddus derivatum ab Hebraica lingua simili nomine
 ab olearia mola quae vel bethuel badda nominatur,
 capiens L sextaria.
 4. Mnasis a Cypriis mensuratur atque ab aliis
 gentibus. sunt autem X modii tritici sive ordei ad

17. caliis *Thu* 18. est *habent AThu, om. Bu* ce-
 ratos *Bu* 19. hinc *coni. Orellius* fingi sextam *Thu*
 vocare *Thu* 20. pensens *A*

5. coacervati *A* 7. lethaec ebraeorum *A* 8. mo-
 dios *LeM* 9. suportare *A* 15. post baddus *add. uo-*
catur A simile *A*; legendum videtur simile nomine olea-
 riae molae 16. que *A* 18. cipriis *ALeM* mensura
 est *LeM*

illum modium qui apud Cyprios XVII sextariis adimpletur.

5. Medimna apud eos V modiorum est. Afri vero ac Siculi quattuor semis metiuntur hanc modiis.

6. Satus modius est cumulatus, ita ut modio adiectus quartae suae mensurae cumulus quinta eum sui parte superare caeteros faciat.

7. Modius iustus est sextariorum XXII.

8. Cabus pars est modii quarta.

9. Choenix et oephi una quidem mensura est, sed 10 duplici nomine nuncupatur. sunt autem sextaria duo et aliquantula insuper pars.

10. Drax aleuru tantum farinae est quantum sumi manus digitis potest. simplex vero est cunctisque manifestus.

15

11. Artaba mensura est apud Aegyptios sextariorum LXXII. eundem vero modum secundum scripturam continet et metreta mensura.

12. Tres mensuras quas praecepit Sarrae Abraham, ex quibus subcinericium panem fieri iussit. 20 harum quaeque gomor mensuram continet.

13. Gomor autem decima pars est mensurae maioris, id est artabae, quae fit sextaria VII et pars unius sextarii quinta.

---

1. ciprios *ALeM* 3. Medimnus *LeM* vero ac] et *LeM* 6. quartae *A* 7. ceteros *LeM* 9. Canus *A*, sed eadem manus ex u fecit *B*, Camus *LeM* 10. Coenix *ALeM* 11. duplici *A* 13. aleura *A*, aleurae *LeM* farine *A* sumi] summis *A*, quod si verum est, infinitus excidit 18. mensuram *ALeM* 19. praecepit sarre *A* 20. supcinericium *A*, supercinericium *LeM* 21. arum quaeque *A* mensura *A* 23. quae fit *A*, quod habet *LeM*

14. Cana canistros appellant, in quibus solet re-
poni quaedam tritici species in duo divisa, quam
chondrotos vocant.

15. Nebel vini mensura est sextariorum XL.

5 16. Batus L sextariorum est capax.

17. De alabastro unguenti. siquidem vocatur am-
pulla olei, unius autem librae in eo pensus existit.
mensura vero est medium sextarium. alius autem
dicunt Graeci sal, et ab alate, id est a sali, est ap-
pellatum alabastrum eo quod ampulla vitrea salis in-
star facile conteratur.

18. De capsaci, quae his quidem duodecim sex-
tariorum solet esse mensura. nihilominus vero ae-
quivoce huic capsaci appellatur et ille qui Eliae prae-
paratus est, cum sextariorum non plus sit ipse quam
quattuor.

19. De stamno. hic quoque urna sextariorum
IV est.

20. De cotyla. cotyla est emina quae ita idcirco
20 vocatur, quia [per] Graeco sermone incisio nomina-
tur, et emina sextarium in duo aequa incidit.

21. De cyatho. hic est pars sexta sextarii.

22. De medeccothe. isto nomine ab scriptura cya-
thi appellantur.

25 23. De masmaroth, quae veculatoria dicimus; in-

---

2. quedam A species indivisa LeM 5. Satus
LeM 7. in ea LeM existit LeM 9. greci A
alute LeM 13. mesure A, mensurae LeM nihilho-
minus A equivoce ALeM 14. appellatus LeM he-
liae A, helice LeM 16. quatuor LeM 17. orna A
20. greco A 22. sextarii sexta LeM 23. medeccothe
LeM scripture A cyatti LeM 25. que A, quod
LeM

terdum vero et ithmoe eodem nomine vocitantur, quod eundem compleant usum.

24. De tryblio. hic apud Latinos in passione Domini parapsidis dicitur; est autem quadrangulum et quadrilaterum vas aequa eminae mensura. 5

25. Sextarius tamen Alexandrinus duas capit olei libras.

26. De aporyma et sato. aporyma apud solos Thebanos mensuratur, quae est medietas sati; satus autem verus sextariorum viginti et duorum est. 10

27. De sapyti. hoc Syriacum nomen est, quod interpretatur de torculari hauriens vas. apud Ascalonitas. est sextariorum XX et II.

28. De in. in maius sextariorum est XVIII. sed aereum vas est. in vero sanctum XV sextaria comprehendit. 15

29. Chus VIII sextariorum est. quod autem vocatur sanctum, sex tantum sextaria continet, quae est duodecima pars metretae.

30. Talentum super omnia pondera quibus alia 20 appenduntur excellit. existit vero CXXV librarum. sexcentae millesimae vero talenti partes assaria nominantur. LX vero assaria denarius nominatur. C

1. ithmos *LeM*, ἰθμοῦς *Epiph. vol. I p. 263, 24* 3. triblio *ALeM* dñ *A* 4. paropsis *LeM* 5. aequae *LeM* 6. alexandrinus *A* capit olei] capitoles *A*, capitales *LeM* 8. aporyma *ALeM* stato *A* aporyma apud usque ad 11. sapyti *om. A* 11. Siriicum *LeM* 12. auriens *ALeM* 15. scñ *A*, item vs. 18 XV *A*, XVI *LeM*, θ' *Epiph. p. 264, 9* 19. metrete *A* 22. sexcente millesime *A*; lege sexies millesimae parentes *A* assaria *LeM*, item *posthac* 23. LX] X *A*; vide *prol. § 120 extr.*

vero denaria argyros, id est argenteus existerat. ab initio vero unum nomisma unus argenteus erat. hoc autem ab Assyriis coepit. dicunt enim quod Abraham in terram Chanaan hanc advexerat formam. talenti 5 autem [centesima vicentesima quinta] pars CXXV I libra est.

31. Libra habet uncias XII.

32. Uncia habet stateres duos.

33. Stater vero, qui est medietas unciae, duas 10 didragmas habet.

34. Quadrans autem vocatur et siclus; sed siclus quarta pars unciae fuit, at stateris medietas, dragmas continens duas.

35. Dragma siquidem fuit octava pars unciae. 15 vocabatur autem dragma et olce, quod eiusdem subsisteret ponderis, quod ideo dixerim, quia legitur capillus Abessalom per tempora quibus tondebatur fuisse appensus habens +ponderis CXXV siclorum, quod est unciarum XXX unius et sicli unius, id est librarum 20 duarum semis unciae unius et sicli unius.

36. Obolus et ipse in argenteis formabatur, qui erat et ipse octava pars unciae, non ex argento facta sed ferro. erat vero et alter obolus, qui ex argento feriebatur, quasi solidus quidem, qui tam minutissimi 25 mus erat, ut +XXXma pars unciae esset. dicitur namque in Levitico ita 'didragma vero XX sunt oboli';

---

1. argenteos *A* 4. Chanaan *LeM* 5. CXXVI
libra *A* 10. didrachmas *LeM* 12. at] ad *A* drach-
mas *LeM*, sic etiam posthac 14. Drachma etiam *A* ex sicli.
15. dragma *A* olce *A* 17. fuisset *A* 18. ponderis]
lege pondus coll. *Epiph. p. 265, 21* 19. id est] idem *A*
21. et ipse — 22. argento *om. A* 25. lege LXXXma
26. didracma *A*, didrachma *LeM*, item uterque *p. 105 vs. 1*

quia vero didragma pars quarta sit unciae, ante docuimus.

37. Aegyptii autem hos aeneos fieri adinvenerunt, quorum forma argenteis differens non est. unde apud Alexandrinos argentea aerea nominantur, quod aes 5 sicut dragma VIII pars unciae est.

38. De mna. mna prout dicatur mani hebraice, siquidem manis argenteus nominatur. mna vero Italica XL stateres habet, item uncias viginti, quod sit libra una et duae tertiae librae unius. 10

39. Item de argenteis, de nummis, de miliarensibus. argenteorum vero multae circa quodque tempus figurae percutiebantur. qui apud Latinos a Numa Romanorum rege nummi vocantur, qui coepit ferire pecuniam. bis aureum vero antiqui vocabant argentei 15 medietatem, id est dichryson. argentea vero sunt quae militarensia vocant a militibus, quorum sunt munera, derivando. nam corrupto postea nomine miliarensia dici coepere quae prius militarensia vocabantur. dumque exstinctus fuisset illius temporis 20 rex, cuius solidus erat in hoc bis aureo figuratus, damnata eius pecunia reproba nominata est.

40. De folli. follis qui et ballantion, id est sacculus, a duplicatione nominatur; duo namque sunt et semis argentei, qui faciunt minutos denarios †duo. 25 follis autem secundum denariorum pondus ac numerum, non secundum metalli meritum.

3. Χαλκοί. τούτους οί Αἰγύπτιοι *Epiph. p. 266, 9*
 aeneos *A* 7. hebraicae *A* 9. idem *ALeM* 10. libre
A 12. multe *A* 13. figure *A* 14. qui *om. A* 16.
 dichryson *ALeM* 17. que *A* 18. numera *A* 19. ce-
 pere *A* que *A* 20. dum quod *LeM* 25. duo] *ση*
Epiph. p. 267, 5, cv' libri p. 145 adn. 4 citati

41. De mari, de hydria, de cypro, de choenice.
 maris idem quod cypros mensura est apud Ponticae
 provinciae homines, quae continet hydrias duas. hy-
 dria vero apud eos est sextariorum decem, ita ut sit
 5 maris idemque cyprus XX sextariorum Alexandrino-
 rum. cyprus apud eosdem Ponticos est seminum
 mensura siccorum, capax hydriarum duarum, idem
 continens minora modia duo, quae apud eos choeni-
 cum quinquorum esse dicuntur. choenix vero apud eos
 10 duo sextaria continet, ita ut sit cyprus sextariorum
 XX. nam modius eorum maior sextariorum XX et
 IIII capax est.

42. De collatho. collathus est apud Syros me-
 dium sati in liquidis, quod est sextariorum XXIII.

15 43. De congiario. congiarium mensura est liqui-
 dorum, cuius et res simul et nomen a Romanis po-
 situm constat. hanc vero mensuram in descriptione
 historiarum circa singula tempora tam Eusebii quam
 aliorum qui similis exstiterunt materiae conscriptores
 20 poteris invenire.

123. *Ex Isidori etymologiarum libro XV caput XV.*

XV. DE MENSURIS AGRORUM.

1. Mensura est quidquid pondere capacitate lon-
 gitudine altitudine latitudine animoque finitur. maiores
 25 itaque orbem in partibus, partes in provinciis, pro-
 vincias in regionibus, regiones in locis, loca in ter-

3. que *A*   6. ponticus *A*   8. que *A*   9. quinque
LeM   coenix *A*   13. collatus *ALeM*

23. quicquid *BCv*   26. regiones] Regionibus *A*

ritoriis, territoria in agris, agros in centoriis, centoria in iugeribus, iugera in climatibus, climata in actus, actus in perticas, perticas in passus, passus in gradus, gradus in cubitos, cubitos in pedes, pedes in palmos, palmos in uncias et digitos diviserunt. 5 tanta enim fuit illorum sollertia.

2. Digitus est pars minima agrestium mensurarum.

3. Inde uncia habens digitos III.

4. Palmus* autem quattuor digitos habet, pes sedecim. 10

5. Passus pedes quinque.

6. Pertica passus duo id est *decem pedes*. pertica autem a portando dictum quasi portica. omnes enim praecedentes mensurae in corpore sunt, ut palmus pes passus et reliqua: sola pertica portatur. est 15 enim decem pedum ad instar calami in Ezechiello templum mensurantis.

7. Actus minimus est pedum IIII latitudine, longitudine CXL.

1. centōriis centōrias ^u*B*, centuriis centurias *Cv* 3. acetus Acetus in perticas *A* 3—5. actus in perticas *etc.*] perticas passus (passos *B¹*) gradus (grados *B¹*, *om. C*) cubitos (cubitūs *B²C²*) pedes palmos (palmas *B¹*) uncias et digitos *BCv* 4. gratus in cub. *A* 5. diueserunt *A*, diuiderunt *C* 6. eorum *BC* 7. menima *A* agrestiam *B¹* 8. habet *B²C²* digitus *B¹*, ut videtur 9. quatuor *Cv*, itemque infra pes] pedes *B¹* sedecem *A* 12. duos *BCv* decem *pedes*] dece *A*, pedes decem *BCv* 13. dicta *BCv* 15. pās *C* portatur pertica *C* 16. decem peduum *A*, decimopedum *C*, pedum decem *B(?)v* ad *om. B* Ezechiele *B²v* 17. templo ^ū*B* 18. menimus *A* peduum *A*

8. Climata quoque [undique] versum pedes ha-

LX

bent LX, ita LX   LX.

LX

9. Actus quadratus undique finitur pedibus CXX,

CXX

ita CXX   CXX. hunc Baetici arapennem dicunt,

CXX

5 ab arando scilicet.

10. Actus duplicatus iugerum facit. ab eo quod est iunctum iugeri nomen accepit.

11. iugerum autem constat longitudine pedum

CCXL

CCXL, latitudine CXX, ita CXX iugerum CXX.

10 12. Actum provinciae Baeticae rustici [†]agnos vocant.

13. Porcam idem Baetici XXX pedum latitudine

1. climmata C habet C 2. LX (ante ita)] sexaginta BCv 3. fiitur A, sed latere videtur sub t vestigium litterae n centum viginti BCv 4. betici A, pedici B¹ arapenne A 9. ducentorum quadraginta latitudine centum viginti BCv figuram sic exhibet A:

CXX

CCXL

CCXL iugerum CCXL, eandem C: CXX scotrū CXX;

CCL

CCXL

idem in marg.: CXX · CXL sgoirū CXL; magis etiam cor-

CCL

rupta scriptura in B 10. beticae et 12. betici A agnus C¹, agnum BC², agnuam Columella 12. ^oparcam B baetici triginta BCv

LXXX

et longitudine LXXX dicunt: XXX XXX. sed porca quod in arando extat: quod defossum est lira.

14. Candidum appellant Galli in arceis urbanis spatium centum pedum, quasi centetum. in agrestibus autem pedes CL quadratum iustum candidum 5 vocant.

15. Centuria autem ager est ducentorum iugerum, quae apud antiquos a centum iugeribus vocabatur, sed postea duplicata est nomenque pristinum retinuit. in numero enim centuriae multiplicatae, sed nomen 10 mutare non potuerunt.

124. *Ex eiusdem libri capite XVI.*

XVI. DE ITINERIBUS.

1. Mensuras viarum nos miliaria dicimus, Graeci

1. et LXXX longitudine definiunt *BC* in figura pro XXX *A* utroque loco habet XU, unde XV *C*; sed recte XXX *B* 2. porca] porca est BC^2 , pota est C^1 quod AB^1C^1 , quae B^2C^2 lira C^1 , lyra *A*, liram B^1 , libram B^2C^2 3. Candidum appellant Galli] quo alli candidum appellant B^1 , quo galli candidum appellant B^2 , quod alli gaudetum appellant *C* 4. spatii *A* et ante quasi add. *B* 5. quatratum *A* pedes *C* *C* pedum // et L quadratorum iustum candidum *B*, pedes CL quadratorum iustum candetum *C* 6. post vocant *BC* addunt: porro stadialis (stialis *B*) ager habet passus CXXV, id est pedes DCXXV, cuius mensura octies computata (conpotata B^1) miliarium facit qui constat quinque milia pedibus (?) 7. centurio *ABC* ager est] ager est *B*, est ager *Cv* ducentorum *A* 8. qui *ABC* apud *BCv* a centum] centum BC^2 , *C* a C^1 uocabantur *A* 9. post est add. mensura *BC* retenuit *AB* 10. sed] sunt *BCv* 14. miliario B^1 greci *A*

7. Unicuique autem ponderi certus est modus nominibus propriis designatus.

8. Calcus, minima pars ponderis, quarta pars oboli est constans lentis geminis granis. appellatur autem calcus, quod sit parvus, sicut et lapis calculus, qui adeo minimus est, ut sine molestia sui calcetur.

9. Siliqua vicensima quarta pars solidi est, ab arbore cuius . . . . nomen est vocabulum tenens.

10. Ceratim oboli pars media est habens siliquam unam semis. hunc latinitas semiobolum vocat, ceraten autem graece. [latine siliqua cornuum interpretatur.]

11. Obolus siliquis tribus appenditur, habens ceratim duos, calculus III. fiebat enim olim ex aere ad instar sagittae, unde et a Graecis nomen accepit . . . , hoc est sagitta.

12. Scripulus sex siliquarum pondere constat. hic apud Graecos gramma vocatur. scripulus autem dicitur per diminutionem a lapillo brevi qui scrupus vocatur.

---

1. est] e B¹ 4. lintis, sed e super prius i, B 5. parvulus BC calculus A, idem B, sed u superscr. 6. qui adeo] corrector in C superscripsit quia ideo 8. Siliqua A vicesima B quarta om. A soledi A 9. post cuius intercidisse videtur Graecum κεράτεια semen BCv vocabulum A 10. seliquam A 11. ceratim C 12. autem] corrector in C superscripsit vero seliqua A 15. calcos B²v quatuor BCv 16. grecis ABC nomen a grecis accepit BC post accepit intercidit Graecum ὀβολός 18. scripulus B sex] ex B²C¹ seliquarum A 19. apud BCv grecos A scripulus A dictus BCv 20. scripus C

13. Dragma octava pars unciae est et denarii pondus argenti, tribus constans scripulis, id est decem et octo siliquis. denarium autem dictum, quia pro decem nummis imputatur.

14. Solidum nuncupatum, quia nihil illi deesse videtur. solidum enim veteres integrum dicebant et totum. ipse quoque nomisma vocatur pro eo quod nominibus principum effigieque signetur. ab initio vero unum nomisma unus argenteus erat; hoc enim ab Assyriis coepit. dicunt autem Iudaei, quod Abraham in terram Chanaan primus hanc advexerit formam. solidus apud Latinos alio nomine sextula dicitur, quod his sex uncia compleatur, hunc, ut diximus, vulgus aureum solidum vocat, cuius tertiam partem ideo dixerunt tremissem eo quod solidum faciat ter missus.

15. Sextula bis adsummata duellam facit, ter posita staterem reddit.

16. Stater autem medietas unciae est, appendens aureos tres, unde et vocatur stater, quod tribus solidis stet. haec et semuncia, quia semis habet de

---

1. octava *A* 2. est XVIII *BCv* 3. seliquis, *sed i super e, C* 4. inputatur *BC* 5. nuncupata *C*¹ quia] quod *C* illi *om. B* 7. nummismata *A*, nomismata *C* 8. principatum *C*¹ effigiesque *A*, effigiisque *BC*², effigisque *C*¹ signetur] uocatur *B* 9. nummismata *A* 10. asiriis *C* cepit *A* 11. terra *AB* chanaan *A* 12. apud *BCv* 13. his *BC*, *sed in B h punctis notatum*, bis *A* unciis *A*, uncias *B*, uncias *C* compleatur *BCv* 14. uocant *BC* 15. tremisse *B*¹ 17. adsumat *B*¹, adsumpta *C*, assumpta *B*^{2v} 19. statera *C* adpendens *C* 21. semuntia *B*¹, semiuncia *B*²*Cv* quia] quod *C*

uncia. haec et semissis, quia ponderis semis est quasi semis assis.

17. Quadrantem Hebraei similiter codrantem vocant; et vocatur quadrans, quod unciae quartam partem appendeat.

18. Sicel, qui Latino sermone siclus corrupte appellatur, Hebraeum nomen est, habens apud eos unciae pondus. apud Latinos autem et Graecos quarta pars unciae est et stateris medietas, dragmas appendens duas. unde cum in litteris divinis legatur siclus, uncia est, cum vero in gentilium, quarta pars unciae est.

19. Uncia dicta, quod universitatem minorum ponderum sua unitate vinciat, id est complectat. constat 15 autem dragmis octo, id est scripulis XXIII. quod proinde legitimum pondus habetur, quia numerus scripulorum eius horas diei noctisque metitur, vel quia libram efficit duodecies computatus.

20. Libra XII unciis perficitur et inde habetur 20 perfecti ponderis genus, quia tot constat unciis quot mensibus annus. dicta autem libra, quod sit libera et cuncta intra se pondera praedicta concludat.

---

1. semisses *C* 3. codrantem] quadratē *A*, quadrantem *BC*² 4. quadrā *B*¹*C* 5. adpendat *B*¹*C*, adpendat *B*²*v* 6. corruptae *A*, correpte *C*¹ 7. hebreum *A*, //ebreum *B* apud *BCv*, item vs. 8 8. grecos *A* 9. adpendens *C* 10. legitur *BCv* sidus, sed superscr. siclus, *C* 11. in om. *B* unciae pars est *B* 12. universitate *A* 13. unciat *A* 14. VIII *BCv* scripulos *A*, scr̄ipulis *C* 15. scripolorum *A* diaei *A*. mititur *A*, meditur *B*¹ 16. efficit *A*, efficit *B* duodecies] duodem est *B* 17. quot] quod *AB*

21. Mina in ponderibus centum dragmis appenditur et est nomen Graecum.

22. Talentum summum esse pondus perhibetur in Graecis; nam nihil est calco minus, nihil talento maius. cuius varium apud diversas gentes pondus 5 habetur. apud Romanos autem talentum est septuaginta duarum librarum, sicut Plautus ostendit, qui ait duo talenta esse centum quadraginta *quattuor* libras. [est autem triplex, id est minor, medius, summus. minor quinquaginta, medius septuaginta 10 duarum librarum, summus centum viginti constat.]

23. Centenarium numeri nomen est eo quod centum librarum ponderis sit. quod pondus propter perfectionem centenarii numeri instituerunt Romani.

126. *Ex eodem libro caput de mensuris (XXVI).* 15

XXV. DE MENSURIS.

1. Mensura est res aliqua modo suo vel tempore circumscripta. haec aut corporis est aut temporis. corporis, ut hominum lignorum et columnarum longitudo et brevitās. sed et solem istum propriam sui 20

---

1. m//na *B* 2. grecum *ABC* post Graecum *BC*
add. quod sunt siliquae (siliqui *C*) IDCCC tremisses CCXXV
 solidi LXXV stateres XXV 3. peribetur in grecis *A*
 4. calculo *C* 5. uarius *A* apud *BCv*, item *vs. proximo*
 6. autem] enim *BCv* est] esse *A*, om. *B¹* LXXII *BCv*
 8. centum quadraginta *A*, CXLIV *Bv*, CXLIII *C* 9.
 minus medium summum *B²C²* eademque in *proximis* 10.
 quinquaginta *A* septuaginta duarum *A*, LXXII *BCv*
 11. centum viginti *A*, CXX *BCv* 16. XXVI *Cv* 18.
 inscripta *C¹* haec autem *A*

orbis habere mensuram, quod geometrici perscrutare
audent. temporis, ut mensura horarum et dierum
et annorum. unde et metiri pedes horarum dicimus,
hoc est mensurare.

5 2. Proprie autem mensuram vocant, quo ea fruges
metiuntur atque frumentum, id est humida et
sicca, ut modios urnas et amphoras.

3. Mensurarum pars minima coclear, quod est
dimidia pars dragmae, appendens siliquas novem.
10 [qui triplicatus conculam facit.]

4. Concula dragma una et dimidia adimpletur.

5. Cyati pondus decem dragmis appenditur. [qui
etiam a quibusdam causatus nominatur.]

6. †Oxifalus fit, si quinque dragmae addentur ad
15 decem.

7. Acetabulum quarta pars eminae est, duodecim
dragmas appendens.

8. Cotula emina est, habens cyatos sex. quae
idcirco cotula vocatur, quia cote Graeco sermone
20 incisio dicitur, et emina sextarius in duo aequa

---

1. geūmetrici *B* perscrutari *Bv* 2. ut] et *AB*,
om. C mensuras *B*, mensuris *C* aut dierum *Cv* 3.
metire *AC* 5. Propriue *A* mensurae *B* uocata
BC quod *Cv*, quo in *B* 7. modius *B* ornas *A*
anforas *BC* 8. menima *A* 9. dragme *A* seliquas
*AC*¹ nove *A* 10. triplicatus *B* 11. adimplet *A*
12. ciati *BC* adpenditur *B*¹*C* 13. assatus *BC*², cua-
tus vulgo 14. obsifalus *B*, oxifalus *C*; lege oxybaphum
adduntur ad *X BCv* 16. Acitabulus *AC*², acitabulum
*BC*¹*v* XII dragmas adpendens *BC* 18. cotyla *B*²*C*²*v*
cyatus *A*, sciatos *B*, ciatos *C* 19. cotyla *B*²*C*²*v*
quia] quod *C* greco *A*, in greco *B* 20. sextari *A*,
sextarii *BCv*

inciditur. emina autem appendit libram unam, quae **geminata** sextarium facit.

9. Sextarius duarum librarum est. qui bis **adsumptus** nominatur bilibris; **adsumptus** quater fit **Graeco** nomine [†]cenix; quinquies complicatus [†]quina-
rem sive gomor facit. adice sextum, congium **red-**
dit. nam congius sex metitur sextariis, a quo et **sextarii** nomen dederunt.

10. Congius autem a congiendo, id est per **aug-**
mentum crescendo, vocatur. unde postea pecunia 10
beneficii gratia dari coepta congiarium appellatum
est. unusquisque enim sui temporis imperator **favo-**
rem populi captans adiciebat, ut largior videretur ex
donis.

11. Congiarium autem specialiter mensura est li- 15
quidorum, cuius et rem simul et nomen a Romanis
impositum invenimus.

12. Metreta est mensura liquidorum. haec a men-
sura accepit nomen, μέτρον enim mēnsuram dicunt
Graeci, et inde appellata metreta, licet et urna et 20
amphora et reliqua huiusmodi nomina mensurarum

---

1. *post* inciditur *BC* *add.* et *cotōlam* (*cotūlam* *C*) fa-
cit adpendet *B*, adpendit *C* 3. Sextarium *AB*
quiuus *B*[†] 5. greco *A* cenix *bis* habet *C*; *lege* choe-
nix quinare[m] *immo* quinarium 7. coniugius *B*[†], co-
gium *B*² sextarius *et ab eadem manu corr.* sextariis *A*
9. Congium *ACv*, *congiq̄* *B* ad *congiendo* *B* 11. gra-
tia] *grā*//// *B* cepta *A* 12. laborem *A*, faborem *C*[†]
13. largior *C*[†] in donis *BCv* 15. *congiarium* *B* 17.
inpositum *BC* 18. Metrum *ABC* 19. accip// *C* μέ-
τρον] metro *ABC*² 20. greci *A* *et post* licet *om.* *B*
anfora *AB*, amfora *C*

sint, tamen ista hoc nomen a denarii numeri perfectione accepit.

[Metrum ad omnem mensuram pertinet; metrum enim graece, latine mensura dicitur. nam et cyatum
5 mensura est et anfora mensura est et quidquid plus minus capit mensura est. sed ideo hoc nomen specialiter sibi adsumsit, quod sit mensura perfecti numeri, id est denarii.]

13. Modius dictus ab eo quod sit suo modo perfectus. est autem mensura librarum XLIII, id est sextariorum XX duorum. cuius numeri causa inde tracta est eo quod in principio deus viginti duo opera fecerit. nam prima die septem opera fecit, id est materiam informem, angelos, lucem, caelos superior
15 res, terram, aquam atque aerem. secunda die firmamentum solum. tertia die quattuor, maria, semina, sationes atque plantaria. quarta die tria, solem, lunam et stellae. quinta die tria, pisces et reptilia aquarum et volatilia. sexta die quattuor, bestias,
20 pecora, reptilia terrae et hominem, et facta sunt omnia XXII genera in diebus sex. et XXII generationes sunt ab Adam usque ad Iacob, ex cuius se-

1. sunt *C*¹ numeri *A* perfectionem *AC* 4. grece
A mensura — cyatum] dñ mensura ////////////// *C* ciatum
*B*², citatus *B*¹, om. *C* 5. sed anfora *C* quicquid *BC*^v
6. minusue *BC*^v 7. adsumpsit *BC* 9. dñ *BC*² ab
om. *C* perfectus ////////////// est *C* 11. XXII *BC*^v 12.
dñ *A* XXII *BC*^v 13. primo *C* VII *BC*^v operas
A 14. coelos *BC*^v 15. diae *A* 16. quatuor *BC*^v
seminationes atque *C* ex corr. 17. planaria *A* 17.18.
trea *A*, idem *B* cum superscr. i 18. stillas *A* 19. qua-
tuor *BC*^v 20. pecōdes *BC* 21. generatines *A* 22.
sunt om. *C*¹ iacop *A*

mine nascitur omnis gens Israel. et XXII libri veteris testamenti usque ad Hester, et XXII sunt litterarum elementa, quibus constat divinae legis doctrina. his igitur exemplis modius viginti duorum sextariorum a Moyse secundum sacrae legis mensuram effectus est. 5 et quamvis diversae gentes huic mensurae pondus vel adiciant ignorantes vel detrahant, apud Hebraeos constitutione divina tali ratione servatur. [modius enim a modo dictus. hinc et modica, id est moderata. modicis enim modus nomen inposuit. nam modica pro parvis abusive, non proprie dicimus.] 10

14. Satum genus est mensurae iuxta morem provinciae Palaestinae, unum et dimidium modium capiens. cuius nomen ex Hebraeo sermone tractum est; satum enim apud eos nominatur sumptio sive 15 levatio eo quod qui metitur eandem mensuram summat ac levat. est et aliud satum mensura sextariorum viginti duorum capax quasi modius.

15. Batus vocatur Hebraica lingua ab olearia mola, quae apud eos †valbata nominatur, capiens quinquaginta-

---

1. omnes gens isrl A libri veteris] litterarum B testamenti om. C¹ 2. litterarum sunt BC 4. expletis C² uigenti A XXII BCv 5. mensuram] /////ra A, mensu superscr. alio atramento 7. ignoranter C detrahunt B apud BCv hebreos A 8. constitutionē C 9. 10. id est — modica in marg. add. B², eadem B¹ habet post mensura § 14 vs. 17, eadem in C utroque loco in contextu scripta 9. moderatā B¹ 10. modicis] adicere B¹ 12. more A 13. palestinae A 14. hebreo A 15. apud BCv 16. elevatio B 17. leuit B¹ //st // B 18. uigenti A XXII BCv 20. post quae B add. bet et superscr. beta, C in marg. add. beta apud BCv uel bata BC (conf. vol. I p. 273, 23) quinquaginta A

ginta sextaria, quae mensura una molae vice prote-
ritur.

16. Amphora vocatur, quod hinc et inde levetur.
haec graece a figura sui [dicta] dicitur, quod eius
5 ansae geminatae videantur aures imitari. recipit au-
tem vini vel aquae pedem quadratum, frumenti vero
modios Italicos tres.

17. Cadus Graeca amphora est, continens urnas III.

18. Urna mensura est quam quidam quartarium
10 dicunt. proprie autem urna vas est, quod et con-
dendis defunctorum cineribus adhiberi solet, de quo
poeta

caelo tegitur qui non habet urnam.

19. Medimna mensura est quinque modiorum.
15 medimna autem Latina lingua vocatur, id est dimi-
dia, eo quod quinque modiis metiatur, qui est dimi-
dius numerus perfecto denario.

20. Artaba mensura est apud Aegyptios sextario-
rum LXX duorum, composita ex numero propter LXX
20 et duas gentes vel linguas quae orbem impleverunt.

21. Gomor quindecim modiorum onus appendit.

---

1 qua *A* mola *A* vice *om.* *C*¹ 3. Anfora *ABC*
uocata *BCv* 4. grece *A* dicta dicitur] dicitur *B*,
dicta *Cv*; *legendum videtur* ἄτρον dicitur 5. recepit *B*
autem] enim *C* 6. aque *A* 8. greca *A* anfora
ABC anfora est graeca *B* continens *A* 9. Orna
A 10. orna *A* quod] quae *A* et] pro *BCv* 13.
coelo *BCv* ornam *A* 15. Medimpna *A* 16. dimitius
A 17. a perfecto *B*²*Cv*, aperto *B*¹ 18. apud *BCv*
egyptias *A* 19. LXXII *BCv* LXXII gentes *BCv*
20. inpleverunt *B* 21. XV *BCv* unus *AC*, nānus *B*
appendit *B*¹, adpendet *C*¹, appetit *C*²

22. Corus XXX modiorum mensura completur. hic ex Hebraico sermone descendit, qui vocatur cor a similitudine collis. corea enim hebraice colles appellantur. coacervati enim modii triginta instar collis videntur et onus cameli efficiunt. 5

127. *Ex eodem libro caput de notis ponderum et mensurarum (XXVII).*

XXVI. DE SIGNIS PONDERUM.

1. Ponderis signa plerisque ignota sunt et inde errorem legentibus faciunt. quapropter formas eorum et characteres, ut a veteribus signata sunt, subiciamus.

2. Z littera significat dimidium obolum.

3. — virgula aequaliter iacens et porrecta simpliciter significat obolum. 15

4. = gemina virgula duo oboli sunt.

5. T Latinum significat obolos tres.

6. F Latinum significat obolos quattuor.

7. E Latinum demonstrat obolos quinque.

8. Oboli vero sex propterea characterem non habent eo quod in ura dragma sex veniant, quod est pondus denarii argenti. 20

1. Chorus BC² completur BC 2. descendit A, idem BC, sed in his e superscr. cor A (v. vol. I p. 273, 7), cora Bv, cora C 3. coria C hebraicae A 4. triginta A, XXX BCv 5. camelli AB 10. errare A famas B 11. ita ut Cv 13. littera A otelum B² 14. 16. notas — et = om. B¹C² 16. geminata BCv uirgola B 17. obolos III BC 18. quattuor BCv 20. characterem BCv 21. veniunt C, idem B, sed corr. ead. m.

9. H littera significat siliquas octo, id est tremissem.

10. N Latinum significat nomisma Graecum, id est solidum.

11. < virgulae duae ex uno angulo a laeva in dexteram se dividentes significant dragmam, quam etiam olcen appellant.

12. ΝΓ. N Latinum adiuncta gamma Graeca significat semunciam.

13. Γ. gamma autem Graecae litterae o Latinum in fine adiunctum significat unciam.

14. Λ. +lauta Graecum per medium sui I Latinum adiectum *habens* significat libram.

15. Κ^υ. cappa Graecum circa finem cornu ad iuncta V Latina significat cyatum.

16. Κ^ο. si vero o Latinum habuerit adiunctum, eminam demonstrat, quam Graeci cotilam vocant.

1. siliquas AB¹ VIII BC^v 3. nummismata grecum A 4. post solidum BC^v add. IB iota adiuncta beta significat dimidium solidum 5. leua A 6. dextram B^v dividentes A 8. N ante Latinum om. BC¹ adiuncto BC^v greca A, graeco BC^v significat semunciam in A distincte legi non possunt, cum scriptura fere evanuerit 9. semunciam B 10. gamme B grece A latino B, latine C, sed in utroque u superscr. 11. unciam semuncia A (cursivae litterae non perspicuae sunt) 12. Λ] librae nota in A sic fere √Λ; ex BC nulla varietas ab eo signo quod Otto habet adnotata lauta AB²C, labda B¹ grecum A 13. adiunctum BC² habens om. ABC (conf. ad p. 123 vs. 3) 14. KV ABC kappa BC^v grecum A cornu relicto post hoc vocabulum exiguo spatio A, cornuum BC adiuncta A, adiunctum B, adiuncto C^v 15. latinum B, latino C ciatum BC 16. Ko A, KO BC^v latino B adiuncto B 17. heminam BC^v greci A, cotile BC

17. Ξ^{ϵ} . Ξ Graecum si acceperit iunctum ϵ Latinum, significat sextarium.

18. Ξ^o . si o Latinum adiunctum habuerit, indicat acetabulum, quod Graeci $\dagger$ oxifalon vocant.

19. $\overset{N}{M}$. M Graecum superposita N Latina significat minam.

20. T^{Λ} . T Latinum in fine habens $\dagger$ lautum Graecum significat talentum.

21. X^o . X Graecum in dextro brachio supero o littera iuncta $\dagger$ cenix est. 10

128. *Tabula de mensuris porrectis, quadratis, cubicis Balbi expositioni inculcata.*

(Vide prol. § 121, II.)

1. Mensurae aguntur generibus duodecim: digitis: digitus est in pede pars XVI. uncii: uncia est in pede 15 pars XII. palmis: palmus IIII. sextantibus: sextans, quae eadem dodrans appellatur, habet uncias VIII,

---

1. $\Xi \epsilon A$ (nisi quod Ξ uno calami ductu scriptum); alii ductus esse videntur in BC Ξ alterum om. ABC grecum A latinam A 2. sextarium significat C 3. $\Xi o A$ (conf. ad vs. 1), $\Xi O BCv$ habuerit om. BC 4. acetabulum A , idem BC , sed e superscr. greci A oxifalo B^1 5. M alterum om. AC grecum A superposito C , idem B cum superscr. $\bar{u}$ latino C , idem B cum superscr. $\bar{u}$ 6. minam] in A nihil nisi min idque aegre legi potest, mina $B^1 Cv$, mna B^2 7. $T^{\Lambda}. T]$ $Al.$ A A , ϵ BC , in marg. Λ add. C latinam in finem A lautam $B^2 C$, lapdam B^1 grecum A 9. $X^o. X]$ lo A , Xo C , Xo alfa B grecum A superiori BCv 10. coniuncta BCv kenix $B^2 C$

digitos XII. pedibus: pes palmos IIII. cubitis: cubitus pedem semis. gradibus: gradus habet pedes IIS. passibus: passus habet pedes V. decempedis: decempeda pedes X. actibus: actus habet pedes CXX. stadium habet pedes DCXXV. miliaris: miliarium habet p. V.

2. Pes prostratus sic observabitur: ducis longitudinem per latitudinem: facit embadon.

3. Pes quadratus sic observabitur: longitudinem
10 per latitudinem metiemur, deinde per crassitudinem,
et sic efficit pedes solidos.

4. Pes quadratus concavus capit amforam trimodiam.

5. In centuria agri iugera CC, modii DC. in circuitu ped. VIII DC habet. in ea pedum IICCCC per IICCCC, passus CCCCLXXX per CCCCLXXX, actus XX per XX, cubita ∞DC per ∞DC.

6. Pedes ut in cubitos redigamus; semper duco octies et sumo partem XII: erunt cubita. cubita vero
20 ut in pedes redigamus, semper duco duodecies et sumo partem octavam: erunt pedes.

129. *Mensurarum tabula quae ex libro Balbi excerpta esse dicitur.*

(Vide prol. § 121, II.)

25 1. Centuria habet ped. IICCCC per IICCCC, passus CCCCLXXX per CCCCLXXX, actus XX per XX, cubita ∞DC per ∞DC, perticas CCXL per CCXL, agnas DC per DC, decempedas LVII DC. fiunt in

25. per] ped A 27. cubita — 28. LVII DC] haec sic scripta in A (deletis iis quae uncis inclusa sunt): cubita

centuria acti constrati CCCC, ped. LDCCLX milia.
efficit iugera CC.

2. Pes habet palmos IIII. cubitus habet pedem
unum 5. gradus habet ped. II5. passus habet ped. V.
ulna ped. IIII. decempeda habet ped. X digitorum 5
XVI. pertica habet ped. XII digitorum XVIII. actus
habet ped. CXX, perticas XII. stadius habet ped.
DCXXV. miliarius habet passus ∞, ped. V. porca
habet ped. VII CC. agnua habet ped. XIII CCCC. iu-
gerus habet ped. XXVIII DCCC. 10

3. Mensurarum genera sunt tria, rectum, planum,
solidum. rectum est cuius longitudinem tantummodo
metitur. planum est . . . cuius longitudinem et la-
titudinem et crassitudinem metetur.

130. *Ex libro de iugeribus metiundis.*

15

Kastrensis iugerus quadratas habet perticas
CCLXXXVIII, pedes autem quadratos XXVIII DCCC,
id est per latus unum perticas XVIII, quae in quat-
tuor latera faciunt perticas LXXII. habet itaque ta-
bula una quadratas perticas LXXII. si ergo fuerit 20
ager tetragonus isopleurus, habens per latus unum
perticas L, ita eum metiri oportet, ut sciamus quot
iugera habeat intra se. duco unum latus per aliud:

CCCC   CCCC   CC   CC
mile [∞dC   per ∞dC   . perticas CCXL   per CCXL ag-
nas dC. per dC.] ped dLXX VII per dCCVII. in hoc pede
digiti sunt XVIII non XVI. decempedas LVII dC per LVII dC

3. palmus A   gubitus A   12. soledum A   lon-
gitudonem A   13. verba quae post planum est intercide-
runt repete ex Balbo (fr. 113, 18)   16. quadratus libri
La (v. prol. § 121 adn. 1)   22. quod La

fiunt perticae $\overline{\text{II}}$ D, quae faciunt iugera VIII, tabulas II, perticas LII.

Itaque kastrensis iugerus capit K. modios III.

131.

DE MENSURATIONE IUGERI.

Iugerum unum pedes CCXL et in latitudine pedes C⁺. faciunt terram modiorum III.

132. *Tabula codicis Bobiensis.*

(Vide prol. § 122.)

10 1. Pondera Attica habent genera VIII.

I. Talentum.

II. Mna.

III. Libra.

IV. Uncia.

15 V. Stater.

VI. Dragma.

VII. Scripulum.

VIII. Obulus.

VIII. Siliqua.

20 2. Talentum habet mnas Ix, libras Ixxx *uncias* VIII, uncias dccccxviii, stateres ccdccccxxv, dragmas vii dccxl, scripulos xxiii ccxx, obolos xlvj ccccxl, siliquas xcii dccccxxx.

3. Mna habet libram I uncias IIII dragmam I, sta-

2. *huc pertinet apud La fig. 333* 7. *lege CXX*
terra *libri La* 20. Ixxx VIII uncias ccccIxviii *cod.*
22. VII CCCXL *cod.* XLVI] XLV *cod.* 24. *libr.*
cod. stateres XXII et dragma dragmas habet CXCviii
cod.

teres XXXII et dragmam I, dragmas habet CXXVIII, scripulos CCCLXXXVII.

4. Libra habet uncias XII, stateres XXIII, dragmas XCVI.

5. Uncia habet stateres II, dragmas VIII. 5

6. Stater habet dragmas IV, scripulos XII, obolos XXIII, siliquas XLVIII.

7. Dragma habet scripulos III, obolos VI, siliquas XII.

8. Scripulus habet obolos II, siliquas III. 10

9. Obulus habet siliquas II.

133. *Tabula codicis Bernensis.*

1. I As unc. XII.

2. sZz Labus unc. XI.

3. sZz Dextas unc. X. 15

4. sZ Doras unc. VIII.

5. sZ Beias unc. VIII.

6. s Septus unc. VII.

7. s Semis unc. VI.

8. zZ Quincus unc. V. 20

9. zZ Treas unc. III.

10. z Quadras unc. III.

11. z Sextas unc. II.

12. -L Sescuncia unc. I et semis.

-
3. dragmas XCVII *cod.* 7. siliquas XLVII *cod.*
 13. unc *cod. ubique* 14. *de notis assis partium vide praef.*
 15. Dextas *cod.* 21. *post IIII cod. add. I et semis*
 22. *post III cod. add. I et media* 24. *de his et reli-*
quis notis vide praef. ad § 12. 15—20. 22. 23. 28. 29. 31—
 34. sescuncia *cod.* *post unc. I cod. add. I et semis*

13. ∞ Uncia tantum unc. I.
 14. ⚡ Semuncia media unc.
 15. 3^v Siclosecli denr. X.
 16. uu Duo sescli denr. VIII.
 5 17. 3 Siclus denr. VI.
 18. v Sescli denr. III.
 19. ½ Dimidii sescli denr. II.
 20. ⚡ Scriptulus denr. I.
-
21. — Siliqua grana ordei III.
 10 22. 3 Scribolus siliquas VI.
 23. < Dragma scribol. III.
 24. T Argenteus scribol. C.
 25. ⚡ Semuncia dragmas IIII.
 26. ∞ Uncia dragmas VIII.
-
- 15 [27. ÷ Obolus medio scripulos.
 28. 3 Scribolus II id est denr. II.]
-
29. § Sestarius lib. IIS, id est duas eminas.
 30. I Emina lib. †IS et calices III. calix ciatus
 VIII.
 20 31. LS Cotilla, id est emina, ciatus XXVII.
 [32. § Sestarius habet cotillas II, id est II eminas.]
 33. ∞ Cyatus < X et 3 II. alii dicunt quod
 habet < VIII. [Cyatus et quiatus unum est quod vulgo
 dicitur plena bucca.]

---

1. Uncia] Unē cod. 3. v. præf. denr cod., item
 vs. 8 et 16 4. denr cod., item infra 11. 12. scribol
 cod. 14. Uncia om. cod. 15. 16. hæc misere cor-
 rupta: vide præf. 16. id est] I ∞ cod., item vs. 17. 20.
 21. p. 129 vs. 1 18. lege lib. IZ' id est calices cel.
 23. < dragmas VIII cod.

34. < Dragma Egyptiaca, id est faba Egyptiaca.

35. Cadus grece amphora est continens'urnas III.

[Cadus situla.]

36. Corus vero modiis XXX completur.

37. Satum genus mensurae, qui tenet iuxta mo- 5
rem provinciae modium et S.

38. Siliqua folliculus leguminum.

[39. Simphonia consonatio plurimorum verborum.]

40. Siclus solidi duo semis.

41. Obolus scripulum dimidium, quod facit sili- 10
quas tres.

42. Minaque quam Greci mnam vocant centum
dragmis appenditur.

[43. Tympanum quippe est pellis in ligno extensa.]

134. *Tabula codicis Gudiani.*

15

1. Mensurarum genera snnt XII, digitus, uncia,
palmus, semipes, pes, gradus, passus, decempeda,
pertica, actus, stadius, miliarius.

2. Palmus habet digitos IIII, uncias III.

3. Semipes habet palmos II.

20

4. Pes habet palmos IIII.

5. Cubitus habet pedem I s.

6. Gradus habet pedes II s.

7. Ulna habet pedes IIII.

8. Passus habet pedes V.

25

9. Decempeda pedes X digitorum XVI.

10. Pertica habet pedes XII digitorum XVIII.

11. Actus habet pedes CXX, perticas X.

.X

4. XX. cod.

12. Mināque cod.

12. Stadius habet pedes DCXXV.
 13. Miliarius habet pedes $\bar{V}$.
 14. Porca habet pedes VII CC.
 15. Agnua habet pedes XIII CCCC.
 5 16. Iugerus habet pedes XXVIII DCCC.
 17. Versus habet pedes VIII DCXL.
-
18. $\frac{1}{2}$ Dimidia sela, pars duodecima unciae.
 19. $\frac{1}{6}$ Sela, sexta pars unciae.
 20. $\frac{1}{4}$ Lycus, quarta pars unciae.
 10 21. $\frac{1}{3}$ Duo sela, tertia pars unciae.
 22. $\frac{1}{2}$ Semiuncia, dimidia uncia.
 23. — Uncia.
 24. $\frac{1}{4}$ Sescuncia, uncia semis.
 25. $\frac{1}{6}$ Sextam, duae unciae.
 15 26. $\frac{1}{8}$ Quadran, tres unciae.
 27. $\frac{1}{16}$ Trian, quattuor unciae.
 28. $\frac{1}{32}$ Quincum, quinque unciae.
 29. $\frac{1}{64}$ Semis, sex unciae.
 30. $\frac{1}{128}$ Septum, septem unciae.
 20 31. $\frac{1}{256}$ Vem, octo unciae.
 32. $\frac{1}{512}$ Dodran, novem unciae.
 33. $\frac{1}{1024}$ Dean, decem unciae.
 34. $\frac{1}{2048}$ Dabum, undecim unciae.
 35. I As, duodecim unciae.
- 25 135. *Tabula codicis Mutinensis prioris.*
 1. Or Calcus, III pars oboli, VIII scripuli.
 2. S Siliqua, VI pars scripuli.

---

7. de notis vide praef. 26. VIII significat octava
 pars, item IIII p. 131 vs. 1 quarta pars

3. ʒ Cerates, media pars oboli, III scripuli.
4. > Obolus, media pars scripuli.
5. ʒ Scripulus, VI siliquae, id est denarius Gallicus.
6. ψ Dimidia sextula, II scripuli, id est siliquae 5 XII, id est medium denarii.
7. $\times$ Dagma, media pars sicilici, id est dn. III Gallici.
8. $\cup$ Sextula, III scripuli, id est siliquae XXIII, id est tremissis. 10
9. $\cup$ Sicilicus, VI scripuli, id est siliquae XXXVI, III pars untiae.
10. $\cup\cup$ Duella, VIII scripuli, id est III pars untiae, habens siliquas XLVIII.
11. L Semiuntia, XII scripuli, id est dnrii Gallici XII, siliquae LXXII.
12. C Untia, XXIII scripuli, siliquae CXLIII, d. Gal. XXIII.
13. —L Sexcuntia, uncia et dimidia, dnrii XXXVI.
14. Z Sextans, untiae II, et est VI pars librae. 20
15. Z' Quadrans, untiae III, quarta pars librae.
16. ZZ Triens, untiae IIII, tertia pars librae.
17. ZZ' Quincunx, untiae V.
18. S Semis, untiae VI, id est media pars librae.

---

3. silique idē *cod.* 5. $\overset{\circ}{\text{II}}$ *cod.* id ē *cod.*, item
 vs. 6. 13 7. silici *cod.* id est] $\cdot\text{I}$ *cod.*, item vs. 9.
 10. 11. 15 dñ *cod.* 9. XXIII *cod.* 12. untie
cod. ubique (praeter p. 132 vs. 5) 14. siliquas] sicil'
cod. 15. dnrii *cod.*, item vs. 19 18. d' Gal' *cod.*
 19. de nota v. praef. uncia hoc uno loco *cod.* 20.
 de notis sextantis et rel. v. praef. ad fr. 133 est] co-
 dex habet longum s puncto supposito libre *cod.*, item vs.
 21. 22. 24 24. id' med' *cod.*

19. s/ Septunx, untiae VII.
 20. sZ Bisse, untiae VIII.
 21. sZ/ Dodrans, untiae VIII.
 22. sZZ Dextans, untiae X.
 23. sZZ/ Deunx, untiae XI.
 24. X As, untiae XII, id est libra perfecta, et dicitur libra quasi libera eo quod liberaliter pondera cuncta contineat et libret omnia.
 25. S Siliqua est humillimum genus ligni nascentis in littoribus maris, folliculos VI habens, vel genus farris, cuius sex grana scripulum faciunt.
 26. Calculus est ciceris grana duo, et est quarta pars oboli.
 27. Quatuor calculi obolum unum faciunt.
 28. Duo oboli scripulum unum faciunt, id est dn.
 29. Tres scripuli dragmam unam complent id, est dn. III.
 30. Dragma et dimidia et scripulus et obolus quadrantem faciunt.
 31. Duo quadrantes stateram faciunt.
 32. Duae staterae untiam unam faciunt.
 33. Untiae XII libram unam faciunt.
 34. Librae LXXII talentum minus faciunt, LXXX medium, CXX maximum.
 35. Coclear, id est denarius et semis, habet in se dimidiam dragmam, id est scripulum et obolum.

---

4. Dextrans *cod.* 5. untie *cod.* 6. id est] id[~] *cod.*
 8. oia *cod.* 9. Sili^c *cod.* 10. habens] hñs *cod.* 15.
 id[~] dñ *cod.* 16. id est dn.] ·l· dñ *cod.* 21. Due sta-
 tere *cod.* 23. LXXII *cod.* 25. id[~] *cod.*, *item p. 133*
vs. 1. 3. 4 hñ in se dimid *cod.* 26. id ē *cod.*

36. Coclearii IIII, id est IIII dn. et semis, con-
clam faciunt.

37. Conclae VIII eminam faciunt, id est sol. XX.

38. Eminae II sextarium complent, id est libra I.

39. Sextarii VI conzum reddunt. 5

40. Conzia tria modium faciunt.

41. Modius unus et semis urnam reddit.

42. Urnae duae amphoram faciunt.

43. Urnae tres cadum, id est artabam.

44. Modii XIV gomor reddunt. 10

45. Gomor duo chorum faciunt.

136. *Tabula codicis Mutinensis alterius.*

[Incipit tractatus de signis ponderum.]

1. Ponderum signa plerisque ignota sunt et inde
errorem legentibus faciunt, quapropter formas eo- 15
rum et characteres, ut a veteribus signata sunt, sub-
iciantur.

2. τ littera significat dimidium obolum.

3. — virgula aequaliter iacens et porrecta sim-
pliciter significat obolum. 20

4. Z geminata virgula duo oboli sunt.

5. T Latinum significat obolos tres.

6. F Latinum significat obolos quatuor.

7. E Latinum demonstrat obolos quinque.

8. Oboli vero sex propterea characterem non ha- 25
bent eo quod in una dragma sex veniant, quod est
pondus denarii argenti.

---

1. dñ *cod.* 3. Concle • VIII • emitā *cod.* sol̃ *cod.*
4. Emine *cod.* 8. Vrne due *cod.* 9. Vrne *cod.* id
est] d̃ *cod.* 19. nota oboli in *cod.* similis est litterae r

9. H Graeca littera significat [†]litteras octo, id est tremissem.

10. N Latinum significat nomissa Graecum, id est solidum.

5 11. I. iota adiuncta virga significat dimidium solidum.

12. < . virgulae duae ex uno angulo a laeva in dexteram se dividentes significant dragmam, quam etiam olcem appellant.

10 13. NΓ. N Latinum adiuncto Γ Graeco significat semiunciam.

14. Γ. gamma autem Graecae litterae o Latinum in fine iunctum significat unciam.

15 15. Λ. lauda Graecum per medium sui I Latino adiecto significat libram.

16. K^γ. cappa Graecum circa finem cornuum adiuncto γ Latino significat ciatum.

17. Si vero o Latinum hoc modo K^o iunctum habuerit, eminam demonstrat, quam Graeci cotillem
20 appellant.

18. Si autem hoc modo K^e iunctum habuerit e Latinum significat . . . . .

19. . . . adiunctum indicat accitabulum, quod Graeci oxiphalon vocant.

---

1. litteras] siliquas *Isidor. fr. 127, 9* id est] .
cod., item vs. 3 3. H Latinum *cod.* grecum *cod.*
5. *de nota vide praeft.* virga] uita *cod.* 7. <] HZ *cod.*
uirgula due *cod.* leua *cod.* 10. N ante Latinum *om.*
cod. 12. gama autem grece littere *cod.* 14. librae
nota in cod. fere eadem ac supra ad fr. 127, 14 16. Ky
cappa *cod.* 19. eminam] unam *cod.* 22. post significat
lacuna est in codice

20. M.^N moi Graecum superposito N Latino significat minam.

21. T^A. T Latinum in fine †habueris lauda Graecum significat talentum.

22. X^O. chi Graecum in dextero brachio superiore s
o littera coniuncta cenix est.

[Explicit tractatus de signis ponderum: feliciter.]

137—138. *Excerpta ex Isidoro.*

137.

1. Mensura est iuxta Isidorum quicquid pondere 10
capacitate longitudine latitudine altitudine animoque
finitur. maiores itaque orbem in partibus, partes in
provinciis, provincias in regionibus, regiones in locis,
loca in territoriis, territoria in agris, agros in cen-
turiis, centurias in iugeribus, iugera in climatibus, 15
climata in actibus, actus in perticis, perticas in pas-
sus, passus in gradibus, gradus in cubitis, cubitos
in pedibus, pedes in palmis, palmos in unciis, un-
cias in digitis diviserunt.

2. Digitus est pars minima agrestium mensurarum. 20

3. Inde uncia habens digitos tres.

4. Palmus autem quattuor digitos habet, pes vero
sedecim.

5. Passus V pedes habet, pertica passus duos, id
est pedes decem. 25

3. TL. t. cod. 9. G hunc titulum praefigit IN DEI
NOMINE PAVCA DE MENSVRIS SECVNDVM GEO-
METRICAE DISCIPLINAE RATIONEM EX VOLVMI-
NIBVS ERVDITORVM VIRORVM EXCERPTA INCI-
PIVNT 11. animoque G 13. prouintiis G 22.

quatnor V 24. ped G 25. X G

6. Perticas autem iuxta loca vel crassitudinem terrarum, prout provincialibus placuit, videmus esse dispositas, quasdam decempedas, quibusdam duos additos pedes, aliquas vero quindecim vel X et VII
 5 pedum diffinitas, ita dumtaxat ut crassioribus terris minores mensuras, sterilioribus maiores tribuissent, prout modiorum numerus incremento frugum uni cuique loco sufficeret.

7. Quidam autem quinque grana ordei transversa
 10 tam indici quam impudico sive medio convenire iudicantes, hos tres digitos simul iunctos unciam dixerunt, palmum autem minimo addito diffinierunt. quidam ergo VII grana ordei in transverso posita pollicem iudicaverunt, ex quibus XV pedem reddunt,
 15 pedes duo et semis gressum sive gradum, duo gressus passum, duo vero passus decimpedam perticam faciunt. alii autem voluerunt, ut pertica XL et VIII palmorum esset, quae pertica ad manus XII pedes habet, quod per extensionem brachiorum verius esse
 20 demonstratur. idcirco putamus ministeriales imperatorum maiores in accipiendo, minores in dando mensuras habuisse.

8. Actus minimus habet in latitudine ped. III, ex quibus pertica esse non potest, in longitudine pedes CXX, qui faciunt perticas decempedas XII.

---

2. prouintialibus *G* 3. decempedes *V*, decimpedas *G*
 4. XV *G* vel] *L* *V* 7. mediorum *V* 9. hordei *V* *ex sil.*,
 hordei *G* 10. medico *G*, modico *V* 12. autem *termino*
G 13. septem *G* ordei *V*, *G* ut *supra* 17. XLVIII
G 18. que *V* 24. ped *G* 25. Xpedas XIII *V*,
 decimpedas XII *G*

9. Actus maior, qui quadratus dicitur, habet undique pedes CXX. qui duplicatus iugerum facit.

10. Iugerum constat in longitudine pedum CCXL, quod sunt perticae decimpedae XXIII, in latitudine pedum CXX, quod sunt perticae duodecim. 5

11. Clima dicitur pars agri quadrata, quae habet ex omni parte pedes LX, id est perticas decimpedas undique VI.

12. Arapennis vero, quem semiugerum dicunt, idem est quod et actus maior, habens undique ver- 10 sum pedes CXX, perticas vero duodecim.

13. Porcam est pars agri habens in latitudine pedes XXX, id est perticas tres, in longitudine LXXX, id est perticas decimpedas VIII.

14. Porro stadialis ager habet passus CXXV, id 15 est pedes DCXXV. cuius mensura octies computata miliarium facit, qui constat quinque milibus pedum.

15. Centuria autem est ager ducentorum iugerum, qui apud antiquos a centum iugeribus vocabatur. sed postea duplicata est nomenque pristinum retinuit. 20 in numero enim centuriae multiplicatae sunt, nomen tamen mutare non potuerunt.

16. Illud enim sciendum est, quod pes dupliciter secundum morem antiquorum pronuntiatur: uno modo eo quod sit naturaliter pes, alio modo quod 25 usurpative per manus metiatur. tantum enim prae-

---

2. ped *G* 3. decimpedes *V*, decimpedae *G* (e *ex-i*
facto) 5. XII *G* 6. que *V* 7. pedes XL *V*, ped
LX *G* 8. sex *G* 10. idem est] id esse *V* 11. XII
G 12. Porcamis *G* ped *G* 13. III *G* 15. CXXII
V 16. ped *G* DCXXII *V* octies *G* 17. milia-
rium qui constat facit *V* 21. multiplicatae *V* 25.
quod] q *V* 26. usurpative *V* *G* precellit *V*

cellit pes manualis pedem naturalem, quantum pollex in longitudinem protendi potest. similiter et cubitus. nam unus cubitus est qui naturaliter a cubito ad digitorum summitatem usque pertendit; qualis
 5 erat cubitus quo arca testamenti, quam Moyses iussu dei fecerat, fuerat mensurata. alius cubitus est, qui et maior dicitur, quo arca Noae demetita esse dinoscitur, qui brachio extenso toto cubito capiti praelato se esse demonstrat. sic etiam et passus apud
 10 antiquos dupliciter haberi videntur. etenim passus dicitur quod duobus gressibus gradiendo conficitur: passus etiam dicitur quantum ambobus brachiis extensis inter longissimos digitos est. status autem est unius cuiusque altitudo.

15 17. Illud etenim sciendum est, quia sunt mensurae quae ad viatores seu ad cursores pertinent. minima pars stadium est, habens passus CXXV. octo stadia miliarium reddunt, mille passus habentem. miliarium et dimidius apud Gallos leuam facit, habentem
 20 passus mille quingentos. duae leucae sive miliarii tres apud Germanos unam rastam efficiunt.

138.

DE PONDERIBUS.

1. Ponderum pars minima calculus est, qui constat ex granis ciceris duobus, et apud quosdam siliqua pensante, quae tribus granis hordei declaratur in pondere.

---

2. longitudine *G* 7. archa *V* noe *VG* 8. prelato *VG* 15. quia sunt] quiaster *V*; legendum videtur quia sunt et 21. restam *V*

2. Duo calculi ceratim faciunt.
3. Quattuor calculi sive duo ceratim obolum reddunt.
4. Duo oboli scripulum complent.
5. Tres scripuli dragmam faciunt. 5
6. Dragma quae constat siliquis X et VIII, et scripulus qui est ex siliquis sex, et obolus qui est ex tribus, quadrantem efficiunt continentem in se siliquas XXVII.
7. Duo quadrantes staterem faciunt. 10
8. Duo stateres unciam reddunt.*
9. Iuxta Gallos vigesima pars unciae denarius est, et duodecim denarii solidum reddunt. ideoque iuxta numerum denariorum tres unciae quinque solidos complent. sic et quinque solidi in tres uncias re- 15
deunt. nam duodecim unciae libram XX solidos continentem efficiunt. sed veteres solidum qui nunc aureus dicitur, nuncupabant.
10. Libra dicitur quicquid per duodenarii numeri perfectionem adimpletur. nam libra dici potest an- 20
nus, qui constat ex IIII temporibus et XII mensibus, et ex L duabus ebdomadibus et die †vel quadrante. libra esse potest aequinoctialis dies sine sua nocte, qui constat XII horis. hora constat ex V punctis, X minutis, XV partibus, XL momentis, LX ostentis. 25
hora autem diei secundum solis cursum V punctos habet, iuxta lunam IIII. nam libra in ponderibus, in mensuris arborum vel spatio terrarum vel statu hominis, per diversas mensuras in duodenario numero comprehendendi potest.

---

12. dinarius *G* (e *ex i facto*)   22. vel] *lege* et

11. Mna centum dragmis appenditur.

12. Iuxta rationem autem ponderum nihil calculo minus aut talento maius est. etenim L librae talentum minimum est, LXX duae librae medium talentum, CXX librae maximum talentum est.

13. Centenarius autem dicitur eo quod centum libris constet.

139.

DE MENSURIS IN LIQUIDIS.

10 1. Mensurarum in liquidis coclear est pars minima, qui habet dimidiam dragmam, id est scripulum et obolum.

2. Cocleares duo chemam faciunt.

3. Cocleares III conculam faciunt.

15 4. Conculae duae cignum sive mistron.

5. Conculae sex et duo coclearia, quae decem dragmas appendent, ciatum faciunt, additis duabus dragmis acitabulum complent, additis adhuc tribus dragmis, quod sunt XV, oxifalum.

20 6. Non dubites, apud quosdam ciati novem emina facere videntur, quod sunt dragmae XC; apud quosdam vero acetabula quattuor, quod sunt dragmae XLVIII. emina autem iuxta quosdam appendit libram unam, apud quosdam vero libram et dimidiam.

25 7. Similiter sextarios duplices iudicaverunt. nam alii voluerunt ut sextarius duarum esset librarum, alii vero trium: utrique tamen ut duae eminae sextarium facerent diffinierunt.

8. Est autem sextarius sexta pars congi, qui in
30 divinis scripturis hin appellatur in liquidis.

9. Cenix autem quinque sextariis adimpletur: cui si sextum addideris, fit congius.

10. Congius quater missus modium complet. quem admodum autem de sextario, sic et de modio aliis placuit XVI sextariis modium impleri, aliis XX et duobus, aliis vero XXIII.

11. Sed has mensuras ad votum principum vel iudicum esseprehendimus. nobis autem visum est magis convenire ponderum rationi, eo quod de minimis usque ad maiora ducantur, ut primum finem habeat modius in mensuris, sicut libra in ponderibus; quia sicut postquam in ponderibus pensando ad libram pervenitur, cetera quae maiora sunt pondera per librae multiplicationem ponderantur, sic et in mensuris postquam ad modium ventum erit, quicquid amplius mensurandum est, modii multiplicatione peragitur. nam quem admodum a calculo per obolos ac dragmas ceteraque pondera ad libram usque pervenitur, sic in mensuris a cocleari per conculascyatos ac sextarios ad modium usque pertingitur. est enim modius, ut praedictum est, iuxta quosdam sextariorum XVI, iuxta quosdam autem XX et duorum, apud quosdam vero XXIII. nobis vero videtur esse rectissimum, ut trium librarum sextario vices et quater multiplicato modius impleatur; qui modius medi talenti pondere coaequatur, LXX duabus efficitur libris; sive ut quinque libras habens sextarius similiter vices et quater ductus maximi talenti, id est CXX librarum, pondere mensuretur.

12. Modius et semis urnam faciunt.

13. Similiter in aridis mensuram quae dicitur batus. batus vero constat modii duobus totidemque 30 sextariis.

14. Duo bati metretam faciunt, quod sunt sextarii C.

15. Urnae duae amphoram complent, quod sunt modia tria, quod in aridis dicitur aephi.

5 16. Urnae tres cadum vel artabam faciunt, quod sunt modia III et semis.

17. Modia quinque medimnam faciunt.

18. Tres medimnae gomor complent.

19. Duo gomor chorum reddunt.

10 20. Duo chori chulleum, quod sunt modia LX.

140. *Fragmentum de ponderibus a Salmasio citatum.*

Quadrantem Hebraei vocant quadram, quod quartam partem unciae appendat.

141. *Calvi versio tabularum Alexandrinarum.*

15

(V. prol. § 123.)

[Aphricanus de medelarum ponderibus mensurisque.]

1. Quoniam multis in locis de ponderibus et mensuris mentionem fecimus, commensus horum veros
20 hic addendos esse putavimus, ne quis anceps et ambigens medelarum auxilia ex his constantia compositaque vituperet et damnet. necessarium ergo duxi differentias horum inter sese, quibusque utendum esset, declarare; plurimis siquidem in usu sunt et At-
25 tica et Italica, nonnullis vero et Syriaca et Aegyptia, quae et Ptolemaica dicuntur: quae comparanda inter sese et conferenda sunt.

2. Talentum omne mnas minasve suas [circiter] sexaginta habet, mna vero sive mina stateras quinque et viginti, stater vero drachmas holcasve quatuor. talentum igitur omne mnas sexaginta habet, stateras quingentos milenos, drachmas sex milenas. drachma 5 sex obolos, obolus chalcos octo, drachma ergo chalcos octo et quadraginta habet.

3. Talentum ergo Atticum Ptolemaico Antiochicoque Syriacove pondere, numero, facultate et vi omni par est; sed quantum ad numismata pertinet, 10 Ptolemaici quadruplum est, Syriaci vero tertiarium sesquiertiumve seu epitriton, Turio vero sive Tyrio par est.

4. Talenti differentiam hanc et aliae sequuntur, siquidem mnae et stateres inter sese differunt et 15 drachmae quantum talenta.

5. Talentum etiam lignorum in Antiochia vidi, quod suas sexaginta mnas habet, quod talentum sexcuplum sive sexies maius erat pondere quam numarium. 20

6. Nec etiam hoc me latet drachmarum ipsarum plures esse differentias; Deliacam enim, Aegineticam, Rhodiam Ptolemaicae quincuplam, Nesiacam vero sexcuplam esse scio.

7. Attica ergo utendum est quo ad pondus et numismata, siquidem pondere et facultate sive valore Italicae par est, quae denarius vocatur; plurimi enim nunc fere in omnibus Italica utuntur. mna Attica ergo stateras quinque et viginti habet, libra vero Italica stateras quatuor et viginti. mnarum vero cae- 30

terarum infinitae sunt differentiae, nobis nunc fere nihil necessario declarandae.

8. Libra vero duodecim uncias habet, uncia drachmas octo, drachma grammata tria, gramma duos obolos, gramma rursus thermus lupinosve tres, thermos lupinusve ceratia granulave siliquae duo.

9. Denarius autem apud Romanos dividitur in partes milenas centenas duas et quinquaginta; habet enim tropaica duo quinariorumve duos, numos sestertiosve quatuor, assaria vero seu asses sex et decem. numus vero pondere unciam habet. assarion autem assisve seu as dividitur in dimidium, tertium, quartum, sextum, octavum, nonum, decimum, duodecimum, quartum et vigesimum, sextum et trigesimum, octavum et quadragesimum, secundum et septuagesimum. partes autem hae apud Romanos ratiocinatorum suas habent nominationes.

10. Sed nunc de mensuris. Amphora quidem vini, quam plurimi metretes dicunt, semiamphoras habet duas, quas communi nomine cados vocant, urnas autem Romani; prochus vero quadrantariave quatuor, choas octo, quas [†]dicongia nominant, nos autem cabus. chus vero xestas sextariosve sex capit — sextarium vero seu xesten Aegyptii [†]henion dicunt — uti amphora xestarum sextariorumve octo et quadraginta sit.

11. Syriacus vero metretes Italici duplus est.

12. Sextarius ergo xestesve in duas lances cotu-

---

5. thermus et thermos sunt Graecae terminationes 22. quas] immo quos, ut οὗς vol. I p. 257, 25 dicongia] in Graeco exemplari δικογρία prave scriptum fuit pro δικογρία: v. I p. 258, 1

lasve dividitur, quas heminas vocamus. lanx vero cotulave in duo acetabula oxybaphave dividitur. acetabulum oxybaphonve in tres cuathos cyathosve divisum est. cuathus cyathosve mystra quatuor facit, quae lystra quidam saepe vocitarunt. cochlearium vero 5 mystri dimidium est. sextarius ergo xestesve in cochlearia sex et nonaginta solvitur.

13. Mensurae etiam olei similiter habent, nisi quod a centenario principium habent, quod libras centum habet. metretes autem olearius huius du- 10 plus est, caetera vero concordant. quam enim comparisonem rationemve librae pondus ad mnam habet, librae mensura eandem ad cotulam habet, sextarii scilicet xestaeve dimidium.

14. Medimnus autem Atticus modios sex Italicos 15 capit. modius autem hecteus vocatur, qui duo hemihectea semimodiosve duos habet. hemihecteon vero choenicas quatuor habet, choenix autem sextarios xestasve duos, uti modius sit sextariorum xestarumve sex et decem. caeteraque metra mensuraeve sicco- 20 rum cum liquidis dictis similiter habent.

15. Ptolemaicus vero medimnus Attici superdimidium est sesquialterve seu hemiolius, sexque artabis constat; sed priscis temporibus duabus; nam artabe modiorum Italicorum quatuor et dimidii fuerat, nunc 25 vero propter Romanum usum artabae modiorum trium sunt.

16. Coros vero Phoenicius satorum triginta est; saton vero superdimidium sesquialterumve seu hemiolium modii est. saton autem satorumve paucae sunt 30 differentiae.

17. Chus vero sextariorum xestarumve sex est; pondere autem vini [quatuor et] decem librarum est, olei novem, mellis quinque et decem. sunt enim cuiusque materiae mensurarum pondere plurimae dif-
5 ferentiae.

18. Piperis uncia baccas coccosve seu granula quingenta habet, libra vero quinque milena.

19. Praeterea ne in notis signisve characteribusve erraretur, signa cuiusque sic digessimus. talentum
10 per *tal* notatur, mna per *mn*, libra per *li*, uncia per *un*, drachma per *drach*, eius dimidium *semi-drach*, mensura metronve per *metr*, obolus per *obol*, duo oboli *diobol*, tres *triobol*, quinque *pentabol*, dimidium oboli *hemiobol*, chalcus per *chal*, qui est
15 oboli pars octava.

20. Numerorum et notae et mensurarum addentur, sextarius xestesve per *xest*, cotula per *cot*, cuathus cyathusve per *cuat* sive *cyath*.

---

10. de notis tal et cet. vide prol. § 123 extr. 18.
in fine Calvus adscripsit: 'Numerorum uero notas non addidimus, quia codices nostri non habuerant.'

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag. 23 vs. 12 pro *quarto* lege *quinto*.

29 adn. 2 extr. Inscriptio Graeca in qua κάλαμος invenitur est Dauliensis apud Boeckhium vol. I p. 851: ὁδὸς δὲ ἡ ἐπὶ τὸν Ἀρχαγέτην ἔξει πλάτος καλάμου δύο.

32 adn. 3. Ὀλοσηρικὸν σκουτλάτον in edicto Dio-cletiani de pret. r. ven. restituit Car. Keilius in Mus. Rhen. XIX p. 612; et confer locos qui ibidem asseruntur.

39 vs. 7 cum scripsi *levissimo discrimine* recentiorem artabam imminutam esse, significavi et quintam partem pedis Romani et unum digitum (conf. p. 44 vs. 9 a. u.), id quod hic addo, quoniam secus verba mea intellexit Christius p. 452¹⁾.

58 vs. 3. Licet nunc multo pleniorē Pediasimi locum adscribere repetitum a me ex cod. Gudiano Gr. 8 in fol., ubi fol. 5^a haec leguntur: πρὸ δὲ τῆς θεωρίας καὶ τῆς καταμετρήσεως αἰτιάματά τινα καὶ λήμματα προλαμβάνομεν. καὶ αἰτιάματα μὲν εἰσιν οἷον τὸ εἶναι τὸν²⁾ γεωμετρικὸν μόδιον τεσσαρακοντάλιτρον, καὶ τὴν λίτραν ἔχειν ὀργυιὰς πέντε, τὴν δὲ ὀργυιὰν ἦτοι τὸν γεωμετρικὸν κάλαμον επιθαμὰς κοινὰς ἔνδεκα ἦτοι

1) Sic solo auctoris nomine et hic et posthac illum commentarium citavi quo Guil. Christius libri huius censuram egit in Fleckeiseni annalibus a. 1865 p. 433 ss.

2) τὸ habet cod. gr. Monacensis 431, ex quo partem eius loci quem supra exscripsi edidit Friedleinus in annalibus paedagogicis Teubnerianis (*Neue Jahrbücher für Philol. u. Pädagogik*, zweite Abtheilung) 1865 p. 368.

παλαιστὰς εἰκοσιεπτὰ καὶ κόνδυλον. παλαιστὴ δὲ ἔστιν ὁ γρόνθος· γρόνθος δὲ ἔστι τῶν τεσσαρῶν δακτύλων συνεσφιγμένων τὸ διάστημα, κόνδυλος δὲ ἡ τοῦ ἀντίχειρος ἔκτασις. τὴν μὲν οὖν σπορίμην καὶ ὑπάμπελον γῆν ἐν μὲν ταῖς βασιλικαῖς ἀπογραφαῖς ταύτῃ τῇ ὀργυιᾷ παραδιδόασι, διὸ καὶ βασιλικὴ αὕτη καλεῖται, ἡ ἐνδεκασπίθαμος δηλαδή· ἐν δὲ ταῖς πράξεσιν ἐλάττονι ὀργυιᾷ ποιοῦμεν τὴν καταμέτρην, ὥς καὶ ἐν τοῖς νόμοις διείληπται, αἰετὴς τῶν πενecτέρων καταστοχαζόμενοι βοηθείας· δοκεῖ γὰρ ὁ πωλῶν, καθὼς πωλεῖ, τοῦ ἀγοράζοντος εἶναι πενέστερος, εἰ καὶ μὴ αἰετὸ τοῦτο συμβαίνει. ἀλλὰ δὴ καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ δημοσίου συγκρινόμενοι οἱ ἀπογραφικῶς παραλαμβάνοντες τὰ γῆδια μυρίῳ εἰς ταπεινότεροι. ὅτε³⁾ μὲν οὖν παραλαμβάνουσιν ἐν τῇ ἀπογραφῇ μείζονα δικαίαν⁴⁾ εἶναι τὴν ὀργυιάν, ὅτε δὲ παραδιδούσι πιπράσκοντες ἐλάττονα. τὴν δὲ λιβαδαίαν καὶ ὀρεινὴν ὥς ἦττον εὐχρηστον μείζονι ἢ ἐνδεκασπίθαμῳ ὀργυιᾷ μετροῦμεν⁵⁾.

69 vs. 3. Vide ea quae ad p. 208, 10 s. addidi. — Ibid. vs. 7 ab ult. Ἑλληνικὴ κοτύλη, cui libra una tribuitur, Christio p. 458 alia esse cotyla ac vulgaris videtur, quae tertia parte maior fuerit Attica et Romana cotyla. — Ibid. vs. 2 ab ult. de Alexandrina cotyla conf. II p. 42 cum adn. 4.

100 vs. 14 pro § 55 lege § 52.

144 adn. 4. Locum de folle e cod. Paris. 2665 nuper a Christio editum exhibui infra ad p. 267 vs. 4.

145 adn. vs. 4 lege ἐξήκοντα ἄσccάρια (pro δηνάρια) ὑπῆρχεν.

182 vs. 5 ἄκενα delendum esse censet Christius p. 451.

— Ibid. vs. 13 verba καὶ Φιλεταίρειος λεγόμενος suspecta videntur eidem.

3) ὅτε cod., item mox ὅτε δέ.

4) δίκαιον cod.

5) Post μετροῦμεν interciderunt nonnulla in Gudiano codice. Friedleinus ex Monacensi addit: καὶ καλεῖται αὕτη τῶν ὑποβόλων ἡ ὀργυιά.

185 vs. 7. Τὸ μίλιον cet. eiicit Christ. p. 452 (quae ego intacta reliqui ea de causa quam vol. I p. 34 init. significavi).

186 vs. 28. Ad verba Τὸ ἰούγερον ἔχει cet. conf. Chr. p. 453.

201 vs. 7. 8. Verba Ἡ ἄκαινα ἔχει — πόδας θ' Christius p. 453 adn. ita explicat, ut acaenam Graecam mensuram, pedes Philetaereos esse dicat.

202 vs. 5 pro ἡ δὲ βάσις conī. τὸ δὲ βάθος Christ. p. 454, idemque vs. 7 pro ἐπὶ τὴν βάσιν ἐπὶ τὸ βάθος.

203 vs. 25 ss. In explicando et emendendo hoc difficillimo problemate elaboravit Christ. p. 454 ss.

204 vs. 6 pro κατὰ δ' ἑξέτας Christ. l. c. restituit κατὰ κδ' ἑξέτας. — Ibid. vs. 8 post δέχεται me invito intercidit κύτου. — Ibid. vs. 19 in adnotatione ad μοδίους β' adde 'μοδίους δ' alius liber' (i. e. G^{1.2} in nostra Heronis editione p. 193, 14). Hoc μοδίους δ' citavi in prolegomenis p. 63 extr., quae tum scripsi cum de hoc loco nullum codicem nisi illum G (Paris. 2438) inspicere potueram. Postea autem ex libris aliis quorum maiorem auctoritatem esse inveni recepi μοδίους β'; sed quae vera huius loci scriptura sit, etiam nunc ambigo.

208 vs. 10 s. ὁ δὲ κύαθος ἔχει cet. Haec verba sic emendavit Christ. p. 459 additis iis quae uncis inclusa sunt: ὁ δὲ κύαθος ἔχει κοτύλης ἕκτον, ὀλκάς ι'· ἡ δὲ χήμη (ἄγει ὀλκάς δύο ἡμῖν, ὁ δὲ ἑξέτης) ἄγει λίτραν μίαν ἡμῖν. — Ibid. vs. 14 Ἑλληνικὴ κοτύλη: vide supra ad p. 69 vs. 7 ab ult.

216 vs. 21 οὐγγιών τῶν (pro τὴν) ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς λίτρας emendavit Christ. p. 459.

228 vs. 26 ante πτάγια τρία e prioribus repetendum esse λίτραν μίαν docui vol. I p. 99; Christius p. 461 scribit se malle haec ipsa λίτραν μίαν καὶ in contextu Graeco addita esse.

231 vs. 2 pro κύαμος lege κύαθος coll. p. 245, 2. 231, 24. 27; idem restituit Christ. p. 459.

233 vs. 14 s. Verba ὁ δὲ Ἰταλικὸς cet. qua ratione sananda sint, docet vetustissima tabula medicinalis p. 208, 15 ss.; etenim interciderunt nonnulla quae iam uncis inter-

clusa addam: ὁ δὲ Ἰταλικὸς λ' α' (S· ἡ δὲ Ἀλεξανδρινὴ κοτύλη τοῦ) ἐλαίου F η', τοῦ δὲ οἴνου F θ'.

236 vs. 17. Ὁ δὲ κατὰ Κύρους μετρητῆς ξ q' (pro ς') Charterio auctore probat Christ. p. 458.

240 vs. 15 in duos distinguendus erat sic

Περὶ μέτρων ὑγρῶν.

Οἴνου [ὑδατος καὶ ὄξους];

conf. p. 241, 8. 21.

244 vs. 4 post ἔχον addit εἰς τὰ δεξιὰ Christ. p. 459.

— Ibid. vs. 24 pro μνέα vera scriptura est ἡμίνα, idque corrigit Christ. p. 460 (ego librorum scripturam et hoc loco et aliis quibusdam intactam reliqui ea de causa quam vol. I praef. p. xiv exposui).

245 vs. 3 μεγάλητρον corruptum esse ex μέγα λίτρον docet Christ. p. 460.

246 vs. 15 post τρίβλιον eiiciendum videtur τὸ μικρόν. — Ibid. vs. 17 pro ἔχει ὀξύβαφα τρία veram scripturam esse ἔχει ὀξύβαφον α' γ' demonstravi p. 91 adn. 1.

250 vs. 6 de μνᾶ corrupto ex ἡμίνα conf. ad p. 244 vs. 24. — Ibid. vs. 18 γράμμα α' corruptum est ex γράμματα δ'.

251 vs. 6 οὐγγίας β' s respondet illi scripturae quam p. 241, 17 unciis inclusam exhibui. Verum est οὐγγίας β' δ'.

252 vs. 25. Κάτα β' (pro γ') μόδιοι γ' coni. Christ. p. 455 adn. 11; vide tamen κάτον in indice.

255 vs. 8. Genuina scriptura est illa quae legitur p. 237, 9: Ἀττικοὺς χαλκοὺς β' καὶ χαλκοῦ β' πέμπτα; eandem hoc loco restituit Christ. p. 460.

256 vs. 17 καὶ ἡμιοβολίου cet. Rursus genuina scriptura legitur p. 237, 7 ss., quam sic ad hunc locum restituit Christ. p. 460: καὶ ἡμιοβόλιον Ἀττικὸν ἐτέρου ἡμιοβολίου τὰ δ' πέμπτα· τὸ κεράτιον ἔχει Ἀττικοὺς χαλκοὺς β' καὶ χαλκοῦ β' πέμπτα.

261 vs. 9. Paulo aliter scriptum locum de medimno affert Schowius (ad Hesych. p. 524) ex Ms. Περὶ μέτρων, quod Romae se exscripsisse dicit: Μέδιμνος — παρὰ Κυπρίοις διαφόρως μετρεῖται. Καλαμίνιοι ἤγουν

Κωνσταντιείς ἐ μόδια μετροῦσι τὸν μέδιμον. Πά-
φοι (sic) δὲ καὶ Ἐκελοὶ δ' μοδίους αὐτοὶ (lege αὐτὸν)
μετροῦσι.

261 vs. 12 pro Ἐκελοὶ suadeam Ὀλλιοι, quoniam
Cypri insulae populum sine dubio intellexit Epiphanius;
sed cum Ἐκελοὶ tueantur reliqua fragmenta Epiphania
(v. ind. s. v.), nihil mutare ausus sum. — Ibid. vs. 14 pro
Ἐβραῖδος διαληφθέν Christ. p. 460 coniecit Ἐβραῖδος
διαλέκτου ληφθέν: at vide indicem s. Ἐβραῖς.

263 vs. 12. Iure offendas quod νς sextarii sato tri-
buuntur; nec difficultatem levat versio Latina, quae eodem
loco (II p. 102, 5) batum, non satum, definiat. Et si in-
dicem Epiphaniarum (p. 260, 4) respicias, apparet hoc
loco κόλλαθον (quod nunc legitur p. 264, 21) expulsum
esse iis ipsis verbis quae offensionem movere dixi. Quae
si sanare velis, possis coniecere τὸ κάτον κς ἑστών
ὑπάρχει (nam habet modium Hebraicum unum, qui est
XXII sextariorum, et quadrantem modii: conf. p. 261, 17.
18. 23); sed tutius esse videtur errorem interpolatori tri-
buere nihilque mutare.

264 vs. 6. Καριθά Scaligerum scripsisse pro καριθά
adnotat G. Dindorfius. — Ibid. vs. 19 corrige ἑστών ἐστι
δύο (pro πέντε) coll. p. 270, 1 et versione Latina p. 106,
9. — Ibid. vs. 22 pro κάτου forsitan olim scriptum fue-
rit βάτου (v. ind. s. κάτον), quamquam vulgarem scriptu-
ram tuetur versio Latina p. 106, 14.

266 vs. 6 δίδραχμον typotheta erravit pro δίδραχμον.

267 vs. 4. Addo hic varias scripturas loci Epiphiani
de folle quas Christius ex quinque codicibus Parisinis edi-
dit in commentario *über den Follis und Denar (Sitzungs-*
ber. d. Münchener Akad. 1865. I) p. 145 s. Habet igitur

I. cod. 2665 saec. XV: φόλλις ὁ καὶ βαλάντιον κα-
λεῖται ὅτι διπλοῦται· δύο γάρ εἰσιν ἀργυροὶ ὁ γίνεται
cν⁶) δενάρια. λεπτοὶ δύο φόλλεις κατὰ τὸν δenaar-
ισμόν ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν ἀργυρισμόν.

6) Sic resolvi notam quam Christius accurate ex
codice descriptam exhibet similem ductibus ḤN; sed lit-
terae N ea est forma quae facillime confunditur cum H,

II. cod. 2720 saec. XV: φόλλις καὶ βαλάντιον ἔχει ἀργυροὺς δύο ἡμικυ δηνάρια διακόσια πεντήκοντα.

III. cod. 2830 saec. XVI: φόλλης καὶ βαλάντιον ἔχει ἀργυροὺς δύο ἡμικυ δηνάρια διακόσια πεντήκοντα λίτραι.

IV. cod. 2731 saec. XVI: φόλλης καὶ βαλάντιον ἔχει ἀργυροὺς δύο ἡμικυ δηνάρια διακόσια λίτρας.

V. cod. 835 saec. XVI: φόλλις δ βαλάντιον καλεῖται διπλοῦν δέ ἐστιν ὑπὸ δύο ἀργύρων συγκεῖμενον οἱ γίνονται κοί κ⁷⁾ δηνάρια καὶ φόλλις δύο λέπτοι κατὰ τὸν δηναρικμὸν ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν ἀργυρικμὸν.

267 vs. 5. De Petavii scriptura *κη*, quae debuit esse *cv*, iam vide in hac ipsa pagina adn. 6. — Ibid. vs. 15 post ἀσσάρια adde notam lacunae et puta ea in codice excidisse quae p. 143 extr. scripta sunt. Sic igitur locus legendus est: *Ξ* δὲ ἀσσάρια (ὑπάρχει τὸ δηνάριον. *ρ* δὲ δηναρίων) ὑπῆρχεν ὁ ἀργυροῦς.

274 vs. 7 pro δέκα νομμία lege δεκανομμία coll. vs. 23.

278 vs. 15^b. Κεράτιον φόλλεις *η*, scripturam codicis Leidensis, praefert Christius (*Sitzungsb. d. Münchener Akad.* 1865. I p. 158).

313 vs. 20. Dele glossam ἀσαρθά etc.; nam Iac. Bernaysius nuper in *Mus. Rhen.* XIX p. 471 ss. demonstravit codicis scripturam $\bar{\nu}$ legendam esse πεντηκοστή (non νόμισμα) coll. Iosepho in *Antiq.* 3, 10, 6; ἀσαρθά igitur significare ἐορτήν nec vero ullum monetae genus.

322 vs. 19 Ὅγδοα typhotetae error pro Ὅγδοα.

325 vs. 4 pro κάτων κάτον praefert Christ. p. 455 adn. 11.

329 vs. 1: vide ad p. 350 vs. 3.

335 vs. 6 Λαυρείω quod ex librorum auctoritate pro Λαυρίω edidi confirmatur I. Classeni adnotatione ad *Thucyd.* 2, 55, 1.

---

unde ortus est error in Petavii editione (apud nos p. 267, 5) οἱ γίνονται *κη* (pro *cv*) δηνάρια. Idem numerus *cv* in codice 2665 paulo ante legitur: v. Christ. p. 146 adn. 19.

7) Id sine dubio corruptum e γίνονται $\bar{\text{CN}}$.

340 vs. 4 post νομίσματι add. κίδηρῳ Christ. p. 460 coll. Hesych. v. κιδάρεοι θεοί.

346 vs. 3 ἐποίησαν φλαυρόν (pro φανερόν) τι λαμβάνειν coni. Christ. p. 460.

350 vs. 3 pro τὸ ἔκτον τοῦ μεδίμνου Christ. l. c. aut τοῦ ἔκτου μεδίμνου (scil. ἥμις) aut τὸ ἔκτον μέρος τοῦ ἡμιμεδίμνου scribi iubet, ex quibus ego alterum ita adopto, ut τοῦ ἔκτου μέρους τοῦ μεδίμνου, item voce ἥμις silentio addita, suadeam. Eodem vitio laborat glossa apud Photium p. 329, 1.

De arura hic addo locum quem Schowius ad Hesych. p. 648 ex Ms. Marino Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν, quod Romae compilaverit, invenisse se scribit: Ἄρουρα ἔστι μέτρον γῆς — ἔστι δὲ τοῦτο τὸ μέτρον Αἰγύπτιον· ἐν ἀρούρᾳ γὰρ μετροῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν· ἔχει δὲ ἡ ἀρουρα τῷ μέτρῳ τοῦ καλάμου τῷ ἔχοντι πῆχεις 5' καὶ δέμοιρον, ὃ καλεῖται παρὰ γεωμέτραις ἀκαίνα, κ' ἐπὶ κ' πλέθρα — τὸ δὲ πλέθρον κ' ἐπὶ κ' ἀκαίνας ἔχει τῷ μέτρῳ τοῦ καλάμου, ὅπερ παρὰ Παλαιστίνους καὶ Ἀραβιν καταῖον καλεῖται. Hoc loco dubitari non potest quin nonnulla corrupta sint; nam, ut cetera taceam, nullus tam immanis arurae modus cogitari potest, ut ea 20 plethra (longitudinis) cum 25 multiplicata, h. e. 500 plethra quadrata habeat, siquidem eidem ab Herodoto (2, 168) 100 tantum cubiti in quadratum, in illo autem fragmento περὶ μέτρων γῆς quod vol. I p. 56 edidi, 130 cubiti tribuuntur. Iam vero hic ipse 130 cubitorum numerus viam demonstrat qua locus Schowianus emendandus sit. Apparet enim aruram in longitudinem et latitudinem 20 acaenas sive $133\frac{1}{3}$ cubitos habere. Tum πλέθρον illud quod in fragmento περὶ μέτρων γῆς assertur est 25^a pars arurae (nam arurae 130, plethro 26 cubiti, h. e. quinta pars, in longitudinem et latitudinem tribuuntur); haec igitur sunt κ' πλέθρα Schowiana. Ac porro haec accurata eius plethri mensura efficitur, ut 4 acaenas sive $26\frac{2}{3}$ cubitos in longitudinem et latitudinem habeat. Sic igitur in loco Schowiano post verba παρὰ

I. cou. 2720 saec. XV: φόλλις καὶ βαλάντιον ἔχει
αὐτοῦρους δύο ἡμιцу δηνάρια διακόσια πενήκοντα.

II. cou. 2830 saec. XVI: φόλλης καὶ βαλάντιον ἔχει
αὐτοῦρους δύο ἡμιцу δηνάρια διακόσια πενήκοντα
λίτρας.

IV cou. 2731 saec. XVI: φόλλης καὶ βαλάντιον ἔχει
αὐτοῦρους δύο ἡμιцу δηνάρια διακόσια λίτρας.

V cou. 8350 saec. XVI: φόλλις ὁ βαλάντιον καλεῖται·
ἐπαιροῦν δὲ ἐστὶν ὑπὸ δύο ἀργύρων συγκείμενον οἱ
τινόνται· τοὶ κ⁷ δηνάρια καὶ φόλλις δύο λεπτοὶ κατὰ
τὸν δηνάριον ἄλλ' οὐ κατὰ τὸν ἀργυρικόν.

267 vs. 5. De Petavii scriptura ση', quae debuit esse
εν· iam vide in hac ipsa pagina adn. 6. — Ibid. vs. 15
post: ἀccάρια adde notam lacunae et puta ea in codice ex-
cidisse quae p. 143 extr. scripta sunt. Sic igitur locus
legendus est: Ἐ δὲ ἀccάρια (υπάρχει τὸ δηνάριον. ρ'
δὲ δηνάριον) υπήρχεν ὁ ἀργυρικός.

274 vs. 7 pro δεκα νομισμια lege δεκανομισμια coll.
vs. 23.

278 vs. 15'. Κεράτιον φόλλεις η', scripturam codi-
cis Leidensis. praeferit Christius *Sitzungs- b. d. Münchener
Akad.* 1865. I p. 158.

313 vs. 20. Dele glossam ἀκαρθά etc.; nam hoc Ber-
naysius nuper in *Mus. Rhen.* XIX p. 471 ss. demonstravit
codicis scripturam ὦ legendam esse πεντηκοστή (non νο-
μισμια coll. Iosepho in *Antiq.* 3, 10, 6; ἀκαρθά
significare εορτήν nec vero ullum monetae ge-

322 vs. 19 Ὁγδόα τυποθηλαί error

325 vs. 4 pro κάτων κάτον pro
adn. 11.

329 vs. 1: vide ad p. 350

335 vs. 6 Λαυρεῖω quod

Λαυριω edidi confirmatur!

cyd. 2. 55. 1.

unde ortus est error
οἱ γίνονται ση' (1)
codice 2665 p. 11

7) Id sin

340 vs. 4 post νομίσματι add. αἰδηρῷ Christ. p. 460
coll. Hesych. v. σιδάρεσι θεοί.

346 vs. 3 ἐποίησαν φλαυρόν (pro φανερόν) τι
λαμβάνειν coni. Christ. p. 460.

350 vs. 3 pro τὸ ἔκτον τοῦ μεδίμνου Christ. l. c.
aut τοῦ ἔκτου μεδίμνου (scil. ἥμις) aut τὸ ἔκτον μέ-
ρος τοῦ ἡμιμεδίμνου scribi iubet, ex quibus ego alterum
ita adopto, ut τοῦ ἔκτου μέρους τοῦ μεδίμνου, item
voce ἥμις silentio addita, suadeam. Eodem vitio laborat
glossa apud Photium p. 329, 1.

De arura hic addo locum quem Schowius ad Hesych.
p. 648 ex Ms. Marino Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν, quod
Romae compilaverit, invenisse se scribit: Ἄρουρα ἔστι
μέτρον γῆς — ἔστι δὲ τοῦτο τὸ μέτρον Αἰγύπτιον·

ἐν ἄρουρα γὰρ μετροῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι πᾶσαν τὴν γῆν
αὐτῶν· ἔχει δὲ ἡ ἄρουρα τῷ μέτρῳ τοῦ καλάμου τῷ
ἔχοντι πήχεις 5' καὶ δίμοιρον, ὃ καλεῖται παρὰ γεω-
μέτραις ἄκαινα, κ' ἐπὶ κέ' πλέθρα — τὸ δὲ πλέθρον
κ' ἐπὶ κ' ἀκαίνας ἔχει τῷ μέτρῳ τοῦ καλάμου, ὅπερ
παρὰ Παλαιστίνους καὶ Ἀραβῶν καταῖον καλεῖται.

Hoc loco dubitavi, an est quin nonnulla corrupta sint;
nam, ut cetera, et illius tam immanis arurae modus
cogitari potest, et plethra (longitudinis) cum 25
modiis quadrata haberi, siquidem

plethra quadrata haberi, siquidem
(68) 100 quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem

cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem

cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem

cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem

cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem

cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem
cento quadrata haberi, siquidem

γεωμέτραις ἀκαίνα vera scriptura restituenda: κ' ἐπὶ κ' (scilicet ἀκαίνας), ἤγουν (vel ἤτοι) κε' πλέθρα. Reliqua intacta relinquo; nam hoc quidem facile apparet, si eadem acaena atque antea intellegatur, scribendum esse: τὸ δὲ πλέθρον δ' ἐπὶ δ' ἀκαίνας; sed aliam quandam acaenae mensuram, ὅπερ παρὰ Παλαιστίνους καὶ Ἀραβῶν καταῖον καλεῖται, scriptor fragmenti significat, quae verba si sana sunt, καταῖον habuit $1\frac{1}{2}$ cubitum sive 2 pedes; nec est haec quidem ratio per se improbabilis, nisi quod appellationes κάλαμος et ἀκαίνα in tam exigua mensura offendunt. Sed utut hoc est, iam comparemus locum Schowianum cum illo fragmento περὶ μέτρων. Unde orta est arura $133\frac{1}{2}$ cubitorum in circuitum? Sunt hi 200 pedes et ii quidem — hoc enim peto ut mihi concedatur — Philetaerei; ergo 240 pedes Romani, et haec nimirum arura est duplum iugerum Romanum sive quod illi dixerunt heredium. Sic igitur demonstratum est praeter Aegyptiam aruram 100 cubitorum, quam Herodotus commemorat, in aliqua provincia a Romanis institutam esse aliam aruram binis iugeribus aequalem, quae in omnes partes 240 pedes Romanos, proprios autem pedes 200 haberet. Huius arurae in consuetudine illorum provincialium fuisse 25 partes. quae singulae 40 pedes proprios in quadratum haberent. eaque πλέθρα appellata esse. Ac videntur etiam iidem provinciales bina eius modi plethra ἰούγερον μικρόν ex legitimi iugeri similitudine, quod habuit duo plethra Philetaerea, appellavisse; sic enim emendo verba vol. I p. 56 extr.: ἔχει δὲ ἡ ἀρουρα (pro κουρία) ἰούγερα μικρά τῇ (hic est ex consuetudine scriptoris rotundus numerus pro ἰβ' S). Sed haec, ut dixi, tenuit provincialium usus; quid vero Romani ipsi? arurae partes easdem voluerunt esse quas in Aegypto instituerunt ibique σπορίμους μοδίους appellaverunt (I 39 ss.); nam ut tales modios satorios iugerum habuit tres, sic huic arurae (quae constat binis iugeribus) tribuuntur sex κατίβαι sive κατίαι sive κάτα, quae voces ductae esse videntur e Latinis *sativae* et *sala* cognatis illi modii appellationi quae graece σπόριμος sonat. Denique legimus in eodem fragmento quinque aruras (i. e. 10 iugera sive 30 modios satorios) effecisse ἰουγόν,

id est *iugum*. Hae igitur tabulae provincialium mensurarum ex fragmento περὶ μέτρων γῆς et loco Schowiano prodeunt: primum ex ratione a Romanis instituta

ἰουγόν (<i>iugum</i>)	. . .	1		
ἄρουρα	. . . . .	5	1	
iugerum	. . . . .	10	2	1
κατίβα (<i>modius satorius</i>)		30	6	3

tum ex consuetudine provincialium latera quadratarum mensurarum sic inter se comparanda

ἄρουρα	1			
πλέθρον	5	1		
ἄκαινα	20	4	1	
πήχυς	133 $\frac{1}{3}$	26 $\frac{2}{3}$	6 $\frac{2}{3}$	1
πούς	200	40	10	1 $\frac{1}{2}$

denique ipsae quadratae mensurae hunc in modum

ἄρουρα	1			
πλέθρον	25	1		
ἄκαινα	400	16	1	
πούς	40000	1600	100.	

Ita haec quam brevissime potui comprehendere, cum et omittere ea nefas ducerem et tamen uberius disputationis in calce huius libri locum non esse viderem.

Denique breviter commemoro de tabulis quibusdam ponderum et mensurarum quae inveniuntur in cod. Bernensi ms. math. 250 in quarto, saec. IX vel X. Ibi post Calculum Victorii (nuper a Christio editum) variae tabulae leguntur his titulis praefixis

OLEARIA INCIPIUNT PONDERA

ITEM MELARIA INC.

DE GEOMETRICA NVNC LOQVITUR

DE REBUS LIQUIDIS

DE SIGNIS PONDERUM

NOMINA PONDERUM MEDICINALIUM QUORUM

MENTIO IN CONFECTIONIBUS CONTINETUR.

Scriptis haec Adolfus Kiessling in epistula ad Th. Mommsenum data, cuius inspiciendae hic comiter copiam mihi fecit.

INDICES.

Conspectus scripturae compendiorum

quibus in his indicibus usus sum.

- Afr.* = fragmenta quae Iulio Africano Salmasius tribuit.
Al. = fragm. Alexandrinum περί τολάντων (95).
Antyll. = Antyllus.
Ap. = Apollonius sophista (102).
Archig. = Archigenes.
ass. = liber de asse (116).
Balb. = Balbus (113).
Calv. = versio Calvi (141).
c. G. I = collectionis Galeneae caput I, et sic *c. G. II, III* cet.
Col. = Columella (111).
Const. = Constantinus Porphyrogenneta in *Tacticis* (17).
Did. = Didymi Alex. mensurae marmorum cet. (3).
Didym. = Didymus ἐν τῷ περί τῆς παρά Ῥωμαίοις ἀναλογίας.
Dieuch. = Dieuches.
Diocl. = Diocles.
Diod. = Diodorus ἐν τῷ περί σταθμῶν.
Diosc. = Dioscorides.
EM. = Etymologicum magnum (107).
Ep. = excerpta Epiphaniana (82-87).
Eucl. = tabula Euclidea (14).
Eus. = fragm. Eusebianum (88).
Fest. = Festus et Pauli epitome (117).
Frontl. = Frontinus (112).
Gal. = Galenus.
gl. n. = glossae nomicae (101).
Greav. = fragm. Greavesianum (2).
Harp. = Harpocratio (103).
Her. = Heronianae reliquiae; *Her. I, II* = Heroniana tabula I, II cet.
Herod. = Herodotus medicus.
Hes. = Hesychius (104).
Hipp. = libri spurii Hippocratei.
Hyg. = Hyginus (114).
Ios. = Josephus (89).
Is. = Isidorus (123-127. 137. 138).
Iul. = tabula Juliani Ascalonitae (16).
Maec. = Volusius Maecianus (115).
Max. = Maximus (96).
Nic. = Nicander.
Orib. = tabulae Oribasianae (67-70).
Ped. = Pediasimus.
Phot. = Photius (105).

π. μέτρ. = fragm. περί μέτρων (81).

Poll. = Pollux.

pond. = carmen de ponderibus (120).

π. π. μ. = fragm. περί ηλυκότητος μέτρων (15).

Prisc. = Priscianus (118).

pr. scr. = prava scriptura ex libris m. scr. in contextum recepta (conf. v. scr.).

schol. Hom. = scholia Homerica (94).

Suid. = Suidas (106).

Varr. = Varro (108—110).

vet. m. = tabula vetustissima medicinalis (29).

Vict. = Victorius (119).

v. Lat. = versio Latina tractatus Epiphaniiani (122).

v. scr. = varia scriptura codicum vel editorum in annotatione.

Nonnulla breviora minorisque auctoritatis fragmenta numeris tantum paginarum omissa appellatione significavi.

Numeri primi quique paginas, minores post comma additi versus significant. Ac cum prolegomenon paginas tantum, non versus perscripserim, facile hi numeri ab illis qui ad scriptores pertinent discernuntur.

Paginas alterius voluminis distinxi praefixa nota II.

I. Index Graecus.

Ἄβραάμ nummos signatos in Palaestinam attulisse dicitur 265, 8 *Ep.* II 104, 3 *v. Lat.*

ἀγελαιοὶ δάκτυλοι 37 adn. 2. 187, 10 *Her.* IV. 205, 12 *Her.*

ἄγιον ἵν, μέτρον, κύκλον, ἄγιος κύκλος: vide haec substantiva.

ἄγκυρα, trioboli appellatio apud Cyprios, 312, 14 *Hes.*

Ἀγλωσθένης 293, 19 *Poll.*

Ἀδαμάντιος 224, 7 *c. G.* IV. 247, 20 *Orib.*

ἄδιε vel ἄδιεις, μέτρον τετραχοίνικον, 206, 7 *Poll.* 312, 16 *Hes.* 328, 23 *Phot.* 347, 7. 8 *EM.*

ἄδρομερῶς (ἄδρομερῶς) 254, 4.

Ἀθαμάνες 313, 1 *Hes.*

Ἀθηναῖοι 211, 4 *Gal.* 284, 4. 12. 290, 15. 293, 17. 294, 18 *Poll.* 314, 23 *Hes.* 330, 13 *Phot.* 335, 1. 340, 12 *Suid.* 354, 25 *EM.*

Ἀθηνᾶς πρόσωπον in nummis Atheniensium 290, 9 *Poll.* 323, 11 *Hes.* 330, 22 *Phot.*

Ἀθήνησι 311, 28 *Harp.* 315, 6 *Hes.*

Αἶγινα 350, 25 *EM.*

Αἰγιναία δραχμή, κοτύλη, μνᾶ, Αἰγιναῖον νόμισμα, τάλαντον, Αἰγιναῖος ὀβολός, στατήρ: vide singula substantiva.

Αἰγινῆται 290, 15 *Poll.*

Αἰγυπτία ἀρτάβη, μνᾶ, Αἰγυπτιακή δραχμή, Αἰγύπτιος κύσμος, μόδιος: vide substantiva. — Αἰγύπτιον μέτρον 322, 21 *Hes.* II 153.

Αἰγύπτιοι 30. 31. 146. 181, 1. 6 *Her.* I. 235, 19 *c. G.* X. 262, 10. 266, 9 *Ep.* (II 105, 3 *v. Lat.*). 272, 14 *Ep.* 294, 13 *Poll.* 313, 15. 320, 20 *Hes.* 334, 23. 347, 1 *Suid.* 352, 5 *EM.* II 153.

Αἰολεῖς 319, 20 *Hes.*

ἄκαινα (ἄκενα), μέτρον τι ἢ κέντρον cet. 312, 19 *Hes.*; μέτρον δεκάπουν. ἔστι δὲ ῥάβδος cet. 333, 19 *Suid.* — 1. ἄκαινα Ptolemaica sive Philetaerea 29. 35. 36; habet 10

- pedes 183, 9 *Her. I.* 184, 14. 24 *Her. II.* 186, 14 *Her. III.* 197, 15. 25 *Eucl.* (item *Asiatica* 119, 12 π. π. μ.); eadem habet 6½, cubitos 186, 15 *Her. III.* 197, 25 *Eucl. II* 153; eadem 12 pedes Romanos 187, 4 *Her. IV*; est 10* pars plethri 183, 7 *Her. I*; habet 16 spithamas (βασιλικός) 193, 1 *Her. VI.* — 2. habet 2 πάσσα, 12 pedes cet. 193, 14. 194, 12. 195, 18 *Her. VII.* 197, 4 *Her. VIII.* — 3. habet 6 cubitos, 9 pedes cet. 201, 7 *Iul.* (conf. *II* 149). — 4. ἄκ. quadrata habet 100 pedes quadr. Philaetereos 185, 22 *Her. II.* — 5. origo vocis falso explicatur in *EM.* 32 adn. 6.
- ἄκενα praef. *I* p. vii. 29 adn. 2. 33. 182, 5. 183, 7. 9. 11 cet. 184, 14. 24. 186, 14. 17 cet. 193, 14. 194, 12 cet. 195, 18. 197, 4: vide ἄκαινα.
- ἀκίβδηλον νόμισμα 312, 21 *Hes.*
- Ἀκραγαντίνοι 292, 6. 297, 26 *Poll.*
- ἀκρόδρουον, πλήρες μέτρον παρὰ Ταραντίνοις, 312, 23 *Hes.*
- Ἀκύλας 275, 11 *Ep.*
- ἀλάβαστος, ὡσεὶ κοχλιάριον, 333, 23 *Suid.*
- ἀλάβαστρον 146. 260, 4. 263, 13. 15. 274, 13. 275, 2 *Ep.* (*II* 102, 6. 10 *v. Lat.*); capit libram olei, i. e. dimidium sextarium, 263, 14. 274, 14 *Ep.* 276, 23 *Eus.* (*II* 102, 7. 8 *v. Lat.*).
- ἀλεκτρούωνων μάχη in nummis Dardanensium 293, 23 *Poll.*
- Ἀλεξάνδρεια 301, 3 *Al.* 340, 8 *Suid.*
- Ἀλεξάνδρειον νόμισμα 294, 3 *Poll.*; Ἀλεξάνδρειος στατήρ 283, 14 *Poll.*
- Ἀλεξανδρεῖς 266, 10. 269, 9 *Ep.* (*II* 105, 5 *v. Lat.*).
- Ἀλεξανδρείτης ἑξέτης 256, 3; conf. ἑξέτης.
- Ἀλεξανδρεωτικὴ κοτύλη 217, 1 *Gal.*; Ἄλ. μνᾶ 212, 16 *Gal.*; vide substantiva.
- Ἀλεξανδρινὴ κοτύλη, μνᾶ, Ἀλεξανδρινὸς κύαμος, ἑξέτης: vide substantiva.
- ἀλιπαρεῖ 274, 14 *Ep.*
- ἄλιρ, ὀξύβαφον, 312, 24 *Hes.*
- Ἀλκαῖος ὁ κωμικός 281, 7 *Poll.*
- Ἀλκαῖος ἐν δευτέρῳ μελῶν 207, 2 *Poll.*
- ἀλλαγὴ ἐπινηνομένη εἰς ὄπουργίαν τῶν βασιλικῶν προστάξεων διὰ τῶν κοντούρων fit inter 6 miliaria 200, 15 π. π. μ.
- ἄλξ, πῆχυς, 313, 1 *Hes.*
- Ἀμερίας 319, 19 *Hes.*
- ἄμμα, Aegyptiorum mensura, 24. 27. 28. 39. 40; habet 40 cubitos cet. 183, 5 *Her. I.*
- Ἀμμων in nummis Cyrenensium 314, 16 *Hes.*
- ἄμπელიον 195, 4 *Her. VII*: vide ἄμπελος.
- ἄμπελος, mensura 5 pedum cet., 50, 193, 13. 194, 7. 195, 19 *Her. VII.* 197, 2 *Her. VIII.*

ἀμυστία, μέτρον, 313, 3 *Hes.*

*Ἀμφίς 295, 5 *Poll.*

ἀμφορεὺς, μέτρον ἐλαίου, 313, 4 *Hes.*

ἀμφορεΐδια Aristoph. apud *Suid.* 334, 5. 8; ἀμφ. Θάκια 333, 27 *Suid.*

ἀμφορεὺς 1. mensura Graeca, i. q. μετρητής, 207, 4 *Poll.* 260, 7. 333, 25 (conf. 26. 27. 334, 4. 5) *Suid.* 347, 16 *EM.* — 2. amphora Romana 60. 81 *Afr.* 83 adn. 3 *Diocl.* 202, 17, 22. 203. 3. 10. 15 *Her.* 335, 25 *Suid.* 347, 12 *EM.*; habet 48 sextarios 202, 23 *Her.* 258, 2 π. μέτρ. (II 144, 25 *Calv.*). 276, 24 *Eus.*; habet 2 urnas, 4 brochos, 8 κοῦγιοι cet. 257, 24. 25 π. μέτρ. (II 144, 19 *Calv.*); παρ' ἐνίοις λέγεται μετρητής 257, 23 π. μέτρ. (II 144, 18 *Calv.*). — 3. ἀμφορεὺς Hebraicus a Iosepho commemoratus 334, 2 *Suid.* — 4. ἀμφορεὺς Aegyptius georgicus habet 36 sextarios 128. 230, 8 c. *G. VII.* 236, 14 c. *G. X.*; conf. ἀρτάβη 5.

ἀμφορίσκος, amphora Romana, 60; est aequalis pedi cubico 203, 10. 21 *Her.*

ἀναβιβασμὸς τῶν σωματίων 190, 14 *Her. V.*

*Ἀναξανδρίδης 283, 16 *Poll.*

*Ἀνδρόμαχος medicus 210, 14. 22. 215, 9. 216, 19. 217, 26. 218, 2 *Gal.*

*Ἀντιόχεια 301, 1 *Al.*

*Ἀντιοχικὸν τάλαντον 300, 16. 18 *Al.*; *Ἀντιοχικός μετρητής 258, 3 π. μέτρ.; conf. substantiva.

*Ἀντιφῶν 281, 9 *Poll.*

ἀντίχειρ 188, 9 *Her. V.* 316, 2 *Hes.* 351, 22. 24 *EM.* II 148 *Ped.*

ἀντίχειρον, mensura, praef. I p. ix. 45. 189, 10 *Her. V.*

ἀπασχολεῖσθαι 30 *Her.*

ἀπερίστικτος ἀπλή (vel εὐθεία) γραμμή 207, 9 *vet. m.* (conf. 207, 10. 13. 14). 219, 23. 220, 2 c. *G. II.* 227, 9. 10 c. *G. VI^b.*

ἀπλατὶ οὐργία 201, 20. 21 *Iul.*; conf. γεωμετρικαὶ ὀργυαί.

ἀπλοῦν βῆμα, gradus Romanus in tab. V *Her.* 44. 46; habet 2 1/2 pedes, 10 palmos, 40 digitos cet. 188, 18 *Her. V.*; conf. βῆμα 6.

ἀπογραφή τοῦ κίνου 50. 195, 9 *Her. VII.*; βασιλικάι ἀπογραφαί 58. II 148 *Ped.*

ἀπόρρυμα, mensura Thebanorum, habet 11 sextarios 146. 260, 7. 264, 3 *Ep.* (II 103, 8. 9 v. *Lat.*). 278, 7 *Eus.*

ἀπόρυμα 278, 7. II 103, 8: vide ἀπόρρυμα.

*Ἀραβες 262, 12 *Ep.* II 153.

*Ἀργεῖοι 293, 25 *Poll.*

*Ἄργος 350, 27 *E M.*

ἀργυρὰ δραχμή: vide δραχμή 8.

ἀργύρεος, στατήρ, 334, 10 *Suid.*

ἀργύρεος 306, 6. 10: vide ἀργυροῦς.

- ἀργυρίδιον 295, 27. 296, 1 *Poll.* 334, 10. 11 *Suid.*
 ἀργύριον **1.** ἀργυρίου δραχμή, τάλαντον: vide sub-
 stant. — **2.** ἀργύριον omnino nummi argentei 144 adn. 4.
 146. 266, 1. 9. 11. 16. 269, 9. 15. 271, 1 *Ep.* (conf. II 105,
 12 v. *Lat.*). 290, 17. 291, 19. 296, 3 *Poll.* 303, 17; τἀργύρια
 pluralis raro apud Atticos legitur praef. I p. xxi. 295, 20 ss.
Poll.; ἀργύριον vocatur omnis et aenea et argentea et au-
 rea moneta 347, 20 *EM.* (conf. ὀβολός, χάλκινα, χαλκοῦς).
 — **3.** ἀργύριον, λεπτόν νόμισμα, 334, 12 *Suid.*; 125^a pars
 follis 269, 19 *Ep.*; conf. ἀργύριον λεπτόν. — **4.** ἀργύριον,
 i. q. ἀργυροῦς (ubi vide), 161 s. 302, 13 *Max.*; aestimatur
 100 denariis 302, 18 *Max.* 253, 4. 306, 12 (ubi ἀργύριον
 τὸ μέγα dicitur); idem aestimatur 3¹/₃ solidis 302, 24. 303,
 1. 2 *Max.* 253, 4. 5. — **5.** aestimatur 10 solidis 162 adn.
 2. 252, 23. 24. 257, 14. 15, atque habere dicitur 4¹/₆ libras
 162 adn. 2. 252, 24. 257, 15. — **6.** est quinta pars sili-
 342, 14 *Suid.*
 ἀργύριον λεπτόν vel ἀργύριος λεπτός pendit 1³/₄ sili-
 quam et est 125^a pars follis 309, 2. 3. 6 (308, 5. 23. 309, 1)
gl. n.; conf. ἀργύριον 3.
 ἀργύριον νόμισμα 307, 5.
 ἀργυρισμός 145 adn. 4. 267, 7 *Ep.* (II 105, 27 v. *Lat.*).
 II 151 s. i. v.
 ἀργυροπράτης 307, 15 *gl. n.*
 ἄργυρος, i. q. ἀργυροῦς, 144 vs. 1. 144 adn. 4. 253,
 3. 267, 5. 269, 12. 302, 17.
 ἀργυροῦν, i. q. μιλιάρειον, 144 adn. 4. 266, 21 *Ep.*
 ἀργυροῦς **1.** antiquus nummus ab Assyriis inventus
 265, 6 *Ep.* (conf. 142 adn. 2. II 104, 2 v. *Lat.*); habuit 100
 δηνάρια, singula 60 ἀκαρίων 142 adn. 2. 143 extr. 145 adn.
 4 (265, 5. 267, 15 coll. II 152). 271, 2 *Ep.* (II 104, 1. 2
 v. *Lat.*). 302, 16. 21 *Max.* 253, 2. 306, 6. 8 s.; idem aesti-
 matur 3¹/₃ solidis 303, 1 *Max.*; conf. ἀργύριον 4. — **2.**
 ἀργυροῦς aequalis miliarensi habuit 2 δίχρυσα 144 adn. 4.
 266, 20 *Ep.* — **3.** aequatur 18 siliquis 278, 18 *Eus.* —
4. hebraice μάνη vocatur 143 adn. 2. 269, 11. 271, 4 *Ep.*
 (conf. II 105, 7. 8 v. *Lat.*).
 Ἀριστοτέλης, auctor de nummis, 153 s. 155. 284, 15.
 291, 2. 292, 3. 7. 294, 23. 297, 26. 298, 2 *Poll.* 298, 16. 22.
 299; 1 *schol. Hom.* 312, 2 *Harp.* 334, 24 *Suid.*
 Ἀριστοφάνης 152. 280, 24. 281, 10. 283, 2. 5. 29. 285,
 5. 14. 17. 287, 15. 20. 288, 19. 295, 6. 12. 14. 17. 22. 27.
 296, 4. 26 *Poll.* 315, 3. 325, 10 *Hes.* 328, 23. 332, 6 *Phot.*
 333, 22. 334, 4. 6. 12. 336, 14. 20. 337, 8. 338, 16. 340, 1.
 25. 343, 5. 8. 19. 344, 22. 345, 24. 346, 17. 21. 26 *Suid.*
 348, 23. 349, 19. 354, 3 *EM.*
 Ἀριστοφῶν comicus 288, 4 *Poll.*
 Ἀρκάδες 315, 21 *Hes.*
 Ἀποάνδης 313, 16 *Hes.*

Ἄροανδικὸν νόμισμα 313, 15 *Hes.*

ἄροτρα, πλέθρα, 313, 17 *Hes.*

ἄρουρα **1.** agrorum mensura Aegyptia, quae secundum Herodotum (2, 168) 100 cubitos (Aegyptios) in quadratum habuit, unde correctus est Suidas duobus locis (334, 14. 342, 22): ἡ ἀρουρα πόδας ἔχει πν' (libri v'). — **2.** alia provincialis mensura aequalis binis iugeribus Romanis 56. II 153 ss.

ἀρτάβα 63. 204, 18. 245, 28: vide ἀρτάβη.

ἀρτάβη **1.** Aegyptia mensura 146. 206, 7 *Poll.* 260, 3. 262, 21 *Ep.* (II 101, 16 v. *Lat.*). 334, 22 *Suid.*; vocis origo derivatur ex Aegypto ἀρτόβη praef. I p. xvi. 272, 14 *Ep.* — **2.** fuit quarta pars cubiti Aegyptii solidi 61 s., quae mensura a Ptolemaeis regibus ita aucta est, ut dimidia pars medimni Ptolemaici esset et Attico metretae aequaretur 62. 258, 18 π. μέτρ.; habuit igitur 72 sextarios 146. 262, 22. 263, 6 *Ep.* (II 101, 17 v. *Lat.*), sive Romanorum aestimatione $4\frac{1}{2}$ modios 258, 18. 19 π. μέτρ. (II 145, 24 *Calv.*). 277, 22 (coll. adnot.) *Eus.*; eadem postea παλαιά vocata 258, 18 π. μέτρ. — **3.** a Romanis instituta est recentior artaba, quae tertia pars fuit cubiti Romani solidi habuitque $3\frac{1}{3}$ modios Romanos 63. 204, 18 *Her.* 258, 20 π. μέτρ. (unde corrigendus Calvus II 145, 26); eidem minus accurate 3 modii tribuuntur 277, 22 *Eus.*; eadem habere dicitur μόδιους β' vel δ' 63 s. 204, 19 *Her.* (conf. II 149). — **4.** alia aestimatione artaba, quae ipsa etiam Ἀγυπτία vocatur, definitur 5 modiiis Romanis 93. 224, 13 c. *G. V.* 245, 28 *Orib.* (conf. μέδιμνος 5). — **5.** ἀρτάβη nescio quae definitur 72 libris 252, 20. 257, 10, quibus locis aut λίτραι vitiosae scriptae pro sextariis, aut sunt oleariae λίτραι, i. e. dimidii sextarii, unde efficitur mensura aequalis amphorae Aegyptiae georgicae: vide ἀμφορεὺς 4. — **6.** ἀρτάβη Hebraica habet 72 sextarios sive 10 γόμορ 272, 11. 19. 20 (conf. 17) *Ep.* — **7.** ἀρτάβη, μέτρον Μηδικὸν (vel Περσικὸν) κύτου, Ἀττικὸς μέδιμνος 313, 18 *Hes.* 334, 15 *Suid.* 347, 23 *EM.*

ἀρτάμη v. scr. pro ἀρτάβη 277, 22.

ἀρχή τῶν γεωμετρουμένων Heronis 17. 30.

Ἀρχιππος 288, 23 *Poll.*

ἄσάριον 165. 253, 1. 2. 255, 20. 313, 21: vide ἀσάριον.

Ἀσιανὸν νόμισμα 319, 26 *Hes.*

Ἀκαλωνίται 264, 7 *Ep.* (II 103, 12 v. *Lat.*).

Ἀσκληπιάδης medicus 209, 14. 215, 19. 216, 7 *Gal.*

Ἀπένδιοι 293, 23 *Poll.*

ἀσάριον **1.** as vetus Romanus, 10^a pars denarii, II 86, 15 s. *Didym.* — **2.** as posterior Romanus, 16^a pars denarii 302, 5 *Al.* (II 144, 10 *Calv.*); dividitur in dimidiam, tertiam aliasque partes 302, 6 ss. *Al.* (II 144, 11 ss. *Calv.*) II 20. 21. 22. 41 (idem commemoratur I 10. 308, 2 *gl. n.*)

- **3.** idem, nummus sub imperatoribus aere expressus, pendit quartam partem unciae 97. 228, 20 c. *G. VII.* 278, 16 *Eus.*, sive 6 scripula 304, 8. 304, 18 (hoc loco dicitur ἀσάριον τοῦ ἀργύρου et opponitur ἀσάριον τοῦ χαλκοῦ), sive 2 drachmas 126. 235, 8 c. *G. X.* 237, 18 c. *G. XI.* 255, 20. — **4.** ἀσάριον sive λεπτόν, 60^a pars denarii, 6000^a pars talenti, 142 adn. 2. 143, 11. 149 adn. 3. 166. 253, 1. 2. (265, 5). 267. 13. 271, 2. 3. (II 103, 22. 23 v. *Lat.*). 274, 7. 8. 276, 7 *Ep.* 302, 15. 16 *Max.* 306, 10. 313, 21 *Hes.* II 152 (addend. ad 267, 15); idem commemoratur 274, 23. 24 *Ep.*; haec assaria dicuntur λεπτεπλεπτα 267, 17 *Ep.* (et pertinere huc videtur glossa ἀσάρια, οἱ ὀβολοί, 334, 16 *Suid.*); eadem vocantur νομμία 253, 1 vel δεκανομμία (sic enim legendum) 274, 7 *Ep.* vel δεκάνουμια 274, 23 *Ep.* — **5.** ἀσάριον χάλκεον ἦν νόμισμα βάρος ἔλκον τριλιτραῖον 276, 1 *Ep.* — **6.** ἀσάριον τοῦ χαλκοῦ, φόλλεως τὸ τέταρτον 304, 17. 305, 5. — **7.** ἀσάριον ἔξ ἀργύρου λεπτῶν ἑπτὰ (al. ἕξ) 305, 6; huc pertinere videtur locus 253, 7: τὸ ἀσάριον ἐστὶ λεπτὰ ἕξ, littera numerali mutata in ζ'. — **8.** ἀσάρια (vel ὀβολοί) ἀπὸ σιδήρου καὶ χαλκοῦ, a Numa rege facta, 334, 16 ss. *Suid.* — **9.** vox ex Hebraico sermone derivatur 267, 13. 14 *Ep.* 304, 1. 2. Ἀσάριοι 265, 7 *Ep.* (II 104, 3 v. *Lat.*).
Ἀττικά νομίσματα 284, 25 *Poll.* — Ἀττικάι ὀλκαί: vide subst. — Ἀττικάι, i. e. Atticae drachmae, 334, 2 *Suid.* — Ἀττικὴ δραχμή, κοτύλη, μνᾶ, χοῖνιξ: vide subst. — πρὸς τὸ Ἀττικόν in computatione minae 106. 232, 5 c. *G. IX.* — Ἀττικὸν ἡμιχόεον, ἡμιωβόλιον, τάλαντον, τετραδραχμον, Ἀττικὸς μέδιμνος, ὀβολός, χαλκοῦς, χρῶς, χρυσοῦς: v. substant. — Ἀττικὸς σταθμός 75 adn. 2 *Hipp.*
Ἀττικοί 232, 8. 233, 10 c. *G. IX.* 242, 22 c. *G. XV.* 252, 4. 292, 18. 295, 4. 19. 296, 2. 25 *Poll.* 299, 19 *schol.* *Hom.* 307, 3. 311, 1 *Harp.* 328, 17 *Hes.* 331, 24 *Phot.* 335, 23 *Suid.* 353, 9 *EM.* II 86, 3. 27 *Didym.*
αὔλος, τὸ στάδιον, 347, 24. 25. 352, 23 *EM.*
αὐστήρ, μέτρον ὄνομα, 314, 2 *Hes.*
ἀφυσσα vel ἀφύστα, κοτύλη, 314, 3. 4 *Hes.*
Ἀχαιοί 323, 22 *Hes.*
Ἀχαιὸς v. scr. 323, 22.
ἀχάνη, μέτρον πίτου ἐν Βοιωτίᾳ, 314, 8 *Hes.*, Περικὸν μέτρον 314, 5 *Hes.* 334, 22 *Suid.*; utraque habet 45 medimnos Atticos 314, 8 *Hes.* 334, 23 *Suid.*
ἀχρηστοὶ τόποι in metiendo a fertili agro discernendi 190, 12 *Her. V.*
Βαβυλώνιον τάλαντον 294, 11. 16 *Poll.*; conf. τάλαντον.
βάδα, i. q. ἐλαιοτριβεῖον, 273, 23 (261, 1 v. scr.) *Ep.* (II 100, 16 v. *Lat.*).
βάδδος legisse videtur interpres Epiphanius II 100, 14: vide βάδος.

βάδον 273, 20, 21: vide βάδoc.

βάδoc (vel βάδδoc, βάδον, βάθoc, βάτον, βάτοc: ubi vide; vel βίδoc, βάδδηc: G. Dindorf. praef. ad Epiphan. vol. IV part. I p. xiv), mensura Hebraica, 259, 23. 260, 2. 26. 261, 1 *Ep.*; habet 50 sextarios 261, 2. 271, 11. 273, 21. 24 *Ep.* (II 100, 14. 17. 102, 5 v. *Lat.*). 277, 9 *Eus.* 314, 10 *Hes.* — aliter habet 72 sextarios 279, 9 *Ios.*; aliter 48 libras 314, 10 *Hes.*

βάθoc 259, 23. 260, 2. 261, 1, quibus locis edere debebam βάδoc (conf. var. script. et praef. p. xv).

βαιών, μέτρον παρὰ Ἀλεξανδρείᾳ, 314, 11 *Hes.*

βακάιον, μέτρον, 314, 13 *Hes.*

βάλανoc, mensura quaedam, quae aut $\frac{1}{2}$ drachma 243, 10 c. *G. XV* (conf. 134 adn. 1), aut $\frac{1}{2}$ drachma definitur 252, 15.

βαλάντιον, omnino follis nummis impletus, 342, 24 *Suid.* — id quod φόλλιc (ubi vide) 145 adn. 4. 267, 4 *Ep.* (II 105, 23 v. *Lat.*). 303, 11. 12. II 151 s.; aestimatur 45 siliquis 278, 19 *Eus.*, aut 150 denariis 303, 12.

βαλλάντιον 144 adn. 4. 267, 4 v. *scr.* (conf. II 105, 23). 303, 11. 12: vide βαλάντιον.

βαρβαρικὸν νόμισμα 293, 5 *Poll.* 315, 14 *Hes.* 348, 8 *EM.*

βασιλεύc posteriore aetate imperator Romanus dictus 39 adn. 1.

βασιλήιoc πήχυc: vide πήχυc.

βασιλικαὶ ἀπογραφαὶ 58. II 148 *Ped.*; βασιλικαὶ προτάξεις 200, 16 π. π. μ. — βασιλικαὶ σπιθαμαί, βασιλικὴ ὀργυιά, βασιλικὸν κάρυον, βασιλικὸc πήχυc, πούc, κύκloc: vide substantiva.

βάτον 260, 2 v. *scr.* 271, 11. 273, 20: vide βάδoc.

βάτοc 277, 9. (II 102, 5). 314, 10: vide βάδoc.

βάφιον, ὀξυβάφιον, 314, 14 *Hes.*

Βερενίκειον νόμισμα 294, 3 *Poll.*

βῆμα 1. Ptolemaicum sive Philetaereum 30. 52; habet $1\frac{1}{2}$ cubitum, $2\frac{1}{2}$ pedes, 10 palmos, 40 digitos 182, 19 *Her. I.* 184, 13. 22 *Her. II.* 186, 9 *Her. III* (commemoratur 192, 18 *Her. VI*). — 2. βῆμα Asiaticum 53. 54; habet $2\frac{1}{2}$ pedes (Asiaticos) cet. 199, 5 π. π. μ. — 3. βῆμα habet 2 cubitos, 3 pedes 197, 15. 23 *Eucl.* (conf. 52). 201, 3 *Iul.* — 4. habet 1 cubitum, 2 pedes cet. 193, 10. 194, 3. 196, 16 *Her. VII.* 196, 26 *Her. VIII.* — 5. βῆμα quadratum (Ptolemaicum) habet 1600 digit. quadr. cet. 186, 19 *Her. II.* — 6. ἀπλοὺν βῆμα dicitur gradus Romanus, eique additur διπλοὺν βῆμα, i. e. passus: vide adiectiva.

βηματίζειν, τοῖc ποσὶ μετρεῖν, 314, 18 *Hes.*; conf. ποδίζειν.

βιάτωρ, κυάθιον, 314, 20 *Hes.*

βοηθήματα artis medicinae 243, 19 c. G. XV; conf. *medelarum auxilia* II 142, 21 *Calv.*

Βοιωτία 314, 8 *Hes.*

Βουώτιον μέτρον ὁ κόφινος 206, 14 *Poll.*

βοῦς. βόες antiquitus pro nummis usurpati 284, 10. 11. 13. 14. (289, 3). 289, 12. 13 *Poll.* 317, 23 *Hes.* 349, 9 ss. *EM.* — βοῦς in nummis antiquis Atheniensium 284, 5 *Poll.* 314, 23 *Hes.* 335, 1 *Suid.* 349, 12. 15 *EM.*; idem in nummis Deliorum aliisque 315, 24 *Hes.*; idem ἐν χαλκῷ, i. e. nummis omnino, 320, 16 *Hes.*

βρόχος, quarta pars amphorae Romanae, 139. 257, 25 π. μέτρ.; conf. πρόχος.

Βυζάντιοι 291, 9 *Poll.* 340, 4 *Suid.*

Βυζάντιον 325, 11 *Hes.*

γαβαθόν, τρυβλίον, 314, 26 *Hes.*

γάβена, δευβάφια ἤτοι τρυβλία, 315, 1 *Hes.*

γάβος 146: vide κάβος.

Γαλατικόν μέτρον 321, 11 (coll. adnot.) *Hes.*

Γαληνός ὁ σοφώτατος 218, 21 c. G. I (conf. 88); περὶ σταθμῶν ἐκ τοῦ Γαληνοῦ 248, 1 *Orib.*

γάμβριον, τρυβλίον, 315, 2 *Hes.*

γεῖκοι πόδες 34. 36. 37. 186, 28 *Her. IV.*

Γέλων, Syracusanorum rex, 294, 5 *Poll.* 316, 4 *Hes.*

γέμων μόδιος: vide μόδιος.

γεωμέτραι II 153.

γεωμετρεῖν 31 *EM.*

γεωμετρία 30. 180, 24 *Her. I.*; γεωμ. ἡ πρώτη 17. 180, 22 *Her. I.*; ἡ νῦν κατάστασις τῆς γεωμετρίας 195, 8 *Her. VII.*

γεωμετρικαὶ ὀργυαί (οὐργαί) 55. 201, 19 *Iul.*; 100 org. geometricae efficiunt 112 simplices org. 201, 20 *Iul.*

γεωμετρικόν μέτρον ὁ σχοῖνος 332, 1 *Phot.* 343, 13 *Suid.* 353, 17 *EM.*

γεωμετρικός κάλαμος II 147 *Ped.*; γεωμετρικός μόδιος II 147 *Ped.*: vide μόδιος.

γεωργικός. ἐν τοῖς γεωργικοῖς 128. 236, 12 c. G. X; ταῦτα ἀπὸ τῶν γεωργικῶν 137. 256, 12.

γῆ. gen. plur. γαιῶν praef. I p. vii. 180, 23 *Her. I.*

γλαῦξ in nummis Atheniensium 284. 26. 27 *Poll.* 315, 5. 323, 11 *Hes.*; eadem in aureis nummis Atheniensium 335, 7 *Suid.* — γλαῦξ, νόμισμα Ἀθηνῆσι τετραδραχμον, 315, 6 *Hes.* — γλαυκες Λαυριωτικαί 315, 3 *Hes.* 335, 4 *Suid.*

γνώμων, modii appellatio, 260, 14 *Ep.*

Γολγοθα 275, 7 *Ep.*

γόμορ (vel γομόρ), mensura Hebraica, 260, 1. 17. 22 *Ep.*, εἶδος μέτρου Ἑβραικοῦ 335, 9 *Suid.* — 1. habet 15 modios 260, 17. 271, 10. 273, 17 *Ep.* (II 100, 13 v. *Lat.*). 277, 18 *Eus.*; idem vocatur μέγα γόμορ 260, 23. 24. 273, 18 *Ep.* (II 100, 13 v. *Lat.*). — 2. μικρόν γόμορ habet 12

modios 260, 23. 24. 273, 19 *Ep.* — 3. γόμορ (*v. scr.* γόμων), decima pars artabae (Hebraicae), habet $7\frac{1}{3}$ sextarios 263, 5. 6. 272, 19. 20 *Ep.* (II 101, 22. 23 *v. Lat.*); idem dicitur γόμορ μικρόν et minus accurate 7 sextariis definitur 278, 3 *Eus.*; corruptus est locus 272, 16 *Ep.*: μέτρα γ' τὸ μικρόν γόμορ, δ' ἐστὶ ζεστόν ε' (lege ζέ'). ὥστε εἶναι τὸ ι' τῆς ἀρτάβης. — 4. γόμορ habet 13 sextarios, et $3\frac{1}{3}$ γόμορ efficiunt κάτον 275, 21 *Ep.*; conf. κάτον 5. γόμορρα, μέτρον, 315, 7 *Hes.*

γράμμα, scripulum Romanum, 288^a pars librae Romanae 57 (conf. λίτρα), sive 24^a pars unciae 89 *c. G. III.* 232, 11 *c. G. IX* (conf. οὐγγία), sive 3^a pars drachmae sive denarii 221, 21 *c. G. III.* 232, 10 *c. G. IX.* 248, 6 *Orib.* 249, 5. 301, 8. 19 *Al.* (conf. δραχμή); habet 6 siliquas 125. 231, 20 *c. G. VIII.* 234, 16 *c. G. X.* 237, 4 *c. G. XI.* 245, 21 *Orib.* 255, 2. 270, 8 *Ep.* 278, 11 *Eus.*, sive 2 obolos 125. 222, 1 *c. G. III.* 228, 17 *c. G. VII.* 234, 16 *c. G. X.* 237, 4 *c. G. XI.* 240, 6 *c. G. XIV.* 248, 6 *Orib.* 248, 16. 255, 1. 301, 19 *Al.* (II 144, 4 *Calv.*); idem habet 3 θέρμους 234, 16 *c. G. X.* 255, 1. 301, 19 *v. scr.* (II 144, 5 *Calv.*), vel 3 ψέμους 301, 20 *Al.* — idem habet 1 obolum et 4 chalcos, i. e. quartam partem illius denarii vetustissimi qui fuit sexta pars unciae, 68. 107. 208, 3 *vet. m.* 232, 15 *c. G. IX.* — notae praef. I p. vi. 169. 220, 4 *c. G. II.* 227, 12 *c. G. VI^b.*

γραμμάριον, i. q. γράμμα, habet 3 θέρμους 81 *Afr.*, sive 6 siliquas 250, 2; est 4^a pars δηναρίου 252, 26, sive 288^a pars librae cet. 254, 7. 10. 12. 15. 17. 20. 255, 1. 22. 27.

γραμμή, i. q. γράμμα (ubi vide), praef. I p. xviii. 248, 6. 278, 11. 21.

γρόνθος, i. q. παλαιστή, 45. 189, 10 *Her. V.* II 148 *Ped.* — πυγμή σημαίνει τὸν γρόνθον τῆς χειρός 352, 16 *EM.*

γύη, μέτρον πλέθρου (an μέτρον, πλέθρον legendum?), 315, 9 *Hes.*, γύη, μέτρον γῆς, 348, 7 *EM.*; γύαι, ὁδοί, πλέθρα, 315, 8 *Hes.*; conf. γύης.

γύς, μέτρον γῆς, 310, 10. 20 *Ap.* 315, 10 *Hes.* 348, 4 *EM.*; comparatur cum plethro, sexta parte stadii, 324, 6. 7. 326, 22 *Hes.* — ἐνιοι γύην τὸ ὀργυιαῖον μέτρον 326, 24 *Hes.*

γυναϊκὸς πρόσωπον in nummis Cyzicenorum 321, 4 *Hes.*

δαῖμα, σπιθαμήν, 315, 12 *Hes.*

δακτυλοδόχη, mensura, 179, 2 *Poll.* 179, 20 *Greav.*

δάκτυλος, minima mensura, 179, 1 *Poll.* 179, 19 *Greav.*

182, 3. 8 *Her. I.* 184, 12. 15 *Her. II.* 187, 15. 17. 20 *Her. V.*

192, 17 *Her. VI.* 193, 9. 11. 195, 10 *Her. VII.* 197, 14.

16 *Eucl.* 198, 21 π. π. μ. — vocatur μονάς 186, 3 *Her. III.*

187, 18 *Her. V*, vel ἀρχὴ καὶ οἶον μονάς 198, 21 π. π. μ.; πρῶτός ἐστιν ὥσπερ καὶ μονάς 200, 24 *Iul.* — sunt etiam partes eius 182, 8 *Her. I*. 184, 15 *Her. II*. 187, 18 *Her. V*. 193, 11 *Her. VII*. — δάκτυλος Ptolemaicus 29. — δάκτυλοι ἀγελαῖοι: vide adiectivum.

δάκτυλος ὁ μέγας τῆς χειρός, ὃς δὴ καὶ λέγεται τέταρτον σπιθαμῆς, ἔχει δὲ δακτύλους τρεῖς 189, 13 *Her. V*. δανάη *v. scr.* 315, 14: vide δανάκη.

δανάκη (vel δανάκης), νόμισμά τι Περσικόν 293, 6 *Poll.* — νομισμάτιόν τι βαρβαρικόν, δυνάμενον πλέον ὀβολοῦ 315, 14 *Hes.* 348, 8 *EM.*; hoc τοῖς νεκροῖς ἐν τοῖς στόμασιν ἐτίθεσαν 335, 10 ss. *Suid.* 348, 9 ss. *EM.*

δανάκης 293, 6. 348, 8: vide δανάκη.

Δαναός, inventor stadii, 352, 25 ss. *EM.*

Δαρδανεῖς 293, 23 *Poll.*

Δαρδάνιος ἐν τῷ περὶ σταθμῶν II 23: conf. *Dardamus*.

Δαρεῖος στατήρ 283, 13. 294, 2 *Poll.*; Δαρεῖοί, χρυσοὶ στατήρες, 310, 23 *Harp.* 315, 17 *Hes.* 335, 21 *Suid.*; Δαρεῖος χρυσοῦς 338, 10 *Suid.*, vel νόμισμα χρυσοῦν 335, 15 *Suid.* 348, 19 *EM.* — pendit 2 drachmas 301, 7. 8 *Al.*; est igitur aequalis Attico aureo 311, 1 *Harp.* 335, 22 *Suid.* — aestimatur 20 drachmis (argenti) 311, 6 *Harp.* 335, 26 *Suid.* — Δαρεῖοὶ τριχῆλιοι (talentum Persieum auri) 335, 17 *Suid.* — vocis origo explicatur 311, 2 ss. *Harp.* 315, 17 *Hes.* 335, 15. 23 ss. *Suid.* 348, 20 *EM.*

Δαρεῖος, non Xerxis pater, sed alius quidam antiquus Persarum rex, 311, 3 *Harp.* 335, 23 *Suid.* (conf. 315, 18 *Hes.* 335, 15 *Suid.* 348, 19 *EM.*).

δάρειρ, mensura corporis, 315, 19 *Hes.*

δάριν, σπιθαμὴν, 315, 21 *Hes.*

δραχμάς, δραχμὰς, 315, 22 *Hes.*

Δείναρχος 311, 19. 24. 312, 4. 7. 10 *Harp.* 333, 12 *Phot.*

Δεινόλοχος 297, 25 *Poll.*

δεκάβοιον, numerus vel pondus nummorum, 315, 23 *Hes.*

δεκάδωρος ἄμαξα 315, 26 *Hes.*

δεκάλιτρον 292, 14. 298, 5 *Poll.*

δεκάλιτρος μισθός 297, 22 *Poll.* (δεκάλιτρος στατήρ *v. scr. praef. I p. xx.*)

δεκαμναῖον 336, 1. 4 *Suid.*

δεκάμνουν 318, 20 *Hes.*

δεκάμνους 326, 5 *Hes.*

δεκανουμῖον vel δεκάνουμμιον (i. q. ἀσκάριον 4) 274, 7 *coll. II* 152. 274, 23 *Ep.*; conf. νουμμῖον.

δεκαόργυιον χοινίον sive κυκάριον: vide haec substantiva.

δεκαούργιος et δεκαουργιαῖος *v. scr.* 190, 3.

δεκαταλαντία 280, 20 *Poll.*

δεκατάλαντος 281, 11. 19 *Poll.*

δεκαχοϊνικον μέτρον 327, 21 *Hes.*

δενάριον, δέναρισμός II 151. 152: vide δηνάριον, δηναρισμός.

Δήλιοι 284, 8. 12 *Poll.* 315, 24 *Hes.*

Δημαρέτη et Δημαρέτειον νόμισμα 294, 4. 5 *Poll.* 316, 4. 5 *Hes.*

Δημοδίκη ή Κυμαία, coniax Midae, nummos invenisse dicitur 293, 15 *Poll.*

Δημοσθένης 280, 16. 281, 18. 285, 3. 296, 19 *Poll.* 311, 12 *Harp.* 332, 5 *Phot.* 343, 18 *Suid.* 354, 1 *EM.*

δημοσία μνᾶ, δημόσιον ήμίμναιον Syrorum 119 adn. 1. δηνάριον 1. antiquus Romanorum denarius qui 10 asses habuit II 86, 16 *Didym.* — 2. denarius Romanus inde a Neronis aetate, qui fuit 8^a pars unciae: δραχμὴν λέγομεν νῦν, ὅπερ Ῥωμαῖοι δηνάριον ὀνομάζουσιν 209, 21 *Gal.*; δηνάριον τὸ Ἰταλικὸν ἔχει δραχμὴν α' 234, 12 c. *G. X.* 254, 22; idem dicitur δηνάριον ἀργυροῦν et comparatur 4 sestertiis sive 25^{ae} parti aurei (aetatis Neronianae) II 86, 21. 22 *Didym.*; idem simpliciter δηνάριον vocatur 245, 19 *Orib.* 275, 1 *Ep.*; sed vulgaris apud Graecos appellatio est δραχμή, ubi vide. — dividitur in 2 victoriatos, 4 sestertios, 16 asses, omnino 1728 partes 302, 3. 4. 5. *Al.* (II 144, 7 ss. *Calv.*). II 20. 41. — 3. δηνάριον Constantinianum, quod τράγιον appellatur, est 6^a pars unciae sive habet 4 scripula 97 s. 131. 228, 19. 229, 1 c. *G. VII.* 231, 10 c. *G. VIII.* 238, 17 c. *G. XII.* 252, 26. 257, 7; idem definitur 1 $\frac{1}{3}$ drachma (i. e. 1 $\frac{1}{3}$ denario vulgari) 96. 228, 19 c. *G. VII.*; eodem pertinere videtur locus: τὸ δηνάριον ἔστιν νόμισμα ἐν 253, 13, quoniam 4 scripula solidi pondus efficiunt; minus distincte Hesychius: δηνάριον, τὸ νόμισμα, ἧ εἶδος ἀργυρίου 316, 7. — 4. denario tribuuntur 4 unciae 150 adn. 2. 278, 12 *Eus.*, quae ratio ducta est a sestertio, nummo aeneo unciae pondere. — 5. δηνάριον, εἶδος ἀργυρίου ὀλοκοτίνου ἔχον ἰσχύν 307, 1. 336, 8 *Suid.* — 6. δηνάριον est 100^a pars ἀργυροῦ habetque 60 ἀccάρια (conf. ἀργυροῦς 1, ἀccάριον 4) 142 adn. 2. 143, 11. 145 adn. 4 (coll. II 148). 149 adn. 3. 253, 2 (265, 5. 267, 15 coll. II 152). 271, 2. 3. 274, 8. 9. 276, 7 *Ep.* (II 103, 23. 104, 1 v. *Lat.*). 302, 16 *Max.* 306, 9. II 152; hoc δηνάριον etiam λεπτόν vocatur 267, 15. 17 *Ep.*; idem definitur 30^a parte νομίσματος, ubi vide. — 7. δηνάριον (vel δηνάριος), 250^a pars follis, 145 adn. 4. (267, 5 *Ep.* II 105, 25 v. *Lat.*). 308, 20 *gl. n.*; habet 1 $\frac{1}{4}$ libram 305, 3. 308, 24 *gl. n.* — 8. δηνάριον χρυσοῦν, i. e. aureus Romanus Neronis aetate, habet 25 denarios sive 100 sestertios II 86, 22 *Didym.*

δηνάριος 308, 20: vide δηνάριον 7.

δηναρισμός 145 adn. 4. 267, 6 *Ep.* (conf. II 105, 26 *v. Lat.*). II 151, 1. 152, v.

διακερματίζειν 295, 16 *Poll.*

διασχολεῖσθαι 180, 24 *v. scr.*

διαυλον Ptolemaicum sive Philetaereum habet 2 stadia cet. 29. 183, 18 *Her. I*; conf. διαυλος.

διαυλος ὁ λεγόμενος παρὰ τοῖς παλαιοῖς habet 2 stadia 200, 8. 11 π. π. μ.; eadem definitio redit 192, 23 *Her. VI*. 316, 8. (μέτρον πήχων ὡς) *Hes.* 336, 10 *Suid.* 347, 24. 25. 352. 24 *EM.*

διαφορά (τῶν κοτυλῶν) κατὰ τὸ ποσόν 216, 28 *Gal.*; διαφοραί mensurarum et ponderum 276, 17 *Eus.* (conf. 219, 4 ss.), item ταλάντων, μνῶν, δραχμῶν cet. 300, 20 ss. 301, 11. 17 *Al.* (II 143, 14 ss. 21 ss. 144, 1 *Calv.*). — ἡ κατὰ τὴν ῥοπήν διαφορά τῶν ξηρῶν οὐσιῶν ἀπειρός ἔστιν 225, 4 c. *G. V*; conf. 233, 17 c. *G. IX*. 246, 7. 21 *Orib.* 259, 3 π. μέτρ. (II 146, 4 *Calv.*).

δίγυος 315, 10 *Hes.*

δίδραγμα 265, 13. 266, 7. 268, 1. 4. 7. 9. 269, 6. 276, 6. 316, 9. 24. 317, 2 *v. scr.* (II 104, 10 *v. scr.*). II 151 (addend. ad 266, 6): vide δίδραχμον.

δίδραμα *pr. scr.* pro δίδραγμα 253, 9.

δίδραγμα, ἡ, habet 2 holcas 107. 232, 13 c. *G. IX*: conf. δίδραχμον.

δίδραχμον 284, 3 *Poll.* — 1. antiquum Atheniensium 284, 4 *Poll.*, βοῦν ἔχον ἐπίσημον 349, 15 *EM.*; item Dehiorum 284, 12 *Poll.* — 2. Hebraicum, dimidia pars stateris, 253, 9; habet 2 drachmas 268, 4 *Ep.* (conf. στατήρ) sive 20 obolos (Hebraicos) 266, 6. 268, 6 *Ep.* 317, 1 *Hes.* 336, 12 *Suid.*; pendit quartam partem unciae 265, 13. 266, 7. 268, 7. 274, 25 *Ep.* (II 104, 10. 105, 1 *v. Lat.*). 316, 9 *Hes.* 336, 12 *Suid.*, sive 6 scrupula 304, 8. 336, 12; ad idem redit definitio: ἀγὲι νόμισμα ἁδ, κεράτια λς 255, 14. — 3. διπλοῦν δίδραχμον pendit 4 drachmas, 3 solidos 255, 15.

διητία, ἡμιμέδιμνον, 316, 10 *Hes.*

δικαία ὀργυιά 192, 8; ὀργυιά πᾶν δικαιοσύνη 192, 13.

δικαιοσύνη, ἡ χοῖνιξ, 316, 11 *Hes.*

δικόλλυβον 285, 7 *Poll.*

δίκρατον, νόμισμα, 316, 12 *Hes.*

διμέδιμνον μέτρον 316, 13 (ubi imperite χωροῦν δύο μοδίου). 322, 7 *Hes.*

δίμνωσ 282, 18 *Poll.*

δίμοιρον. notae eius 174. 254, 21.

δινάριον 253, 13. 278, 12 *v. scr.*: vide δηνάριον.

διξάντα, τριξάντα *v. scr.* 292, 11.

δίξεστον 346, 20 *Suid.*

Διογενιανός 300, 4.

- Διδώωρος ἐν τῷ περὶ σταθμῶν 156 s. 299, 25 *schol. Hom.* (344, 12 *Suid.*).
 Διονύσιος maior 154. 291, 20 *Poll.*
 Διὸς πρόσωπον in nummis Atheniensium 284, 26. 27 *Poll.*
 Διοσκορίδου περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν 132 s. 239, 19 c. *G. XIV.*
 διπλοῦν βῆμα, passus Romanus, 44. 46, habet 5 pedes cet. 189, 1 *Her. V.*
 διπλοῦνδιον *pr. scr.* pro διπούντιον 256, 19.
 διπούντιον, i. e. dupondius Romanus, pendit 4 drachmas (i. e. dimidiam unciam) 126. 235, 5 c. *G. X.* 237, 15 c. *G. XI.* 256, 19.
 δίπτυνον, μέτρον, ἡμιμέδιμνον, 316, 14 *Hes.*
 δικάριον 275, 4 *Ep.*; conf. τρυβλίον.
 διστάσιος 316, 15 *Hes.*
 δίστατος, δεκάμνους, 326, 7 *Hes.*
 διτάλαντος 281, 13 *Poll.* 332, 11 *Phot.* 343, 24 *Suid.* 354, 8 *EM.*
 Δίφιλος 292, 18 *Poll.* 299, 22 *schol. Hom.* 329, 19 *Phot.* 354, 31 *EM.*
 δίχλακον (Atticum) 285, 22 *Poll.* 326, 17 *Hes.* 355, 4 *EM.*, quarta pars oboli 332, 24. 26 (conf. 333, 1. 2) *Phot.* 345, 6. 8 (conf. 10) *Suid.*
 δίχας, mensura 2 palmorum sive 8 digitorum, 29. 46. 182, 4. 11 *Her. I.* 188, 6 *Her. V.* 192, 18 *Her. VI.*; vocatur διμοιρον σπιθαμῆς 188, 7 *Her. V.*
 δίχρυσον, dimidia pars ἀργυροῦ (conf. ἀργυροῦς 2), 144 adn. 4. 266, 20. 24 *Ep.* (II 105, 15 v. *Lat.*).
 διώβολον (Atticum) 284, 24. 25. 285, 2. 4. 7. 11 *Poll.* 336, 13 *Suid.* — notae eius 171. 207, 11 *vet. m.* 220, 2 c. *G. II.* 226, 10 c. *G. VI.* 249, 18.
 δόλιχος, μέτρον γῆς, 316, 18 *Hes.*, habet 12 stadia 200, 12 π. π. μ.
 δοχμή (vel δόχη 331, 15), eadem mensura ac παλαιστή, habet igitur 4 digitos 179, 1. 3 *Poll.* 179, 20 (conf. 180, 3. 5) *Grew.* 316, 19 *Hes.* 336, 15 *Suid.* 348, 22. 351, 15. 18. 19 *EM.* — aliter δοχμή comparatur cum σπιθαμά 316, 19 *Hes.* 331, 15 *Phot.* 336, 14 *Suid.*
 δραγμή 146. 265, 17. 19. 266, 12. 278, 9. 20. 316, 22. 23 v. *scr.* 325, 8 v. *scr.* 335, 26 v. *scr.*; δράμη 268, 4. 16; conf. *dragma* et vide δραχμή.
 Δράκοντος νόμοι 284, 7 *Poll.*
 δραμή *pr. scr.* pro δραχμή 83 adn. 4 *Orib.*
 δράξ (τῆς χειρός) 290, 26 *Poll.* 272, 9. 10 *Ep.* 278, 3 *Eus.* 316, 20 *Hes.* — δράξ ἀλεύρου 260, 3. 262, 19 *Ep.* (II 101, 13 v. *Lat.*).
 δραχμή 1. derivatur ex δράξ vel δράξασθαι 290, 26

Poll. 348, 27 ss. 351, 1 ss. *EM.* — 2. δραχμή cum omnino Graeca tum Attica est 6000^a pars talenti 294, 10. 15 *Poll.* sive 100^a pars minae 281, 21. 26 *Poll.* 336, 7. 18. 339, 21 *Suid.* 349, 4 *EM.*; habet 6 obolos 276, 5 *Ep.* 283, 27 *Poll.* 299, 26 (344, 13) *Diad.* 300, 13 *Al.* (II 143, 5 *Calv.*) 306, 23. 311, 16 *Harp.* 336, 20 *Suid.* 348, 27 *EM.*, sive 48 χαλκοῦς 300, 14 *Al.* (II 143, 6 *Calv.*). — 3. δραχμή Ἀττικὴ vetus a Solone instituta significatur 283, 21. 291, 21. 294, 10 *Poll.*; contra recentior, quae aequalis fuit denario Neroniano, intellegitur 77 adn. 7 *Diosc.* 234, 14 c. *G. X.* 294, 14 *Poll.* 301, 8 *Al.* 325, 9 *Hes.* 334, 2 *Suid.* — 4. haec recentior quam dixi Attica drachma simpliciter δραχμή appellari et pro denario inde a Neronis aetate vulgari, qui fuit octava pars unciae, poni solet 212, 18. 214, 15. 216, 5. 218, 15 *Gal.* 221, 18 c. *G. III.* 234, 7 c. *G. X.* 237, 23 c. *G. XII.* 249, 4. 253, 10. 254, 17. 265, 17. 266, 12. 269, 10. 274, 16 *Ep.* (II 104, 14 v. *Lat.*). 278, 20 *Eus.* 316, 23. 25 *Hes.*; huic tribuuntur 3 scripula sive 18 siliquae 125. 228, 18 c. *G. VII.* 231, 17 c. *G. VIII.* 232, 10 c. *G. IX.* 234, 10 c. *G. X.* 237, 3 c. *G. XI.* 237, 24. 238, 8 c. *G. XII.* 240, 7 c. *G. XIV.* 245, 18. 248, 5. 6 *Orib.* 248, 17. 249, 5. 22. 254, 20. 274, 17 *Ep.* 278, 9 *Eus.* 301, 8. 19 *Al.* (II 144, 4 *Calv.*). 316, 21 *Hes.* — 5. δραχμή positum etiam pro illo denario qui fuit septima pars unciae 214, 15 *Gal.* 232, 8 c. *G. IX.*; conf. οὐγγία 3. — 6. δραχμή omnino commemorata, quae est aut Attica aut alia Graeca aut denarius Romanus, 74 *Hipp.* 82 adn. 3 *Antyll. Archig. Dieuch.* 83 adn. 3 *Iustus Lycus Philotimus Philumenus Xenocrates medici.* 206, 17 *Poll.* — 7. δραχμή ἀργυρίου vel νομίσματος ἀργυρίου (Attica) aestimatur decima parte drachmae auri 307, 5. 328, 18 *Hes.* 336, 19 *Suid.* (conf. 316, 23 *Hes.*). — 8. δραχμή ἀργυρᾶ est denarius Neronianus 209, 18 *Gal.* — 9. δραχμή Αἰγιναιή 74 *Hipp.*; Αἰγιναιά δραχμή decem Atticis obolis aestimata 290, 13. 14, eadem παχεῖα appellata 290, 15 *Poll.* — 10. δραχμή Ptolemaica primum parte sesquioctava unciae Romanae aestimata 121. 214, 14 *Gal.*; tum aequata denario Neroniano 115 ss. 121; pretio quarta parte denarii Romani 122 s., postremo sexta parte aestimata 126. 234, 13 c. *G. X.* 254, 23 (quibus locis Αἰγυπτιακή appellatur). — 11. δραχμαί, αἰτίνας καὶ ὀλκαὶ λέγονται 221, 18 c. *G. III.*; conf. 227, 17 c. *G. VI^b.* 240, 7 c. *G. XIV.*, et vide ὀλκή 2. — 12. δραχμή, 8^a pars unciae ἐν χαλκῷ καὶ σιδήρῳ, 80^a ἐν χρυσῷ καὶ ἀργυρίῳ, 316, 25. 26 *Hes.* (conf. ὀβολός). — 13. δραχμή ἔχει κέρατον α' C 245, 25 *Orib.* — 14. δραχμή χρυσοῦ vel χρυσίου 10 drachmis argenti aestimatur 307, 4. 316, 23. 328, 18 *Hes.* 336, 19 *Suid.* — 15. notae drachmae 169. 171. 207, 15 *vet. m.* 220, 8 c. *G. II.* 226, 5 c. *G. VI^a.* 227, 14 c. *G. VI^b.* 244, 4 c. *G. XVI.* 249, 19;

item dimidiae drachmae 169. 226, 6 c. *G. VI.* 244, 5 c. *G. XVI.*

δράχμη 268, 16. 269, 10.

δραχμιαίος 283, 29 *Poll.*

δυναμίδιον 254, 2.

δωδεκάβοιος 310, 5 *Ap.*

δωδεκάδωρος 336, 22. 337, 1 *Suid.*

δωδεκαμναῖον σταθμῖον 324, 4 *Hes.*

δωδεκαόργυιον χοινίον 190, 2. 5. 9 *Her. V.*

δωδεκαοργυιαίος 190, 5 v. *scr.*

δωδεκεύς, χοεύς, 317, 3 *Hes.*

Δωριεῖς 295, 3 *Poll.* 330, 9 *Phot.*; οἱ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ
Cικελίᾳ 291, 24. 292, 17 *Poll.*; ποιηταί 297, 20 *Poll.*

δῶρον, eadem mensura ac παλαιστή, 179, 3 *Poll.* 180, 1
Greav. 310, 6 *Ap.* 315, 27. 317, 4. 5. 6. 8. 13 *Hes.* 337, 3.
5 *Suid.* 349, 5 *EM.* — aliter δῶρον, ὅταν τοὺς τέσσαρας
δακτύλους κυστρέψας ἐγείρῃς τὸν ἀντίχειρα, ὡς Πλούταρχος
316, 1 *Hes.*

Ἑβραϊκὴ διάλεκτος 260, 10. 26 *Ep.* — Ἑβραϊκὸν μέτρον
335, 9. 339, 25. 342, 11 *Suid.*

Ἑβραῖοι 261, 23. 262, 9. 264, 24. 270, 15. 271, 4. 8.
15. 17. 19. 272, 11 *Ep.* 279, 4 *Ios.* 305, 9. — Ἑβραίων
φωνή 260, 19 *Ep.* — Ἑβραίων σταθμοί 149. 275, 18.

Ἑβραῖς διάλεκτος 273, 6. 8. 22 *Ep.*; multo saepius
Ἑβραῖς omissio διάλεκτος 143 adn. 2. 146. 261, 14. 266, 13.
267, 14. 21. 268, 12. 269, 11. 272, 5. 8 *Ep.* — σεκέλ Ἑβραῖς
268, 5 *Ep.*

ἐβραϊστί 267, 23. 271, 22 *Ep.* 304, 1.

εἰκοσάβοιον 284, 8 *Poll.*

εἰκοσίμηνως 282, 19 v. *scr.*

εἰκοσίμηνως 282, 19 *Poll.*

εἰρμός 267, 18 *Eus.*

εἰσαγωγαὶ Ἡρῶνος 180, 21 *Her. I*; εἰσαγωγαὶ τῶν
στερεομετρούμενων Ἡρῶνος 59.

ἐκατόμβοιος 284, 6. 289, 5 *Poll.* 349, 8 *EM.*

ἐκατόμπεδον 317, 10 *Hes.*

ἐκατονταλαντία 280, 18 *Poll.*

ἐκδραχμον, ἐξάδραχμον, 317, 11 *Hes.*

ἐκκαίδεκάδωρος 179, 4 *Poll.* 310, 6 *Ap.* 317, 6. 12 *Hes.*
337, 3. 5 *Suid.*

ἐκταῖον, αἱ δέκα κοτύλαι, 317, 14 et ἐκταίους, τοὺς
ἐκ χοινίκων ἔξ, 317, 15 *Hes.*

ἐκτεύς, sexta pars medimni (Attici), capit 8 choenices
206, 11 *Poll.* 318, 12 *Hes.* 349, 21. 22 *EM.*; conf. ἔκτον.
— ἐκτεύς, modii Romani appellatio qui eundem modum
habet, 258, 12 π. μέτρ. (II 145, 16 *Calv.*). — aliter ἐκτεύς,
μέτρον ταῦτὸν τῇ χοίνικι, 337, 7 *Suid.*

ἐκτη, νόμισμα ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ χαλκοῦ, 317, 16
Hes.

- ἐκτομόριον, *tertia pars cotylae*, habet 3 uncias 249, 25.
 ἔκτον μόριον, *mensura*, habet 3 stagia 231, 9 c. *G. VIII.*
 245, 10 *Orib.*
 ἔκτον, i. q. ἐκτεύς, *sexta pars medimni* (Attici), habet 8 choenices 311, 22 *Harp.* 318, 12 *Hes.* 329, 4 *Phot.* 337, 15. 20 *Suid.*
 ἔλαιον. olei pondere mensurae exiguntur 223, 22 ss. c. *G. IV.* 239, 8 ss. c. *G. XIII.* 241, 8 ss. c. *G. XIV.* 247, 8 ss. *Orib.* 259, 2 π. μέτρ.; conf. *oleum*, κέρασ, λίτρα 4. — pondus eius confertur cum pondere mellis et vini 223, 12. 15 c. *G. IV.* 229, 12. 18 ss. c. *G. VII.* 247, 1 *Orib.* 277, 11 *Eus.*
 ἔλαιοτριβείον 261, 1. 3. 273, 23, 24 *Ep.* (II 100, 16 v. *Lat.*).
 ἔλαιρός μετρητής 139. 258, 11 π. μέτρ. (II 145, 10 *Calv.*). — τὰ ἔλαιρά (scil. μέτρα) 139. 258, 9 π. μέτρ. (II 145, 8 *Calv.*).
 ἐλάχιστος 182, 8 *Her. I.* 184, 15 *Her. II.* 195, 10 *Her. VII.* 197, 16 *Eucl.* — ἐλαχιστότερος 187, 17 *Her. V.* 193, 11 *Her. VII.* — ἐλαχιστότατος 187, 17 v. *scr.*
 ἑλένιος, ἀγγεῖον χωροῦν τέταρτον, 317, 19 *Hes.*
 ἐλέφαντα, ῥυτὸν τρεῖς χῶας χωροῦν, 317, 20 *Hes.*
 Ἑλληγες 108. 233, 4 c. *G. IX.* 262, 9. 271, 16. 272, 2 *Ep.*
 Ἑλληνικαὶ πόλεις αἱ ἔξω τῆς Ἰταλίας *mensuras habent diversas a Romanis* 216, 25 *Gal.* — Ἑλληνικὴ διάλεκτος 211, 6 *Gal.* — Ἑλληνικὴ κοτύλη, χοῖνος, Ἑλληνικὸν πλῆθρον, Ἑλληνικὸς κύαμος, ἑξέτης: vide substantiva. — Ἑλληνικὸν ὄνομα νοῦμμος 291, 23 *Poll.*
 Ἑλληνίς (scil. διάλεκτος) 261, 15. 272, 6 *Ep.*
 ἑμβαδικὸς παλαιστῆς (Ptolemaicus) 180, 12. 14 *Did.*; conf. παλαιστή.
 ἑμπερώς 220, 6 c. *G. II.*
 ἑνδεκαπίθαμος ὀργυιὰ 58. II 148 *Ped.*; conf. ὀργυιὰ 1.
 ἐννεάβοιος 284, 7. 289, 5 *Poll.* 317, 22 *Hes.*
 ἐξάγιον a Constantino constitutum, 72^a pars librae, exagium, pondus solidi, habet 24 siliquas 98 cum adn. 2. 166. 245, 5 ss. *Orib.* 250, 1. 268, 12. 313, 22 *Hes.*; conf. στάγιον. — comparatur cum statere 331, 19 *Phot.* 343, 1 *Suid.*
 ἐξάδραχμον 317, 11 *Hes.*
 ἐξακότυλον μέτρον 206, 8 *Poll.* — τὸ ἐξακότυλον 221, 22 *Hes.*
 ἑξαμναῖον σταθμίον 324, 3 *Hes.*
 ἐξάντιον, i. q. ἐξᾶς, 293, 2 *Epicharm. ap. Poll.*
 ἐξᾶεστον μέτρον, i. e. χοῦς, praef. I p. xv. 259, 1 π. μέτρ.
 ἐξᾶς praef. I p. xx. 292, 11. 298, 3 *Poll.* 317, 24 *Hes.*; conf. ἐξάντιον.
 ἐξώβολος (δραχμή) 321, 9 *Hes.*
 ἐπαμέτραιον, μέτρον, 317, 25 *Hes.*

- ἐπικεφάλαιον, i. q. δίδραχμον (?), 268, 2 *Ep.*
ἐπικόπος 317, 26 *Hes.* 349, 24 *EM.*
ἐπὶ λίτραις 318, 1 *Hes.* (vide adn.)
ἐπίπεδος παλαιστής, πήχυς, πούς: vide substant. —
ἐπίπεδα σχήματα 198, 12 *Eucl.*
Ἐπιφάνιος (ὁ ἄγιος) 322, 5. 326, 13 *Hes.*; Ἐπιφανίου
περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν 140. 143, i. 145 extr. 267, 7
adn. (conf. 149, iii. 274, 20. 27).
Ἐπίχαμος 291, 24. 28. 292, 22. 296, 22 *Poll.* 329, 20.
330, 18 *Phot.* 353, 14 *EM.*
ἐπίχυτον νόμισμα 318, 2 *Hes.*
ἐπταμναῖον σταθμίον 322, 8. 9 *Hes.*
ἐπωβελία 283, 28 *Poll.* 311, 12 ss. *Harp.*
Ἐρατοθένης 55. 201, 13 *Iul.*
Ἐριχθόνιος καὶ Λύκος Ἀθηναῖοι nummos invenisse di-
cuntur 293, 17 *Poll.*
Ἐρμιππος comicus 288, 9. 12 *Poll.*
ἐρύσιμον 70 adn. 4; pondus eius heminae infusi 208, 23
vet. m.
Εὐβουλος comicus 290, 10. 296, 11 *Poll.*
εὐθρυπτος 263, 15. 274, 15 *Ep.*
εὐθυμετρία 180, 16. 18 *Did.*
εὐθυμετρικά 181, 20 *Her. I.* 196, 4. 197, 12 *Eucl.* —
εὐθυμετρικά εἶδη 184, 12 *Her. II.* διαστήματα 197, 13 *Eucl.*
— εὐθυμετρικόν quid sit 181, 21 *Her. I.* — εὐθυμετρικόν
πλέθρον, εὐθυμετρικός παλαιστής, πήχυς, πούς: vide sub-
stantiva.
Εὐκλείδου εὐθυμετρικά 51. 197, 12 *Eucl.*
Εὐπολις comicus 283, 6. 9. 283, 22. 287, 17. 289, 19.
295, 24 *Poll.* 334, 10 *Suid.*
Εὐριπίδης 152. 289, 26 *Poll.*
Εὐρέβιος ἐν χρονογραφίαις 264, 25 *Ep.* (II 106, 18 v.
Lat.); Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐκλογή περὶ μέτρων καὶ
σταθμῶν 145. 149 s. 276, 15.
Εὐτρόπιος ὁ ἱστορικός 200, 3 π. π. μ.
Ἐφεσία κοτύλη 217, 2 *Gal.*
Ζάλευκος ἐν νόμοις 321, 8 *Hes.*
Ζαμάτιον, τρυβλίον, 318, 4 *Hes.*
Ζεὺς: vide Διὸς πρόσωπον.
ζοῦσαι, δραχμαί, 318, 5 *Hes.*
Ζυγόν: vide τάλαντον 1.
ἡλικία, μέτρον τι (?), 318, 6 *Hes.*
ἡμαιθον, ἡμιωβόλιον vel διώβολον apud Cyzicenos,
318, 7 *Hes.*
ἡμέδιμνον, i. q. ἡμιμέδιμνον, 244, 16 *Orib.* 328, 25 *Phot.*
II 86, 26 *Didym.*
ἡμισαφόριον, i. e. urna Romana sive dimidia amphora,
81 *Afr.* 257, 24 π. μέτρ. (II 144, 19 *Calv.*). 334, 3 *Suid.*

ἡμιβόλιον, i. q. ἡμιωβόλιον, 248, 14. 255, 5. 319, 1 *v. scr.*

ἡμιδανάκιον, νόμισμα, 318, 9 *Hes.*

ἡμιδραχμον, i. e. ἡμισυ δραχμῆς sive τριώβολον, 284, 18. 20 *Poll.* — τρίτον ἡμιδραχμον 284, 18 *Poll.* 312, 10 *Harp.* 327, 16 *Hes.* 333, 14. 16 *Phot.* 345, 21 *Suid.*

ἡμιδωδέκατον, τὸ ἡμίχουν, 318, 10 *Hes.*

ἡμικταῖον 337, 18 *Suid.*

ἡμικτέον 337, 14. 17 *Suid.*; idem legisse videtur Calvus II 145, 16. 17 in fragm. π. μέτρων I 258, 13: vide ἡμικτον 1.

ἡμικέτον **1.** Atticum, ἡμισυ τοῦ ἔκτου (τοῦ μεδίμνου), 311, 22 *Harp.* II 153, sive ἡμισυ τοῦ ἐκτέως 318, 11 *Hes.*, sive semodius Romanus 139. 258, 13 π. μέτρ. (II 145, 16 *Calv.*); est igitur 12^a pars medimni habetque 4 choenices 107. 206, 11 *Poll.* 208, 5 *vet. m.* 224, 20. 225, 1 *c. G. V.* 232, 20. 21 *c. G. IX.* 246, 3. 4 *Orib.* 311, 22 *Harp.* 318, 11 *Hes.* 329, 4 *Phot.* 337, 14. 16. 20 *Suid.* 349, 23 *EM.*; idem significari videtur 83 adn. 3 *Diocl.* — **2.** Ptolemaicum, 12^a pars medimni Ptolemaici, habet 2 χόας 107 s. 124. 232, 21 *c. G. IX.* 242, 13 *c. G. XV.* 251, 25. — **3.** ἡμικέτον, ἕκτον μέρος τοῦ μεδίμνου, 329, 1 *Phot.* 350, 3 *EM.*: *v.* II 153. — **4.** ἡμικέτον οἱ ὀκτώ ὀβολοὶ ὠνομάζοντο 284, 21. 23 *Poll.*, et sic ἡμικέτον nummus commemoratur ab Hesychio 318, 23. 24. 322, 14; at vero idem 318, 13 ἡμικέτον, τὸ ἡμιωβόλιον.

ἡμικάδιον 318, 14 *v. scr.*

ἡμικάδιον, τὸ ἡμίμετρον, 337, 22 *Suid.*

ἡμικόγγιον, i. e. semicongius Romanus, 133, capit 5 libras vini, 4¹/₂ olei cet. 240, 19. 241, 12. 25 *c. G. XIV.* 250, 12. 251, 1. 15.

ἡμικόλλιον, μέτρον οἴνου cet., 318, 14 *Hes.*; idem ἡμικόλιον 320, 14 *Hes.*; conf. κολία.

ἡμικόριον 318, 14 *v. scr.*

ἡμικοτύλιον 75 adn. 3 *Hipp.* 77 *Diosc.* 82 adn. 3 *Archig. Dieuch.*

ἡμικύαθος 236, 1 *c. G. X.*

ἡμικυπρον, mensura, 207, 2 *Poll.* 318, 15 *Hes.*; conf. κύπρος.

ἡμίλιτριον 82 adn. 3 *Archig.* 292, 25 *Epicharmus*: vide ἡμίλιτρον.

ἡμίλιτρον (vel ἡμίλιτριον) **1.** nummus Siculorum 292, 13. 25. 298, 4 *Poll.* II 19. — **2.** dimidia libra Romana 77 *Diosc.* 82 adn. 3 *Archig.* 212, 2. 4 *Gal.*

ἡμιμέγιστον, ἡμιναῖον, 318, 16 *Hes.*

ἡμιμέδιμνον (vel ἡμιμέδιμνος vel ἡμέδιμνον) est dimidia pars medimni (Attici) habetque 24 choenices 206, 5. 10 *Poll.* 311, 21 *Harp.* 329, 3. 6. 7 *Phot.* 337, 19. 23 *Suid.*

350, 1. 2 *EM.* — aliter habet 24 libras 230, 17 *c. G. VIII.*
244, 16 *Orib.* (conf. μέδιμνος 2).

ἡμιμέδιμνος 206, 5. 10 *Poll.*: vide ἡμιμέδιμνον.

ἡμίμναιον (vel ἡμιμναῖον 77. 318, 16. 327, 18), i. e.
dimidia mina, 77 *Diosc.* 282, 15 *Poll.* 318, 16 *Hes.* — τρία
ἡμίμναια 282, 4 *Poll.* 327, 18 *Hes.*, 332, 23 *Phot.* 344, 10
Suid. 354, 19 *EM.* — τρίτον ἡμίμναιον 282, 15 *Poll.* —
ἡμίμναιον δημόσιον talenti Antiochensis popularis 119
adn. 1.

ἡμιμόδιον καστρίσιον 41 adn. 5 *Absyrtus.*

ἡμίνα 1. hemina sive cotyla Romana 133, 208, 21
vet. m. (conf. 70). 240, 21. 241, 14. 242, 2 *c. G. XIV.*
250, 14. 251, 3. 318, 17 *Hes.*, est dimidia pars sextarii
224, 17 *c. G. V.* 246, 1 *Orib.*; habet 6 cyathos 224, 19
c. G. V (hoc loco et 246, 2 traditum est κυάθους ἡ: cor-
rexī 92); capit 10 uncias vini, 9 olei, 15 mellis 250, 14.
251, 3. 17; conf. κοτύλη 3. — 2. i. q. κοτύλη 6 (ubi vide),
capit 9 uncias 244, 24 *Orib.* (ubi μνέα *pr. scr.* pro ἡμίνα)
250, 6 (μνὰ *pr. scr.*). — 3. notae heminae 170. 221, 10
c. G. II.

ἡμιέκτον, i. q. hemina, dimidia pars sextarii, 224, 17
c. G. V. 246, 1 *Orib.* 338, 21 *Suid.*; idem affert Hasius in
Thesaur. Steph. e Dioscoride I, 14 (sic: ego locum fru-
stra quaesivi).

ἡμιοβόλιον 255, 7. 10. 11. 256, 17. 18: vide ἡμιοβόλιον.

ἡμιόγδοον, οἱ δύο χοεῖς, 318, 18 *Hes.*; conf. ὀγδόα.

ἡμιόλιον δραχμῆς 74 adn. *Hipp.*

ἡμιόλκιον 82 adn. 3 *Archig.*

ἡμιόμναιον 318, 16 *v. scr.*

ἡμιούγγιος σταθμός 304, 15.

ἡμιπέλεκκον, τριμναῖον *vet.*, 318, 19 *Hes.*

ἡμιπόδιον τρίτον II 86, 7 *Didym.*

ἡμιπέκλιον, νομισμάτιον, 318, 22 *Hes.*

ἡμιστατήρα 319, 2 *Hes.*

ἡμιστάτηρον, aureus nummus, 284, 17 *Poll.* 326, 20 *Hes.*

ἡμικυ, τὸ ἡμiekτον, 318, 23. 24; idem νόμισμα τι 318, 24

Hes.

ἡμιτάλαντον 281, 19. 21 *Poll.* 332, 12 *Phot.* 343, 24 *Suid.*

354, 9 *EM.* — τρίτον, πέμπτον, ἑβδομον ἡμιτάλαντον 281,

22 ss. 298, 10 *Poll.* 317, 9 *Hes.* 332, 13 ss. *Phot.* 343, 25 ss.

Suid. 354, 10 ss. *EM.* II 67, 6 *Maec.* 82, 24. 83, 2 *Prisc.*

86, 4 *Didym.* — τρία ἡμιτάλαντα 282, 3 *Poll.* 332, 22 *Phot.*

344, 10 *Suid.* 354, 18 *EM.*

ἡμίτιον, τετράχουν, 319, 1 *Hes.*

ἡμίχα, ἡμιστατήρα, 319, 2 *Hes.*

ἡμιχόεον 75 *Hipp.*; Ἀττικὸν ἡμ. 75 adn. 3 *Hipp.*

ἡμιχοίνικον 75 *Hipp.* *Diosc.* 83 adn. 3 *Dieuch.* 318, 14.

322, 19 *Hes.*

ἡμίχουν 318, 10 *Hes.*

ἡμίχους 77 *Diosc.*; μέτρον, μεδίμνου (immo μετρητοῦ)
εἰκοστὸν τέταρτον, 319, 3 *Hes.*

ἡμίχρυς, dimidius aureus stater, 283, 17 *Poll.*

ἡμιωβέλιον 318, 7. 13 *v. scr.*

ἡμιωβολιαῖος 285, 12. 16 *Poll.*

ἡμιωβόλιον (vel ἡμιώβολον) 1. omnino dimidia pars
oboli 75 *Hipp.* 319, 4 *Hes.* 336, 13. 337, 25 *Suid.* — 2.
Atticum 75 cum adn. 2 *Hipp.* 95. 126. 226, 12. 234, 23
c. *G. X.* 237, 7 c. *G. XI* (coll. 126). 285, 12. 17. 294, 25.
300, 2 *Poll.*; habet 4 χαλκοῦς 285, 24. 286, 16. 20 *Poll.* —
3. Ptolemaicum, quod in tabula Cleopatrae aliisque Ἀτ-
τικόν dicitur, 126. 234, 23 c. *G. X.* 237, 7 c. *G. XI.* 255, 6.
256, 17. — 4. pondus Romanum, habet 1½ siliquam, 4
chalcos 125. 234, 20. 235, 1. 2 c. *G. X.* 237, 11. 12 c. *G. XI.*
240, 5 c. *G. XIV.* 248, 14. 255, 5. II 27. — notae 170.
226, 11 c. *G. VI.*

ἡμιώβολον 226, 12. 234, 20. 23. 235, 1. 2. 337, 7. 11. 12:
vide ἡμιωβόλιον.

ἡνίον *v. scr.* pro ἰνίον 256, 5.

Ἡρακλείδης ἐν τῷ δευτέρῳ Περικίων 348, 17 *EM.*

Ἡρακλείδης Ταραντίνος, medicus, 215, 19. 27. 216, 8
Gal.

Ἡρᾶς medicus 210, 5. 211, 2. 14. 212, 21. 213, 24. 27.
214, 21. 26. 215, 15. 18. 21. 27 *cet.*

Ἡρόδοτος Halicarnassensis 152. 206, 7. 282, 17. 286, 14
Poll. 332, 1 *Phot.* 343, 13 *Suid.* II 86, 6 *Didym.*

Ἡσύχιος ὁ Ἰλλοῦστριος 308, 17. 309, 12 *gl. n.*

Θαλελαῖος 309, 14 *gl. n.*

Θάκια ἀμφορείδια 333, 27 *Suid.*

Θάσιοι 293, 25 *Poll.*

Θεκέλ 273, 10: vide λεθέκ.

Θεοδόσιος ὁ νέος 308, 7 *gl. n.*

Θεοδώρητος ἐν τοῖς ἀπόροις τῆς-γραφῆς 304, 13.

Θεόπομπος comicus 283, 18. 285, 8 *Poll.*

Θεόφρατος 156. 299, 9 *schol. Hom.*

Θέρμη 102. 231, 22: vide θέρμος 2.

Θέρμος, pondus. 1. tertia pars scripuli, 81 *Afr.* 125.
234, 16 c. *G. X.* *cet.* (conf. γράμμα); habet 2 siliquas *cet.*
125. 234, 21 c. *G. X.* 237, 6 c. *G. XI.* 255, 6. 301, 20 *Al.*
(II 144, 5 *Calv.*). — 2. habet 1½ siliquam 83 adn. 4 *Orib.*
102. 231, 22 c. *G. VIII* (Θέρμη). 245, 23 *Orib.* 250, 4.
278, 16 *Eus.*

Θηβαϊκή μνᾶ 269, 13 *Ep.*; conf. μνᾶ 14.

Θηβαῖοι 146. 264, 3 *Ep.* (II 103, 9 *v. Lat.*).

Θίβρων et Θιβρώνειον νόμισμα 329, 8 *Phot.*

Θουκυδίδης 152. 286, 12. 297, 3 *Poll.*

θύλακος: vide φόλλις.

Ἰαλυσία νομίσματα 319, 5 *Hes.*

Ἰαεεῖς 293, 22 *Poll.*

ιατρικός. περί μέτρων καὶ σταθμῶν ἱατρικῶν 230, 14 c. *G. VIII* (conf. 244, 13); μνᾶ κατὰ τὴν ἱατρικὴν χρῆσιν 240, 11 c. *G. XIV*. 248, 21; conf. μνᾶ.

ἱβανον, κάδον cet., 319, 6 *Hes*.

ἱμεραῖοι 292, 9. 298, 2 *Poll*.

ἱμία, ἱμίνη 319, 7. 8 v. *scr*.

ἱμῖνα, χοῖνιξ — ἱμίνη, κοτύλη, 319, 7. 8 *Hes*.; conf. ἡμίνα.

ἴν (vel ἴνιον, ἰνίον, ἰνίον, ἡνίον), mensura Aegyptia et Hebraica, praef. I p. xvi. 260, 7; conf. 235, 19. 256, 5. 319, 9. — 1. ἴν τὸ μέγα habet 18 sextarios 264, 9 *Ep*. (II 103, 14 v. *Lat*.). 277, 13 *Eus*. — 2. ἴν τὸ ἄγιον habet 9 sextarios 264, 9 *Ep*. 277, 14 *Eus*.; idem vero 15 sextariis definitur II 103, 15 v. *Lat*. (conf. adnot.). — 3. aliter ἴν 16 sextariis aestimatur 275, 20 *Ep*.; aut 2 congiis Atticis, h. e. 12 sextariis, 279, 4 *Ios*.

ἴνιον (ἰνίον 256, 5) καλεῖται παρὰ Αἰγυπτίους ὁ ἑξέτης 235, 19. 256, 5.

ἰνίον, μέτρον, 319, 9 *Hes*.

ἰνίον 256, 5: vide ἴνιον.

ἰούγερον, iugerum Romanum, habet 240 ped. Rom. in longitudinem et 120 in latitudinem, 28800 ped. quadr. 183, 13 *Her. I*. 185, 3 *Her. II*. 187, 1 *Her. IV*.; idem habet 200 ped. Philetaereos in longitudinem et 100 in latitudinem 183, 12 *Her. I*, sive 2 plethra 183, 11 *Her. I*, sive 200 acaenas quadratas Philetaereas (γρείκων ποδῶν 2400) 186, 28 (coll. p. 35 ss.); idem in longitudinem tantum definitur 20 acaenis Philetaereis 183, 11 *Her. I* sive 3 1/3 socariis (singulis 60 pedum) 47. 192, 22 *Her. VI*. — ἰούγερον habet 480 ἀμπέλους, 2400 pedes, 2 plethra cet. 48. 193, 14. 194, 23. 195, 22 *Her. VII*. 197, 7 *Her. VIII*. — ἰούγερον μικρόν, minor quaedam mensura, 56. II 154.

ἰουγόν (i. e. iugum), mensura quaedam 5 arurarum sive 10 iugerum, 56. II 154 s.

ἰούδας 149. 257, 16. 302, 14 *Max*.

ἰουστινιανός 337, 29. 340, 18 *Suid*.

ἵππειος δρόμος 4 stadiis computatur 319, 10 *Hes*. 329, 10 *Phot*.

ἵππιατρικά μέτρα καὶ σταθμοί 129 s. 237, 22 c. *G. XII*.

ἵπποκράτης 287, 11 *Poll*. 317, 21 v. *scr*.

ἵππορ (ἵπποπορ v. *scr*.), τὸν τετράχαλκον Λάκωνες, 319, 11 *Hes*.

ἵππος in nummis Cephallenum 293, 25 *Poll*.

ἵππωναξ 317, 21 *Hes*. — ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἱάμβων 207, 3 *Poll*.

ἱσαῖκ μοναχός ὁ Ἀργυροῦς 50.

ἱσαῖος 311, 8 *Harp*. 337, 10 *Suid*.

ἱσάριθμος 300, 16 *Al*.

ἱσodύναμος 301, 15 *Al*.

- ἰσοκανονία 270, 4 *Ep.*
 ἰσοστάσιος 300, 15. 301, 15 *Al.* 316, 16 *Hes.*
 Ἱταλικοί 108. 232, 9. 233, 5 *c. G. IX.*
 Ἱταλικός, i. e. Romanus, sic πρὸς τὸ Ἱταλικόν, ratione ponderis Romani habita, 67. 106. 207, 24 *vet. m.* 232, 4 *c. G. IX*; item Ἱταλικὴ κοτύλη, λίτρα, μνᾶ, οὐγγία, Ἱταλικὸν δηνάριον, κεράμιον, τετράσκαρον, Ἱταλικὸς μετρητής, μόδιος, ξέστης, πούς: vide substantiva.
 Ἰωνες 295, 1 *Poll.*
 Ἰωσιππος 334, 1 *Suid.* — Ἰωσίππου ἀρχαιολογία 145. 279, 3.
 καβά, ἑβραϊστὶ τὸ ἔτεμεν, 271, 22 *Ep.*
 καβιθά II 151 (addend. ad 264, 6).
 καβίσα, agrestis mensura, 56.
 κάβος, mensura Hebraica, 260, 2. 262, 15 *Ep.*; εἶδος μέτρου 337, 26 *Suid.*, μέτρον σιτικόν 329, 11 *Phot.* 350, 5 *EM.*, μέτρον σιτικόν καὶ οἰνικόν 319, 13. 14 *Hes.*, est quarta pars modii Hebraici 146. 262, 16 *Ep.* (II 101, 9 *v. Lat.*) et aequalis esse dicitur congio 6 sextariorum 258, 1 π. μέτρ. (II 144, 23 *Calv.*). 277, 1 *Eus.* — minus definite vel quarta, vel quinta, vel sexta pars modii Hebraici esse dicitur 271, 21 *Ep.*
 κάδδixον, ἡμικτον, 319, 15 *Hes.*
 κάδος, μέτρον οἰνηρόν, 337, 27 *Suid.*, κεράμιον 319, 16 *Hes.* — i. q. ἡμισφόριον sive urna Romana, capit 24 sextarios 81 *Afr.* 257, 24 π. μέτρ. (II 144, 20 *Calv.*). 276, 23 *Eus.* — alia mensura κάδος ἐλαίου 50 sextariorum 277, 8 *Eus.*
 καθετήρ ἀνδρείος 66. 207, 12 *vet. m.*
 κάλαμος, antiqua Aegyptiorum mensura, 31. 181, 9 *Her. I.*, eadem sub Ptolemaeis regibus 29. 33, habet 10 pedes Philetaeros cet. 183, 3 *Her. I.* — mensura in inscriptione Dauliensi II 147. — mensura 6 $\frac{2}{3}$ cubitorum apud Aegyptios; alia, ut videtur, apud Palaestinos et Arabes, II 153 s. — κάλαμος γεωμετρικός, i. e. ὀργυὰ ἐνδεκασπίθαιος Byzantina, II 147 *Ped.*; conf. I 192, 9.
 Καλλίμαχος 288, 27 *Poll.* 348, 10 *EM.*
 Καλλιθένης 297, 5 *Poll.*
 καλλιχέλωνος ὀβολός 289, 20 *Poll.* 319, 17 *Hes.*
 καμαστὶς, μέτρον τι, 319, 19 *Hes.*
 καμήλου φορτίον 260, 14. 273, 8 *Ep.* (II 100, 6 *v. Lat.*).
 κάμμαρψις, ἡμιμέδιμνον, 319, 20 *Hes.*
 καμμάστην, μέτρον τι, 319, 22 *Hes.*
 κάμος *v. scr.* pro κάβος praef. I p. xv. 260, 2. 262, 15. 277, 1.
 καμψάκης (καμψάκις, καμψάκης), mensura Hebraica, 260, 5, habet 12 sextarios 252, 22. 257, 13. 263, 16 *Ep.* (II 102, 12 *v. Lat.*). — alia mensura 4 sextariorum 263, 17 *Ep.* (II 102, 15 *v. Lat.*). 277, 9 *Eus.*

καμψάκις 252, 22. 257, 13; καμψάκκης 277, 9: vide καμψάκης.

κανὰ τρία χονδριτών 260, 4. 268, 8 *Ep.*; conf. II 102, 1 *v. Lat.*

καπέτις, χοϊνίξ, 319, 23 *Hes.*

καπι(θη, mensura, 206, 6 *Poll.*, capit 2 cotylas Atticas 319, 24 *Hes.*

καπίτιον, i. q. ἐπικεφάλαιον (ubi vide), 268, 3 *Ep.*

κάριον *v. scr.* pro κάρυον 231, 19.

κάρυον, mensura, 75 adn. 3 *Hipp.* — τὸ βασιλικὸν κάρυον pendit 4 drachmas 127. 235, 6 *c. G. X.* 237, 16 *c. G. XI.* 255, 16 (ubi ἄγει δραχμάς δ' corrigendum), sive 3 stagia 231, 8 *c. G. VIII.* 245, 9 *Orib.* — aliter τοῦ βασιλικοῦ καρύου τὸ μέγεθος pendit 7 drachmas 243, 8 *c. G. XV* (conf. 134 adn. 1. 2). 252, 14. — τὸ Ποντικὸν κάρυον 77 *Diosc.* 82 adn. 3 *Archig.*, pendit 18 siliquas 231, 19 *c. G. VIII.* 245, 13 *Orib.*, sive 1 drachmam 243, 9 *c. G. XV* (conf. 134 adn. 1. 2). 252, 15.

καστήριος, καστρίσιος μόδιος: vide μόδιος.

καστρίσιον ἡμιμόδιον 41 adn. 5 *Absyrtus.*

κατακερματίζειν praef. I p. xxi. 295, 11 *Poll.* 338, 9. 10 *Suid.*

κατασχολεῖσθαι 180, 24 *Her. I.*

καττιτέρῳ ἐνόμικαν ἀντ' ἀργυρίου Κυρακούσιοι 291, 19 *Poll.*

κεντηνάριον, centumpondium Romanum, 258, 10 π. μέτρ. (II 145, 9 *Calv.*). 267, 19 *Ep.* 307, 11 *gl. n.* — νομιμαίων ποσότης 307, 13 *gl. n.* 337, 28 *Suid.*

κεντινάριον 267, 19: vide κεντηνάριον.

κεράμιον, τὸ τοῦ οἴνου ἢ ὕδατος σταμνίον, 319, 25 *Hes.* — 1. quadrantal sive amphora Romana, quae pede cubico definitur, 59 adn. 1. 60. 198, 15 *Eucl.* 205, 8 *Her.*, habet 8 congios 313, 2, pendit 80 libras vini, 72 olei cet. 250, 9. 25. 251, 12; idem dicitur Ἰταλικὸν κεράμιον 77 adn. 5 *Diosc.* 90, eique perinde tribuuntur 8 congii 222, 7. *c. G. IV.* 229, 9 *c. G. VII.* 238, 21 *c. G. XIII.* 246, 10 *Orib.*, vel 80 librae vini, 72 olei cet. 223, 23 *c. G. IV.* 239, 7 *c. G. XIII.* 240, 16. 241, 9. 22 *c. G. XIV.* 247, 9 *Orib.* — idem Romanum quadrantal significatur 279, 22: τὸ κεράμιον λίτρας ςς', σταθμικὰς δηλονότι, i. e. 48 sextarios. — notae 170. 221, 11 *c. G. II.* 228, 9 *c. G. VI.* 249, 15. — 2. κεράμιον 10 modiorum, aequale solido cubito Romano, 60. 63. 202, 11.

κέρας λιτραῖον, cornu olearium, 211, 16. 22 *Gal.*; idem dicitur κέρας ἐπιτετμημένον 211, 11 *Gal.*, vel κατατετμημένον 216, 13. 217, 14 *Gal.*

κεράτιον 1. siliqua, minimum Romanorum pondus inde a Constantini temporibus, 83 adn. 4 *Orib.* 89. 96. 228, 14 *c. G. VII.* 232, 17 *c. G. IX.* II 84, 4 *Prisc.*; est 6^a pars

κόρος, mensura Hebraica, 259, 19 *Ep.* (320, 19 *Hes.*), derivatur ex Hebraico חֹר 260, 10 *Ep.*; habet 30 modios (Hebraicos) 260, 11. 271, 8. 273, 7 *Ep.* (II 100, 5 v. *Lat.*); eidem tribuuntur 10 Attici medimni 279, 13 *Ios.* — κόρος ὁ Φοινικικός habet 30 κάτα 139 cum adn. 4. 258 π. μέτρ. (II 145, 28 *Calv.*); conf. κόρος κάτων λ', μοδίων με' 277, 16 *Eus.*

κόρσιον, νόμισμα παρ' Αἰγυπτίοις, 320, 20 *Hes.*

κοσμητικά Κλεοπάτρας 109. 233, 20 c. *G. X.*

κοτύλη 1. omnino είδος μέτρου 320, 22 *Hes.* 338, 23 *Suid.* 350, 10 *EM.*, est ὕγρῶν καὶ ξηρῶν μέτρον 206, 12 *Poll.*, commemoratur 75 adn. 3 *Hipp.* 76 *Nic.* 76. 77 adn. 3 *Diosc.* 82 adn. 3 *Dieuch.* 83 adn. 3 *Herod. Xenocrat.* 207, 3 *Poll.* — 2. Ἀττική κοτύλη commemoratur 74 adn. 1. 75 adn. 3 *Hipp.* 82 adn. 3 *Antyll.* 319, 24 *Hes.*; Atticis cotylis definiuntur congius et choenix, Aegyptiae mensurae, 236, 7. 10 c. *G. X.* 242, 15. 17 c. *G. XV.*; definitur 12^a parte congii 208, 24 *vet. m.* 252, 1, sive 4^a parte choenicis, sive dimidia parte sextarii 208, 6 s. *vet. m.* — 3. eadem mensura est ea κοτύλη quae heminae Romanae sive dimidia parti sextarii aequalis esse dicitur 211, 15 *Gal.* 222, 9 c. *G. IV.* 233, 1. 3. 9 c. *G. IX.* 238, 23 c. *G. XIII.* 250, 14. 251, 3. 260, 5. 263, 19. 20 *Ep.* (II 102, 19. 21 v. *Lat.*) 338, 21 *Suid.*; haec pendit 10 uncias vini, 9 olei cet. 224, 1 c. *G. IV.* 239, 12 c. *G. XIII.* 240, 21. 241, 14. 242, 2 c. *G. XIV.* 247, 12 *Orib.*; conf. ἡμίνα 1. — 4. haec cotyla sive hemina Romana dicitur λίτρα ἐλαίου habetque 12 uncias metricas 69. 79 s. 217, 6. 218, 8 *Gal.* (conf. 213, 16. 21). 277, 3 *Eus.*; eadem vocatur Ἱταλική κοτύλη 209, 9. 10 *Gal.*, vel Ἑλληνική 69. 208, 14 *vet. m.* 233, 13 c. *G. IX.* (conf. tamen II 148 addend. ad 69); conf. λίτρα 4 et λίτραιον κέρα. — 5. Attica cotyla a Graecis medicis 60 drachmis olei aestimata 71 s. 215, 24. 216, 1. 4 *Gal.* 235, 14 c. *G. X.* 242, 21 c. *G. XV.* 252, 3. 255, 27; hae 60 drachmae postea comparatae 7½ uncis Romanis 216, 3 *Gal.* 235, 14 c. *G. X.* 255, 27. — 6. hinc orta ea cotylae aestimatio qua 9 unciae metricae ei tribuuntur, unde fit quadrante minor quam hemina Romana (conf. infra Ἀλεξανδρινή κοτύλη), 79. 210, 14. 21. 24. 211, 21. 216, 1. 217, 3. 26 *Gal.* 222, 14 c. *G. IV.* 230, 23 c. *G. VIII.* 244, 22 *Orib.* 249, 24; eadem dicitur Ἀττική κοτύλη 210, 14. 216, 1. 217, 1 *Gal.* — 7. sed haec aestimatio minime certa fuit, nam praeter 9 uncias cotylae etiam 10 vel 12 uncias tribui scribit Galenus 211, 16 s. 213, 16. 21. 218, 8 s., vel etiam 16⅔ uncias 210, 28, quae aestimatio redit 217, 9 omisso besse excurrente; omnino varias cotylas in usu fuisse docet Galenus, ut Ἀττικὴν, Ἀλεξανδρεωτικὴν, Ἑφεσσίαν 217, 1. 2. — 8. Αἰγυπτιαία κοτύλη 75 *Hipp.* — 9. Ἀλεξανδρινή κοτύλη habet 8 uncias olei, 9 uncias

vini 208, 16 *vet. m.* II 42 cum adn. 4. 150 init. — **10.** κοτύλη (hippiatrica) habet 12 uncias 130. 237, 25 c. *G. XII.*, sive 2 oxybapha singula 3 cyathorum 99. 130. 139. 229, 6 c. *G. VII.* 237, 25 c. *G. XII.* 258, 5 π. μέτρ. (II 145, 2 *Calv.*). — **11.** κοτύλη georgica Aegyptia est sesqui maior Attica, est enim dodrans sextarii 128. 236, 12 c. *G. X.* — [**12.** κοτύλη ἡ μεγάλη aequalis oxybapho 230, 6 c. *G. VII.*] — **13.** de partibus cotylae vide κύαθος, μύστρον, δξύβαφον. — **14.** notae cotylae 170. 219, 22 c. *G. II.* 227, 8 c. *G. VI^b.* 249, 16. 24. v. *scr.* ad 255, 26.

κουαδράντης v. *scr.* 303, 10.

κουμουλάτος μόδιος: vide μόδιος 8.

κούμουλος *pr. scr.* pro κουμουλάτος (μόδιος) 257, 17. 276, 9.

κόφινος, μέτρον Βοιωτίων, praef. I p. xi. 206, 14 *Poll.* 320, 2 *Hes.*, capit 3 congios 206, 19 *Strattis.* 320, 23 *Hes.*

κοχλιάριον **1.** commemoratur 77 *Diosc.* 83 adn. 3 *Herod. Philagr.* 339, 1. 3 *Suid.* — **2.** minima mensura. 96^a pars sextarii sive dimidia mystri (conf. μύστρον 7). 81 *Afr.* 99. 130. 139. 238, 3 c. *G. XII.* 256, 24. 258, 8. 9 π. μέτρ. (II 145, 5. 6 *Calv.*). 277, 5 *Eus.*; pendit 4^{am} partem unciae 238, 14 c. *G. XII.* 257, 4. 277, 3 *Eus.*, sive 6 scripula 131. 238, 7 c. *G. XII.*, sive 1½ stagium 131. 239, 1 c. *G. VII.* — **3.** alia mensura dimidio minor, pendit enim 3 scripula sive 1 drachmam 127. 134 adn. 1. 235, 9 c. *G. X.* 237, 19 c. *G. XI.* 243, 7 c. *G. XV.* 252 13. 255, 20. — **4.** alia mensura, cui 7 stagia tribuuntur, 231, 13 c. *G. VIII.* 245, 14 *Orib.* — **5.** κοχλιάριον aequale cotylae (?) 222, 9. 13 (conf. 91). 246, 11. 14 *Orib.*

κοχλυάριον *pr. scr.* pro κοχλιάριον 245, 14. 246, 11.

κραπαταλός, ὄνομα νομίσματος (comicum), 293, 8. 10 *Poll.* 320, 24 *Hes.*

Κράτης 281, 5. 284, 22 *Poll.*

Κρατῖνος 296, 14 *Poll.* 331, 15 *Phot.*

Κρήτες 322, 20 *Hes.*

Κρίτων medicus 213, 23. 214, 2. 17. 24. 27. 215, 13. 22 *Gal.*

Κροίσειοι στατήρες 294, 1 *Poll.* 320, 25 *Hes.*

κύαθος 314, 20 *Hes.*

κύαθος **1.** μέτρον ὕγροῦ 339, 2 *Suid.* 350, 15 *EM.*, μικρόν μέτρον 320, 26 *Hes.*, derivatur a κύω 339, 3 *Suid.*, commemoratur 74 adn. 1. 75 adn. 3 *Hipp.* 76 *Nic.* 76. 77 adn. 5 *Diosc.* 82 adn. 3 *Antyll. Archig.* 83 adn. 3 *Diocl. Herod. Philumen.* — **2.** est 6^a pars cotylae (et Atticae et Aegyptiae et Romanae) 124. 127. 133. 208, 10 *vet. m.* 222, 19 c. *G. IV.* 224, 19 c. *G. V.* 235, 12. 13. 236, 19 c. *G. X.* 239, 4 c. *G. XIII.* 241, 1. 18 c. *G. XIV.* 242, 21. 24 c. *G. XV.* 246, 17 *Orib.* 250, 17. 251, 17. 252, 3. 255, 26. 256, 11; pendit 12 drachmas olei, 13⅓ vini cet. 224, 6

c. G. IV. 239, 16 *c. G. XIII.* 241, 1. 18. 242, 5 *c. G. XIV.* 247, 17 *Orib.* 250, 18 (ubi pro γράμμα α' legendum γράμματα δ'). 251, 8. 20. — **3.** aestimatur 10 drachmis (conf. κοτύλη 5) sive $1\frac{1}{4}$ uncia 208, 10 *vet. m.* (coll. II 149 addend. ad h. l.). 235. 10 *c. G. X.* 242, 26 *c. G. XV.* 252, 7. 255, 22. 256, 11; aliter etiam aestimatur vel $1\frac{1}{2}$ vel 1 uncia 231, 26. 27 *c. G. VIII.* — **4.** κύαθος hippiatricus pendit 2 uncias 238, 5 *c. G. XII.* 257, 1. 277, 1 *Eus.* 321, 2 *Hes.* 329, 17 *Phot.* 339, 2 *Suid.*; conf. κοτύλη 10; sed possunt etiam loci p. 277, 1 cet. pertinere ad vulgarem cotylam, quae habet 12 uncias metricas (conf. κοτύλη 4). — **5.** κύαθος (vulgaris: conf. supra 2) habet 2 μύτρα μικρά 223, 1 *c. G. IV.* 231, 24 *c. G. VIII.* 239, 5 *c. G. XIII.* 246, 18 *Orib.* 256, 23, sive 2 χήμας μικράς 223, 1. 239, 5. 246, 18 (unde corrigendum 231, 24 χήμας pro μνᾶς). — **6.** κύαθος is qui pertinet ad cotylam hippiatricam (supra 4) habet 4 μικρά μύτρα 99. 229, 3 *c. G. VII.* sive 4 μύτρα 130. 238, 2. 11 *c. G. XII.* sive 4 μύτρα 139. 258, 6 π. μέτρ. (II 145, 4 *Calv.*). — **7.** κύαθος is qui hebraice μεθεκῶθ dicitur, sexta pars sextarii, 260, 6. 263, 22 *Ep.* (II 102, 22 v. *Lat.*). — **8.** κύαθος τὸ ἥμισυ τῆς δραχμῆς ὀγγίαι β' 274, 18 *Ep.* — **9.** notae cyathi 170. 207, 19 *vet. m.* 219, 22 *c. G. II.* 226, 14 *c. G. VI.* 227, 7 *c. G. VI.*^b.

κύαμος, mensura, 75 adn. 3 *Hipp.* — κύαμος ὁ Αἰγυπτιος 77 *Diosc.* 81 adn. 6. 134 adn. 1. 2; habet $1\frac{1}{2}$ obolum 243, 11 *c. G. XV.* 252, 16; aliter habet 4 obolos 81 *Afr.* — κύαμος ὁ Ἀλεξανδρινός habet 3 obolos 81 *Afr.*, ὁ Ἑλληνικός 2 obolos *ibid.*

κύαμος *pr. scr.* pro κύαθος 231, 2 *c. G. VIII.* (conf. II 149).

Κυζικηνοὶ στατήρες 318, 7. 321, 3 *Hes.* 329, 18 *Phot.* κυμάτια 26 adn. 7. 32. 182, 1 *Her. I.*

κυνόστομον, mensura, 45. 188, 10 *Her. V.*

Κύπριοι 261, 7. 9. 10. 272, 6. 273, 29 *Ep.* (II 100, 18. 101, 1 v. *Lat.*). 312, 14. 316, 14 *Hes.* II 150 extr.

κύπρον, mensura, 207, 1 *Poll.*; conf. κύπρος.

Κύπρος, insula, 325, 20 *Hes.*

κύπρος, μέτρον σιτηρόν, 321, 5 *Hes.*; Ponticorum mensura capiens 20 sextarios 260, 8. 264, 15. 16. 19. 269, 22. 24. 270, 1 *Ep.* (II 106, 1. 2. 5. 6. 10 v. *Lat.*). 277, 17 *Eus.*

Κυρηναῖοι 284, 2 *Poll.* 314, 16 (αὐτοῖς) *Hes.*

Κυρήνη 284, 16 *Poll.*

Κωδάλου (vel Κοδάλου) χοῖνιξ 321, 6 *Hes.* 338, 14 *Suid.*

κωδαλοῦχος, μέτρον γῆς, 339, 5 *Suid.*

Κωνσταντίοι in Cypro insula 261, 11 *Ep.* II 151 init.

λαγώς in nummis Rheginorum 293, 24 *Poll.*

Λακεδαιμόνιοι 291, 16 *Poll.*

Λάκωνες 319, 12. 323, 25 *Hes.*

Λαύρειον (Λαύριον) 315, 4 *Hes.* 335, 6 *Suid.*

Λαυριωτικαὶ γλαυκες 315, 3 *Hes.* 335, 5 *Suid.*

λεθέκ, mensura Hebraica 15 modiorum, 260, 1. 15. 17.
20. 24. 271, 9. 273, 13. 16 *Ep.* (II 100, 8 v. *Lat.*) 277, 21
Eus.

λείτρον τὸ μέγα (scribendum videtur λίτροιον) habet 1
unciam 231, 3 c. *G. VIII.*

λεκέθ 273, 10. 11. 12. 14. 277, 21: vide λεθέκ.

λεκίσκιον Ἀττικόν 74 adn. extr. *Hipp.*

λεπτεπίλεπτος 267, 17 *Ep.*

λεπτόν appellatio variorum nummorum minorum
(conf. λεπτός). 1. 20^a pars triδάντος Siculorum 327, 7
Hes. — 2. 20^a pars sicii Hebraici, pendit 10^{am} partem
denarii sive 80^{am} unciae 305, 20; idem ὀβολός vocatur
305, 21; conf. ὀβολός 8, κύκλος 6. — 3. 7^a pars chalcī
156 s. 330, 13 *Phot.* 340, 12 *Suid.* — 4. id quod ἀσκάριον
4; est igitur 6000^a pars talenti sive solidi 142 adn. 2. 143,
II. 166. 253, 1. (265, 4). 267, 13. 274, 6. 276, 7. 302, 15
Max. 306, 20. 313, 21. 320, 7. 12 *Hes.*; λεπτά 2 efficiunt
κοδράντην: vide κοδράντης 2. — 5. λεπτά 2 incurrunt
in follem 145 adn. 4. 267, 6 *Ep.*; conf. φόλλις. — 6. λε-
πτόν dicitur 60^a pars assarii 253, 7. — 7. pondere habet
aut 8^{am} partem unciae 150 adn. 1. 270, 16 *Ep.* 304, 6, aut
4^{am} partem 303, 21. 305, 4.

λεπτός (immo λεπτόν) siliqua sive κεράτιον dicitur
a Prisciano II 84, 4.

λεπτός adiectivum ponitur ad significanda varia num-
morum minorum genera: λεπτά dicuntur κέρματα vel
κερμάτια 337, 29. 338, 7. 8. 9 *Suid.*; λεπτόν τοῦ νομίσμα-
τος vel λεπτόν νομισμάτων dicitur χαλκοῦς 157. 288, 1.
296, 18 *Poll.*; item λεπτόν νομισμάτων vocatur κόλλυβος
288, 26 (conf. 289, 2 *Poll.*), item λεπτόν νόμισμα (vel νο-
μισμάτων) σιδάρεος Byzantiorum 291, 10 *Poll.* 325, 12 *Hes.*
340, 3 *Suid.*; tum λεπτόν νόμισμα ἀργύριον 334, 12 *Suid.*,
λεπτοὶ ἀργύριοι 308, 5. 23. 309, 1 *gl. n.*; denique τὸ λε-
πτότατον τοῦ χαλκοῦ νόμισμα κοδράντην Ῥωμαῖοι καλοῦσι
303, 13 — aliter λεπτάς, τὰς ἐξωβόλους, 321, 8. 9 *Hes.*,
ubi λεπταὶ δραχμαὶ ορρονунтur παχείαις.

λεπτότης τοῦ σταθμοῦ 254, 1. 3; λεπτότητές ἐν τῷ
νομίσματι 267, 12 *Ep.*

λεύγη, μέτρον τι Γαλατικόν, 321, 11 *Hes.*

Λεύκιος medicus 212, 14 *Gal.*

λήτρα v. *scr.* pro λίτρα 244, 15. 17 ss.

λιβαδαία γῆ II 148 *Ped.*

λιβάδιον 190, 1 *Her. V.*

λίβρα, i. e. libra Romana, 270, 3 *Ep.* 321, 17 *Hes.*

λιδρίον, τρυβλίον, 321, 12 *Hes.*

λιθικός πήχυς: vide πήχυς 5.

λίτριον, μέτρον τι, 321, 13. 14 *Hes.*; id quod μύτριον sive μύτρος, 139. 258, 7. 8 π. μέτρ. (II 145, 5 *Calv.*).

λίτρα **1.** libra Romana, ἐπιχώριον ὄνομα Romanis, 210, 16 *Gal.*; λίτρα, ὁ σταθμός, 339, 6 *Suid.*; vox derivatur ex *libra*, i. e. ἰσότης vel ἰσοκανονία 270, 3 *Ep.*; falso eadem ex *litterae* 307, 16 *gl. n.*, vel ex Hebraico sermone 267, 21 *Ep.* (conf. praef. I p. xviii); commemoratur 57. 76 *Diosc.* 82 adn. 3 *Archig.* 321, 16 (coll. vs. 17) *Hes.*

— **2.** partes huius librae Romanae sunt *a*) 12 unciae 57. 125. 208, 12 *vet. m.* 218, 12 *Gal.* 221, 17 *c. G. III.* 230, 22 *c. G. VIII.* 232, 12 *c. G. IX.* 234, 4 *c. G. X.* 237, 1 *c. G. XI.* 240, 10 *c. G. XIV.* 244, 21. 248, 3 *Orib.* 248, 20. 249, 4. 23. 254, 15. 265, 10. 270, 5. 12 *Ep.* (II 104, 7 *v. Lat.*). 278, 11 *Eus.* 301, 18 *Al.* (II 144, 3 *Calv.*). 305, 9; conf. οὐγγία. — *b*) 96 drachmae sive denarii 125. 212, 3 *Gal.* 234, 4 *c. G. X.* 254, 15. 301, 21 *Al.*; conf. δραχμή. — *c*) 288 scripula 125. 234, 4 *c. G. X.* 254, 15. 270, 7. 12 *Ep.*; conf. γράμμα. — *d*) 1728 siliquae 125. 234, 5 *c. G. X.* 270, 11 *Ep.* 301, 21 *Al.*; conf. κεράτιον. — *e*) habuit antiquitus 72 denarios 67. 208, 13 *vet. m.* — **3.** eidem librae tribuuntur hae partes non Romanae *a*) 75 drachmae Atticae vetustae 208, 12 *vet. m.* (conf. 67). — *b*) 90 drachmae Ptolemaicae 121. 238, 16 *c. G. XII.* — *c*) ποτέ ἀντὶ τῆς λίτρας < ρ' > γράφουσιν 216, 12 *Gal.* — *d*) 24 stateres singuli 4 drachmarum 301, 16 *Al.* (II 143, 29 *s. Calv.*) — *e*) 3456 κριθῆς κόκκοι 270, 11 *Ep.* — *f*) ὕφ' ἐν 5000 κόκκοι πεπέρεος 140. 259, 5 π. μέτρ. (II 146, 7 *Calv.*). — *g*) ὀλκαί ξε 97. 228, 24 *c. G. VII.* — *h*) nullam esse libram 48 drachmarum demonstrat Galenus 216, 15. — **4.** λίτρα ἡ τοῦ ἐλαίου καλουμένη 217, 13 *Gal.*, sive λίτρα μετρικὴ 217, 29 *Gal.*, i. e. apud Romanos μέτρον ᾧ τὸ ἐλαίον μετροῦσι 213, 2 *Gal.*, unde dicitur λίτρα ἡ νῦν ἐν Ῥώμῃ 210, 21 *Gal.*, vel Ῥωμαϊκὴ λίτρα 216, 21. 217, 4. 218, 6 *Gal.*; est dimidia pars sextarii 69. 80. 146. 208, 15 *vet. m.* 233, 14 *c. G. IX.* 263, 14. 264, 1 *Ep.* 277, 2. 278, 2 *Eus.*, aequalis igitur heminae sive cotylae 69. 79. 80. 151. 209, 9 *s.* 217, 6. 7 *Gal.* 257, 12 (conf. νέβελ). 279, 21. 22 (eadem significatur 216, 23 *Gal.*); dividitur in 12 partes quae unciae vocantur 213, 4. 5. 217, 6. 7 *Gal.* — haec libra metrica confunditur cum libra ponderali 211, 9 (coll. vs. 11) *Gal.* 279, 22 (coll. 151). — **5.** Ἱταλικὴ λίτρα est libra Romana (conf. supra) 301, 16 *Al.* (II 143, 29 *Calv.*), eadem Ῥωμαϊκὴ λίτρα 218, 12 *Gal.*; sed alia est illa Ῥωμαϊκὴ λίτρα qua cornu olearium significatur (supra 4). — **6.** λίτρα χρυσοῦ Constantiniana, habet 1000 miliarensia 307, 20 *gl. n.*; eadem λίτρα χρυσοῦ 308, 15 *gl. n.* — **7.** λίτρα, ὀβολός, νόμισμα παρὰ Σικελοῖς, 321, 16. 19 *Hes.*, νόμισμα 329, 19 *Phot.*, nummus Siculorum 292, 7. 13. 16. 20. 21. 25. 293, 2. 297, 15. 16. 20. 24. 298, 1. 5. 9 *Poll.* II 19, ab

Aristotele obolo Aeginaeo aestimatus 292, 8. 298, 1 *Poll.*; conf. στατήρ. — suspectum λίτρα, ἡ νομισμοδόκη 329, 23 *Phot.* — 8. λίτρα, pars 40^a modii satorii, habet 5 orgyias quadratas 39. 41. 42. 46. 190, 18. 191, 1 ss. *Her. V. II* 147 *Ped.* — 9. incertum est, quae libra intellegatur nonnullis locis ubi mensurae frumenti libris definiuntur: vide μέδιμνος 2, ἡμιμέδιμνον, ἀρτάβη 5, βάδος, χοῖνιξ 6. — 10. notae librae (et ponderalis et metricae et satoriae) praef. I p. xv. 147. 170. 207, 20 *vet. m.* 220, 13. 15 c. *G. II.* 225, 21 c. *G. VI^a.* 227, 19 c. *G. VI^b.* 243, 23 c. *G. XVI.* 249, 16; quod attinet ad notam librae satoriae, hoc loco addendum videtur in tabula orgyiarum, quam in Heronis reliq. p. 49, 1 ss. edidi, codicem Parisinum 1670 modo habere λίτρας plene, modo omissa terminatione ac scriptum, modo idem per Ϟ i. e. Η (conf. praef. I p. xv) notatum, tum codicem Vindobonensem philos. Gr. 179 (apud nos V) in eadem tabula (in his metrolog. script. I p. 190, 18. 191, 3 ss. saepius habere Η; praeterea de notis huius librae conf. adnot. ad *Her.* p. 50, 22. 143, 22. 148, 12.

Λιτραῖον κέρας, cornu olearium, 211, 16. 22 *Gal.*, idem λιτραῖον μέτρον 210, 2 *Gal.* (conf. 80).

Λιτραῖος σταθμός τῶν στερρῶν σωματῶν 210, 1 *Gal.*

Λιτρίον v. scr. pro λίτριον 321, 13.

Λιτρίκιος 143, π. 265, 2. 274, 11 *Ep.*

Λιτροδόκα praef. I p. xx. 293, 2 *Poll.*; λιτροδόκη 329, 24 *Phot.*

Λιτροσκόπος 321, 18 *Hes.* 329, 21 *Phot.*

Λιχανός 179, 9 *Poll.* 188, 9 *Her. V.* 331, 14 *Phot.* 351, 17 *EM.*

Λιχάς, mensura, praef. I p. ix. 44 extr. 45. 179, 9 *Poll.* 188, 8 *Her. V.* 331, 14 *Phot.*, habet 10 digitos 180, 2 *Greav.*; eadem 10 digitorum mensura definitur ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου πρὸς τὸν λιχανὸν ἄκρον 351, 16 s. *EM.*, quae a Meletio (adn. ad 351, 20) μετακονδύλιον vocatur.

λόχη 190, 11 *Her. V.*

Λύδιον νόμισμα 321, 24 *Hes.*

Λυδοὶ nummos invenerunt auctore Xenophane 293, 18 *Poll.*

Λύκος: vide Ἐριχθόνιος.

Λυκίας orator 152. 282, 18 *Poll.* 310, 22 *Harp.*

μαθαλίδες, μέτρα, 321, 20 *Hes.*

Μακεδονική λέξις τὸ βηματίζειν 314, 19 *Hes.* — Μακεδονικὸν τάλαντον 299, 21.

μαναχῆς 261, 6: vide μνασίς.

μάνη (vel μανή), Hebraica minae appellatio, 143 adn. 2. 266, 13. 269, 11. 271, 4 *Ep.*; idem legisse videtur interpres Eriphanii II 105, 7, ubi *mani* libri.

μάνης, i. q. μανή, 146.

Μάξιμος ὁ ἅγιος 149. 161 s. 302, 13.

- μάρης 260, 8. 264, 13: vide μάρις.
 μάρις (vel μάρης) **1.** ἑξακότυλον μέτρον 206, 8 *Poll.* 321, 22 *Hes.* — **2.** Ponticorum mensura, habet 2 hydrias sive 20 sextarios 260, 8. 264, 13. 269, 21 *Ep.* (II 106, 1. 2. 5 v. *Lat.*). 277, 12 *Eus.*; conf. G. Dindorf. ad Epiphan. IV part. I praef. p. xvi.
 μαμαρῶθ, mensura Hebraica, 263, 23 *Ep.* (II 102, 25 v. *Lat.*).
 μαυλιστήριον, Λύδιον νόμισμα, 321, 24 *Hes.*
 μεγάλητρον, *pr. scr.* pro μέγα λίτρον, habet 1 unciam 245, 3 *Orib.*
 μεγάμιστρον *pr. scr.* pro μέγα μύστρον 247, 13 *Orib.*
 μεδεκῶθ praef. I p. xvi. 263, 22 v. *scr.* vel μεθεκῶθ 263, 22 *Ep.*, vel medeccoθ II 102, 23 v. *Lat.*, mensura Hebraica, sexta pars sextarii.
 μέδιμναῖον, μέτρον μοδίου, 321, 26 *Hes.*
 μέδιμνον 276, 11. 277, 19. 322, 1. 329, 25. 339, 7. 10. 11: vide μέδιμνος.
 μέδιμνος (vel μέδιμνον), μέτρον (Ξηρῶν), 206, 5 *Poll.* 311, 24 s. *Harp.* 339, 10 *Suid.* **1.** μέδιμνος ὁ Ἀττικὸς 279, 13 *Jos.* 313, 18 *Hes.* 334, 15. 23 *Suid.* 347, 23 *EM.*, habet 12 ἡμiekτα 224, 20 c. *G. V.* 246, 3 *Orib.*, sive 6 modios, 48 choenices cet. 225, 2 c. *G. V.* 246, 5 *Orib.* (v. adnot.). II 145, 15 *Calv.*; idem simpliciter μέδιμνος vocatur eique tribuuntur 6 ἐκτεῖς (vide ἐκτεύς), sive 6 modii 277, 19 *Eus.* 339, 11, sive 12 ἡμiekτα 107. 208, 5 *vet. m.* 232, 20 c. *G. IX.* 318, 11. 12 *Hes.* (conf. ἡμiekτρον), sive 48 choenices 206, 9 *Poll.* 232, 23 c. *G. IX.* 311, 20. 26 *Harp.* 318, 12. 322, 1 *Hes.* 329, 2. 25 *Phot.* 337, 15. 18. 339, 7 *Suid.* 349, 21 *EM.* — **2.** praeterea variis rationibus μέδιμνος vel Atticus vel alius quis definitur, e quibus aliae sunt suspectae, aliae ambiguae; nam tribuuntur medimno a) 192 sextarii (immo cotylae) 232, 23 c. *G. IX.* (conf. 108); — b) 48 λίτραι (immo choenices) 102 extr. 230, 16 c. *G. VIII.* 244, 15 *Orib.*; — c) 144 λίτραι atque alii cuidam 192 λίτραι 279, 21 (i. e. metretae Attico 144, et medimno Attico 192 cotylae: conf. 151); — d) μέδιμνον μοδίων 5' ὥς εἶναι μέτρον ἑξετῶν οὐ' ἦτοι λίτρων ρη' 339, 11 (hic igitur sextarius 1½ libra aestimatur; sed hi numeri pertinent ad metretam Atticum, non ad medimnum); — e) τὸ μέδιμνον μέτρα ρη' 276, 11 *Ep.* (ubi forsitan λίτραι restituendum sit: conf. adnot. ad h. l.). — **3.** Atticus medimnus comparatur cum artaba Persarum 347, 23 *EM.* — **4.** μέδιμνος ὁ Πτολομαϊκὸς ἡμιόλιος τοῦ Ἀττικοῦ 258, 17 π. μέτρον (II 145, 22 *Calv.*), habet 2 antiquas artabas 258, 18 (II 145, 24) sive 12 ἡμiekτα 124. 242, 12 c. *G. XV.* 251, 24. — **5.** μέδιμνος παρὰ Κυπρίοις διάφορος, nam Salaminiorum medimnus habet 5. Paphiorum et Siculorum 4½ modios 261, 9 ss. 271, 14 *Ep.* (II 101, 3. 4 v. *Lat.*).

II 150 s. — 6. μέδιμνος georgicus Aegyptius habet 102 sextarios 101. 128 s. 230, 11 c. *G. VII.* 236, 16 c. *G. X.* — 7. notae medimni 170. 221, 2 c. *G. II.* 228, 2 c. *G. VI^b.* 277, 17 v. *scr.*

μεθεκώθ: vide μεδεκώθ.

μεθὸ δὲ praef. I p. ix. 189, 15 *Her. V.*

μέλι. mellis pondere mensurae exiguntur 223, 22 ss. 224, 10 c. *G. IV.* 239, 8 ss. c. *G. XIII.* 241, 21 ss. c. *G. XIV.* 247, 8 ss. 23 *Orib.* 259, 3 π. μέτρ. — pondus eius comparatur cum pondere vini et olei 223, 10. 12 c. *G. IV.* 229, 12. 22 ss. c. *G. VII.* 246, 22. 25 *Orib.* 277, 13 *Eus.*

μέλιττα, ὀβολός, 322, 2 *Hes.*

Μένανδρος 153. 290, 18 *Poll.*

μέντοι, Aegyptia modii appellatio, praef. I p. xvi. 262, 11 *Ep.*

μέρος. notae 170. 226, 4 c. *G. VI^a.* 244, 3 c. *G. XVI.* 249, 19.

μετακονδύλιον adnot. ad 351, 20.

μετρᾶν, μετρᾶται, v. *scr.* pro μετρεῖν, μετρεῖται, 189, 17. 8.

μέτρησις γαιῶν 180, 23 *Her. I.*; ἡ τῆς μετρήσεως ἐπίνοια inventa apud Aegyptios 30. 181, 1 *Her. I.*; αἱ ἐν τοῖς μεγέθεσι μετρήσεις 193, 6. 8 *Her. VII.* — μέτρησις πλοίου 202, 5. 203, 26. 204, 10; πίθου 202, 15. 203, 2. 13; κολύμβου 204, 22 *Her.*

μετρηταῖον (scil. μέτρον) 274, 1 *Ep.*

μετρητής 1. ὁ Ἀττικὸς commemoratur 323, 6 *Hes.*, idem, ut videtur, 83 adn. 3 *Diocl.*; definitur 12 congiis 77 adn. 8 *Diosc.* — 2. μετρητής appellatur amphora Romana 60. 81 *Afr.* 204, 25. 28 *Her.* 257, 23 π. μέτρ. (II 144, 19 *Calv.*), eadem Ἰταλικὸς μετρητής 124. 258, 3 π. μέτρ.; capit 8 congios 205, 1 *Her.*, sive 48 sextarios 276, 25 *Eus.*; conf. ἀμφορεὺς 2 et κεράμιον 1. — 3. μετρητής, mensura Hebraica 260, 6 *Ep.*, habet 72 sextarios sive 12 congios (aequalis igitur est Attico) 262, 27. 264, 12. 272, 12 *Ep.* (II 101, 18. 103, 19 v. *Lat.*); idem significari videtur 277, 20 *Eus.*: μετρητής μοδίῳ δ'ς (i. e. 72 sextariorum). — 4. μετρητής georgicus Aegyptius habet 72 sextarios 101. 128 s. 230, 9 c. *G. VII.* 236, 15 c. *G. X.* — 5. μετρητής ὁ κατὰ Κύρου 101. 124, habet 120 sextarios 230, 9 c. *G. VII.* 236, 17 c. *G. X.*, idem habet suos ἑξῆς sex vel, ut alii, nonaginta 124. 236, 17 cum adnot. II 150 init.; idem dicitur Ἀντιοχικὸς μετρητής eique 2½ amphorae Romanae tribuuntur 258, 3 π. μέτρ. (unde corrigendus Calvus II 144, 27).

μετρική. περὶ μετρικῆς 206, 3 (*Poll.*).

μετρική λίτρα, cornu olearium, 217, 29 *Gal.* — μετρικαὶ οὐγγίαι, i. e. unciae cornus olearii 69. 80. 210, 9. 11.

217, 21. 26. 28. 218, 9 *Gal.*; tales uncias 12 aequales 10 uncis ponderalibus invenit Galenus 217, 17.

μέτρον 1. mensura porrecta: τὰ μέτρα ἐξεύρηνται ἐξ ἀνθρωπίνων μελῶν 187, 14 *Her. V.*; εἶδέναι τὴν τῶν μέτρων ἰδέαν 181, 16. 19 *Her. I.*; εἶδη τῶν μέτρων 181, 3 *Her. I.*; μέτρα τῶν εὐθυμετρικῶν διαστημάτων 197, 13 *Euc.*; τὰ περὶ τὴν γῆν μέτρα 30 *Her.*; περὶ μέτρων γῆς 56. 145; μέτρον δικαίας ὀργυῖδος 192, 8. — 2. mensurae frumenti et liquorum: μέτρον mensuram dicunt Graeci II 117, 19 *Is.*; μέτρον quid sit 218, 26 ss. c. *G. I.*; μέτρων ὀνόματα 206, 5 *Poll.*; οἱ γράψαντες περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν 217, 3 et οἱ περὶ τῶν σταθμῶν καὶ μέτρων γράψαντες 214, 5 *Gal.*; περὶ μέτρων 138. 143, II. 257, 22 π. μέτρ. (II 144, 18 *Calv.*). 271, 7 *Ep.*; περὶ πληκτικότητος μέτρων 149. 198, 20 π. π. μ.; περὶ μέτρων Ξηρῶν 224, 12 c. *G. V.* (conf. 219, 3). 245, 27 *Orib.* 251, 23. 277, 15 *Eus.*; τὰ λεπτὰ μέτρα τῶν Ξηρῶν ὁμοίως τοῖς τῶν ὑγρῶν 258, 15 π. μέτρ. (conf. II 145, 20 *Calv.*). 278, 5 *Eus.*; μέτρα ὑγρῶν 229, 11 c. *G. VII.*; περὶ μέτρων ὑγρῶν 222, 6. 223, 3 c. *G. IV.* 238, 20 c. *G. XIII.* 240, 15 c. *G. XIV.* 246, 9 *Orib.* 250, 8. 276, 22. 277, 6 *Eus.*; μέτρον κύτου, σιτικόν, σιτηρόν, οἴνου, οἰνικόν passim apud lexicographos, ut 314, 8. 318, 14. 319, 14. 15. 321, 5 cet. — 3. περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν 140. 141. 145, VI. VII. 149. 207, 7 *vet. m.* 217, 3 *Gal.* 218, 21 c. *G. I.* 232, 3 c. *G. IX.* 239, 19 c. *G. XIV.* 242, 11 c. *G. XV.* 244, 11. 13 *Orib.* 248, 12. 252, 18. 274, 3 *Ep.* 276, 16 *Eus.*; περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν ὀνομασίας v. *scr.* 300, 9; περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν ἱατρικῶν 230, 14 c. *G. VIII.* item ἱππιατρικῶν 237, 22 c. *G. XII.*; conf. σταθμός. — 4. τὰ μέτρα τῶν πωλούντων a metronomis inspecta 312, 2 *Harp.* 330, 2. 7 *Phot.* 339, 15 *Suid.*; μεῖζοσι μέτροις χρῆσθαι 321, 6 *Hes.* 338, 14 *Suid.*; ἀποψηγὴν τὰ μέτρα 313, 10 *Hes.* (conf. apud eundem ἀπόψηστρον). — 5. μέτρον τὸ ἄγιον Hebraeorum 261, 26. 27 (μόδιος), 262, 27. 272, 12 (μετρητής) *Ep.*

μέτρον, mensura Hebraeorum: μέτρα γ' τὸ μικρὸν γομόρ 272, 16 (conf. 272, 22. 23) *Ep.* — μέτρον ἑστών ζ' 278, 2 *Eus.* — μέδιμνον μέτρα ρη 276, 11 *Ep.*: vide μέδιμνος 2, e.

μετρονόμοι 311, 28 ss. *Harp.* 329, 26 ss. 330, 4 ss. *Phot.* 339, 13 ss. *Suid.*

Μηδικὸν μέτρον 334, 15 *Suid.*

μήκωνα (debet esse ἡμίνα) habere dicitur 8 cyathos 246, 2 *Orib.*; conf. 92 adn. 1.

Μῖδας ὁ Φρύξ 293, 16 *Poll.*

μλιαρχίσιον 266, 22 v. *scr.* 307, 23. 24. 308, 24. 309, 4. 6. 339, 17: vide μλιαρχίσιον.

μλιαρίον apud Heronem in Barulco 9.

μλιαρχίσιον explicatur 266, 22. 269, 17 *Ep.* (II 105, 17.

19 v. *Lat.*) 307, 18. 19 *gl. n.*; est 1000^a pars librae auri 307, 20. 23 *gl. n.*; idem 14^a pars solidi 307, 24 *gl. n.*; postea aestimatum 12^a parte solidi 309, 3 ss. 339, 17 (coll. adnot.) *Suid.*, sive 2 siliquis argenti 309, 3 *gl. n.* — secundum Dardanum habuit 1000 obolos II 23. — μιλιάρσιον Γ κ' 278, 18 *Eus.* — μιλιάρσιον δ καὶ χρυσοῦν καὶ ἡμικυ τοῦ ἀργυροῦ, ἀγχι οὕγγ. ι' 146 extr.

μίλιον, μέτρον γῆς, 339, 18 *Suid.* — 1. μίλιον Romanum habet 5000 ped. Rom. cet. 33. 185, 7 *Her. II.*, idem octo stadia (quae nos Olympia dicimus) 339, 18. 342, 20 *Suid.*; idem dicitur Ῥωμαϊκὸν μίλιον 21 adn. 7. 198, 6 *Eucl.*, sed id falso definitur 5400 pedibus: vide 51. — 2. μίλιον Ptolemaicum sive Philetaereum fuit eadem mensura atque antiqua Aegyptia 1000 xylorum, quarta pars schoeni, 28; sed id Graeco more divisum in 7½ stadia (Philetaerea) 21 adn. 7. 57. 184, 1 *Her. I.* 186, 22 *Her. III.* 193, 2 *Her. VI.* 197, 15. 198, 5 *Eucl.* (conf. 51). 200, 1 π. π. μ. (et vide adn.). 201, 25 *Const.* (conf. 57). 253, 17. 322, 3 *Hes.* 331, 17 *Phot.* 342, 17. 19 *Suid.*, sive 4500 ped. Philet. 21 adn. 7. 30. 51. 53. 148, 3 *Her. I.* 186, 23 *Her. III.* 198, 5 *Eucl.* 201, 26 *Const.* (conf. 57). 253, 17. 322, 4 *Hes.* 342, 21 *Suid.*, denique 5400 ped. Rom. 30. 184, 3 *Her. I.*, atque huc pertinent etiam ii loci quos modo sub Ῥωμαϊκὸν μίλιον attuli. — 3. μίλιον tabulae *Her. VII* habet 7½ stadia, 3¾ plethra, 4500 ped. cet. 193, 15. 195; 3. 24 *Her. VII.* 197, 9 *Her. VIII.* — 4. μίλιον Asiaticum, Romano aequale, habet 7 stadia (Asiatica), 4200 pedes (Asiaticos sive Philetaereos) 53. 199, 25 π. π. μ. 275, 13 *Ep.* 322, 3 *Hes.* 339, 20 *Suid.* — 5. μίλιον Hebraicum apud Iulianum Ascal. habet 7½ stadia, 750 geometricas orgyias cet. 55. 201, 15. 19 *Iul.* — 6. μίλιον secundum Eratosthenem et Strabonem habet 8½ stadia, 833 orgyias 56. 201, 13 *Iul.* — 7. μίλια καλοῦσι Ῥωμαῖοι τὰ σημεῖα, i. e. lapides miliarios, *Paeonius* 200, 4 π. π. μ.

μιλίτια, i. e. *militia*, 269, 18 *Ep.*

μίστρον, i. q. μύτρον, 246, 15. 16. 18 *Orib.*

Μιτυληναῖοι 293, 21 *Poll.*

μνά v. *scr.* 207, 23. 24 *cet.*

μνά 1. ὄνομα σταθμοῦ 233, 22 c. *G. X.* 254, 6, σταθμοῦ τε καὶ νομίσματος ὄνομα 282, 14 *Poll.*, μέγιστον τοῦ τάλαντου μέρος 282, 9 *Poll.*; commemoratur 82 adn. 3 *Dieuch.* 83 adn. 3 *Diocl.* — 2. omnis mina est 60^a pars talenti: vide τάλαντον 4; habet 100 drachmas 214, 12. 19. 216, 13. 14 *Gal.* 276, 4 *Ep.* 294, 19 ss. *Poll.* 299, 26 *Diod.* (344, 13 *Suid.*). 307, 6. 330, 8 *Phot.* 336, 7. 18. 339, 21 *Suid.* 349, 4 *EM.*; vel etiam 25 stateres singulos 4 drachmarum 300, 10 *Al.* (II 143, 2 *Calv.*) — 3. Ἀττικὴ μνά vetusta, a Solone instituta, est 60^a pars talenti 281, 13 *Poll.* 306, 25 (conf. τάλαντον 5); habet 100 drachmas 283,

21. 294, 18 *Poll.*, vel ὀλκάς ἑκατόν, πρὸς δὲ τὸ Ἰταλικὸν ριβ' 67. 207, 24 *vet. m.*; comparatur 16 unciiis Romanis 90. 221, 15 c. *G. III.* 230, 21 c. *G. VIII.* 244, 20. 248, 2 *Orib.* 249, 2; eadem est μνᾶ ἢ κατὰ τὴν ἱατρικὴν χρῆσιν 90. 240, 11 c. *G. XIV.* 248, 21; eadem simpliciter μνᾶ vocatur atque item 16 unciiis sive 128 drachmis definitur 125. 212, 22. 213, 15. 19. 214, 7. 10 *Gal.* 233, 22 c. *G. X.* 236, 23 c. *G. XI.* 254, 6. 256, 14. — aliter ἢ Ἀττικὴ μνᾶ habere dicitur 1 libram et $3\frac{1}{2}$ uncias 232, 6 c. *G. IX.*, quod pondus dimidia uncia minus est legitimo; sed suspectus est hic locus: vide 106 s. — 4. Ἀττικὴ μνᾶ recentior habet 100 drachmas (sive denarios Romanos), aequalis est $12\frac{1}{2}$ unciiis Romanis (sive uni librae et tribus stagiis) 99. 114 ss. 125. 126. 228, 25 c. *G. VII.* 233, 24 c. *G. X.* 236, 23 c. *G. XI.* 254, 9; eadem aequalis esse dicitur Italicae minae eique 25 stateres tribuuntur 301, 14. 15. 16 *Al.* (II 143, 29 *Calv.*). — 5. Ἰταλικὴ μνᾶ aequalis Atticae recentiori 301, 15 *Al.*; haec igitur Italica mina distinguenda ab illis quas infra (sub 7 et 8) descripsi. — 6. cum Attica mina recentior 4 tantum denariis libram Romanam superet, μνᾶ esse dicitur λίτρας α' 278, 10 *Eus.* — 7. Ἰταλικὴ μνᾶ sive μνᾶ ἢ κατὰ τὴν Ἰταλικὴν χρῆσιν sive μνᾶ simpliciter pendit $1\frac{1}{2}$ libram 99. 103 ss. 106. 228, 25 c. *G. VII.* 230, 25 c. *G. VIII.* 232, 5 c. *G. IX.* 240, 12 c. *G. XIV.*, sive 144 denarios (Neronianos) 103. 232, 4 c. *G. IX.* — 8. Πωμαϊκὴ μνᾶ pendit 20 uncias 90. 221, 16 c. *G. III.* 248, 3 *Orib.* 249, 2. 256, 15; eadem apud Epiphanium dicitur Ἰταλικὴ μνᾶ eique 40 stateres sive 20 unciae tribuuntur 90. 143 adn. 2 (conf. 146). 266, 14. 269, 12 *Ep.* (II 105, 8. 9 v. *Lat.*); huc etiam pertinet quod μνᾶ λίτρας μῖς διμοίρου apud Epiphanium esse dicitur 322, 5 *Hes.* — 9. Ἀλεξανδρινὴ sive Ἀλεξανδρεωτικὴ μνᾶ aequalis est Romanae, pendit igitur 20 uncias sive 160 denarios 212, 13. 16. 17. 18. 213, 9. 14. 17. 214, 8. 9 *Gal.* 240, 14 c. *G. XIV.* 248, 23; aliter δγעי ὀλκάς ρν', ἀλλαχοῦ ρνη' 208, 19 *vet. m.* (conf. 113). — 10. Πτολεμαϊκὴ μνᾶ, i. e. vetustissima Aegyptia, pendit 18 uncias (sive $1\frac{1}{2}$ libram), 144 drachmas (sive denarios) cet. 65 s. 109 s. 125. 228, 26 c. *G. VII.* 234, 1 c. *G. X.* 236, 24 c. *G. XI.* 254, 11. 256, 16. — 11. Αἰγυπτία μνᾶ aequalis est Atticae vetustiori, pendit igitur 16 uncias 90. 221, 15 c. *G. III.* 248, 2 *Orib.* 249, 2. — 12. Πτολεμαϊκὴ μνᾶ pondere aequalis est Atticae recentiori 301, 12 (coll. 300, 15. 17) *Al.*; diversa est igitur ab ea quam supra posui (sub 8), eadem vero atque illa quam dixi propriam Ptolemaeorum et descripsi 114 ss. — 13. Αἰγυπτία μνᾶ τῆς Πτολεμαϊκῆς (12) πενταπλάσιος, scil. pretio, 301, 11 *Al.* (conf. II 143, 22 *Calv.*). — 14. Θηβαϊκὴ μνᾶ pendit 60 stateres sive $2\frac{1}{2}$ libras 269, 13 *Ep.* — 15. νησιωτικὴ

μνᾶ ἑξαπλάσιος τῆς Πτολεμαϊκῆς (12), scil. pretio, 301, 13 *Al.* (conf. II 143, 23 *Calv.*). — 16. Ῥοδία μνᾶ τῆς Πτολεμαϊκῆς (12) πενταπλάσιος, scil. pretio, 301, 11 *Al.* (conf. II 143, 23 *Calv.*). — 17. δημοσία μνᾶ Syrorum, i. e. mina talenti popularis Antiochensis, fuit triplo maior quam Ptolemaica (12) 119 s. — 18. μνᾶ talenti lignarii Alexandrini aestimata 15 unciiis 121. 238, 15 c. *G. XII.* 257, 5. — 19. incerta est μνᾶ, λίτραι δύο, 322, 5 *Hes.* — 20. comparata cum auro μνᾶ ἀργυρίου (i. e. Attica vetusta) efficitur 5 aureis Atticis vel Daricis 307, 5. 311, 6 *Harp.* 328, 19 *Hes.* 335, 27 *Suid.* — 21. ὁ χρυσοῦς στατήρ μνᾶν ἡδύνατο (apud Aegyptios: an hoc loco de Siculis agitur?) 282, 21. 22 *Poll.* — 22. notae minae 170. 207, 22 *vet. m.* 220, 18 c. *G. II.* 225, 19 c. *G. VI.* 228, 1 c. *G. VI.* 243, 21 c. *G. XVI.* 249, 11.

μνᾶ v. *scr.* pro ἡνίνα 208, 21. 250, 6. — μνᾶ μικρά, i. q. μύστρον μικρόν, 231, 24 c. *G. VIII.*

μναιαῖον 336, 5 *Suid.*

μνᾶς *pr. scr.* pro μνᾶ 254, 6. 9. 11. 256, 14. 15. 257, 5; v. *scr.* ad 266, 13.

μνασίον, μέτρον τι διμέδιμνον, 322, 7 *Hes.*

μνασίς, Cypriorum mensura, habet 10 modios singulos 17 sextariorum 261, 6. 8. 271, 12. 273, 29. 274, 1 *Ep.* (II 100, 19. 101, 1 v. *Lat.*); conf. M. Schmidt. ad Hesych. III p. 114. — μνασίς ἡ μέδιμνος ex Latino *medium* derivatur 261, 4. 273, 26. 27 *Ep.*

μνέα *pr. scr.* pro ἡμίνα 244, 24 *Orib.* (conf. II 150).

μνήστρον (i. q. μύστρον?) habet 3 stadia sive exagia 231, 6 c. *G. VIII.* 245, 7 *Orib.*

μόδη, Hebraica vox, 262, 9 *Ep.*

μόδιον, μέτρον τι, 339, 23 *Suid.*: vide μόδιος; praeterea forma neutri generis legitur 271, 15. 19. 272, 1, μόδια 190, 16 *Her.* V. 224, 13 v. *scr.* 262, 9. 12. 271, 15.

μόδιος 1. modius Romanus, tertia pars pedis solidi sive quadrantalis Romani 59 adn. 1. 60. 198, 16 *Euc.* 203, 23 *Her.*, sive 10^a pars cubiti solidi 63. 204, 20 *Her.* habet 16 sextarios 60. 198, 16 *Euc.* 203, 23. 205, 9 *Her.* 258, 14 π. μέτρ. (II 145, 19 *Calv.*). 278, 1 *Eus.*; idem cum Atticis mensuris sic comparatur: καλεῖται ἑκτεὺς 258, 12 π. μέτρ. (II 145, 16 *Calv.*), est 6^a pars medimni 225, 2 c. *G. V.* 246, 5 *Orib.* (secundum emendatam scripturam quam in adnotatione dedi), habet 2 ἡμiekτα 139. 258, 13 π. μέτρ. (II 145, 16 *Calv.*). — 2. idem dicitur Ἰταλικός μόδιος 92. 209, 8 *Gal.* 279, 11 *Ios.* 325, 4 *Hes.* II 145, 15 *Calv.* eique tribuuntur 8 choenices (Atticae) 224, 14 c. *G. V.* 245, 29 *Orib.*; tales Ἰταλικοὶ μόδιοι 13½, vel 13 tribuuntur cubito solido, quae ratio repugnat legitimae illi quam sub 1 attuli, 63 s. 204, 20 *Her.* — 3. alia mensura est Ἰταλικός κύτου μόδιος 204, 4. 6. 7. 8 *Her.*, qui 24 sextarios habuit

- II 149 (addend. ad 204, 6); unde recte 204, 7: ὁ ποῦς (scil. Romanus solidus) δέχεται κύτου μόδιους β', nam idem solidus pes habet 3 modios singulos 16 sextariorum. — 4. Αἰγύπτιος μόδιος idem atque Ἰταλικός, i. e. Romanus, habet 8 choenices 93. 224, 14 c. G. V. 245, 29 Orib. — 5. καστρήσιος μόδιος 41 adn. 5 *Absyrtus*. 60. 204, 4 *Her*; conf. *modius castrensis*. — 6. σπόριμος μόδιος, tertia pars ingeri, Aegyptiorum mensura sub Romanorum imperio, 38. 39. 46. 190, 4. 16. 17. 191, 11 cet. *Her*. V. II 154; idem dicitur γεωμετρικός μόδιος τεσσαρακοντάλιτρος II 147 *Ped*. — 7. μόδιος, mensura Hebraica, 260, 2. 261, 22 *Ep*., habet 22 sextarios 261, 23. 262, 8. 271, 19 *Ep*. (II 101, 8 v. *Lat*.). — 8. μόδιος ὑπέργομος 261, 17 *Ep*., vel ὑπερπεπληρωμένος 342, 11 *Suid*., vel γέμων 325, 4 *Hes*., vel κουμουλάτος (κουμουλάτος, κούμουλος) 257, 17. 274, 4. 276, 9 *Ep*. (II 100, 5 v. *Lat*.), vel μόδιον κουμουλάτον 271, 15 *Ep*.: hae omnes appellationes significant Hebraicum κάτον, h. e. mensuram $1\frac{1}{4}$ modii Hebraici (vide κάτον). — 9. μόδιος Cypriorum habet 17 sextarios 261, 8 *Ep*. (II 101, 1 v. *Lat*.), idem accuratius dicitur esse ἔστων ιζ' καὶ ποσθημορίου 272, 7 *Ep*. — 10. μόδιος, Ponticorum mensura, habet 5 choenices sive 10 sextarios 264, 17. 18 (coll. II 151). 269, 25. 277, 17 *Ep*. (II 106, 7. 8 v. *Lat*.); praeterea commemoratur maior Ponticorum modius 24 sextariorum 264, 20. 271, 1 *Ep*. (II 106, 11 v. *Lat*.). — 11. notaē modii 170. 221, 2 c. G. II. 228, 3 c. G. VI^b. 277, 16 v. *scr*.
μοδιμός 190, 15 *Her*. V.
μολβίς vel μολυβδίς, σταθμίων cet. 322, 8. 9 *Hes*.
μόλυβδος. ἐπίχυτον νόμισμα ἐκ μολύβδου κεχυμένον 318, 3 *Hes*.
μονάς vocatur δάκτυλος, ubi vide; item κεράτιον, minimum pondus, 96. 288, 15 c. G. VII; item as Romanus II 64, 12 *Maec*.
μόργιον, μέτρον γῆς, 322, 10 *Hes*.
μύλη, ἀργυρίου τάλαντον, 322, 12 *Hes*.
μὸς in nummis Argivorum 293, 25 *Poll*.
μυσημῖεκτον, νομισμάτιον, 322, 14 *Hes*.
μύστριον, mensura, 4^a pars cyathi, habet 2 κοχλιάρια 139. 258, 7. 8 π. μέτρ. (II 145, 5 *Calv*.); conf. μύστρον 7.
μύστρον, mensura, 82 adn. 3 *Antyll*., μύστρου πλήθος 83 adn. 3 *Herod*., μύστρου συμέτρου πλήθος 82 adn. 3 *Archig*; definitur his admodum variis rationibus: 1. μέγα μύστρον sive δεύβαφον est dimidia pars cotylae (conf. κοτύλη 10) habetque 3 cyathos 99. 229, 4. 6 c. G. VII. — 2. aliud μέγα μύστρον est 3^a pars cotylae 91. 222, 15. 16 c. G. IV. 239, 2. 3 c. G. XIII. 246, 15 *Orib*. 327, 20 *Hes*., capit 3 uncias olei cet. 224, 2 c. G. IV. 239, 13 c. G. XIII. 247, 13 *Orib*. — 3. μικρόν μύστρον est 12^a pars cotylae

(sive 4^a pars magni mystri 2) sive dimidia pars cyathi 91. 223, 1 c. *G. IV.* 246, 18 *Orib.* 256, 23; pendit 6 drachmas olei cet. 224, 3 c. *G. IV.* 239, 14 c. *G. XIII.* 247, 19 *Orib.* — 4. aliud μέγα μύστρον est 16^a pars cotylae 127. 236, 3 c. *G. X.* — 5. simile μέγα μύστρον est 18^a pars cotylae penditque 3 $\frac{1}{3}$ drachmas 134 adn. 1. 243, 1. 2 c. *G. XV.* 252, 9. 10. — 6. τὸ μικρότερον μύστρον (oppositum magno mystro 4) est 22^a pars cotylae 127. 236, 4 c. *G. X.*; eadem mensura est illa quae δικαιώτατον μύστρον vocatur et 8 scripulis definitur 134 adn. 1. 243, 5 c. *G. XV.* 252, 12 (proprie talia mystra 22 $\frac{1}{2}$ in cotylam incurrunt). — 7. aliud μικρόν μύστρον est 24^a pars cotylae (sive 12^a pars magni mystri 1) sive 4^a pars cyathi 99. 134 adn. 1. 229, 3 c. *G. VII.* 243, 3. 4 c. *G. XV.* 252, 10. 11; pendit 2 $\frac{1}{2}$ drachmas 243, 4 c. *G. XV.* 252, 11; habet 2 κοχλιάρια 99. 229, 2 c. *G. VII.*; eadem mensura μύστρον simpliciter vocatur pertinetque ad cotylam hippiatricam (κοτύλη 10), est 4^a pars cyathi habetque item 2 κοχλιάρια 130. 238, 2. 3. 13 c. *G. XII.* 257, 3; pondus autem diversum affertur, nam ut illius hippiatricae cotylae 12 unciae sunt, sic huic mystro dimidia uncia tribuitur 238, 6. 11 c. *G. XII.* 257, 2, quae aestimatio redit 277, 2 *Eus.* et 231, 25 c. *G. VIII.* 250, 5 (his duobus locis dimidia uncia significatur tribus exagiis); eadem denique mensura est μύστρον, ubi vide. — 8. notae mystri 170. 221, 1 c. *G. II.* 228, 2 c. *G. VI^b.* μύστρος, i. q. μύστρον, 258, 7 π. μέτρο. (Calvus II 145, 4 legit μύστρον).

Μωυσεῖς 342, 14 *Suid.*

Νάξιοι nummos invenisse dicuntur 293, 19 *Poll.*

νέβελ, εἶδος μέτρου Ἑβραϊκοῦ, 339, 25 *Suid.*; νέβελ οἶνου 260, 4 *Ep.*, habet 150 sextarios 253, 14. 263, 11 *Ep.* (hinc corrigenda versio Latina II 102, 4). 277, 7 *Eus.*; idem aestimatur 300 libris (i. e. cotylis) 257, 12 (unde corrigenda corrupta scriptura 252, 21 νεφέλην in νέβελ οἶνου). — aliter νέβελ ἔσται κδ' (an legendum χάρε κδ?) 275, 19 *Ep.*

Νείλου ἀνάβασις et ἀπόβασις 30. 31. 181, 2 ss. *Her. I.* νεφέλη *pr. scr.* 252, 21: vide νέβελ.

νησιωτική μνᾶ 301, 13 *Al.*

Νίκανδρος ὁ Θυατειρηνός 311, 26 *Harp.*

νομιμοδόκη *v. scr.* 329, 23.

νόμισμα 1. moneta omnino 142 adn. 2. 265, 6. 267, 12. 269, 16. 270, 18. 19. 275, 1 *Ep.* 282, 14. 283, 2. 284, 1 cet. *Poll.*; περί νομισμάτων 280, 9, νομισμάτων κατάλογος 294, 1, ὁ ἐπὶ τῷ νόμισματι λόγος 293, 14, ὁ περὶ τῶν νομισμάτων λόγος 294, 26 *Poll.* — νόμισμα ἀργύριον 307, 5. — νόμισμα, τὸ κόμμα τοῦ τετυπωμένου χαλκοῦ 340, 3 *Suid.* — Αἰγναῖον νόμισμα 312, 17 *Hes.* — 2. solidus Constantianus, eodem pondere est ac δηνάριον 253, 13 (conf. 98);

aliter pendere dicitur 3 scripula 147, sive 18 siliquas 278, 19 *Eus.* — huic νομίσματι tribuuntur *a*) 14 miliarensia 307, 23 *gl. n.* — *b*) 3000 κοδραντῶν 166, 274, 22 *Ep.* 313, 23, 320, 8, 9 *Hes.* (et 306, 21 κόκκοι τρεῖς corrigendum in κοδράνται γ), sive 6000 λεπτῶν (vide ἀκκάριον 4, λεπτόν 4), unde appellatur talentum 276, 12 *Ep.* 306, 21. — *c*) 30 δηνάρια 302, 20 *Max.*; conf. 302, 19, 253, 4, 5. — *d*) 125 librae 147. — *e*) 10 νομίσματα aequantur 4 libris et 2 unciiis: vide ἀργύριον 5. — *f*) $3\frac{1}{3}$ νομίσματα (vel, ut alii, 10) faciunt ἀργυροῦν sive ἀργύριον: vide haec vocabula. — solidis definiuntur pondera in tabula prima et secunda quartae collectionis 137, 254, 9, 11, 14 cet. 256, 14, 15, 16. — **3.** notae 170. *v. scr.* ad 254, 21, 276, 12, 302, 19, 20. — conf. *nomisma*.
 νομισμάτιον 288, 15, 26, 291, 20, 296, 18 *Poll.* 315, 14, 318, 22, 322, 15 *Hes.*
 νομισματοπωλική τέχνη 280, 13 *Poll.*
 νομίων *v. scr.* pro νομμίον 302, 15.
 νόμος, i. q. νοθμος in Dorica dialecto, 291, 27, 292, 2 *Poll.*, et sic Δωριεῖς ἐπὶ νομίσματος 330, 9 *Phot.*
 Νοῦμας (Νοῦμμας 334, 16), rex Romanorum, nummis nomen dedit 147, 266, 18, 269, 16 *Ep.* (II 105, 13 *v. Lat.*). 334, 16 *Suid.*
 νομισαῖον ἔν καὶ ἥμισυ τοῦ λεπτοῦ, tertia pars κοδραντοῦ, 306, 26, 27.
 νομμίον 253, 1, 266, 18, 328, 6: vide νομμίον.
 νοῦμην, νοῦμμιον, 307, 25 *gl. n.*
 νομμίον (νομμίον), omnino parvus nummus 328, 6 *Hes.*, comparatur obolo 322, 17 *Hes.*; a Numa rege signatum atque inde appellatum 266, 18 (conf. 147) *Ep.* 334, 21 *Suid.* — νομμίον idem quod ἀκκάριον sive λεπτόν 253, 1; conf. ἀκκάριον 4.
 νομμοδόκη 329, 23 *Phot.*
 νοθμος (νοῦμος 309, 6, νομμός 147, 278, 13 *Eus.*, νοθμος 308, 1) **1.** omnino nummus 147, 150 adn. 1, 304, 6, 307, 26, 308, 1. — **2.** apud Romanos idem qui νόμος apud Dorienses 330, 10 *Phot.*, in Italia et Sicilia per-vulgatus 291, 22, 24, 292, 4, 24 *Poll.*; Siculorum νοθμος ab Aristotele $1\frac{1}{2}$ obolo aestimatus 294, 25 *Poll.* 300, 2 *schol. Hom.* — **3.** sestertius Romanus, quarta pars denarii II 86, 23 *Didym.* I 302, 5 *Al.* II 20, 41, 144, 9 *Calv.*; sub imperatoribus ex aere factus unciae pondere 150 adn. 2, 151, 278, 13 *Eus.* 302, 5 *Al.* (II 144, 11 *Calv.*). — **4.** pars 12^a siliquae (Constantinianae) 309, 2, 3, 5, 6 *gl. n.*
 Ξενοφάνης 152, 293, 18 *Poll.*
 Ξενοφών 152, 206, 6, 293, 5 *Poll.* 325, 7 *Hes.* 331, 12 adnot. *Phot.* 341, 5, 25 *Suid.*
 Ξέκτης, sextarius Romanus. **1.** ἐπιχώριον ὄνομα apud Romanos 210, 17 *Gal.*, ῥωμαϊκὸν τὸ ὄνομα cet. 279, 16.

350, 16 *EM.*; derivatur ex *sex* vel *sextus* 279, 6 *Ios.* 279, 17. 350, 18 *EM.*; commemoratur 76. 77 adn. 5 *Diosc.* 82 adn. 3 *Archig.* 216, 23 *Gal.* 260, 7. 261, 2. 23. 262, 8. 18. 22 cet. *Ep.* — 2. est 6^a pars congi, 48^a amphorae: vide ἀμφορεύς, κεράμιον, χοῦς; capit olei 18 uncias, vini 20 cet. 223, 26. 224, 9 c. *G. IV.* 239, 11 c. *G. XIII.* 240, 20. 241, 13. 242, 1 c. *G. XIV.* 247, 11 *Orib.* 250, 13. 251, 2. 16; inde breviter, olei appellatione omitta, sextario tribuitur 1½ libra 208, 11 *vet. m.* (conf. 68 s.). 222, 10 c. *G. IV.* 230, 20 c. *G. VIII.* 244, 19. 246, 12 *Orib.* — 3. idem dicitur Ἰταλικὸς ξέστης et definitur a) 16^a parte modii 59 adn. 1. 60. 198, 16 *Eucl.* 203, 23. 205, 9 *Her.* — b) 48^a parte amphorae Romanae sive pedis cubici 60. 202, 23. 203, 22 *Her.* — c) 1½ libra vini 208, 18 *vet. m.* (59 adn. 1), vel 1½ libra olei 68 s. 208, 15 *vet. m.* 233, 14 coll. II 149 s. — d) pondus eius et mensura ab Oribasio definita 224, 7 c. *G. IV.* 247, 21 *Orib.* — 4. habet 2 ἡμίσεα sive heminas 224, 17 c. *G. V.* 246, 1 *Orib.*, vel 2 cotylas 127. 139. 208, 7. 27 *vet. m.* 222, 9 c. *G. IV.* 229, 7 c. *G. VII.* 233, 3 c. *G. IX.* 235, 18 c. *G. X.* 238, 23 c. *G. XIII.* 242, 19 c. *G. XV.* 258, 5 π. μέτρ. (II 144, 28 *Calv.*). 263, 19. 20 *Ep.*; conf. κοτύλη 3. — 5. habet 2 λίτρας (scil. μετρικάς): vide λίτρα 4. — 6. a Galeno appellatur ξέστης Ῥωμαϊκός 211, 2. 7. 13; sed falso definitur 20 uncias metricis 211, 9. 10, nec vero rectius ab aliis 18 uncias metricis 211, 13, quae debuerunt esse 20 unciae vini et 18 unciae olei, utraeque σταθμικάι; inde orta est alia falsa aestimatio ex qua sextario 120 σταθμοῦ ὀλκαί sive δραχμαί tribuuntur (conf. κοτύλη 5) 73. 208, 27 *vet. m.* 233, 12 c. *G. IX.* 235, 19 c. *G. X.* 242, 20 c. *G. XV.* — 7. aequalis Romano est Ἀλεξανδρινὸς ξέστης, qui definitur 2 libris olei 264, 1 *Ep.* (II 103, 6 v. *Lat.*), commemoratur 264, 15 *Ep.* (II 106, 5 v. *Lat.*); idem Ἀλεξανδρείτης ξέστης sive ἰνίον vocatur et 2 cotylis sive 120 drachmis definitur 256, 3. 4. 5. — 8. incerti sunt ξέσται ὕργοι et ξέστης ξηρός 61. 205, 13 *Her.*; ὕργου ξέσται 15 comparantur cum 1½ modio (Romano) sive 25 libris 342, 12 *Suid.* — 9. ξέστης ὁ Ἑλληνικὸς est idem ac Romanus; falso derivatur a ξέσσαι 271, 5 *Ep.* — 10. ξέστης (ἔχει) κοχλιάρια β', αἵτινες καὶ τριβλία λέγονται 246, 11 *Orib.* — 11. notae sextarii 169. 170. 207, 21 *vet. m.* 221, 4. 7 c. *G. II.* 226, 13 c. *G. VI.* 228, 6. 7 c. *G. VI.* 249, 13. 252, 20. 21. 22. 23. 24.

ξέστηον μέτρον 211, 8 *Gal.*

ξέστιον, μέτρον ἐπὶ ὕρῳν, 340, 10 *Suid.*, i. q. ξέστης, 246, 1. 5 *Orib.*

ξηρός ξέστης: vide ξέστης 8. — ξηρῶν μέτρα: vide μέτρον 2.

ξηροχείμαρος 190, 11 *Her. V.*

- ἑξάονον *v. scr.* pro ὀξύβαφον 228, 8.
 ἑυλικόν τάλαντον Antiochenae 119. 301, 1 *Al.*, Alexandrinum 120. 301, 3 *Al.*
 ἑυλόκοκκον idem quod κεράτιον 245, 21 *Orib.*
 ἑύλον, Aegyptia mensura, habet 3 cubitos cet. 182, 21 *Her. I.*, idem 6 spithamas, quas *sextantes* vocavit Balbus II 13; conf. *xylum*.
 ἑυλοπριςτικός πήχυς: vide πήχυς 6.
 ἑύνιστρον, νόμισμα, 322, 16 *Hes.*
 ὀβελίσκος in aeneis nummis Atheniensium 350, 23 *EM.*
 ὀβολός **1.** ὀβολός, νόμισμα, 270, 18 *Ep.*, εἶδος, νομίσματος, 330, 12 *Phot.* 340, 11 *Suid.*; ὀβολοί (i. e. ὀβελοί) τὸ παλαιὸν ἀντὶ νομίσματος 349, 1 *EM.*; ὀβολοί, νομισμα cet. 322, 17 *Hes.*; vocis origo explicatur 290, 24. 291, 3. 7 *Poll.* 350, 22 ss. *EM.*; commemoratur 74 adn. 1 extr. 75 adn. 2 *Hipp.* 83 adn. 3 *Philumen.*; ὀβολοί ἐκ χαλκοῦ 343, 1 *Suid.* — **2.** est 6^a pars drachmae 311, 16 *Harp.* 322, 2 *Hes.*; conf. δραχμή 2; sic igitur 8 oboli sunt 3^a pars tetradrachmi 311, 10 *Harp.* 337, 12 *Suid.* 349, 28 *EM.* — **3.** item Ἀττικὸς ὀβολός, qui commemoratur 75 *Hipp.* 290, 14 *Poll.* 325, 6 *Hes.* (sive ὀβολός Ἀττικῷ σταθμῷ 75 adn. 2 *Hipp.*), est 6^a pars Atticae drachmae 67. 208, 2. 4 *vet. m.* — **4.** ὀβολός habet 8 χαλκοῦς 157. 208, 4 *vet. m.* 222, 4 *c. G. III.* 249, 9. 285, 20 *Poll.* 299, 27 *Diod.* 300, 14 *Al.* (II 143, 6 *Calv.*). 332, 25. 331, 1 *Phot.* 345, 7 *Suid.* 356, 4. 7 *EM.* — **5.** aliter ὀβολός habet 6 χαλκοῦς 107. 157. 232, 16 *c. G. IX.* 330, 13 *Phot.* 340, 12. 344, 14 *Suid.* — **6.** ὀβολός, Romanum pondus, est dimidia pars scripuli habetque 3 siliquas 89. 125. 220, 2 *c. G. II.* 222, 2 *c. G. III.* 228, 16 *c. G. VII.* 231, 21 *c. G. VIII.* 234, 18 *c. G. X.* 237, 5 *c. G. XI.* 238, 9 *c. G. XII.* 240, 4 *c. G. XIV.* 245, 22. 248, 7 *Orib.* 248, 14 (coll. 13). 249, 7. 250, 3. 255, 3. 278, 12 *Eus.* — **7.** Αἰγινάιος ὀβολός 292, 8 (conf. 13. 14). 298, 1 (conf. 5. 6) *Poll.* 312, 8 *Hes.* — **8.** ὀβολός Hebraicus (i. e. *gera*) est 20^a pars didrachmi Hebraici sive sicli 154 adn. 6. 266, 6. 268, 7 *Ep.* (II 104, 26 *v. Lat.*). 317, 1 *Hes.* 331, 10 *Phot.* 336, 12 *Suid.* (conf. κύκλον), sive 80^a pars unciae 266, 4. 5. 268, 5. 6 *Ep.* (conf. II 104, 23. 25 *v. Lat.*). 278, 13 *Eus.* (hoc loco vocatur ὀβολός λεπτός: conf. λεπτόν 2); est aequalis Attico obolo 154 adn. 6. — **9.** alius obolus, argenteus nummus, dicitur fuisse 8^a pars unciae 266, 1. 2 (conf. 143 adn. 2. 147). 268, 20. 269, 4 *Ep.* (II 104, 21. 22 *v. Lat.*); idem vocatur ὀβολός ὁ ἔξ ἀργύρου tribusque scripulis definitur 303, 6. 15, ubi praeterea ἄλλος ὀβολός argenteus affertur, qui 8^a pars unciae fuerit 303, 16. — **10.** ὀβολός ὁ ἀπὸ σιδήρου πεποιημένος, item 8^a pars unciae sive 3 scripulorum 266, 3. 268, 20 *Ep.* (II 104, 23 *v. Lat.*). 303, 16. 304, 3. — **11.**

ὀβολοί, οὗς φόλλεις καλοῦμεν, 338, 2. 240, 17 *Suid.* — **12.** corruptus est locus 274, 17 *Ep.*, ubi oboli, Romani ponderis, definitio restituenda esse videtur. — **13.** notae oboli 171. 207, 10 *vet. m.* (conf. 66). 220, 1 *c. G. II.* 226, 10 *c. G. VI^a.* 227, 10 *c. G. VI^b.* 244, 8 *c. G. XVI.* 249, 17; de notis 2 obolorum vide διῶβολον.

ὀβολοστατεῖν 351, 7 *EM.*

ὀβολοστάτης 351, 3. 5. 353, 8 *EM.*

ὀγγία 274, 18: vide οὐγγία.

ὀγδόα, ἡμιχοίνικον, 322, 19 *Hes.*

ὀγκία, uncia Dorica Siculorum dialecto, 329, 17. 330, 18 *Phot.*

ὀδεός, i. e. ὀβολός, 76 *Nic.*

ὀδοκαί, ὀβολοί, 322, 20 *Hes.*

οἰνηρόν μέτρον 337, 27 *Suid.*

οἶνος. vini pondere mensurae exiguntur 223, 22 *ss.* 224, 9 *c. G. IV.* 229, 10 *ss. c. G. VII.* 239, 8 *ss. c. G. XIII.* 240, 15 *ss. c. G. XIV.* 247, 8 *ss. Orib.* 259, 1 *π. μέτρ.*; conf. *vinum*. — pondus eius comparatur cum pondere mellis et olei 223, 7. 15 *c. G. IV.* 229, 10. 18 *ss. c. G. VII.* 246. 23. 25. 247, 1 *Orib.* 277, 10 *Eus.*

οἰφί legisse videtur interpres Epiphani II 101, 10: vide ὄφῃ.

οἴφιν, μέτρον τετραχοίνικον Αἰγύπτιον, 322, 21 *Hes.*; conf. ὄφῃ.

ὀλή. **1.** significat omnino pondus 326, 15 *Hes.* 331, 21 *Phot.* cet.; ὀλή, δύναμις, ῥοπή cet., 322, 22 *Hes.* 330, 19 *Phot.* 340, 23 *Suid.*; sic ὀλή νομίσματος 316, 23 *Hes.*, ὀλή ταλάντου 290, 20 *Poll.*, δραχμή ὀλήν vel ὀλή vel ὀλή δραχμῆς 68 *adn.* 6. 74 *extr.* 75 *adn.* 2. 76 *adn.* 5, τριῶβολον ὀλήν 75 *adn.* 2, ὀλής ὀβολός *ibid.*, ἑξάγων ὀλήν 313, 22 *Hes.* — **2.** ὀλή ἢ συνωνύμως δραχμή προκαταρευομένη 207, 15 *vet. m.* (conf. 68 *cum adn.* 6), vel ὀλή ἢ καὶ δραχμή συνωνύμως καλουμένη 226, 15 *c. G. VI^a.*, et similiter aliis quoque locis plurimis hac duae voces synonymae esse dicuntur: 89. 107. 221, 18. 20 *c. G. III.* 232, 13 *c. G. IX.* 240, 7 *c. G. XIV.* 248, 4 *Orib.* 248, 17. 265, 19. 268, 16. 274, 16 *Ep.* (II 104, 15 *v. Lat.*). 300, 11 *Al.* (II 143, 3 *Calv.*); conf. etiam 75 *Hipp.* 76 *Diosc.* 82 *adn.* 3 *Archig.* 250, 24 *cet.*, et vide δραχμή 11. — **3.** Ἀττική ὀλή appellatur vetusta Attica drachma 208, 1 *vet. m.* (conf. 67), eique 6 oboli tribuuntur 208, 3. — **4.** item drachma Ptolemaica, quae parte sesquioctava unciae Romanae aestimata est (conf. δραχμή 10), 121. 238, 15. 16 *c. G. XII.* — **5.** item denarius Romanus, septima unciae pars, 67. 208, 1 *vet. m.* — **6.** vulgo ὀλή est denarius Neronianus, eaque definitur 8^a unciae parte sive 3 scrupulis sive 18 siliquis 147. 209, 18 *Gal.* 231, 18 *c. G. VIII.* 240, 7. 12 *c. G. XIV.* 245, 20 *Orib.* 248, 22.

24. 270, 16 *Ep.* 278, 10 *Eus.* 303, 7. 305, 20; conf. δραχή 4. 8. — 7. ὀλκή sexta pars librae 97. 228, 23 c. *G. VII.* — 8. notae 171. 220, 10 c. *G. II.* 226, 15 c. *G. VI.* 227, 18 c. *G. VI.*

ὀλκή i. q. ὀλκή 248, 4. 5 *Orib.*; conf. *olce.*

ὀλογραμμάτως 219, 11 c. *G. II.*

ὀλογύρως μετρούμενα χωρία 190, 8 *Her. V.*

ὀλοκοτίνον. δηνάριον εἶδος ἀργυρίου ὀλοκοτίνου ἔχον ἰσχύν 307, 1. 336, 8 *Suid.*

ὀμβρίου ὕδατος σταθμός: vide ὕδωρ.

Ὀμηρικὰ ἀπορήματα Aristotelis 155.

Ὀμηρος 152. 281, 2. 16. 20. 282, 5. 284, 6. 286, 24. 287, 4. 9. 289, 4. 7 *Poll.* 301, 6 *Al.* 332, 7. 10 *Phot.* 337, 3. 343, 20. 23. 344, 17 *Suid.* 348, 5. 354, 4. 7 *EM.* — “Ὀμηρος in nummis Chiorum 293, 22 *Poll.*

ὀξύβαθον v. scr. pro δεύβαθον 207, 21. 208, 8.

ὀξος. pondus eius aequale ponderi vini 241, 5 c. *G. XIV.* 250, 21.

ὀξύβαφιον 327, 20 *Hes.*

ὀξύβαφον 1. omnino, mensura minus quam tryblum, 340, 25. 346, 9 *Suid.*, commemoratur 75 adn. 3 *Hipp.* 76 *Nic.* 76. 77 adn. 5 *Diosc.* 83 adn. 3 *Dieuch.* — 2. est 4^a pars cotylae (Atticae et Aegyptiae) habetque 1½ cyathum 127. 208, 8 *vet. m.* 222, 16. 19 c. *G. IV.* 233, 11 c. *G. IX.* 235, 20. 236, 18 c. *G. X.* 239, 2. 4 c. *G. XIII.* 242, 23 c. *G. XV.* 246, 16. 17 *Orib.* 250, 15. 251, 5. 256, 6. — 3. huius oxybaphi varia pondera haec afferuntur: a) ὀλκαὶ δύο ὀβολός α' χαλκοὶ δ' 208, 9 *vet. m.*; vide 69; — b) 18 drachmae olei, 20 vini cet. 224, 5 c. *G. IV.* 239, 15 c. *G. XIII.* 240, 23. 241, 16. 242, 4 c. *G. XIV.* 247, 15 *Orib.* 250, 15. 251, 6 (ubi vera scriptura est οὐγγίας β' δ'). 251, 19: haec sunt pondera Romani acetabuli et respondent ei ponderationi quam sub κοτύλη 3 attuli; — c) 15 drachmae 235, 20 c. *G. X.* 242, 24 c. *G. XV.* 256, 7; de hac aestimatione conf. κοτύλη 5; — d) 2½ unciae (sive 14 stagia) 231, 1. 12 c. *G. VIII.* 245, 1 *Orib.*; — e) 3 unciae 277, 5 *Eus.* — 4. acetabulum Romanum, quarta pars heminae, 133. 240, 23. 241, 16 c. *G. XIV.* pondera eius vide supra sub 3, b. — 5. est dimidia pars cotylae illius quam hippiatricam diximus (conf. κοτύλη 10, μύτρον 1), habet 3 cyathos 99. 130. 139. 229, 4. 6 c. *G. VII.* 237, 25. 238, 1 c. *G. XII.* 256, 20. 21. 258, 5. 6 π. μέτρ. (II 145, 2. 3 *Calv.*); pendit 6 uncias 238, 4 c. *G. XII.* 256, 25. — 6. notae oxybaphi 171. 207, 21 *vet. m.* 221, 7 c. *G. II.* 228, 8 c. *G. VI.* 249, 14.

ὀργυιά 1. mensura corporis 179, 15 *Poll.* 322, 24 *Hes.* 340, 27. 341, 1 *Suid.* 351, 8. 9 *EM.* — 2. mensura porrecta, habet 4 cubitos, 6 pedes cet. 180, 5 *Greav.* 184, 14. 23 *Her. II.* 186, 11 *Her. III.* 197, 15. 24 *Eucl.*

199, 9 π. π. μ. 201, 24 *Const.* — **3.** orgyia Ptolemaica sive Philetaerea habet 4 cubitos, 6 pedes Philetaereos, $7\frac{1}{3}$ pedes Romanos 183, 1 *Her. I*; conf. 28. 29. — **4.** orgyia recentior, in Aegypto a Romanis instituta habuit $9\frac{1}{4}$ πῖθαμάς βασιλικάς (i. e. Romanas) sive 27 palmos et ἀντίχειρον, i. e. $27\frac{3}{4}$ palmos cet. 38 s. 189, 8 ss. *Her. V*; eadem usitata in imperio Byzantino, ubi vocata est βασιλική II 148 *Ped.*, eique perinde tribuuntur 27 παλαισταί et κόνδυλος, i. e. ἡ τοῦ ἀντίχειρος ἑκτασίς sive 3 digiti, II 147 extr. 148 vs. 2 *Ped.*, unde et explicandum et emendandum est fragmentum de orgyia 192, 3 ss. (conf. 46); quod vero eandem Pediasimus habere dicit πῖθαμάς κοινάς ἑνδεκα II 147 atque inde eam appellat ἑνδεκαπῖθαμον II 148 vs. 6. 17, hae sunt spithamae novi cuiusdam cubiti ab ea ipsa orgyia derivati: cum enim ex antiqua ratione omnis orgyia habuerit 4 cubitos, cubitus autem tum fuerit bipedalis sive 32 digitorum, spithama denique manserit 12 digitorum, haec Byzantina orgyia suas (sive κοινὰς) πῖθαμάς habuit $10\frac{2}{3}$, vel numero rotundo 11, sicut scribit Pediasimus (conf. Letronnii verba I 58 citata; sed is in eo fallitur quod aliam fuisse dicit ἑνδεκαπῖθαμον, aliam $27\frac{3}{4}$ palmorum orgyiam). — **5.** orgyia quaedam minor priore II 148 vs. 7. 16 *Ped.*, quae forsitan habuerit 6 pedes Romanos sive 3 cubitos bipedales; nam sic Hesychius 323, 1: (ὀργυιά) καὶ πῆχεις τρεῖς. — **6.** cognata orgyiae Aegyptiae recentiori (4) fuisse videtur οὐργία Iuliani Ascalonitae, cui tribuuntur $9\frac{1}{2}$ spithamae 201, 6; eadem vocatur οὐργία γεωμετρική 201, 9, eique opponitur ἀπλή 201, 20. 21 (ita ut 100 orgyiae geom. efficiant 112 simplices); conf. 55. — **7.** ὀργυιά tabulae *Her. VII* habet $2\frac{1}{4}$ cubitos, $4\frac{1}{2}$ pedes cet. 193, 10. 194, 5. 195, 17 *Her. VII*. 197, 1 *Her. VIII*. — **8.** ὀργυιά τετραγώνος (Ptolemaica sive Philetaerea) habet 36 ped. quadr. 185, 21 *Her. II*. — **9.** orgyia Aegyptia recentior (4) quadrata est 5^a pars librae, 200^a pars modii satorii 39. 40. 190, 17 ss. 191, 1 ss. (conf. 39 ad. 2). II 147 *Ped.*

ὀργυιαῖον μέτρον 326, 24 *Hes.* — ὀργυιαῖος ὁ μέγας 341, 2 *Suid.*

Ὀρειβάσιος κατὰ Ἀδαμαντίου 224, 7 c. *G. IV*. 247, 20 *Orib.* — περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν Ὀριβασίου 244, 11; ἱατρικὸν Ὀριβασίου 244, 13 *Orib.*

ὀρθόσωρον, mensura corporis, 179, 6 *Poll.* 323, 3 *Hes.*; habet 11 digitos 180, 2 *Greav.*; ab aliis comparatum cum spithama 323, 4 *Hes.*

ὀρόβιον ponderis instar usurpatum 77 adn. 9 *Diosc.*

ὀροβος, mensura, 243, 13 c. *G. XV* (conf. 134 adn. 1. 2 extr.). 252, 16.

ὀρτρόβ, i. e. ἀρτάβη, praef. I p. xvi. 272, 15 *Ep.*

ὄστᾱ κεραταίας 147, ὄστᾱ ἀπὸ κεραταίας καρποῦ, siliquae, 270, 8 *Ep.*, unde ὁ ὄστῶν 147 extr. 270, 9.

οὐγγία (οὐγκία) 1. ἐπιχώριον ὄνομα Romanis 210, 18 *Gal.*; pondus Romanum, reperitur apud Galenum 212, 3. 17. 18. 27. 213, 7. 214, 8. 10 cet., item apud Dioscoridem 76. — 2. est 12^a pars librae Romanae: vide λίτρα 2; habet παρὰ τοῖς Ἰταλικοῖς δραχμὰς ἡ, i. e. 8 denarios Neronianos, 232, 9 c. *G. IX.*; et sic uncia vulgo definitur: 125. 214, 15 *Gal.* 221, 18 c. *G. III.* 234, 7 c. *G. X.* 237, 2 c. *G. XI.* 237, 23 c. *G. XII.* 240, 9 c. *G. XIV.* 248, 4 *Orib.* 248, 19. 249, 4. 253, 10. 254, 17. 256, 21. 301, 18 *Al.* (II 144, 3 *Calv.*) 316, 22 *Hes.*, sive 24 scripula 125. 208, 2 *vet. m.* 232, 11 c. *G. IX.* 234, 7 c. *G. X.* 240, 9 c. *G. XIV.* 248, 19. 254, 17. 256, 21. 270, 12 *Ep.* — 3. in eandem ante Neronem incurrerunt 7 denarii 67. 106. 208, 1 *vet. m.* 214, 15 *Gal.* 232, 8 c. *G. IX.* — 4. eadem definitur 6¼ Atticis drachmis vetustis 67. 208, 1 *vet. m.*, vel 7½ drachmis Ptolemaicis 121. 214, 14 *Gal.*, vel 6 stagiis 231, 4 c. *G. VIII.* 245, 4 *Orib.* — 5. eidem tribuuntur 2 stateres (Aegyptii vel Hebraici) 228, 22 c. *G. VII.* 253, 8. 265, 12. 13. 267, 23. 270, 15. 274, 26 *Ep.* (II 104, 8 v. *Lat.*) 305, 11. — 6. ἡ οὐγγία τοῦ πεντέροος κόκκου ἔχει ὕ' 259, 4 π. μέτρ. (*quingenta granula* II 146, 7 *Calv.*) — 7. σταθμικὴ οὐγγία est ipsa uncia Romana, pondus 8 drachmarum, 218, 5 *Gal.*; opponitur metricae unciae 210, 8 ss. 216, 4. 217, 21 *Gal.*; σταθμικὰς οὐγγίας 10 olei aequales 12 metricis invenit Galenus 217, 16. — 8. μετρικὴ οὐγγία, i. e. 12^a pars cornus olearii (conf. κέραc et λίτρα 4) 210, 9. 211, 13. 217, 21 *Gal.*; eadem vocatur ἡ ἐκ τοῦ λίτραίου κέρατος 211, 16 *Gal.*, sive ἡ ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς λίτρας 216, 21 (coll. II 149). 217, 4 *Gal.*, sive Ῥωμαϊκὴ οὐγγία 211, 21. 217, 9 *Gal.*, sive Ἰταλικὴ οὐγγία 216, 2 *Gal.*; eadem simpliciter οὐγγία appellatur 210, 22. 28. 211, 10 (ubi Galenus metricas uncias statuit quae esse debebant ponderales). 213, 5. 216, 24 *Gal.* 224, 8 c. *G. IV.* 247, 21 *Orib.* (conf. 92). — 9. notae unciae (et ponderalis et metricae) praef. I p. vi. 171. 207, 18 *vet. m.* 220, 16 c. *G. II.* 226, 1. 2 c. *G. VI.* 227, 20 c. *G. VI.* 243, 24. 244, 1 c. *G. XVI.* 249, 17. — 10. οὐγγία, 12^a pars pedis Romani, 184, 13. 17. 18 *Her. II.* 197, 17. 19. 21 *Eucl.*; eadem quadrata et cubica mensura 185, 10. 11 cet. *Her. II.*

οὐγγία 1. i. q. οὐγγία, pondus Romanum, 57. 59 adn. 1. 150 adn. 2. 267, 23. 270, 5. 12. 14. 278, 11. 20. 303, 18. 20. 21. 305, 3. 4. 305, 20 v. *scr.* 307, 8. 316, 9; falso derivatur ex ὄγκος 270, 5 *Ep.* — 2. Siculorum nummus 292, 11. 298, 4 *Poll.*

οὐγκιασμός ὕδατος 205, 4 *Her.*

- οὐδραία, ὕδρια, est dimidius Atticus metretes 323, 6 *Hes.*
 οὐλκή, i. q. ὀλή (ubi vide), 245, 20. 247, 15. 17. 19.
 248, 4.
 οὐργία v. *scr.* 189, 8 (conf. ad 190, 3. 5). 201, 5. 9.
 12. 14. 16. 19 ss.: vide ὀργυιά.
 οὐργύα *pr. scr.* 253, 17.
 οὐργυιά v. *scr.* 189, 8. 17. 197, 5.
 οὔρνα, urna Romana, dimidia amphora, 81 *Afr.* 257, 25 π. μέτρ. (II 144, 21 *Calv.*), capit 40 libras vini, 36 olei cet. 240, 17. 241, 10. 23 c. *G. XIV.* 250, 9. 26. 251, 13.
 ὀφεί, i. q. ὕφή, τῶν β' δρακῶν τῆς χειρός τὸ μέτρον 272, 9 *Ep.*
 ὀνόβαφον comparatur tryblion 263, 27 *Ep.*
 Παιάνιος, Eutropii interpres, 52 adn. 1. 200, 4 π. π. μ. παῖς δελφῖνι ἐποχούμενος in nummis Iasensium 293,
 22 *Poll.*
 παλαιὰ ἐκθεσις mensurarum in tabulis Heronianis 23.
 33. 184, 7 *Her. I.* 193, 18 *Her. VII.*
 παλαισταί in nummis Aspendiorum 293, 24 *Poll.*
 παλαιστή (παλαιστής), mensura corporis, 179, 3 *Poll.*, τὸ τετραδάκτυλον τῆς χειρός 348, 22 *EM.*, τετραδάκτυλον μέτρον 351, 15 *EM.*; sic 4 digiti ei tribuuntur 180, 1 *Grew.* 182, 10 *Her. I.* 184, 18 *Her. II.* 186, 5 *Her. III.* 188, 1 *Her. V.* 193, 20. 195, 11. 12 *Her. VII.* 196, 22 *Her. VIII.* 197, 17 *Eucl.* 198, 21 π. π. μ. 201, 1 *Iul.* 323, 8 *Hes.* 351, 20 *EM.* — vocatur etiam δοχμή vel δακτυλοδόχη vel δῶρον vel γρόνθος (vide haec vocabula), vel etiam τέταρτον (pedis) vel τρίτον (spithamae) 188, 1 *Her. V.* vel τέταρτον, quia 4 digitos habeat, 188, 2 *Her. V.* 195, 11 *Her. VII.*; falso autem a nonnullis comparatur spithamae 323, 9 *Hes.* 330, 20 *Phot.* 341, 3 *Suid.* — παλαιστής Ptolemaicus definitur 29. 180, 9 ss. *Did.* 182, 10 cet. *Her. I.* — εὐθυμετρικός παλαιστής orronitur quadrato ac cubico palmo eiusque ratio ad reliquas mensuras definitur 180, 12. 13 *Did.* 196, 5. — ἐμβολικός παλαιστής 180, 12. 14 *Did.* sive παλαιστή ἐν τετραγώνῳ 185, 9 *Her. II* sive ἐπίπεδος παλαιστής 196, 6, πορρο στερεός παλαιστής 180, 12. 14 *Did.* 196, 6 sive στερεά παλαιστή 185, 20 *Her. II* definiuntur locis citatis.
 παλαιστής, recentior forma praeter παλαιστή, praef. I p. viii. 179, 3 *Poll.* 180, 12. 13 *Did.* 182, 3. 10 *Her. I.* 184, 13 v. *scr.* 188, 1 *Her. V.* 193, 20. 195, 11 *Her. VII.* 196, 5. 196, 22 *Her. VIII.* 197, 14. 17 *Eucl.* 310, 6 *Ap.* 317, 8 *Hes.*
 Παλαιστίνη 200, 22 *Iul.*
 Παλαιστῖνοι II 153.
 Παλλάδος πρόσωπον in nummis Atheniensium 323, 10.

11 *Hes.* 330, 21 *Phot.*, unde ipsi nummi appellati sunt Παλλάδες 290, 10 *Poll.*

παντάνα vel πάτανα, τρυβλίον, 323, 13. 21 *Hes.*

παραγάγγας 323, 14 *Hes.*: vide παρακάγγης.

παρακάγγης 323, 15 *Hes.*

παρακάγγης, μέτρον Περικόν, 184, 6 *Her. I.* 200, 13 π. π. μ. 353, 19 *EM.*, sive εἶδος μέτρου Περικιοῦ, 323, 14. 15 *Hes.* 330, 23 *Phot.* 341, 4 *Suid.*, habet 30 stadia (Philetærea) sive 4 milia (Ptolemaica) 184, 5 *Her. I.* 193, 3 *Her. VI.* 200, 13 π. π. μ. 323, 16 *Hes.* 330, 23 *Phot.* 341, 4 *Suid.* 352, 4. 353, 19 *EM.* — apud Aegyptios habet 60 stadia 352, 5 *EM.*

παράσημον νόμισμα 323, 18 *Hes.* 352, 7. 11 *EM.*

παραχαράξιμον νόμισμα 346, 11 *Suid.*

παρωψίς, μέγα τρυβλίον, 323, 20 *Hes.*; conf. proxima.

παροΐς habet 1½ siliquam 231, 23 c. *G. VIII.* 245, 24 *Orib.*

παρωψίς 263, 27 *Ep.*, *parapsidis* II 103, 4 v. *Lat.*

πάσcon, mensura tabulae *Her. VII.* 50. 193, 14. 194, 9. 195, 20 *Her. VII.* 197, 3 *Her. VIII.*

πάσcos, i. e. passus, legitur in Heronis Barulco 9.

πάτανα: vide πάντανα.

Πάφιοι in Cypro insula 261, 12 *Ep.* 318, 20 *Hes.* II 151 init.

παχεῖα δραχμή, i. e. Aeginetica, 290, 15 *Poll.* — παχεῖα δραχμή, τὸ δίδραχμον· Ἀχαιοὶ 323, 22 *Hes.* — παχείας, Ζάλευκος ἐν νόμοις cet. 321, 8. 9 *Hes.*

πεθανός 323, 23 *Hes.*: vide πέλανος.

πέλαθρα, πλέθρα, 330, 27 *Phot.*

πέλανον, τὸ τετράχαλκον· Λάκωνες 323, 25 *Hes.*

πέλανος (πεθανός *Hes.*), ὁ τῷ μάντει διδόμενος μισθός (ὀβολός), 323, 23 *Hes.* 330, 25 *Phot.* 341, 8 *Suid.*

Πελασγοὶ 333, 20 *Suid.*

πελάχιν, τρυβλίον ἐκπέταλον, 323, 26 *Hes.*

πέλεθρον 310, 8 *Ap.* 324, 1 *Hes.* 341, 10 *Suid.*: vide πλέθρον.

πέλεκυ, δεκάμουν, 318, 20 *Hes.*

πέλεκυς, σταθμίον ἑξαμναῖον vel δωδεκαμναῖον, 324, 3.

4 *Hes.*

Πελοποννησιακὸν νόμισμα 328, 9 *Hes.*

Πελοποννήσιοι 289, 15 *Poll.* 341, 12 *Suid.*

πεμπύβολον 341, 14 *Suid.*

πεντάδραχμον Cyrenensium 284, 2 *Poll.*

πεντάλιτρον 169.

πεντάλιτρος δίκηλλα 297, 18 *Poll.*

πεντάμουν, τό, 318, 19. 326, 7 *Hes.*

πεντάμουνος 282, 23 *Poll.*

Πεντάπολις Λιβύης 325, 17 *Hes.*

πενταστάτηρος 282, 23. 283, 1. 297, 17 *Poll.*

πεντάσχοινον, στάδιον, 324, 5 *Hes.*

πενταχοίνικον, mensura, 206, 6 *Poll.*

πεντέπηχυ 330, 29 *Phot.*

πεντέχαλκον 288, 3. 7 *Poll.* 330, 29 *Phot.*

πεντηκοντάδραχμον Cyrenensium 284, 1 *Poll.*

πεντηκονταταλαντία 280, 17 *Poll.*

πεντηκοντόγυος 310, 10 *Ap.* 315, 11. 324, 6 *Hes.*
348, 5 *EM.*

πεντόγκιον praef. I p. xx. 293, 2; πεντόγκιον ἀργύριον 292, 24 *Poll.*

πεντώβολον 341, 12. 14 *Suid.*

περίοδος, μέτρον τι τῶν μετάλλων, 324, 8 *Hes.* (conf. *Poll.* 7, 99).

περιορισμοὶ τῶν προακτείων 190, 8 (conf. 190, 1) *Her. V.*

Πέρσαι 352, 4. 353, 19 *EM.*

Πέρσης in nummis Thasiarum 293, 25 *Poll.*

Περσικὴ σχοῖνος 193, 15 *Her. VII.* — Περσικὸν μέτρον vocatur ἀρτάβη 347, 23 *EM.*, ἀχάνη 314, 5 *Hes.* 334, 22 *Suid.*, παρασάγγης (vide hanc vocem), σχοῖνος 353, 19 *EM.* — Περσικὸν νόμισμα 293, 7 *Poll.*

περτικά, i. e. pertica, graece ἀκαίνα, 184, 20 *Her. II.*

Πήγασος in Corinthiorum nummis 290, 11 *Poll.*

πηλικότης μέτρων 198, 20 π. π. μ.

πήχυς 1. mensura corporis 179, 11 *Poll.* 341, 16 *Suid.*

352, 13 *EM.* — 2. mensura porrecta, habet $1\frac{1}{2}$ pedem 186, 7 *Her. III.* 187, 7 *Her. IV.* 197, 22 *Eucl.* 199, 3 π. μ. 201, 2 *Jul.* 275, 15 *Ep.* 324, 9 *Hes.* 341, 17. 342, 23 *Suid.*, sive 24 digitos (sive 6 palmos) 180, 4 *Greav.* 180, 9 *Did.* 182, 17 *Her. I.* 184, 21 *Her. II.* 186, 7 *Her. III.* — 3. βασιλικὸς πήχυς, cubitus antiquus Aegyptiorum, a Ptolemaeis regibus servatus 25. 29. 180, 15. 17 *Did.*; idem simpliciter πήχυς vocatur 181, 9. 182, 4. 17 cet. *Her. I.*; habet $1\frac{1}{2}$ pedem Ptolemaicum sive $1\frac{1}{2}$ ped. Roman. 180, 10. 15 ss. *Did.* — 4. βασιλῆος πήχυς Persarum apud Herodotum 25. — 5. λιθικὸς πήχυς 37. 45. 46. 187, 8 *Her. IV.* 189, 4 *Her. V.* — 6. εὐλοπριστικὸς πήχυς 33. 45. 46. 182, 18 *Her. I.* sive ὁ τοῦ πριστικοῦ ἔξλου 189, 6 *Her. V.* — 7. cubitus bipedalis 42 s. 188, 15 *Her. V.* 193, 10. 194, 1. 195, 15 *Her. VII.* 196, 25 *Her. VIII.* — 8. alius quidam cubitus bipedalis in imperio Byzantino derivatus esse videtur ex orgyia Aegyptia recentiore, ad quem cubitum pertinent κοινὰι πεδιασίμι Pediasimi: vide ὀργυιά 4. — 9. εὐθυμετρικὸς πήχυς opponitur quadrato et solido cubito, ac sic appellatur et sesquipedalis 187, 7 *Her. IV.* et bipedalis 196, 14. — 10. πήχυς στερεός ex ratione sesquipedalis cubiti explicatur 185, 17 *Her. II.* (eodem loco excedit πήχυς τετράγωνος cet.); item ἐπίπεδος et στερεός

πῆχυς ex ratione bipedalis cubiti definiuntur 196, 16, 18.
— 11. πῆχυς, i. e. cubitus solidus Romanus, capit 3 ar-
tabas recentiores sive 10 modios Romanos 63. 64. 204, 18.
19 *Her.* — conf. *cubitus*.

πάτοις, τὸ ἀσημον ἀργύριον, 324, 12 *Hes.*

πιθοειδὲς σχῆμα 202, 15 *Her.*

πίθος 203, 2. 13 *Her.*

πίσσα heminae infusa quantum pendeat 70. 208, 23
vet. m.

πίχυς, μέτρον (i. e. πῆχυς), 324, 13 *Hes.*

Πλάτων philosophus 280, 13. 295, 11 *Poll.* 353, 28 *EM.*

Πλάτων comicus 152 adn. 1. 286, 16 *Poll.*

πλεθριαῖος 341, 24. 342, 1 *Suid.*

πλέθρον 1. omnino μέτρον γῆς 310, 8 *Ap.* 324, 14
Hes. 330, 27. 331, 3 *Phot.* 341, 10. 19 *Suid.* 347, 17 *EM.*;
εἶδος μέτρου 313, 8 *Hes.* — 2. sexta pars stadii 310, 8
Ap. 324, 2 *Hes.* 330, 28. 331, 6 *Phot.* 341, 11. 22 *Suid.*;
habet 100 pedes 198, 2 *Eucl.* 341, 25. 342, 22 *Suid.*, sive
66⅓ cubitos 198, 1 *Eucl.* 331, 7 *Phot.* 341, 21. 23 *Suid.*;
vocatur εὐθυμετρικὸν πλέθρον 198, 1 *Eucl.* — 3. quadrata
mensura, habet 10000 pedum quadrat. 324, 1 *Hes.* 341, 24
Suid. — 4. πλέθρον Ptolemaicum habet 10 acaenas, 100
pedes Philetaereos cet. 29. 183, 7 *Her. I.* 186, 17 *Her. III.*;
sive 1⅓ σικάρτων 192, 21 *Her. VI* (conf. 47). — 5. Ἑλληνικὸν
πλέθρον definitur 100 pedibus in longitudinem et latitudi-
nem sive 10000 ped. quadr. 185, 1 s. *Her. II.*, quo loco Ptole-
maicum plethrum significari videtur. — 6. πλέθρον Asia-
ticum habet 10 acaenas cet. 199, 17 π. π. μ. (conf. 54).
— 7. πλέθρον in tabula Iuliani Ascal. habet 10 acaenas,
60 cubitos, 90 pedes cet. 201, 9. — 8. πλέθρον tabulae
Her. VII habet 100 acaenas (quadratas), 200 πάσσα cet.
193, 14. 194, 15. 195, 21 *Her. VII.* 197, 5 *Her. VIII*
(conf. 48). — 9. πλέθρον appellata est alia quaedam mi-
nor mensura provincialis, 25^a pars arurae sive binorum
iugerum, 56. II 153 ss.

πλέτον (?) ἐστὶν δακτύλου τὸ 5 57.

πλήθρον, εἶδος μέτρου, 324, 16 *Hes.*

πληροφορία 276, 18 *Eus.*

πλοῖον: vide μέτρησις πλοίου.

Πλούταρχος 316, 2 *Hes.*

ποδίζειν τὸ μετρεῖν 313, 7 *Hes.*

ποδισμός 57.

Πολέμαρχος 156. 163. 299, 9. 307, 4. 328, 16 *Hes.* (vi-
detur idem esse atque ille qui apud Athen. 3 p. 111^c com-
memoratur).

πολυπέλεθος 347, 18 *EM.*

πολυποσία 275, 3 *Ep.*

πολυτάλαντος 281, 14. 15 *Poll.* 332, 9 *Phot.* 343, 22
Suid. 354, 6 *EM.*

Ποντικοί 264, 13. 16. 269, 25 *Ep.* (II 106, 6 v. *Lat.*).
 Ποντικὸν μέτρον 269, 21 *Ep.* — Ποντικὸν κάρυον,
 Ποντικός κύπρος: vide haec vocabula.
 Πορφύριος 155. 299, 11. 18.
 Ποσειδίππος 298, 8 *Poll.*
 ποστημόριον 262, 18. v. *scr.* ad 272, 8 *Ep.* (II 101, 12
 v. *Lat.*).

ποτήρ, μέτρον, 324, 17 *Hes.*

πούς 1. omnino mensura Graeca, habet 16 digitos
 sive 4 palmos 180, 3 *Greav.* 182, 14 *Her. I.* 184, 13. 20
Her. II. 186, 6 *Her. III.* 187, 6 *Her. IV.* 188, 13 *Her. V.*
 193, 10. 23. 195, 14 *Her. VII.* 197, 14. 20 *Eucl.* 199, 1
 π. π. μ. 341, 18. 342, 3. 23 *Suid.*, sive $1\frac{1}{2}$ σπιθαμήν 188,
 13 *Her. V.* 193, 23 *Her. VII.* 196, 24 *Her. VIII.* 198, 25
 π. π. μ. — 2. βασιλικὸς πούς in Aegypto, i. e. Ptolemai-
 cus, 182, 13 *Her. I.*, idem Πτολεμαϊκός 180, 10. 11. 15
Did. (conf. 29), idem Φιλεταίρειος 24. 182, 13. 183, 1. 3
 cet. *Her. I.*; comparatur cum pede Romano 180, 10 *Did.*
 — 3. Ῥωμαϊκός πούς 26. 180, 10. 17 *Did.*, idem Ἰταλικός
 21 adn. 6. 26. 182, 15. 183, 2. 4 cet. *Her. I.*; habet $3\frac{1}{3}$
 palmos Ptolemaicos 180, 13 *Did.*, $13\frac{1}{3}$ digitos Ptolemai-
 cus 182, 15 *Her. I.*; Romanis pedibus definiuntur mensurae
 Ptolemaicae 180, 10. 17 *Did.* 182, 2. 4. 6. 8. 13. 17. 20.
 184, 3 *Her. I.* — 4. πόδες γεικοί: vide γεικοί. — 5. εὐ-
 θυμετρικός πούς opponitur pedi quadrato et cubico 196,
 8. 198, 8. 9 *Eucl.* — 6. τετράγωνος πούς definitur suis
 unciiis et digitis 185, 14 *Her. II.*, item ἐπίπεδος πούς ex-
 plicatur 198, 8. 11 *Eucl.* definiturque palmis et digitis
 196, 10. — 7. στερεὸς πούς explicatur 198, 9. 13 *Eucl.*,
 definitur suis unciiis et digitis 185, 15 *Her. II.*, item palm-
 is et digitis 196, 12. — 8. στερεὸς πούς Romanus cap-
 it amphoram (κεράμιον, ἀμφορέα, ἀμφορίσκον) 59. adn. 1.
 60. 198, 15 *Eucl.* 202, 22. 203, 10. 21. 205, 8 *Her.*, sive 3
 modios 198, 16 *Eucl.* 203, 22 s. 205, 5. 8 *Her.*, sive 48
 sextarios 203, 22 *Her.*

προῦχος, ἑξέτης, 324, 18 et

πρόχοος, ἑξέτης, μέτρον, 324, 19 *Hes.*; conf. πρόχους.

πρόχος, mensura 12 sextariorum, 276, 24 *Eus.*, eadem
 igitur ac βρόχος 257, 25 π. μέτρ., quo loco Calvus (II 144,
 21) πρόχος legisse videtur; sed diversus videtur fuisse
 πρόχοος sive πρόχους.

πρόχους, ἑξέτης, τὸ μέτρον, 331, 9 *Phot.* 342, 4 *Suid.*
 (conf. ad 324, 18).

Πτολεμαϊκή μνᾶ: vide μνᾶ 10. 12. — Πτολεμαϊκὸν
 νόμισμα 294, 3 *Poll.* — Πτολεμαϊκὸν τάλαντον: vide τά-
 λαντον 6. 12.

Πτολεμαϊκὸς μέδιμνος, πούς: vide μέδιμνος 4, πούς 2.

Πυγμαῖοι 310, 15 *Ap.* 352, 15. 19 *EM.*

πυγμή, mensura corporis, 179, 12 s. *Poll.*, habet 18

digitos 180, 3 *Greav.* — significare dicitur aut γρόνθον τῆς χειρός aut πήχυν 352, 16. 18 *EM.*

πυγούσιος 310, 12. 13 *Ap.* 324, 23 *Hes.* 352, 20 *EM.*
 πυγών, mensura corporis, 179, 12 *Poll.* 310, 13 *Ap.*
 324, 20. 24 s. *Hes.*; conf. 352, 20 *EM.*; habet 20 digitos
 180, 4 *Greav.* 182, 16 *Her. I.* — πυγών Ptolemaicus 29.
 30. 182, 16 *Her. I.* — πυγών vel πυγός, πήχυς, 324, 20.
 22 *Hes.* — πυγών, σπιθαμή, 325, 2 *Hes.*

πῶλος, appellatio nummorum Corinthiorum, 290, 10 *Poll.*

Ῥηγίνοι 293, 24 *Poll.*

Ῥοδία μνᾶ 301, 11 *Al.*; conf. μνᾶ 16.

ρύαξ 190, 11 *Her. V.*

Ῥωμαϊκὴ γλῶσσα 261, 4. 273, 27 *Ep.*, διάλεκτος 268,
 2 *Ep.* — διὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν χρῆσιν 258, 20 π. μέτρ. (conf.
 II 145, 26 *Calv.*). — Ῥωμαϊκὴ λίτρα, μνᾶ, οὐγγία: vide
 λίτρα 4. 5, μνᾶ 8, οὐγγία 8. — οἱ Ῥωμαῖκοί, Romani, 211,
 9 *Gal.* — Ῥωμαϊκὸν μίλιον: vide μίλ. 1. — Ῥωμαϊκὸν
 ὄνομα 279, 16, σίγμα 207, 11 *vet. m.* (conf. 66). — Ῥω-
 μαϊκὸς ξέστης, πούς: vide ξέστης 6, πούς 3.

Ῥωμαῖοι 144 adn. 4. 200, 5 π. π. μ. 209, 22. 30. 210,
 20 *Gal.* 257, 25 π. μέτρ. (II 144, 21 *Calv.*). 264, 27. 266,
 21. 267, 19. 269, 20. 270, 3 *Ep.* 279, 7 *Ios.* 291, 22 *Poll.*
 303, 14. 307, 21 *gl. n.* 330, 10 *Phot.* 334, 17. 18 *Suid.* II
 86, 14 *Didym.* — Ῥωμαῖοι λογισταὶ 302, 9 *Al.* (II 144, 16
Calv.). II 20. 41.

σαββατοῦ ὁδός v. *scr.* ad 200, 1.

σαβιθά (σαφιθά), Syrorum mensura, habet 22 sextarios
 260, 7. 264, 6 s. *Ep.* (II 103, 11 v. *Lat.*). 277, 11 *Eus.*; conf.
 Christ. in Fleckeiseni annal. a. 1866 p. 456 adn. 14.

σαῖτης, Thebanorum mensura, habet 22 sextarios 146.
 264, 4 *Ep.* (II 103, 8. 9 v. *Lat.*). 278, 7 *Eus.*; conf. Christ.
 I. c.

Σαλαμῖνιοι in Cypro insula 261, 11. II 150 extr., iidem
 Σαλαμῖνοί 271, 14 *Ep.*

Σαπφὴ in nummis Mitylenaeorum 293, 21 *Poll.*

σάτα, Hebraica vox, explicatur 261, 19 *Ep.*; σιτικὸν
 μέτρον 325, 3 *Hes.*, μέτρον Ἑβραϊκόν, habet modium cu-
 mulatum, sive 1½ modium Romanum 342, 11 *Suid.*; vide
 κάτον.

σαταῖον, mensura quaedam Palaestinorum et Arabum,
 II 153. 154.

σάτης, i. q. σαῖτης, 146.

σατίβα (σατία, κάτον), agrorum mensura provincialis,
 6ª pars arurae sive 3ª pars iugeri, 56. II 154 s.

σάτον (σάτα, κάτος, κάτων) 1. mensura Hebraica
 260, 2. 261, 14 *Ep.*; est modius Hebraicus cummulatus 257,
 17. 261, 17. 271, 15. 274, 4. 276, 9 *Ep.* (II 101, 5 v. *Lat.*).
 325, 4 *Hes.* 342, 11 *Suid.* (conf. μόδιος 8); habet 1¼ mo-

dium Hebraicum 261, 17. 18. 271, 18 *Ep.* (II 101, 5. 6 *v. Lat.*); sed dicitur etiam simpliciter μόδιος 252, 25, quod inde factum esse videtur, quia perinde ac κόρος Hebraicus 30 modios (Hebraicos), sic κόρος ὁ Φοινικικός 30 κάτα habuit: vide κόρος. — 2. idem definitur $1\frac{1}{2}$ modio Romano sive 24 sextariis 189 adn. 4. 258, 22 π. μέτρ. (II 145, 29 *Calv.*). 277, 19. 21 *Eus.* 279, 11 (coll. adn.) *Ios.* 342, 12 *Suid.*; conf. Christ. II p. 150 et in Fleckeiseni annal. a. 1865 p. 455. 457. — 3. aliter κάτον habere dicitur 56 sextarios 263, 12 *Ep.* (ubi forsitan κς' legendum sit: conf. II 151). — 4. κόλλαθον, quod est 25 sextariorum, dicitur τὸ ἤμισυ τοῦ ὑγροῦ κάτου 264, 21 *Ep.* (*sati in liquidis* II 106, 14 *v. Lat.*), ubi nescio an βάτου legendum sit: conf. κάτον ἡ βάδος 146 *Ep.* — 5. aliud quoddam κάτον habuisse fertur $3\frac{1}{3}$ γόμορ singula 13 sextariorum, i. e. $43\frac{1}{3}$ sextarios, sive 16 κύκλους (?) 275, 21. 23 *Ep.* — 6. κάτον, agrorum mensura: vide κατάβα.

κάτος, i. q. καίτης, II 103, 9 *v. Lat.* — κάτος pro κάτον dici negat Epiphanius 261, 16; tamen *satus* habet versio Latina II 101, 5.

κάτων, μόδιος γέμων cet., 325, 4 *Hes.*: vide κάτον 1. 2. καπιθά habet 22 sextarios 277, 11 *Eus.*; conf. καπιθά. καὶ εἴρηται τὸ ὑπέρχυμα 271, 18 *Ep.*

κεκέλ. κύκλον ἀπὸ τῆς κεκέλ Ἑβραϊδος 268, 5 *Ep.*

κεμιδάλεως μέτρον ποιοῦν ἀρτάβην μίαν 257, 11 (252, 21). — mensura Hebraica, 260, 3. 262, 1; capit gomor 263, 4. 272, 18. 19. 21 *Ep.* (conf. II 101, 19. 21).

κεμιδάλην μέτρον 252, 21, qui locus corruptus secundum similem 257, 11 corrigendus est: vide κεμιδάλεως.

κήματα (i. e. notae) δηλοῦντα μέτρα καὶ σταθμούς 207, 7 *vel. m.*

κημεία καὶ χαρακτήρες ponderum 225, 10. 14 c. *G. VI^a*. — περὶ κημείων τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν 243, 16 c. *G. XVI*; conf. 243, 18.

κημεῖον, lapis miliaris in Romanorum viis, 200, 4. 6 π. π. μ.

κημόδιουμ II 86, 19. 27 *Didym.*

κήκουας (κησκουάς), i. e. sesquias, 308, 2 *gl. n.* II 86, 19. 23. 25 *Didym.*

κηστέρτιουμ, κηστέρτια II 86, 18. 21 *Didym.*: v. *sestertius*. κύγλον 325, 6: vide κύγλος.

κύγλος, ὄνομα βαρβαρικοῦ νομίσματος, 293, 4 *Poll.*, νόμισμα Περσικόν, aestimatur 8 obolis Atticis, secundum alios 2 drachmis Atticis 325, 6. 8 *Hes.*; conf. κύκλος 2.

κυδάρεος, Byzantium nummulus, 291, 10. 12. 15 *Poll.*; conf. 325, 10. 11 *Hes.*

κυδάριος, χαλκεύς (an χαλκοῦς?), 325, 14 *Hes.*

κυδροῦν νόμισμα Lacedaemoniorum 291, 16 *Poll.*; κυδροῦν νομισμάτιον Byzantium 325, 12 *Hes.*

- σιδήρω νομίζειν 291, 9 *Poll.*
 Cικελικοί κωμῶδοι 297, 16 *Poll.* — Cικελικὸν νόμισμα 321, 18 *Hes.*; Cικελικῶν νομισμάτων ὀνόματα 292, 10 *Poll.* — Cικελικὸν τάλαντον: vide τάλ. 10 et conf. adnot. ad 299, 21.
 Cικελιώται 298, 2 *Poll.* 300, 1. 344, 16 *Suid.*
 Cικελοὶ 321, 16 *Hes.* — Cικελοὶ in Cypro insula 261, 12. 271, 14 *Ep.* (II 101, 4 v. *Lat.*). II 151 init.
 κύκλον 147. 229, 2. 231, 7. 14. 238, 10. 245, 8. 15. 253, 11. 265, 15. 22. 268, 5. 7. 11. 14. 18. 19. 270, 16. 278, 15. 304, 13. 14. 305, 18. 342, 14: vide κύκλος.
 κύκλος (κύκλον) 1. κύκλος ἐστὶ σταθμὸς εἰς, πρὸς δὲ τὸ ἀργύριον δύο 275, 24 *Ep.* — 2. κύκλος, βαρβαρικός σταθμὸς, 325, 15 *Hes.*, habet 8 obolos 331, 11 *Phot.*; conf. κύγλος. — 3. κύκλος Hebraicus aequalis tetradrachmo Tyrio 117 s. 123; a Romanis aestimatus est 4 denariis, unde κύκλον, τετράδραχμον Ἀττικόν, 325, 16 *Hes.*; idem igitur ac στατήρ qui vulgo vocatur 122 s. (conf. στατήρ 6. 8); pendit $\frac{1}{2}$ unciam 238, 10 c. *G. XII*, sive 3 stadia 231, 7 c. *G. VIII*. 245, 8 *Orib.* — 4. idem dicitur κύκλος ὁ ἄγιος 147. 303, 7 (quibus locis definitur 12 scripulis); unde explicatur locus Epiphanii 268, 7: δύο δίδραχμά εἰσι δύο κύκλοι κατὰ τὸ κύκλον τὸ ἅγιον, i. e. hoc ἅγιον κύκλον habet 2 siclos vulgares. — 5. κύκλος Hebraeorum vulgaris, i. e. dimidia pars stateris sive sicli maioris (conf. supra 3), 265, 16. 268, 8. 14. 270, 15 *Ep.* (II 104, 12 v. *Lat.*). 305, 18; est δίδραχμον 268, 7 *Ep.*, sive habet 2 drachmas 265, 17. 268, 6. 15 (II 104, 12 v. *Lat.*); pendit igitur 4um partem unciae 147. 265, 15 s. (conf. 265, 21. 22. 268, 18. 19). 268, 14. 275, 26 *Ep.* (II 104, 12 v. *Lat.*). 278, 15. 20 *Eus.* 305, 18, sive 6 scripula 147, sive $1\frac{1}{2}$ ἑξάγιον 268, 11 *Ep.*; idem dicitur βασιλικὸς κύκλος 275, 26 *Ep.* — 6. hic siclus dividitur in 20 gera, quae graece vocantur aut ὀβολοὶ 275, 25. 26 *Ep.* 304, 14. 331, 10 *Phot.*, aut λεπτά 305, 19; conf. λεπτόν 2, ὀβολός 8. — 7. aliter κύκλον ὀβολοὶ τέσσαρες 304, 13. — 8. τὸ κύκλον ἔχει λεπτά δύο. τὸ δὲ λεπτόν ὀλκή ἄ ἐστὶ, ἢ τῆς $\frac{1}{2}$ 270, 16 *Ep.*; hoc igitur loco λεπτόν positum est pro drachma, et κύκλον dicitur esse didrachmum (supra 5). — 9. κύκλον τὸ μικρόν habet 7 stadia 231, 14 c. *G. VIII*. 245, 15 *Orib.* — 10. ὁ κοδράντης καλεῖται κύκλον 253, 11. — 11. κύκλον ἀργυρίων ἐ 342, 14 *Suid.* — 12. κύκλον mensura duorum coclearium dicitur 229, 2 c. *G. VII*; sed vide 99 extr.
 Cικυνῶνιοι 291, 2 *Poll.*
 κύλφιον in nummis Cyrenensium 314, 15. 17 *Hes.*
 κύτάριον, 4^a pars siliquae, 222, 3 c. *G. III*. 231, 16 c. *G. VIII*. 245, 17. 248, 8 *Orib.* 249, 2.
 κίτηρόν, κίτικόν, κίτου μέτρον: vide μέτρον 2.
 κίτου μόδιος: vide μόδιος 3.

Κόπας, Αἰτωλῶν στρατηγός, 336, 1 *Suid.*
 σκούτλωσις 26 adn. 6. 32. 181, 22 *Her. I. II* 147.
 κροπλ (sic), nota 5 siliquarum, 135 (immo 6 siliqua-
 rum, quoniam sine dubio scripulum significatur).
 κρόπουλον ἔχει τουρνέσιον α' 245, 26 *Orib.*
 κμρεύς vel κμρεύς, μέτρον οἰνικόν cet., 325, 17 *Hes.*
 κόλιδοι, νομίματα, 308, 4 *gl. n.*
 κολιτύπος, χαλκός τις ἐν Κύπρῳ, 325, 19 *Hes.*
 κόσκος, σταδιαῖον διάστημα, 325, 21 *Hes.*
 Κοφοκλῆς 168. 329, 21 (331, 12: v. adn.) *Phot.* 352, 5
EM.

στάδιον, τὸ στάδιον, 325, 22 *Hes.*
 σπιθαμή 1. mensura corporis 179, 8 *Poll.* 325, 23
Hes. 331, 13 *Phot.* adn. ad 351, 20; de vocis origine
 quaeritur 351, 22 *EM.* — 2. mensura porrecta, habet
 3 palmos sive 12 digitos 180, 2 *Greav.* 182, 4. 12 *Her. I.*
 184, 13. 19 *Her. II.* 188, 11 *Her. V.* (192, 18 *Her. VI.*)
 193, 10. 21. 195, 13 *Her. VII.* 196, 23 *Her. VIII.* 197, 14.
 18 *Eucl.* 198, 23 π. π. μ. 351, 18 *EM.*; quae quidem ratio
 valet et ad vulgarem Graecorum Romanorumque spitha-
 mam et ad Ptolemaicam sive Philetaeam et ad Asia-
 ticam. — 3. σπιθαμή βασιλική, i. e. Romana, 38. 39. 44.
 46. 189, 9 *Her. V.*; eadem intellegitur 192, 3. — 4. σπι-
 θαμή κοινή Byzantina habuit 12 digitos eius cubiti bipe-
 dalis qui derivatus est ex orgyia Aegyptia recentiore;
 unde haec orgyia habuit tales spithamas 10²/₃ vel rotundo
 numero 11: vide ὀργυιά 4. — 5. σπιθαμή τετραγώνος ha-
 bet 144 digitos quadr. cet. 185, 11 *Her. II.*; σπ. στερεά
 1728 digit. cubic. cet. 185, 12 *Her. II.*
 σπόριμος (σπορίμη) γῆ 58. 189, 8. 18 *Her. V. II* 148
Ped. — σπόριμος μόδιος: vide μόδιος 6.
 στάγιον, i. e. exagium, pondus Constantinianum 97 s.
 228, 20. 229, 1. 22. 25 ss. c. *G. VII.*; ἔχει ἐξάγιον α' 245, 5.
 11 *Orib.*, sive 24 siliquas 231, 15 c. *G. VIII.* 245, 16
Orib.

σταδιαῖον διάστημα 325, 21 *Hes.*
 στάδιον (στάδιος) 1. proprie curriculum 200, 10 π.
 π. μ. 331, 16 *Phot.* 342, 16 *Suid.*, a Danao primum con-
 stitutum 352, 25 ss. *EM.* (conf. *stadium*); μέτρον ὁδοῦ,
 παρὰ ἵστασθαι τὸν ὁδεύοντα 164 adn. 6. — 2. omne sta-
 dium habet sua plethra 6 sive orgyias 100 sive cubitos
 400 sive pedes 600 cet. 183, 16 *Her. I.* 185, 6 *Her. II.*
 186, 20 *Her. III.* 197, 15. 198, 3 *Eucl.* 199, 21 π. π. μ.
 201, 11 *Iul.* 201, 25 *Const.* 331, 7 *Phot.* 339, 19. 341, 23.
 342, 2. 21 *Suid.* — 3. στάδιον Ptolemaicum sive Phile-
 taereum 29. 183, 16 *Her. I.* 185, 6 *Her. II.* 186, 20 *Her.*
III. 192, 19. 24 *Her. VI* (conf. 47). 197, 15. 198, 3 *Eucl.*
 201, 25 *Const.* (conf. 57); μέρος τι τοῦ λεγομένου μιλίου 331,
 16 *Phot.* 342, 16 *Suid.*: vide μίλιον 2. — 4. στάδιον Asiaticum

52 s. 199, 21 π. π. μ.; conf. μίλιον 4. — **5.** στάδιον Hebraicum in tabula Iuliani Ascolonitae 201, 11; aliter 253, 15. 16. — **6.** stadium tabulae Her. VII, plethri dimidium cet., 193, 14. 194, 23. 195, 23 *Her. VII.* 197; 8 *Her. VIII* (conf. 48).

στάδιος 164 adn. 6. — acc. plur. σταδίου 184, 5 *Her. I.* 195, 3 *Her. VII.* 201, 14 *Iul.* 253, 17. 323, 16 *Hes.* 345, 2 *Suid.*; sed usitatior utique forma fuit στάδια.

σταθμική λίτρα falso vocatur 279, 22, quae debuit esse μετρική; conf. 151. — σταθμική ούγγια: vide ούγγια 7.

σταθμίον et pondus omnino 297, 13 *Poll.* 310, 4 *Ap.* 322, 8. 9. 324, 3 cet. *Hes.*, et parvum pondus 140 adn. 6. 259, 2 v. scr. 303, 21.

σταθμός quid sit 218, 25 c. *G. I.* — σταθμά, τάλαντα, 326, 1 *Hes.* — περί σταθμῶν 162 adn. 3. 163. 221, 14 c. *G. III.* 240, 1 c. *G. XIV.* 248, 1 *Orib.* 249, 1. 278, 8 *Eus.* — περί τῶν ὑποκειμένων σταθμῶν Ἑβραίων 149. 275, 18. — περί σταθμῶν καὶ μέτρων 214, 5 *Gal.* 225, 11 c. *G. VI.* 228, 13 c. *G. VII.* 233, 20 c. *G. X.* 239, 20 c. *G. XIV.* 243, 17 c. *G. XVI.* 253, 23; conf. μέτρον 3.

στάμνος ἑστῶν ι' 277, 8 *Eus.* — στάμνος χρυσῇ 260, 7 (conf. 142) *Ep.*; habet 4 sextarios II 102, 17 v. *Lat.*

στατήρ **1.** στατήρ, τὸ ζύγιον, 331, 20 *Phot.* 343, 5 *Suid.*; ἐπὶ τῆς ὀλκῆς καὶ σταθμός ἀπλῶς 331, 21 *Phot.*; significat vel pondus vel nummum 282, 22. 283, 2. 3. 7. 9. 11 *Poll.*; στατήρ, εἶδος νομίσματος, 343, 5 *Suid.*; στ. βάρβαρον ὄνομα (ἀπ νόμισμα?) 331, 23 *Phot.* — de vocis origine agitur 123. 305, 11 ss. 353, 6. 9 ss. *EM.* — **2.** στατήρ, τὸ ἐκ χρυσοῦ νόμισμα, 342, 24 *Suid.*, στατήρ χρυσοῦ 283, 8 *Poll.* 343, 2 *Suid.*, στατήρ ἐλέγετο τὸ χρυσίον 326, 6 *Hes.*; commemoratur 283, 15. 16. 284, 16 *Poll.*; conf. Ἀλεξάνδρειος, Δαρεικός, Κροίσειος, Φιλίππειος, Φωκαΐτης στατήρ, Κυζικηνοὶ στατήρες, χρυσοὺς στατήρ, χρυσοὺς Ἀττικός. — **3.** στατήρ Αἰγίναϊος 74 *Hipp.* — **4.** στατήρ Κορίνθιος 292, 15. 298, 5 *Poll.* — **5.** στατήρ, nummus Siculorum, 293, 2 *Poll.*; στατήρα οἱ τῆς κωμωδίας ποιῶνται (οἱ Σικελικοὶ) τὴν λίτραν εἰρήκακιν 297, 14 *Poll.* — **6.** στατήρ, τετράδραχμον νόμισμα, 331, 19 *Phot.* 343, 4 *Suid.*, τετράδραχμον 307, 8. 326, 2. 3 *Hes.* 331, 24 *Phot.*, ἥμισυ ούγγιας 307, 8. 326, 2; hoc est tetradrachmum Asiaticum idemque Ptolemaicum et Hebraicum, cuius drachma cum a Romanis denario fuerit aequata, efficitur pondus dimidiae unciae, quod pondus definitur etiam 3 stagiis sive exagiis 231, 5 c. *G. VIII.* 245, 6 *Orib.*, sive 3 solidis 303, 9 (sed suspectum est quod hoc loco additur ὃ ἐστὶ δραχμαὶ δύο): reliqua quae huc pertinent vide sub proximis numeris. — **7.** στατήρ, Ptolemaicum te-tradrachmum, pondere 4 denariorum sive dimidiae unciae,

sed idem a Romanis uno denario aestimatus 97. 122 s. 160. 228, 21. 22 c. *G. VII.* 235, 3 c. *G. X.* 237, 13 c. *G. XI.* 255, 12. 300, 11 *Al.* (II 143, 3 *Calv.*). — **8.** στατήρ Hebraicus (conf. κύκλος 3), pondere dimidiae unciae, 253, 8. 265, 12. 13. 16. 266, 14. 267, 23. 268, 1. 274, 26 *Ep.* (II 104, 9 v. *Lat.*). 278, 14. 20 *Eus.* 304, 15. 305, 11. 16; habet 2 didrachma 253, 9. 265, 13. 268, 1. 9. 276, 6 *Ep.* (II 104, 9 v. *Lat.*), sive 2 siclos 270, 15 *Ep.* 305, 16 (conf. κύκλος 5). — **9.** στατήρ ἐπὶ ἀργύρου habet 20 obolos 304, 15; significatur igitur hoc loco siclus Hebraeorum vulgaris: vide κύκλος 5. — **10.** incertum στατήρ, τὸ ξάγιον, 331, 19 *Phot.* 343, 4 *Suid.* (significari videtur omnino pondus ac ponderatio).

στατηριαῖος 283, 18. 20 *Poll.*

στατιαῖον, τὸ πεντάμουν, 326, 7 *Hes.*; conf. στάτος.

στάτος, πέντε μναί, 326, 9 *Hes.*

στῆαρ heminae infusum quantum pendeat 208, 21 *vet. m.* (conf. 70).

στενόμηκες ἀγγεῖον 275, 2 *Ep.*

στερεὰ παλαιστή, σπιθαμή, στερεὸς παλαιστής, πῆχυς, πούς: vide παλαιστή extr., πῆχυς 10, πούς 7. 8, σπιθαμή 5. *Στράβων* 55. 201, 13 *Iul.*

Στράτις 206, 14. 291, 12 *Poll.*

στροφιόλοι 26 adn. 7. 32. 182, 1 *Her. I.*

σύμβολα, σημεία, μέτρα, 331, 25 *Phot.*, 343, 9 *Suid.* — σύμβολον, βραχὺ νόμισμα ἢ ἡμίτομον νομίσματος, 288, 8. 11. 13. 17. 21. 25 *Poll.*

Συρακοῦσιοι 291, 19 *Poll.* 317, 24 *Hes.*

Συριακὸν ὄνομα σαβιθά 264, 6 *Ep.* (II 103, 11 v. *Lat.*).

Σύροι 262, 11. 264, 21 *Ep.* 294, 12 *Poll.*; ὁ κατὰ Σύρου μετρητής 124. 236, 17 c. *G. X.*; conf. μετρητής 5.

συσταθμία 225, 10. 18 c. *G. VI.*

σχοινίον, funiculus mensorius, 192, 9; mensura Aegyptia 31. 181, 9 *Her. I.*; σχοινίον δεκαόργιον 28 adn. 4. 39. 189, 16. 190, 3. 7. 12 *Her. V.*; σχοινίον δωδεκάοργιον 190, 2. 5. 9 *Her. V.*

σχοίνισμα, μέτρον ὁδοῦ, 326, 10 *Hes.*, μέτρον μέρος 331, 26 *Phot.* 343, 10 *Suid.*; σχοινίσματα, τὰ μετρούμενα τῶν χωρίων, 353, 24 *EM.*

σχοῖνον, μέτρον γεωμετρικόν, 332, 1 *Phot.* 343, 13 *Suid.* 353, 17 *EM.*; mensura Aegyptia, habet 4 milia Philaeterea 184, 4 *Her. I.* 193, 3 *Her. VI.*; eadem mensura esse videtur Ἑλληνικὴ σχοῖνος 193, 15 *Her. VII.*; conf. schoenus. — σχοῖνος, μέτρον Περσικόν, 253, 19 *EM.*, unde Περσικὴ σχοῖνος 193, 15 *Her. VII.*; significatur παρατάγης, ubi vide.

σωκάριον δεκαόργιον 39. 45. 46. 47. 189, 16. 190, 14. 15 *Her. V.*; idem intellegitur 192, 19. 21. 24 *Her. VI.*

Σωκράτης poeta 282, 24. 297, 17 *Poll.*

Κύφιλος *v. scr.* 329, 21.
 Κύφρων 297, 21. 23 *Poll.* 300, 3. 329, 20. 330, 18 *Phot.*
 τάλανταίων, μεδίωνων καὶ σταθμίων, 326, 14 *Hes.*
 τάλαντιαῖος 281, 6 *Poll.* 344, 25 *Suid.*; τάλαντιαῖα
 νοσήματα 281, 8 *Poll.*
 τάλαντιον, *v. scr.* pro βαλάντιον, 267, 4.
 τάλαντον 1. σταθμοῦ ὄνομα 280, 23. 281, 4 *Poll.*
 332, 5 *Phot.* 343, 18 *Suid.* 354, 2 *EM.*; significat igitur
 ροπήν (pondus) 281, 7 *Poll.* 332, 8 *Phot.* 343, 21 *Suid.*
 354, 5 *EM.*; τάλαντον, σταθμός, ζυγός, 326, 15, τάλαντα.
 ζυγά, σταθμά, 326, 11 *Hes.*, τάλαντα, τὰ ζυγά καὶ τὰ ἱστά-
 μενα, 343, 15 *Suid.*, τάλαντον, τὸ ζυγόν et ἡ στάθμη,
 353, 26. 27 *EM.*; derivatur a ταίνω 353, 26 *EM.* — 2.
 τάλαντον, maximum pondus, 143, 11. 265, 1. 274, 12 *Ep.*
 (II 103, 20 *v. Lat.*); idem μέγιστον χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου
 μέρος 280, 14 *Poll.* 332, 3 *Phot.* 343, 16 *Suid.* 353, 31
EM. — 3. reliquiae scriptorum περὶ τάλαντων 158, 267, 10
 (conf. 147) *Ep.* 300, 9 *Al.* — 4. omne talentum habet
 60 minas 276, 3 *Ep.* 278, 9 *Eus.* 300, 10. 12 (conf. 301, 2'
Al. (II 143, 1. 4 *Calv.*)). 330, 16 *Phot.* 340, 15 *Suid.*, sive
 6000 drachmarum (sive 1500 stateres) 300, 13 *Al.* (II 143, 6
Calv.). — 5. sic Ἀττικὸν quoque talentum habet 60 mi-
 nas 294, 16 *Poll.* 299, 25. 28 *Diod.* (344, 13. 15 *Suid.*),
 sive 6000 drachmarum 294, 9. 10 *Poll.* 354, 24 *EM.*, quae
 drachmae στατήρες dicuntur 299, 20 *schol. Hom.*; idem
 vocatur τάλαντον ἀργυρίου et 60 minis Atticis definitur
 281, 13 *Poll.* 306, 24. — 6. Atticum talentum recentius
 ἰσοστάσιον τῷ Πτολεμαϊκῷ cet. 117. 300, 15 *Al.* (II 143,
 8 *Calv.*), habet 62½ libras ἐν νομίσματι 301, 22 s. *Al.* —
 7. τάλαντον χρυσοῦ Atticum 10 talentis argenti aesti-
 matum 290, 20 (coll. vs. 17. 23) *Poll.*; sed aliter τάλαν-
 τον χρυσοῦ ἑξαπλάσιον (τοῦ τάλαντου τοῦ ἀργυρίου) 330,
 16 *Phot.* 340, 15 *Suid.* — 8. τάλαντον χρύσειον sive χρυ-
 σοῖο apud Homerum 281, 3. 17. 282, 7 *Poll.* 310, 3. 17 ss.
Ap. 332, 7. 11 *Phot.* 343, 20. 23. 344, 17 *Suid.* 353, 25. 354, 4.
 7. 24. 28 *EM.*; est parvum quoddam pondus parvumque pre-
 tium non definitum 282, 5 *Poll.* 298, 16 ss. 299, 1 ss. 13. 17
schol. Hom. 344, 19 s. *Suid.* 354, 26 *EM.*; aliter τάλαντον
 χρυσοῦν τὸ παρὰ Ὀμήρῳ aequale fuisse dicitur Darico
 et definitur 2 drachmis, 6 scripulis cet. 301, 6. 7. 8 *Al.* —
 9. τάλαντον χρυσοῦ ἡδύνατο τρεῖς χρυσοὺς Ἀττικοὺς
 (est igitur id quod vulgo parvum auri talentum vocatur)
 281, 12. 297, 19 *Poll.* 306, 23. 354, 20. 22 *EM.*; eodem
 pretio fuisse dicitur Μακεδονικόν (an Κυκλικόν?) 299, 21
schol. Hom. — 10. Κυκλικόν τάλαντον vetus habuit 24
 nummos, recens 12 nummos 294, 22 ss. *Poll.* 300, 1. 2
schol. Hom. 344, 16 *Suid.*; item ad Siculorum rationes re-
 ferendi esse videntur hi loci quibus talentum varios in
 modos aestimatur: 120 drachmis 299, 8. 23 *schol. Hom.*

100 vel 50 vel 30 vel 24 drachmis vel etiam secundum Timaeum una drachma 299, 5 ss.; τάλαντον τὸ παλαιὸν ὁ μὲν Πολέμαρχος δ' δραχμῶν, Θεόφραστος δὲ ἰδ', Τίμαιος δὲ κδ' 299, 9 s.; ἀργυρίου βραχὺ τι τάλαντον ἀπὸ Diphilum 299, 22 *schol. Hom.* 354, 31 *EM.* — **11.** Αἰγιναιῶν τάλαντον πλείον ἡδύνατο τοῦ Ἀττικοῦ 347, 10 *EM.*, habuit 10000 drachmarum Atticarum sive 100 minas Atticas 154. 294, 11. 17 *Poll.* — **12.** Αἰγυπτίων τάλαντον aestimatum 1500 drachmis Atticis 294, 13 *Poll.*; idem vocatur Πτολεμαϊκόν, ἰσοστάσιον τῷ Ἀττικῷ, sed pretio quarta pars Attici, 117. 154. 300, 15. 17 *Al.* (II 143, 8. 11 *Calv.*); eodem pertinent τάλαντα τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ νομιστευομένου χαλκοῦ 340, 8 *Suid.* — **13.** Βαβυλωνίων τάλαντον aestimatur 7000 drachm. Attic. sive 70 minis 294, 11. 16 *Poll.* — **14.** Ἀντιοχικόν τάλαντον ἰσοστάσιον τῷ Ἀττικῷ, sed δυνάμει τὸ Ἀττικὸν ἐπίτριτον τοῦ Ἀντιοχικοῦ 117. 300, 16. 18 *Al.* (II 143, 8 ss. *Calv.*); idem dicitur Σύρων τάλαντον et 4500 drachm. Att. definitur 294, 12 *Poll.*; aliud autem fuit populare in Syria talentum triplo maius Ptolemaico sive Attico recentiore, ad quod pertinet δημοσία μνᾶ: vide μνᾶ 17. — **15.** Τύριον τάλαντον Attico aequale 300, 18 *Al.* (II 143, 12 *Calv.*). — **16.** Κιλικίων τάλαντον 3000 drachm. Att. aestimatur 294, 13 *Poll.* — **17.** Hebraicum talentum aequale 100 minis Atticis 154 adn. 6, a Romanis aestimatum 125 libris 137 cum adn. 1. 143, II. 147. 253, 6. 255, 25. 265, 2. 10. 267, 11. 274, 11. 21 *Ep.* (II 103, 21. 104, 5 v. *Lat.*). 320, 8. 326, 12. 16 *Hes.* 344, 24 *Suid.* — **18.** Ξυλικόν τάλαντον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ aestimatur 72 minis Ptolemaicis 120 s. 301, 3. 4 *Al.* — **19.** Ξυλικόν τάλαντον ἐν Ἀντιοχείᾳ est sextuplo maius Attico recentiore (sive Ptolemaico) habetque 375 libras 119. 301, 1. 2 *Al.* (II 143, 17 *Calv.*). — **20.** praeterea talentis nescio quibus haec varia pondera tribuuntur: a) 100 librae 326, 15 *Hes.* — b) 165 librae 326, 16 *Hes.* — c) 400 et d) 1152 librae 326, 17 *Hes.* — e) 4 librae (auri) et 8½ solidi 330, 14 *Phot.* 340, 13 *Suid.* — **21.** τάλαντον appellatur τὸ νόμισμα sive solidus 276, 12 *Ep.* 306, 20. 320, 8 *Hes.*; hinc τάλαντόν ἐστιν ἐν ἑτάγιον ὁάκῃν 166. 313, 22 *Hes.* et τάλαντον λέγεται γ 304, 5; huic talento tribuuntur 6000 ἀσσαρίων sive λεπτῶν 142 adn. 2. 143, II. 166. (265, 4). 267, 13 *Ep.* (II 103, 22 v. *Lat.*). 313, 21. 320, 7. 12 *Hes.*, sive 3000 κοδραντῶν 320, 8 *Hes.* — **22.** nota talenti 81 *Afr.* 171.
 τάλαντωσις 281, 9 *Poll.*
 ταρ, nota quaedam, 135 cum adn. 2.
 Ταραντῖνοι 292, 3 *Poll.* 312, 23. 314, 8. 14. 327, 11 *Hes.*
 Τάρας in nummis Tarentinorum 292, 5 *Poll.*
 ταρτημοριαῖος 332, 25 *Phot.*

ταρτημόριον, δίχαλκον, 4^a pars oboli, 285, 21 *Poll.*; 326, 18 *Hes.* 332, 24 *Phot.* 355, 3 *EM.*; conf. τεταρτημόριον.

τετάρτη, νόμισμα ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ χαλκοῦ, 317, 16 *Hes.* — pars 4^a parvi talenti aurei quod 2 drachmis Atticis definitur 159 adn. 2, 301, 8 *Al.*

τεταρτημόριον, pars quarta a) τῆς χοίνικος 83 adn. 3 *Dieuch.* — b) κοτύλης 75 adn. 3 *Hipp.* — c) ταλάντου 282, 12 *Poll.* — d) μνᾶς 74 *Hipp.*, idem simpliciter τεταρτημόριον 74 adn. extr. 75 adn. 2; et conf. ibid. adn. 3. — e) οὐγγίᾶς 235, 10 c. *G. X.* — f) vulgo τεταρτημόριον est quarta pars oboli (Attici), eique tribuuntur 2 χαλκοὶ 285, 21. 26 *Poll.* 312, 5 s. *Harp.* 326, 19 *Hes.* 332, 27. 333, 1. 2. 6 *Phot.* 345, 6. 9. 15 *Suid.* 355, 6 *EM.*

τέταρτον Εἰέτου 316, 20 *Hes.*; idem τέταρτον simpliciter, i. e. quartarius Romanus, 133. 240, 22. 241, 15. 242, 3 c. *G. XIV.* 251, 4. 18. 317, 19 *Hes.*; idem τέταρτον, μέτρον τῶν ὑγρῶν, 326, 21 *Hes.* — τέταρτον δραχμῆς 75 adn. 2 *Hipp.*

τετράφυον 326, 22 *Hes.* 327, 4 v. *scr.*

τετράφυος 310, 20 *Ap.*

τετράγυνος σπιθαμή, πούς, ὀργυιά, ἄκενα 185, 11. 14. 21. 22 *Her. II.*

τετράδραχμον, nummus 4 drachmarum, 284, 3. 289, 24. 25 *Poll.* — τετράδραχμον Ἀθήνησι νόμισμα 314, 6 *Hes.* — τετράδρ. Ptolemaicum 123. 160. 235, 3 c. *G. X.* 237, 13 c. *G. XI.* 255, 13; conf. στατήρ 7. — τετράδρ., i. q. στατήρ, dimidiae unciae pondere 307, 8; conf. στατήρ 6. — τετράδραχμον Ἀττικόν (i. e. Ptolemaicum sive Atticum recentius) cum siclo comparatur 325, 16 *Hes.*; conf. σίκλος 3.

τετραμναῖον 318, 19 *Hes.*

τετράμνους 327, 3 *Hes.*

τετραπάλαιστος 327, 4 *Hes.*

τετράπλεθρον v. *scr.* 327, 4.

τετράς, τέσσαρες χαλκοί, 327, 1. 2 *Hes.*

τετρακάριον 254, 19: vide τετραάκκαρον.

τετραάκκαρον Ἰταλικόν, unciae pondere, 126. 234, 9 c. *G. X.* 254, 19 (ubi cum τετρακάριον legatur, videtur utroque loco τετραάκκαριον scribendum esse).

τετραστατήριον, τὴν τετράμνου, 327, 3 *Hes.*

τετραστάτηρον, aureus nummus, 284, 16 *Poll.*

τετραστάτηρος 283, 6 *Poll.* 343, 8 *Suid.*

τετράφυον, τετραπάλαιστον, 327, 4 *Hes.*

τετράχαλκον 323, 25 *Hes.*

τέτραχμον, i. e. τετράδραχμον, 327, 5 *Hes.* 331, 24 *Phot.*; τετράχμον 355, 10. 13 *EM.*

τετραχοίνικον μέτρον 206, 7 *Poll.* 312, 16. 322, 21 *Hes.*

347, 7. 8 *Suid.*; inde τετραχοίνικον substantivum, i. q. ἡμίεκτον, 318, 11 *Hes.*

τετραχοῦν 319, 1 *Hes.*

τετρόβολον *v. scr.* 207, 13.

τετρόργυιος 340, 28 *Suid.*

τετρωβολιαῖος 345, 12 *Suid.*

τετρωβολίζειν 285, 9. 10 *Poll.*

τετρώβολον, nummus et pondus 4 obolorum, 77 adn. 7 *Diosc.* 345, 11. 12 *Suid.*; τετρώβολον Atticum 284, 26. 285, 1. 8 *Poll.* — nota 171. 207, 13 *vet. m.*

τετταρακοντάλιτροι πέδαι 297, 25 *Poll.*

Τίμαιος 156. 299, 6. 10 *schol. Hom.*

τουρνέσιον, pondus quoddam, 245, 26 *Orb.*

Τραγκύλιος (Suetonius Tranquillus) 334, 21 *Suid.*

τριᾶς Siculorum praef. I p. xx. 292, 12. 298, 4 *Poll.*

II 19; τριᾶς, λεπτά εἴκοσι, 327, 6. 7 *Hes.*

τρίβανον, i. q. τρυβλίον, 238, 23. 239, 1 c. *G. XIII.*

τρίβλιον 246, 11. 256, 1; τρίβλιον 244, 23. 246, 15:

vide τρυβλίον.

τρίδραχμον 284, 3 *Poll.*

τριημιωβόλιον 285, 17. 19 *Poll.*

τρικόλλυβον 289, 2 *Poll.*; τρικόλυβον, νομισμάτιον, 327, 8 *Hes.*

τρικότυλον praef. I p. xxiv. 337, 9 *Suid.*

τρικότυλος οἶνος 327, 9 *Hes.*

τριλιτραῖον βάρος 276, 2 *Ep.*

τριμναῖον 318, 19 *Hes.*

τριωβολιαῖος 333, 3 *Phot.*; conf. τριωβολιαῖος.

τριόβολον 207, 12 *v. scr.* 312, 15 *Hes.*: vide τριώβολον.

τριόγδοον, μέτρον τι παρὰ Ταραντίνοισι, 327, 11 *Hes.*

τριτάλαντος 281, 18 *Poll.* 332, 11 *Phot.* 343, 24 *Suid.* 354, 8 *EM.*

τριταρτημόριον 285, 25. 286, 16 *Poll.*

τριτεύς, tertia pars medimni (Attici), capit 16 choenices 206, 11 *Poll.* 333, 4 *Phot.* — tertia pars choeniciis

327, 12 *Hes.*

τρίτη, νόμισμα ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ, 317, 16 *Hes.*

τριτημόριον 1. tertia pars, a) τέσσαρα ἡμικτέα, h. e. tertia pars medimni (Attici), 317, 18 *Hes.* — b) τριτημόριον τάλαντου 282, 12 *Poll.* — c) τριτημόριον, tertia pars

χαλκοῦ, 234, 21 c. *G. X.* — 2. vulgo τριτημόριον (vel poetice τριτήμορον) dicuntur tres quartae partes oboli (Attici)

eique tribuuntur 6 χαλκοὶ 285, 24. 286, 1. 4. 7. 12. 13. 15 *Poll.* 312, 8 *Harp.* 327, 18 (conf. 15) *Hes.* 333, 5 ss. 12 s. *Phot.* 345, 14 ss. *Suid.* 355, 8 *EM.*

τριτήμορον 286, 4. 7. 15: vide τριτημόριον.

τριχοίνικον, mensura, 206, 6 *Poll.*

τριωβολιαῖος 77 adn. 7 *Diosc.*

151 extr. 152, v; conf. Christ. *Sitzungsber. d. Muenchener Akad.* 1865. I p. 145 ss.; aliter eidem tribuuntur $2\frac{1}{2}$ ἀργυροὶ sive 250 denarii 144 adn. 4 (II 105, 24. 25 v. *Lat.*). II 152, π. ιι. ιν. ιν *Ep.*, unde orta esse videtur illa ratio ex qua ἀργυροῦς 100 denarios habuit: conf. ἀργυροῦς 1; denique 250 denariis follis etiam in glossis nomicis aestimatur 308, 20, quae summa aequalis esse dicitur $312\frac{1}{2}$ libris 308, 21; aliter βαλλάντιον, δ καὶ φόλλις, δηναρίων πν' 303, 12, ubi cv' scribendum esse videtur. — 5. aliter 8 folles siliquam argenti faciunt 278, 15 (coll. II 152) *Eus.*; 3 folles χαλκοῦν faciunt 278, 17 *Eus.* — 6. Iustini aetate 210 vel 180 folles incurrerunt in solidum 338, 1 ss. 340, 17 ss. *Suid.*; conf. Christ. l. c. p. 158. — 7. φόλλις, ὁ ὀβολός, 346, 12 *Suid.*; φόλλεις, ὀβολοί, 309, 18 *gl. π.*; ὀβολοί, οὗς φόλλεις καλοῦσιν, 338, 2 ὀβολοὶ οὗς καλοῦμεν φόλλεις 340, 17 *Suid.*; his duobus locis significatur is follis quem statim (sub 6) descripsimus. — 8. φόλλις habet 4 ἀκάρια χαλκοῦ 304, 17. 305, 5, vel 4 κοδράντας 306, 19. 320, 6. 11 *Hes.* — 9. φόλλις δύο λεπτὰ sive λεπτά 146 adn. 4. 267, 6. II 151 extr. 152, v *Ep.*

Φωκαῖς (Φωκαεῖς Schmidt.), τὸ κἀκιστον χρυσίον, 328, 3 *Hes.*; Φωκαῖδες, aurei nummi, 297, 8 *Poll.*

Φωκαίτης στατήρ 297, 3 *Poll.*

Φώτιος 350, 24 *EM.*

χάλκινα παρὰ Ἀλεξανδρεῦσι τὰ ἀργύρια καλοῦνται 266, 11 (conf. 146). 269, 9 *Ep.* (II 105, 5 v. *Lat.*).

χαλκίον, nummus aeneus, 296, 2. 12 *Poll.*; χαλκίον, τὸν χαλκοῦν, 328, 4 *Hes.*; χαλκίῳ λελουμένος *Aristoph. ap. Poll.* 287, 23. — τὰ πονηρὰ χαλκία, nummi aurei Atheniensium apud Aristophanem 296, 9 *Poll.*

χαλκοκράς, τὸ χαλκόκρατον νόμισμα, 328, 5 *Hes.*

χαλκολογεί, νομία συλλέγει, 328, 6 *Hes.*

χαλκόν *pr. scr.* pro χαλκοῦς 249, 11.

χαλκός ὁ νῦν, i. e. Latinum *aes*, praef. I p. xxi. 296, 2. 20. 21. 22. 24 *Poll.* — χαλκός Atheniensium moneta aenea 297, 2 *Poll.* — χαλκοῦ νόμισμα 303, 13. — χαλκοῦ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ νομιστευομένου τάλαντα 340, 7 *Suid.* — χαλκῷ, σιδήρῳ, apud Suidam 346, 15 spectare videtur ad ferreos nummos Lacedaemoniorum vel Byzantium. — χαλκός, i. q. χαλκοῦς, 255, 9. 10. 269, 8 *Ep.*

χαλκοῦς 1. νομισμάτιον λεπτόν: vide λεπτός; dicitur minimum pondus 232, 17 c. *G. IX.* — 2. nummus Atheniensium 296, 19. 28 *Poll.*; fuit 8^a pars Atticae drachmae, item Ptolemaicae sive Atticae recentioris, denique etiam pondus Romanum, 48^a pars denarii Neroniani sive 16^a pars scripuli sive 8^a oboli, 67. 89. 125. 208, 2. 3 (coll. 67). 208, 4 *vet. m.* 234, 17. 18. 235, 1 c. *G. X.* 237, 11 c. *G. XI.* 255, 10. (256, 17. 18). 285, 20. 21. 23. 286, 1. 3. 4. 5 cet. *Poll.* 299, 27 *Diod.* 312, -6. 8 *Harp.* 332, 24.

333, 1 *Phot.* 345; 6 *Suid.* 355, 3. 7 *EM.*; conf. ὀβολός 4. 6; eadem definitio chalci, ponderis Romani, efficitur etiam ex iis locis ubi κεράτιον $2\frac{2}{3}$ χαλκοῦς habere dicitur: vide κεράτιον. — 3. Ἀττικὸς χαλκοῦς, qui 234, 25 c. *G. X.* 237, 9 c. *G. XI.* 255, 8. 256, 18 reperitur, est Ptolemaicus idemque pondus Romanum quod statim descriptum est. — 4. aliter χαλκοῦς est 6^a pars oboli (vide ὀβολός 5) eique tribuuntur 7 λεπτά 330, 13 *Phot.* 340, 12. 344, 14. 346, 14 *Suid.*; sed a Diodoro ei chalco qui est 8^a pars oboli 7 λεπτά tribuuntur 156 s. 299, 27. — 5. aliter χαλκοῦς idem pondus habere dicitur ac κεράτιον sive siliqua 133. 240, 2. 4. 6 c. *G. XIV.* 248, 13. 14. 16. — 6. χαλκοῦς comparatur Siculorum οὐγκία 292, 11 (conf. 12. 13). — 7. χαλκοῦς, τοῦτο ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου ἔλεγον 328, 7 *Hes.* (conf. 296, 21 *Poll.*). — 8. χαλκοῦς, argenteus nummus, ab Aegyptiis inventus, 8^a pars unciae, 266, 9. 11. 269, 8 *Ep.* (II 105, 3. 5 v. *Lat.*). — 9. χαλκοῦς habet 3 folles 278, 17 *Eus.* — 10. notae chalci 171. 219, 15 c. *G. II.* 227, 2 c. *G. VII^b.* 249, 11.

χαρακτῆρες δηλοῦντες τοὺς σταθμοὺς καὶ τὰ μέτρα 219, 9. 12. 13 c. *G. II.*; χαρακτῆρες οἱ ἐν ταῖς κυσθαμβίαις 225, 10 c. *G. VI^a.* — χαρακτῆραι τῶν σταθμῶν 249, 10.

χαρὰ v. *scr.* pro χορία praef. I p. xv. 260, 12.

χελώνη in nummis 319, 18 *Hes.*; inde χελώνη appellatum τὸ Πελοποννησίῳ νόμισμα 289, 15. 18 *Poll.* 328, 9 *Hes.*; conf. καλλιχέλωνος.

χῆμη 1. χῆμη ἡ μεγάλη pendit 3 drachmas 127. 235, 7 c. *G. X.* 237, 17 c. *G. XI.* 255, 18. — 2. χῆμη ἡ μικρά pendit 2 drachmas 127. 235, 7 c. *G. X.* 237, 17 c. *G. XI.* 255, 18. — 3. aliter χῆμη μικρά sive μύστρον μικρόν est dimidia pars cyathi 223, 1 c. *G. IV.* 246, 18 *Orib.*; conf. μύστρον 3. — 4. χῆμη, i. e. cochlear Romanum, quarta pars cyathi, 133. 241, 3. 20. 242, 6 c. *G. XIV.* 242, 27 c. *G. XV.* 250, 19. 251, 9. 21. 252, 8; inde pondus eius definitur aut ea ratione qua hemina habet 10 uncias vini cet. 241, 3. 20. 242, 6 c. *G. XIV.* 250, 20. 251, 9. 21, aut ea ratione qua cotylae tribuuntur 60 drachmae (conf. κοτύλη 5), unde chemae conveniunt $2\frac{1}{2}$ drachmae 242, 27 c. *G. XV.* 252, 8. II 149 addend. ad 208, 10 *vet. m.*; denique quod eidem 231, 11 c. *G. VIII.* 245, 12 *Orib.* stadia $2\frac{1}{4}$ tribuuntur, haec comparanda sunt 3 drachmis olei quae chemae ex prima ratione (241, 20. 251, 9) conveniunt. — 5. χῆμη ἀδρή 75. 76 adn. 3 *Hipp.* — 6. notae chemae 171. 219, 18 c. *G. II.* 227, 4 c. *G. VII^b.* 249, 14.

χῖ ἐπὶ τῶν χιλίων δραχμῶν cet. 328, 10 *Hes.*

χίμη *pr. scr.* pro χῆμη 255, 18.

Χῖοι 293, 22 *Poll.*

χόας *pr. scr.* pro χοῦς 244, 17.

χοεύς: vide χοῦς.

χοῖνιξ **1.** omnino mensura 206, 6 *Poll.* 346, 25 *Suid.*; commemoratur 75 *Hipp.* 83 adn. 3 *Dieuch.* — **2.** Ἀττικὴ χοῖνιξ 75 *Hipp.* 77 *Diosc.*; eadem vulgo χοῖνιξ simpliciter vocatur et 48^a parte medimni Attici, 8^a ἐκτέως (sive modii Romani), 4^a parte ἡμιέκτου definitur 139, 206, 9 ss. *Poll.* 208, 5. 6 *vet. m.* 232, 23 c. *G. IX.* 258, 13, 14 π. μέτρ. (II 145, 17. 18 *Calv.*). 311, 20. 26 *Harp.* 318, 12. 13. 322, 1 *Hes.* 329, 3. 4. 25 *Phot.* 337, 14 ss. 18 ss. 339, 7 *Suid.* 349, 21 s. *EM.*; habet 4 cotylas 208, 6 *vet. m.*, sive 2 sextarios 224, 16 c. *G. V.* 246, 1 *Orib.* 258, 14 π. μέτρ. (II 145, 18 *Calv.*). — **3.** χοῖνιξ Ptolemaica (de genere vocis vide infra) habet tres suas cotylas et eandem aequales Atticis 73. 124. 127. 206, 8 *Poll.* coll. 64 adn. 1. 208, 25 *vet. m.* 230, 7 c. *G. VII.* 233, 1 c. *G. IX.* 236, 10 c. *G. X.* 242, 15 c. *G. XV*; pendit 180 drachmas 72 extr. 236, 11 c. *G. X.* 242, 16 c. *G. XV.* — **4.** χοῖνιξ, mensura Hebraica, i. q. ὕφῃ (ubi vide), 260, 2. 262, 17. 272, 4 *Ep.* (II 101, 10 v. *Lat.*). — **5.** χοῖνιξ, Ponticorum mensura, 5^a pars modii, 10^a κύπρου, habet 2 sextarios 264, 18. 19 (hoc loco πέντε prave in libris scriptum pro δύο). 269, 25. 270, 2 *Ep.* (II 106, 8. 9 v. *Lat.*). 278, 4 *Eus.* — **6.** alius quidam χοῖνιξ habet 3 sextarios sive 6 cotylas 108 adn. 1. 233, 9 c. *G. IX*; eodem referendum esse videtur id quod 230, 19 c. *G. VIII.* 244, 18 *Orib.* legitur: ὁ χοῖνιξ ἔχει λίτρας ἕξ; conf. λίτρα 4. 9. — **7.** alius denique χοῖνιξ habet 8 cotylas sive 4 sextarios 233, 1 c. *G. IX.* — **8.** χοῖνιξ in Attica dialecto semper est feminini generis: 75 *Hipp.* 83 adn. 3 *Dieuch.* 206, 9 *Poll.* 208, 6. 25 *vet. m.* 269, 25 *Ep.* 316, 11 *Hes.* 346, 24 *Suid.*; masculini autem generis in Hellenistica Aegyptiorum et Hebraeorum dialecto 224, 16. 230, 7. 19. 233, 1. 9. 236, 10. 242, 15. 244, 18. 245, 29. 258, 14. 264, 18; et conf. 272, 5: χοῖνιξ ἐν μὲν τῇ Ἑβραϊδὶ ἀρσενικῶς, ἐν δὲ τῇ Ἑλληνίδι θηλυκῶς. — **9.** notae choenicis 171. 219, 17 c. *G. II.* 227, 4 c. *G. VI*^b. 249, 12.

χονδρίτης 263, 8. 9 *Ep.*; conf. II 102, 3 v. *Lat.*

χόρ, i. e. κόρος, 260, 11. 271, 8. 273, 5. 7 *Ep.*

χορία (vel χορίον) hebraice id quod graece βουνός 260, 12. 273, 8 *Ep.*

χοός (de variis huius vocabuli formis vide infra 9)

1. omnino mensura liquorum 207, 4 *Poll.* 328, 11 *Hes.*, commemoratur 75 *Hipp.* 76 *Nic.* 76, 77 adn. 5 *Diosc.* —

2. χοός ἐστὶ μέτρον Ἀττικόν, κοτύλαι Ἀττικαὶ ιβ', 208, 24 *vet. m.*, unde corrigendus videtur Suidas 346, 16: χοός μέτρον Ἀττικόν χωροῦν κοτύλας δκτώ; idem χοός Ἀττικὸς vocatur a Iosepho 279, 4, idem simpliciter χοός, eique tribuuntur 12 cotylae 76 adn. 4 *schol. Nic.* 328, 14 *Hes.*; pendit 720 ὀλκάς 70 ss. 208, 25 *vet. m.*; conf. infra (sub 3). — **3.** χοός Aegyptius, a Ptolemaeis institutus,

aequalis fuit Attico et mensurae modo et divisione; habuit igitur 12 cotylas (Atticas), 124. 127. 236, 7 c. *G. X.* 242, 17 c. *G. XV.* 252, 1; idem reperitur 208, 24 *vet. m.*, ubi verbis ὁ χοῦς ἐστὶ μέτρον Ἀττικόν, κοτύλαι Ἀττικαὶ ἰβ', sane Atticum congium explicat scriptor, sed eundem Aegyptium esse significat addita choenices Aegyptiae definitione; idem habuit 4 choenices Ptolemaicas 124. 242, 14 c. *G. XV.* 251, 26, pondere autem 720 drachmas 70 ss. 236, 9 c. *G. X.* 242, 18 c. *G. XV.* 252, 2 coll. adn., quae aestimatio convenit cum illa quam sub κοτύλη 5 attuli. — 4. χοῦς sive κόγγιον, i. e. congius Romanus, aequalis Attico; est 8^a pars amphorae 205, 1 *Her.* 257, 25 π. μέτρ. (II 144, 22 *Calv.*); habet 6 sextarios (sive 12 cotylas) 222, 8 c. *G. IV.* 229, 8 c. *G. VII.* 233, 5 c. *G. IX.* 238, 22 c. *G. XIII.* 246, 10 *Orib.* 258, 1 π. μέτρ. (II 144, 23. 146, 1 *Calv.*). 276, 25 *Eus.* 279, 5 *Ios.*, unde ἐξέλεκτον μέτρον dicitur 259, 1 π. μέτρ.; iniuria igitur eidem 9 sextarii tribuuntur 205, 2 *Her.* (conf. 60), nec audiendus Galenus, qui ambigit, utrum congio 6 cotylas an 6 sextarios tribuat 215, 4. 11. 12; idem denique cum Hebraico cabo comparatur 139 cum adn. 3. 258, 1 π. μέτρ. (II 144, 23 *Calv.*). — 5. huic congio Romano ex legitima ratione conveniunt 10 librae vini, 9 olei cet. 223, 25 c. *G. IV.* 230, 18 c. *G. VIII.* 239, 10 c. *G. XIII.* 240, 18. 241, 11. 24 c. *G. XIV.* 244, 17. 247, 10 *Orib.* 250, 11 (250, 27. 251, 14). 259, 1. 2. 3 π. μέτρ. (conf. II 146, 2. 3 *Calv.*); sed eidem tribuuntur 720 drachmae ex altera ratione qua cotyla 60 drachmis aestimata est (supra 3) 108. 233, 7 c. *G. IX.* 241, 7 c. *G. XIV.* 250, 24. — 6. χοῦς georgicus Aegyptius habet 9 sextarios 128. 236, 13 c. *G. X.* — 7. alius quidam chus habet 2 choenices sive 8 sextarios 108. 232, 22 c. *G. IX.*; huic similis est χοῦς apud Epiphanium 260, 7, qui 8 sextariis definitur 264, 11 (II 103, 17 v. *Lat.*); sed addit idem τὸ δὲ καλούμενον ἄγιον ἑκτῶν ε'. — 8. χοῦς, δῆλεκτον vel δύο ἑκτάι, 346, 20 *Suid.* — 9. formas vocabuli has enotavi: sing. nomin. χοεύς 75 *Hipp.* 207, 4 *Poll.* 317, 3 *Hes.* 346, 20 *Suid.*, χοῦς 205, 2. 208, 24. 222, 8. 223, 25. 229, 8. 230, 18. 232, 22. 233, 5. 236, 7. 238, 22. 239, 10. 240, 18. 241, 11. 242, 17. 246, 10 cet., χοῦς 250, 11. 24. 26. 252, 1, χόας 244, 17 (conf. 249, 13); genet. χοέως 215, 11 *Gal.*, χοός 76 adn. 4 *Nic.* 346, 20. 21 *Aristoph. ap. Suid.*; accus. χοέα 215, 2. 15 *Gal.*, χοὰ 346, 16. 18 *Aristoph. ap. Suid.*, χόα 219, 17. 227, 3. 249, 13. 328, 11, χοῦν 236, 13 c. *G. X.*; plur. nomin. χοεῖς 318, 18 *Hes.*, χόες 215, 1 *Gal.*; accus. χοέας 215, 14. 23 *Gal.*, χοῦς 246, 10. 320, 23 *Hes.* 346, 19 *Suid.*, χόας 205, 1. 206, 19. 222, 7. 229, 9. 232, 21. 257, 25. 317, 20, χοῦς 251, 25. — 10. notae congii 171. 219, 17 c. *G. II.* 227, 3 c. *G. VII.* 249, 13.

χουτρά, Hebraica unciae appellatio, 268, 1 *Ep.*

χρηματίζει ἡ ἀρτάβη (μοδίου) γ' γ' 258, 20 π. μέτρ.
Χριστός 149. 268, 22 *Ep.* 302, 14 *Maß.*

χρύσειον sive χρυσοῖο τάλαντον: vide τάλ. 8.

χρύσεος, ὁ χρυσοῦς, 347, 5 *Suid.*

χρυσίον, omnino nummi aurei, 296, 4 *Poll.* 326, 6 *Hes.*,
item χρυσία 296, 16 *Poll.* 328, 15 *Hes.* — χρυσίον τοῦ ἀρ-
γυρίου δεκαπλάσιον 290, 17 *Poll.* — χρυσοῦ δραχμή 316,
23 *Hes.*, λίτρα 308, 15 *gl. n.*, στατήρ 283, 8 *Poll.* 343, 2
Suid., τάλαντον: vide τάλ. 7. 9. — χρυσίον ὑπόχαλκον 346,
10 *Suid.* 350, 10 *EM.*

Χρύσιππος 352, 1 *EM.*

χρυσοῦ δραχμή 307, 4. 328, 18 *Hes.*; conf. δραχμή 14;
χρυσοῦ λίτρα 307, 20 *gl. n.*

χρυσὸν τάλαντον τὸ παρ' Ὀμήρῳ 301, 6. 7; conf.
τάλαντον 8.

χρυσοῦς Δαρεικός 338, 10 *Suid.*; conf. Δαρεικός.

χρυσοῦς στατήρ 310, 23 *Harp.*, pendit 2 drachmas
Atticas 297, 18 *Poll.*; varia staterum nomina afferuntur
283, 13. 14 *Poll.*; conf. στατήρ 2, χρυσοῦ στατήρ, χρυ-
σοῦς. — ὁ χρυσοῦς στατήρ μνᾶν ἡδύνατο 282, 21 *Poll.*;
conf. μνᾶ 21. — χρυσοῦς στατήρ, i. e. solidus Constanti-
nianus, aestimatus 210 vel 180 obolis sive follibus 338, 1
ss. 340, 18 ss. *Suid.*

χρυσοῦς, i. q. χρυσοῦς στατήρ, 283, 15 *Poll.*; χρυσοῖ
ἐπίσημοι 340, 6 *Suid.* — χρυσοῦς Ἀττικός 281, 12 *Poll.*
306, 24; idem simpliciter χρυσοῦς vocatur 307, 6. 354, 20.
22 *EM.*; pendit 2 drachmas Atticas 307, 3. 328, 16. 17
Hes. et aequalis est Darico 311, 1 *Harp.* 335, 22 s. *Suid.*

χύμα *pr. scr.* pro χήμη 245, 12; item χύμη 249, 14.
250, 19. 251, 9. 21. 252, 8. *v. scr.* 231, 11; χυμάς *pr. scr.*
pro χήμας 246, 18.

χυτρίδιον, μέτρον, 328, 20 *Hes.*

ψωθία, ὄνομα νομίσματος (comicum), 293, 11 *Poll.*

ῥέον, πηχυαῖον, 328, 21 *Hes.*

ῶρος 350, 21. 351, 4. 353, 9 *EM.*

II. Index Latinus.

Abbo Floriacensis II 24. 36.

Abraham II 104, 3 v. *Lat.* 113, 10 *Is.*

acaena quadrata Philetaerea 35. 36. 37; conf. ἀκαίνα.

accitabulum, i. e. acetabulum, II 134, 23.

acetabulum, i. q. Graecum ὀξύβαρον (ubi vide), II 123, 4 *Is.* 145, 2 *Calv.*, est 4^a pars heminae 116, 16 *Is.*; sed aliter acetabulum distinguitur ab oxybapho, et huic 15, illi 12 drachmae ponderis tribuuntur II 116, 14. 16 *Is.* 140, 17 s. 22 s. — nota acetabuli II p. xxix.

Achaei II 84, 9 *Prisc.*

acitabulum II 140, 18, *acitabulus* 116, 16 v. *scr.*: vide *acetabulum*.

acnua, Latina appellatio actus quadrati, II 52, 6 *Varr.*; conf. 57, 6 *Front.* — actum provinciae Baeticae rustici *agnuum* vocant II 53, 16 s. *Col.* (conf. 108, 10 *Is.*); hinc formam *agnua* repetiverunt recentiores: 125, 9. 130, 4, quibus locis 14400 ped. (quadrat.) *agnuae* tribuuntur.

actus unde dictus sit II 51, 8 *Varr.* — est iter inter vicinos quattuor pedum latum II 75, 10 *Fest. in exc.*; hinc *actus minimus* dicitur pars agri in latitudinem 4 pedum, in longitudinem 120 pedum II 51, 9 ss. *Varr.* 53, 11 s. *Col.* 107, 18 s. *Is.* (hoc loco vitiose codices *longitudine CXL* pro *CXX*). 136, 23 ss. — est mensura longitudinis 120 pedum (i. e. unum latus actus quadrati) II 58, 1. 5 *Balb.* 124, 4. 16. 26. 125, 6. 129, 28. — *actus quadratus* et latus et longus est 120 pedes II 51, 12. 52, 5 *Varr.* 53, 14 *Col.* 57, 3 *Front.* 58, 24 *Balb.* 108, 9 *Is.* 137, 1; idem vocatur *actus constratus* 125, 1. — hic actus dicitur *minor* (i. e. dimidia) *pars iugeri* II 75, 11 *Fest. in exc.*; conf. *iugerum*; unum eius latus habet 12 decempedas 57, 4 s. *Front.* — actus finitus ab antiquis 12 decuriis II 51, 14 *Varr.*

Adamantius medicus 84 cum adn. 5. 6. 7.

Aeginetica drachma II 143, 22 *Calv.*

Aegyptia sive Ptolemaica pondera et mensurae II 142,

25. 26 *Calv.* — *Aegyptia mina* antiquissima 109 s.: vide $\mu\nu\delta$ 10. — *Aegyptia mina* appellata ea quae proprie est Attica vetusta 90. — *dragma Egyptiaca*, id est *saba Egyptiaca*, II 129, 1. — *Aegyptia artaba* 61 ss. — *Aegyptia choenix* trium cotylarum 101; conf. $\chi\omicron\iota\nu\iota\epsilon$ 3. — *Aegyptius cubitus* 24 ss.

Aegyptii 3. 18. 24 ss. 30. II 110, 1. 120, 18 *Is.*; conf. Αἰγύπτιοι .

Aegyptus. in Aegypto primi scriptores de mensuris et ponderibus 4. 86.

Aelius Gallus II 77, 7 *Fest.*

aephi, mensura aridorum, capit 3 modios II 142, 4.

aes olim pensatum, non adnumeratum II 76, 10. 78, 16. 19 *Fest.* — *per aes et libram* II 77, 8 *Fest.* — *aes sacrum* II 76, 25 *Fest. in exc.* — *nexum aes* II 77, 9 *Fest.* — *aes imperfectum* II 79, 20, *infectum* 80, 4. 6, *constatum* 80, 5 *Fest.* — *aes equestre*, *hordiarium* cet. II 22 adn. 1. — *grave aes* II 76, 7. 17 ss. 78, 16 *Fest. in exc.* — *aes*, pecunia signata, II 49, 3 *Varr.*; *aes signatum* 77, 25. 78, 8. 11. 79, 22 *Fest.* — *deni aeris*, *quini aeris* II 50, 13. 14 *Varr.* — *aere retro dicere* quid sit explicat Varro II 50, 17. — *aeris minima pars sextula* II 50, 1 *Varr.* — *excurrentis aeris nota* II 18. 68, 26. 28 *Maec.*

aestimata poena ab aere dicta II 75, 13 *Fest. in exc.*; conf. 77, 22 ss. *Fest.*

Afri II 101, 3 (suspectum; conf. I 261, 12).

Africanus, *Aphricanus*: vide *Iulius Africanus*.

ager unde dictus sit II 51, 6 ss. *Varr.*

agna, mensura longitudinis 40 pedum, II 124, 28 (coll. vs. 25), unde efficitur mensura quadrata 1600 pedum, admodum diversa ab *agnua* sive *acnua*.

agnos, *pr. scr.* pro *agnuas*, II 108, 10 *Is.*

agnua II 53, 17 *Col.* 125, 9. 130, 4: vide *acnua*.

agrestes pedes: vide $\gamma\epsilon\iota\kappa\omicron\iota$ πόδες.

alabastrum: vide $\alpha\lambda\alpha\beta\alpha\sigma\tau\rho\nu$.

Alexandrina cotyla 8 unciarum olei 70. II 42 extr. cum adn. 4: conf. $\kappa\omicron\tau\acute{\upsilon}\lambda\eta$ 9. — *Alexandrina mina* 79. 111 ss.; conf. $\mu\nu\delta$ 9. — *Alexandrinum talentum lignarium* ($\epsilon\upsilon\lambda\iota\kappa\acute{\omicron}\nu$) 120. — *Alexandrinum talentum* 12 denarium II 81, 15 *Fest.* — *Alexandrinus sextarius*: vide $\xi\epsilon\tau\tau\eta\varsigma$ 7.

Alexandrinus scriptor anonymus $\pi\epsilon\rho\iota$ $\tau\alpha\lambda\acute{\alpha}\nu\tau\omega\nu$ 4. 20. 158 ss. II 20 s. 40. 41.

amfora II 124, 12: vide *amphora*.

amma, Aegyptiorum mensura, 24. 27. 28. 39. 40; conf. $\delta\mu\mu\alpha$.

amphora, mensura, II 116, 7. 117, 21 *Is.*; unde dicta sit 120, 3 ss. *Is.* (conf. praef. II p. xviii extr.). — est modus pedis quadrati II 120, 6 *Is.*, idem igitur quod quadrantal 71, 8 *Maec.* 79, 12. 14 *Fest.* 91 vs. 62 *pōnd.*;

conf. quadrantal. — habet 2 urnas II 133, 8. 142, 3 (*conf. urna*); vel definitur 3 modis 91 vs. 65 *pond.* 120, 7 *Is.* 142, 4, unde dicitur *trimodia* 124, 12. — comparatur dimidia parti medimni (Attici) II 91 vs. 64 s. *pond.* — *amphora Graeca sive cadus* est metretes Atticus II 120, 8 *Is.*; *conf.* 129, 2: *cadus grece amphora est continens urnas III*; eadem dicitur *Attica amphora*, ubi vide.

Andromachus medicus 78.

anfora, i. e. *amphora*, II 118, 5; v. *scr.* ad 117, 21. 120, 3. 8.

anphora II 91 vs. 62 v. *scr.*

Antiochense talentum 117; aliud id quod δημόσιον dicitur 119 s.; *conf.* τάλαντον 14. — *Antiochensis sive Syrius metretes* 101. 124; *conf.* μετρητής 5.

Antiochia II 143, 17 *Calv.*

Antiochicum talentum II 143, 8: vide τάλαντον 14.

Antyllus medicus 82 adn. 3.

aporyma: vide ἀπόρρυμα.

appendeo pro *appendo* II p. xviii. 114, 5 *Is.* 140, 17.

arapennis II 108, 4 *Is.* 137, 9: vide *arepennem*.

Archigenes medicus 82 adn. 3.

areae modus II 53, 6 *Col.*; *areae urbanae* ibid. 19, *agrestes* 54, 1.

arepennem Galli semiugerum vocant II 54, 3 *Col.*; item actum quadratum Baetici *arapennem* dicunt II 108, 4 *Is.*; *conf.* 137, 9 ss.

argenteus, i. e. drachma trium scripulorum, II 83, 10 *Prisc.* — *argenteus* II 104, 1. 2. 105, 11. 12. 15 v. *Lat.* est is qui sub ἀργύριον 4 et ἀργυροῦς 1 explicatus est. — aliter argenteo tribuuntur 100 scripula, i. e. denarii (Gallici), II 128, 12; ibidem nota eius adscripta est.

argentum, pecunia signata, II 49, 4. 50, 13 *Varr.*; *argentum signatum* 84, 20 *Livius ap. Prisc.* 78, 8. 20 *Fest.* — *argenti denarius* II p. xviii. 113, 2. 121, 22 *Is.* 133, 27.

argyrus: vide ἀργυροῦς 1.

Arruntius II 82, 11 *Prisc.*

artaba, Aegyptia mensura, 61 s.; habet 72 sextarios II 120, 18 s. *Is.*, sive 3 urnas sive 4½ modios, estque aequalis cado, i. e. metretae Attico, II 133, 9. 142, 5 s.; eadem 100 libris olei definita esse videtur II 42. — *artaba recentior*, a Romanis instituta, 62. 63. 64; habet 3½ modios II 30. 93 vs. 88 ss. *pond.*; *conf.* ἀρτάβη 3.

arura, Aegyptia agrorum mensura, 28; *conf.* ἀρουρα.

as est solidum quidvis quod in partes duodenarias dividitur II 61, 20 *Maec.*; vel *as* vocatur quicquid unum est II 72, 5 *ass.*, *conf.* 73, 4. 9 s.; *as* unitas vocatur II 87, 3 *Vict.* — *assis appellatio* ad rerum solidarum hereditatisque totius demonstrationem pertinet II 66, 21 s. *Maec.*; *assis* distributio in heredum institutione neces-

saria ibid. 61, 13. — *assis distributio* II 17. 61, 10 v. scr. 61, 13. 62, 13 *Maec.*; vel *assis divisio* II 61, 20. 63, 7. 64, 12. 66, 22 *Maec.* 73, 27 *ass.* (conf. 72, 5 ss. 73, 4 ss.). 90 vs. 41 s. *pond.*, et conf. 99 fr. 121. — as habet 12 uncias 83, 17 *Prisc.* 87, 9 s. coll. vs. 13 *Vict.* 99 vs. 1. 127, 13. 130, 24. 132, 6; conf. *uncia* et reliquas assis partium appellationes. — iugerum as dicitur II 56, 15 *Col.* — sextarius assis instar divisus II 29 s. 92 vs. 79 ss. *pond.* — as dicitur, seu de divisione solidi, seu de pondere, seu de numerata in aere pecunia agatur II 71, 1 ss. *Maec.* — as ab aere dictus II 49, 4, et erat libra pondus vel libram pondo valebat 49, 6. 50, 19 *Varr.*; sic asses singuli pondo libras II 76, 18 *Fest. in exc.*, unde dicuntur *libriles* 70, 17 *Maec.*, vel *librarii* 76, 20. 81, 4 *Fest.*; hinc *as nummus est libralis* II 82, 6 *Prisc.* et *as, id est libra perfecta*, 132, 6. — eundem librilem assem describit Varro II 52, 12: *scriptula CCLXXXVIII, quantum as antiquos noster ante bellum Punicum pendebat*; sextantarii autem asses bello Punico secundo primum facti esse dicuntur II 81, 1 ss. *Fest.*; conf. 76, 19 s. — as, 16^a pars denarii, II 144, 12 *Calv.* — as monetalis distinguitur ab asse qui solidum vocatur II 18; assis monetalis nomen ac nota in ratione sestertiaria II 69, 21 ss., item in ratione denariaria 67, 14 ss. *Maec.*; as semis quomodo notetur et vocetur in ratione sestertiaria, ibid. 69. 27 ss. — *liber de asse* II 14. 72 ss. — notae assis II p. xxv; adde notam I apud Victorium 87, 9.

Asiatica drachma, tertia pars Asiatici stateris, 112.

Asiaticus pes 53.

assarion: vide ἀσάριον.

assipondium II 49, 5 *Varr.* 76, 13 *Fest. in exc.*

assis, recentior nominativi forma pro *as*, II 15. 72, 9. 14 *ass.* 87, 3. 9 *Vict.* 144, 12 *Calv.*

Assyria sive Babylonia mina 109 s. 119 adn. 1.

Assyrii II 104, 3 v. *Lat.* 113, 10 *Is.*

Athenae II 89 vs. 18. 90 vs. 39 *pond.*

Atheniense talentum parvum et magnum apud Priscianum II 83, 14. 15; conf. *Atticum talentum*.

Attalus III, rex Pergami, 25.

Attica amphora, i. e. metretes, habet 1½ amphoram Romanam II 30. 93 vs. 84 s. *pond.*

Attica cotyla 70; a medicis 60 olei drachmis definita 72. 78; per errorem a Galeno aliisque uno quadrante minor aestimata 79; conf. κοτύλη 5. 6.

Attica drachma vetusta 67; conf. δραχμή 3. — recentior, quae fuit Romanorum in usu, 3 scripulis definitur II 89 vs. 17 s. *pond.*, aequalis est Italicae, quae denarius vocatur, II 143, 25 ss. *Calv.*

Attica mina vetusta, aequalis 16 unciiis Romanis, 67.

90. 116; conf. $\mu\nu\delta$ 3. — *Attica mina* recentior, quae proprie fuit 100 drachmarum Ptolemaicarum, tum 100 denariis Romanis aestimata, 79. 99. 114 ss.; conf. $\mu\nu\delta$ 4. 12. — *Attica mina* habere dicitur 75 drachmas II 83, 12. 85, 9. 17 *Prisc.*; eadem dicitur *Attica libra* 89 vs. 30 s. 90 vs. 36 *pond.*, conf. p. 28.

Attica pondera explicantur in vetustissima tabula medicinali 66; *Attica pondera et mensurae* apud Dioscoridem 77 cum adn. 6. 7, in versione Calvi II 142, 24 s. — *Attica pondera* in tabula codicis Bobiensis II 36. 126, 10.

Atticae mensurae frumentariae 68.

Attici, quae tetrachma vocant, II 84, 20 *Livius ap. Prisc.*

Atticum talentum habet 60 minas II 90 vs. 37 s. *pond.*, sive 6 milia drachmarum sive denarium II 81, 13 *Fest.* 85, 4 *Prisc.* 90 vs. 37 s. *pond.* — *Atticum (Atheniense) talentum magnum* Priscianus dicit habere 100 minas singulas 75 drachmarum II 85, 8 ss., atque idem definit 83 libris (sive minis) et 4 unciiis 83, 15. 85, 1. 2 s. 6 s. 16 s.; contra *parvum* secundum Dardanum habet 60 minas II 83, 14 s. 85, 11, quas confundit cum libris Priscianus 82, 20 s.; conf. Philol. vol. XXII p. 202 ss.

Atticus congius 70; conf. $\chi\theta\upsilon\varsigma$ 2.

aureus solidus II 113, 14 *Is.*, idem simpliciter *aureus* vocatur 113, 20; conf. 139, 17 s.

Babylonia mina 109 s. 112. 120 adn. 1.

badda: vide $\beta\acute{\alpha}\delta\alpha$; *baddus*: vide $\beta\acute{\alpha}\delta\omicron\varsigma$; conf. *batus*.

Baeticae provinciae rustici II 53, 17 *Col.* 108, 10 *Is.*

Baetici 108, 4. 12 *Is.*

Balbus gromaticus II 6. 7 ss. 34. 57 ss., non scripsit libellum de asse II 14 ss.

ballantion: vide $\beta\alpha\lambda\acute{\alpha}\nu\tau\iota\omicron\nu$.

batum II 141, 29: vide *batus*.

batus, mensura Hebraica, capit 50 sextarios II 119, 19 ss. *Is.*; eadem ratio reperitur II 141, 30 (ubi modii sunt 24 sextariorum); et conf. 142, 1.

beias, depravata forma pro *bes*, II 127, 17.

bes, i. e. as dempto triente, II 50, 11 *Varr.* 99 vs. 5; falso igitur Festus in exc. II 75, 16: *bessem appellatum esse, quod bis triens sit.* — constat assis 8 partibus duodecimis sive unciiis II 62, 24. 63, 28 *Maec.* 72, 20. 73, 17. 74, 10 *ass.* 83, 19 *Prisc.* 87, 17 *Vict.* 91 vs. 50 *pond.* 127, 17. 130, 20. 132, 2; ex eadem ratione habet 192 scripula II 75, 3 s. *ass.* — pars iugeri II 56, 7 *Col.* — *lignum bes alterum* II 81, 23 (conf. adn.) *Fest.* — notae *bessis* II p. xxvi.

bessis VIII sunt unciae loco interpolato II 75, 17.

bessis, recentior nominativi forma pro *bes*, II 72, 20. 73, 17. 74, 10. 75, 3 *ass.* 83, 19 *Prisc.*

- bicessis*, i. e. viginti asses, II 49, 11 *Varr.*
bigati nummi II 76, 21. 80, 21 *Fest.*
bipedalis cubitus 37 ss.; conf. *cubitus*.
bisse, corrupta forma pro *bes*, II 132, 2, item *bissem*
 pro *bessem* II 87, 17 *Vict.*
bos centussis (sive centussibus sive centenis assibus)
 aestimatus II 75, 14. 77, 4. 78, 1. 13 *Fest.*
cabus: vide κάβος.
cadus, i. e. Atticus metretes, capit 3 urnas II 93 vs.
 85 *pond.* 120, 8. 128, 2 *Is.* 133, 9. 142, 5; idem dicitur
Attica amphora II 93 vs. 84 *pond.*, vel *Graeca amphora*
 120, 8 *Is.* 128, 2; conf. κάδος.
calculus, minimum pondus, II 138, 24. 140, 2. 141, 15;
 constat ex granis ciceris duobus 138, 24 s.; est 4^a pars
 oboli, 8^a pars scripuli 132, 12. 14. 139, 2. 4; conf. 112, 5
 et vide *calcus*.
calcus, i. e. χαλκοῦς, est minimum pondus apud Grae-
 cos II 112, 3. 115, 4 *Is.*; constat duobus granis lentis
 112, 4 *Is.* vel totidem granis ciceris 100 fr. 121 vs. 20;
 est 4^a pars oboli, 8^a pars scripuli 32. 100 fr. 121 vs. 17.
 112, 3. 15 *Is.* 130, 26; conf. *calculus*.
calix, 3^a pars heminae, habere dicitur 9 *ciatus* (per-
 inde ac cotyla 27 *ciatus*) II 128, 18.
Campana, instrumentum quoddam ad res appenden-
 das, diversum a trutina, describitur ab Isidoro II 111,
 14 ss.
Campania II 52, 1 *Varr.* 59, 22 v. *scr.*
cana: vide κανῶ.
candetum (*canditum*), apud Gallos spatium 100 vel 150
 pedum II 53, 19 ss. *Col.* 109, 3 *Is.*
canditum II 109, 3. 5 *Is.*: vide *candetum*.
capsacis: vide καμψάκης.
carmen de ponderibus II 24 ss. 88 ss.
castrensis modius: vide *modius*.
causatus a quibusdam cyathus vocatur II 116, 13 *Is.*
Cecropium talentum, i. e. Atticum, II 90 vs. 37 *pond.*
Celsus, ad quem Balbus expositionem et rationem for-
 marum scripsit, II 7 ss. 72, 3.
cenix, i. e. choenix (ubi vide), II 117, 5. 123, 10 *Is.*
 135, 6. 140, 31. v. *scr.* ad 92 vs. 69.
centenarium, i. e. centum librarum pondus, II 111, 9.
 115, 12 *Is.* 140, 6; conf. κεντηνάριον.
centenarius, i. q. centenarium, II 140, 6.
centenas pondo, scil. libras, II 76, 1 *Fest.* in *exc.*
centesima pars in usuris II 66, 14 ss. *Maec.*; nota eius
 aversum C, eadem quae sicilici, ibid. 16.
centuria, mensura quadrata, II 60, 16 *Hyg.*, primo
 100 iugera habuit atque inde nomen accepit II 51, 15 s.
Varr. 54, 12 *Col.* 109, 8 *Is.* 137, 19; post duplicata reti-

nuit nomen 51, 16 *Varr.* 54, 13 s. *Col.* 109, 9 *Is.* 137, 20; habuit igitur 200 iugera 54, 11 s. *Col.* 76, 3 *Fest. in exc.* 109, 7 *Is.* 124, 14. 125, 1 s. 137, 18 (conf. *centuriatus ager*), sive 100 heredia 52, 17 *Varr.*, sive 100 sortes 57, 12 *Front.* — habet latera longa 2400 pedum II 52, 19 *Varr.*; item latera eius quot pedes, actus, cubitos cet. habeant 124, 15 ss. 25 ss. — *centuria*, agri quaedam mensura in Hispania, II 60, 6 *Hyg.* — sunt qui *centuriam* maiorem modum appellant, ut *Cremonae decem et ducentum* (iugerum); sunt qui minorem, ut in Italia *triumviralem iugerum quinquagenum* II 57, 12 ss. *Front.*

centuriatus ager in ducena iugera definitus II 76, 4 *Fest. in exc.*

centussis, i. e. centum asses, II 49, 7 *Varr.* 75, 14. 15. 20. 21. 77, 4 *Fest. in exc.*; maximum aeris proprium vocabulum 49, 13 *Varr.*

cerates est dimidia pars oboli, 4^a pars scripuli II 31. 32. 100 fr. 121 vs. 18. 131, 1. — hinc accusativum *cera-ten* facit Isidorus eamque Graecam formam esse scribit II 112, 11; ipse autem utitur forma *ceratim* indeclinabili II 112, 10. 14. — nota eius II p. xxix.

ceratim est dimidia pars oboli, habet 1½ siliquam II 112, 10 *Is.*; item est dimidia pars oboli habetque 2 calculos 139, 1. 2; conf. *cerates*.

ceration II 144, 6 *Calv.*: vide κεράτιον. — nota II p. xxix.

chalcus II 143, 6 *Calv.*; conf. χαλκοῦς, *calcus*, *calculus*. — nota II p. xxix.

Chanaan II 104, 4 v. *Lat.* 113, 11 *Is.*

character, i. e. nota, II 16. 74, 2 *ass.* — *caracteres ponderum* II 121, 11 *Is.* 133, 16.

cheme (*chema*) est 3^a pars mystri, capit 2 coclearia II 29. 92 vs. 77 s. *pond.* 140, 13. 15 (coll. vs. 14).

Chiorum mina 120 adn. 1.

choenica, mensurae genus, II 76, 6 *Fest. in exc.*

choenix habet 4 cotylas (sive 2 sextarios) II 29. 92 vs. 69 *pond.*; conf. χοῖνιξ 2. — aliter habet 4 sextarios II 92 vs. 69 v. *scr.* 117, 4 s. *Is.*; conf. χοῖνιξ 7. — aliter 5 sextarios II 140, 31. — est generis masculini II p. xi. 92 vs. 70 *pond.* 106, 8 v. *Lat.*; conf. χοῖνιξ 8. — nota choenicis II p. xxix.

chondrotos: vide χονδρότης.

chorus II 100, 5 v. *Lat.* 133, 11. 142, 9. 10: vide κό-poc et *corus*.

chulleus II 142, 10: vide *culleus*.

chus, i. q. congius, habet 3 choenices (sive 6 sextarios) II p. xi. 29. 92 vs. 69 s. *pond.*; conf. χοῦς.

ciatus II 92 vs. 73. 77. 80 v. *scr.* 128, 18. 20. 134, 17. 140, 17. 20: vide *cyathus*.

- ciceris* grana duo faciunt calcum sive calculum, i. e. 8^m partem scripuli, II 100 fr. 121 vs. 20. 132, 12. 138, 25. *Cicero* in Verrinis II 83, 6 s. *Prisc.*
- cignum* sive *mistrum* habet 2 conculas (sive 6 coclearia) II 140, 15.
- Cincius* de verbis priscis II 80, 1; idem in *Mystagogicis* 81, 21 *Fest.*
- cistophorum talentum* 4500 denarium II 81, 14 *Fest.*
- cistophorus* (nummus) II 76, 15 *Fest. in exc.*
- citima*, mensura agri, quoquo versus est 60 pedum II 53, 13 *Col.* 108, 1 *Is.* 137, 6 s.
- cochlear*, quarta pars cyathi, Romana mensura, 133 cum adn. 4: vide κοχλιάριον 3 et χήμη 4.
- cochlearium*: vide κοχλιάριον 2.
- coclear*, minima mensura, II 93 vs. 83 *pond.* 116, 8 *Is.* 140, 10. 141, 17; est dimidia pars chemes (sive 24^a pars cyathi) II 29. 92 vs. 78, sive 288^a pars sextarii 93 vs. 83 *pond.* — habet pondus dimidia drachmae sive 1½ scripuli sive 9 siliquarum II 116, 8 s. *Is.* 132, 25 s. 140, 11. — *coclearii IIII conclam faciunt* II 133, 1. — plurales formae in recentiore latinitate sunt *cocleares* II 140, 13. 14, *coclearii* 133, 1.
- codrantes* est 4^a pars unciae II 114, 3 s. *Is.*; conf. κοδράντης et *quadrans*.
- collathus*: vide κόλλαθον.
- Columellae* tabula mensurarum agrestium II 3 ss. 53 ss. — eiusdem libris usus est *Isidorus* II 34.
- concavus pes quadratus* capit amphoram II 124, 12.
- concla* habet 4 coclearia, est 8^a pars heminae II 133, 1. 3.
- concula* habet 3 coclearia II 116, 10 *Is.* 140, 14; drachma 1½ impletur 116, 11 *Is.*
- congiarium* II 117, 11. 15 *Is.*; conf. κογγιάριον.
- congius* est 8^a pars quadrantalisis sive amphorae II 71, 9 *Maec.*, est vini decem pondo 79, 2 *Fest.*, habet 6 sextarios 79, 2 *Fest.* 91 vs. 70. 71 s. *pond.* 117, 6. 7 *Is.* 140, 29. 32; conf. κόγγιον, χούς, *chus*. — *conzia tria* (singula 6 sextariorum) modium faciunt II 133, 6. — *congius* a *congiendo* derivatur II 117, 9 *Is.* — nota *congii* II p. xxix.
- Constantini Harmenopuli* πρόχειρον νόμων 55.
- Constantinus Porphyrogenneta* 57. 201.
- constrati acti* II 125, 1; conf. *actus*.
- constratus pes* II 58, 16. 59, 8 *Balb.*; conf. *pes*.
- conzus*, i. e. *congius*, II 133, 5; *conzia*, i. e. *congii*, ibid. 6.
- cope*, i. e. κοπή, praef. II p. xv.
- cornu olearium* apud *Galenum* 79 s.; conf. κέρας et λίτρα 4.
- coros*: vide κόρος.

corus habet 2 gomor II 133, 11. 142, 9, et cum gomor 15 modios habeat (vide *gomor*), in eorum incurrun-
t 30 modii II 121, 1 *Is.* 129, 4; conf. κόρος. — vox deri-
vatur ex Hebraico sermone II 121, 2 ss. *Is.*

cotila, i. e. *cotyla*, II 91 vs. 67. 92 vs. 73 v. *scr.* 122,
17 *Is.* — *cotyle* II 92 vs. 73 v. *scr.*

cotilla II 128, 20. 21. — *cotille* II 134, 19.

cotula II 116, 18. 19 *Is.* 144, 28. 145, 2. 18 *Calv.*

cotyle (*cotyla*), i. q. hemina, dimidia pars sextarii, II
91 vs. 67 *pond.* 122, 17 *Is.* 128, 20. 21, habet 6 cyathos
92 vs. 73 *pond.* 116, 18 *Is.*; conf. κοτύλη. — vox deriva-
tur a Graeco κοπή II 102, 20 v. *Lat.* 116, 19 *Is.* (coll.
praef. p. xv) — nota *cotylae* II p. xxix.

Cremona II 57, 13 *Front.*

cuathus cyathosve II 145, 3. 4 *Calv.*

cubitum, i. q. cubitus; hinc *cubita* II 124, 17. 19. 27.
cubitus, mensura, II 58, 4 *Balb.*, habet 1½ pedem 58,
18 *Balb.* 124, 1. 125, 3. 129, 22, sive 6 palmos, 18 uncias
58, 18 s. *Balb.*; pro sesquipede computatur etiam 124, 17.
18 ss. 27. — *cubitus Graecus*, qui μέτρος ab Herodoto vo-
catur, *Persicus*, *Aegyptius*, *Ptolemaicus*, *Philetaereus* 6 s.;
conf. πήχυς. — ex cubito Romano Aegyptiae mensurae
definitae 29 s. 60. 62 s. — *bipedalis cubitus* in Aegypto
ortus 37. 38. 42. 43, postea Constantinopolim translatus
44. — *cubitus naturalis* et *cubitus maior* quidam explicantur
II 138, 2 ss.

culleus, maxima liquoris mensura, habet 20 amphoras
II 93 vs. 86 s. *pond.*; eidem tribuuntur 2 cori sive 60 mo-
dii II 142, 10, quae ratio non differt a priore.

cyathus est 6^a pars *cotylae* II 92 vs. 73 *pond.* 116, 18
Is., sive 12^a pars sextarii 29. 92 vs. 80 *pond.*, sive 576^a
pars quadrantalibus 71, 11 *Maec.*; pendit 10 drachmas 29.
92 vs. 74 s. *pond.* 116, 12 *Is.* 140, 16 s.; conf. κύαθος. —
habet 20 coclearia II 140, 16 s. — aliter cyathus tribuun-
tur 10 drachmae et 2 scripula vel 8 drachmae II 128, 22
ss. — aliter *ciatus* dicitur 27^a pars heminae II 128, 20. —
notae cyathi II p. xxix.

cyatum II 118, 4 loco interpolato.

cyatus II p. xii. 92 vs. 73 (conf. 74) v. *scr.* 116, 12.
18. 122, 15 *Is.* 128, 22. 23. 141, 18; conf. *ciatus*.

cybus II p. xi. 91 vs. 62. 98 vs. 195 *pond.*

cyprus: vide κύπρος.

Cyrenaica provincia 25, *Cyrenensium provincia* II 60, 14
Hyg.

dabum, depravata forma ex *deunx*, II 130, 23.

Dalmatia II 59, 22 *Hyg.*

Dardanus (*Dardanius*) 157. II 22. 23. 28. 83, 9. 85, 11
Prisc.

dean, depravata forma ex *dextans*, II 130, 22.

decempeda, mensura decem pedum (Romanorum), 35. 36. II 58, 1. 5. 22 *Balb.* 124, 3. 125, 5; est 10^a pars unius lateris actus quadrati 57, 5 *Front.*; conf. *pertica*. — *decempeda* significat quadratam mensuram ex porrecta decempeda factam II 124, 28. — *decempeda pertica* commemoratur II 136, 3. 25. 137, 4. 7. 14, distinguitur a *pertica* 12 pedum 136, 16 s.

decimpe, i. e. decempeda, II 136, 16. 137, 4. 7. 14.

decunx, i. q. dextans, II 28. 83, 18 *Prisc.* 90 vs. 46 *pond.* 99 vs. 3.

decus, i. e. decem assium monetaliū, nomen ac nota in ratione denariaria II 68, 8 ss. *Maec.*

decussis, i. e. decem asses, II 49, 10 *Varr.* 75, 14. 15. 77, 4. 80, 13. 15. 20 *Fest.*

Deliaea drachma II 41. 143, 22 *Calv.*

denariaria ratio, i. e. denarii qui 16 asses habet divisio in partes duodenarias, II 18. 67, 12 ss. 68, 25 ss. coll. 69, 5 *Maec.*; proprie pertinet ad antiquum denarium qui fuit 10 assium 70, 20 ss. *Maec.*, eadem postea translata ad denarium 16 assium ibid. 24 ss.

denarius nummus II 50, 19 *Varr.*, *denarius*, *nummus argenteus*, 66, 27 *Maec.* — *denarii* (dicti sunt), quod *denos aeris valebant* II 50, 13 *Varr.*; *denarius primo asses decem valebat* 67, 2 *Maec.*; et sic decem asses vel decussis denario tribuuntur 76, 18. 80, 13. 15. 19 s. *Fest.* 82, 13 *Prisc.* 113, 3 *Is.*, hique asses libriles fuisse dicuntur 50, 19 *Varr.* 70, 17 *Maec.* 76, 17 s. *Fest. in exc.*; hinc *denarius decem librarum nummus* 83, 5 *Prisc.* — postea *denarius 16 asses habuit* II 67, 9 *Maec.* 80, 22 s. *Fest.* — antiquissimus *denarius fuit 6^a pars unciae 67 s.*, item *denarius a Constantino restitutus* (conf. *δηνάριον* 3), i. e. 24 siliquae II 84, 18. 25 *Prisc.*; reperitur etiam II 131, 6, cum reliquis locis eiusdem tabulae occurrat *denarius Gallicus scripuli pondere*. — tum redactus est ad 7^{am} partem unciae 67, denique ad 8^{am} partem 89. II 113, 1 *Is.*; hic autem *denarius saepe ponitur pro Graeca drachma* II 84, 10. 13. 14. 15 *Prisc.* 113, 1. 121, 21 s. *Is.* 133, 26 s., et *denarii talenta Graeca aestimantur* 76, 16. 81, 13 ss. *Fest.*; contra *drachma* vel *δραχμή* (ubi vide) est vulgaris appellatio eiusdem *denarii ponderis loco usurpati*. — *denarius is qui decem asses habuit dividi solebat partibus decimis, vicesimis, quadragesimis* II 20; tum assis instar est divisus 17 s., conf. *denariaria ratio*, et videtur appellatus esse *δένάριον* a scriptore Alexandrino 22; praeterea de divisione *denarii* vide 41. 144, 7 ss. (coll. I 301, 3 ss.) — *denarius*, 100^a pars *ἀργυροῦ*: vide *δηνάριον* 6. — *denarius Gallicus* est scripuli pondere II 131, 3. 7. 15. 18. 139, 12, et 12 *denarii solidum* (Gallicum) reddunt 139, 13; idem simpliciter *de-*

narius vocatur 128, 3 ss. 16. 131, 19. 132, 15. 17. 25 (coll. 26). — nota denarii II p. xxix.

des, antiqua forma pro *bes*, II 50, 11 *Varr.* 72, 21 *ass.*

deunx, i. e. as dempta uncia, II 50, 10 *Varr.* 76, 9 *Fest. in exc.* 99 vs. 2. — constat assis 11 partibus duodecimis sive unciiis II 63, 3. 15 *Maec.* 72, 18. 73, 6. 74, 8 *ass.* 83, 17 *Prisc.* 87, 11 s. *Vict.* 90 vs. 45 *pond.* 127, 14. 130, 23. 132, 5; habet igitur 264 scripula 75, 5 s. *ass.* — pars iugeri II 56, 13 *Col.* — notae II p. xxvi.

dextans, i. e. as dempto sextante, II 50, 10 *Varr.* 76, 8 *Fest. in exc.* — constat assis 10 partibus duodecimis sive unciiis 62, 31. 63, 20 *Maec.* 72, 18. 73, 13. 74, 8 *ass.* 83, 18 *Prisc.* 87, 13 s. *Vict.* 127, 15. 130, 22. 132, 4; habet igitur 240 scripula 75, 5 *ass.* — pars iugeri II 56, 11 *Col.* — notae II p. xxvi.

dexas II 87, 14 *Vict.* 127, 15: vide *dextans*.

dichryson: vide διχρυςον.

didracma II 104, 26 v. *scr.*

didragma nomin. singul. II 104, 10. 105, 1 v. *Lat.*

didragmum II 104, 26 v. *Lat.*: vide διδραχμον.

Didymus, scriptor libri περὶ τῆς παρὰ Ῥωμαίοις ἀναλογίας, II 23. 86, 1 *Prisc.* — *Didymus Alexandrinus*, scriptor de mensuris marmorum ac lignorum, 7. 22. 26. 180.

Dieuches medicus 82 adn. 3.

differentiae ponderum et mensurarum II 142, 23. 145, 30. 146, 4 *Calv.*; conf. διαφορά.

digitus, mensura, II 58, 4, eaque minima 58, 7 *Balb.*; sunt tamen etiam partes digiti 58, 8 *Balb.*; idem dicitur pars minima agrestium mensurarum 107, 7 *Is.* 135, 20. — est 4^a pars palmi, 16^a pars pedis cet.: vide *palmus*, *pes*, *sextans*, *uncia*.

Diocles medicus 83 adn. 3.

dioptra II 9.

Dioscorides medicus 76. 77; conf. Διοσκορίδης.

dupondius, i. q. dupondius, II 111, 6 *Is.*

dodran, depravata forma ex *dodrans*, II 130, 21.

dodrans, i. e. as dempto quadrante, II 50, 11 *Varr.* 99 vs. 4. — constat assis 9 partibus duodecimis sive unciiis 62, 27. 63, 24 *Maec.* 72, 19. 73, 15. 74, 9 *ass.* 83, 18 *Prisc.* 87, 15 s. *Vict.* 91 vs. 49 *pond.* 127, 16. 130, 21. 132, 3; habet igitur 216 scripula 75, 4 *ass.* — pars iugeri II 56, 9 *Col.* — pars pedis, i. q. πηθαμή, II 13. — notae II p. xxvi.

dodras II 87, 16 *Vict.* et *doras* 127, 16, depravatae formae ex *dodrans*.

drachma Graeca a Romanis loco mercis habita II 67, 1 *Maec.* — *drachma*, *denarii pondus argenti*, II 113, 1. 121, 21 s. *Is.* 133, 26 s., est octava pars unciae 31. 37 s. 74, 22. 25 *ass.* 83, 11 *Prisc.* 89 vs. 24 *pond.* 99 vs. 14. 113, 1.

114, 15 *Is.* 127, 5. 128, 14; habet 3 scripula 38. 74, 28 *ass.* 83, 10 *Prisc.* (conf. rationem quam Priscianus subducit 84, 22 ss.). 89 vs. 17 *pond.* 113, 2 *Is.* 127, 8. 128, 11. 131, 7. 132, 16. 139, 5, sive 6 obolos 38. 121, 21 *Is.* 127, 8. 138, 25 s., sive 18 siliquas 113, 2 s. *Is.* 139, 6. — *drachma*, 129^a pars minae Atticae in tabula codicis Bo-
biensis, II 37 s. 127, 1 (conf. 126, 21 s.). — *dragma Egyptiaca*, id est faba Egyptiaca, II 129, 1. — notae II p. xxi.

dracma II 104, 15 v. *scr.*

dragma, recentior forma pro *drachma*, II p. x extr. 28. 83, 10. 11. 12. 14. 84, 22. 25. 85, 9. 88 vs. 9. 89 vs. 25 v. *scr.*; eadem forma in contextu 89 vs. 17. 19. 20. 21. 24. 30. 90 vs. 34. 38. 92 vs. 75. 95 vs. 118. 120. 96 vs. 145. 147. 152. 97 vs. 159. 162. 98 vs. 197 *pond.* 99 vs. 14. 104, 12. 14. 15. 105, 6 v. *Lat.* 113, 1. 114, 9. 15. 115, 1. 116, 9. 11. 12. 14. 17. 121, 21. 122, 6 *Is.* 126, 16. 21. 24. 127, 1. 3. 5. 6. 8. 128, 11. 13. 14. 129, 1. 13. 131, 7. 132, 16. 18. 26. 133, 6. 139, 5. 6. 140, 1. 11. 17. 18. 19. 21. 141, 16.

drax aleuru: vide ὀπδξ.

Drusianus pes apud Tungros habet monetalem pedem et sescunciam II 34. 61, 5 s. *Hyg.*

duella, i. e. duae sextulae (conf. *sextula*) sive tertia pars unciae, II 74, 21. 24 *ass.* 89 vs. 23 *pond.* 99 vs. 11. 113, 17 *Is.* 131, 13; habet 8 scripula sive 48 siliquas 74, 29 *ass.* 131, 13 s.

duodeciaere, i. e. 12 asses monetales, in ratione denariaria II 68, 13 ss. *Maec.*

duodequingaginta notatum per *III* II p. viii. 79, 3.

dupondium II 76, 18 *Fest.* in *exc.*

dupondius (dupundius), a duobus ponderibus dictus II 49, 4 *Varr.*, nummus dicitur bilibris vel duorum ponderum 82, 7 *Prisc.* 111, 6 *Is.* — nomen ac nota dupondii in ratione denariaria II 67, 17 ss., item in sestertiaria 69, 32 ss. *Maec.* — *dupondius et semis antiquus sestertius est* II 50, 15 *Varr.*; nomen ac nota eius in ratione sestertiaria 70, 2 ss. *Maec.* — nota dupondii II p. xxix.

dupundius II 67, 17. 18. 69, 32. 70, 2 *Maec.* 80, 17 *Fest.*: vide *dupondius*.

embadon II 124, 8.

emina, i. e. hemina (ubi vide), II 92 vs. 68 *pond.* 103, 5 v. *Lat.* 116, 16. 18. 20. 117, 1. 122, 17 *Is.* 128, 17. 18. 20. 21. 133, 3. 4. 140, 20. 23. 27.

epipedon graece i. q. *planum* II 59, 7 *Balb.*

Eptphanus, Constantiae Cypriae episcopus, scriptor libri de ponderibus et mensuris, 140 ss. II 43. 45; eius libri versio Latina II 32 s. 34. 100 ss.

Euboicum talentum II 76, 14 *Fest.* in *exc.*

Euclides II 11; tabula Euclidi tributa I 51 s. II 12.

- examen trutinae* II 111, 18 *Is.*
Favinus (*Flavius, Flavinus*) II 25. 26; conf. *Remmius*.
Festus et Paulus II 22. 75 ss.
Flaminia lex minus solvendi II 80, 23 *Fest.*
foliis: vide φύλλαι.
forma publica in nummis Romanorum II 71, 4 *Maec.* —
formae in geometria Balbi II 10 (conf. 7 adn. 1).
Frontinus II 5 s. 56 s.
Galenus, scriptor de ponderibus et mensuris, 77 ss.;
 non confecit eas tabulas quae sub eius nomine feruntur 86.
Galli II 53, 19 *Col.* 110, 1 *Is.* 138, 19. 139, 12.
Gallus denarius II 131, 3. 7. 15. 18: vide *denarius*.
gandetum, v. scr. pro *candetum*, II 53, 19 *Col.*
geometrae Romani II 4.
geometria Balbi II 10.
geometrica, i. e. geometria, II 75, 11 *Fest. in exc.* 155.
geometrici II 116, 1 *Is.*
georgicae mensurae (*Aegyptiae*) 128 s. 236, 12 ss.
 c. G. X.
gera Hebraicum: vide ὀβολός 8.
Germania II 61, 5 *Hyg.* — *Germani* II 138, 21.
gomor est dimidia pars cori II 133, 11. 142, 9; habet
 15 modios 120, 21 *Is.* 142, 8 (coll. vs. 7); unde suspectum
 videtur 133, 10: *modii XIV gomor reddunt*; conf. γόμορ. —
sextarius quinquies complicatus quinarum sive gomor facit II
 117, 5 *Is.*
gradus, mensura, II 58, 5 *Balb.*, habet 2½ pedes 58,
 20 *Balb.* 124, 2. 125, 4. 129, 3. 136, 15.
Graeca amphora sive *cadus*, i. e. metretes Atticus, II
 120, 8 *Is.*
Graeci II 57, 2 *Front.* 59, 7. 13 *Balb.* 109, 14. 112, 16.
 19. 114, 8. 115, 3. 117, 20. 122, 17 *Is.* 129, 12. 134, 19. 24.
Graecum nomisma, i. e. solidus, II 122, 3 *Is.* 134, 3.
Grai II 89 vs. 32 *pond.*
Graia mina habere dicitur 105 drachmas II 83, 13
Prisc.
gramma, i. e. scripulum, II 88 vs. 9. 89 vs. 25 *pond.*
 99 vs. 16. 112, 19 *Is.* 144, 4. 5 *Calv.*; conf. γράμμα.
grave aes II 76, 7. 17 ss. 78, 16 *Fest. in exc.*
Graevesianum fragmentum 6. 21.
gressus, i. e. gradus (ubi vide), II 136, 15. 138, 11.
groma II 9.
Hannibalis bellum II 80, 24. 81, 3 *Fest.*
Hebraei II 114, 3 *Is.* — *Hebraeum nomen* II 114, 7
Is. — *Hebraeus, Hebraicus sermo* II 119, 14. 121, 2 *Is.* —
Hebraica, Hebraeorum lingua II 100, 7. 15 v. *Lat.* 119, 19
Is. — *Hebraicum talentum* I 117 s.
hecteushecteon: vide ἑκτεύς, ἡμιεκτεόν.

hemina (emina) ex Graeco ἡμίσεια dicta II 76, 23 *Fest. in exc.*; *emina* quam Graeci *cotillam* vocant 122, 17 *Is.*; conf. *cotyla*, ἡμίνα, κοτύλη. — est 96^a pars quadrantalıs sive amphorae II 71, 10 *Maec.*, sive dimidia pars sextarii 29, 76, 24 *Paul.* 92 vs. 68 *pond.* 116, 20, 117, 2 *Is.* 128, 17, 21, 133, 4, 140, 27, 4 habet 4 acetabula II 116, 16 *Is.* 140, 22, — appendere dicitur libram unam II 117, 1 *Is.* 133, 4, 140, 23; conf. λίτρα 4; apud quosdam vero libram et dimidiam 140, 24 (128, 18: conf. adn.). — habet 4 *conclas*, definitur 20 solidis II 133, 3. — habet 9 cyathos sive 90 drachmas II 140, 20 s. — notae II p. xxix.

hemisescla, 12^a pars unciae, II 74, 22, 25 *ass.*, habet 2 scripula ibid. 28.

Heras medicus 78.

Herculanensis mina habuit 26 uncias 104.

Hercules, inventor stadii, II 110, 7 ss. *Is.*

hereditas, heredum institutio: vide *as*.

heredium, agri mensura binorum iugerum, II 52, 15 s. *Varr.* 154; conf. 57, 8 ss. *Front.*

Hero Alexandrinus qua aetate vixerit 7. 9. — de libris eius mathematicis 13 ss.; de geometria 15 ss. 18 s. 24; ἀρχὴ τῶν γεωμετρούμενων 30 s. — auctor de mensuris 17. 18; tabulae Heronianae de mensuris 7. 19. 23 ss. 180 ss.; mensurarum rationes ad partes corporis humani revocavit 5; alia fragmenta metrologica Heroni tributa 19 ss., alia ad Didymi librum adscripta 21 s. — Heronis geometria quam formam habuerit Augusti temporibus II 5; inde agrimensores Romani praecepta artis suae repetiverunt II 4 s.; Balbus usus est Heronianis definitionibus et geometria II 11, 12. — ex aliis eiusdem libris commemorantur Βαροῦλκος 9. 10, Μετρικά 14. 16. 17, stereometricae collectiones 59, περὶ διόπτρας II 8.

Hero alter, Procli magister, 10. 13.

Hero tertius sive Byzantinus 11. 12. 13.

Herodotus, rerum scriptor, de mensuris Graecis quaedam tradidit 5. 6. — idem in I historiarum II 82, 18 *Prisc.*

Herodotus medicus 83 adn. 3.

Heronas ab Eutocio commemoratus 11.

hin in liquidis, i. e. congius, II 140, 30.

Hippocratis libri genuini distinguuntur a spurii 73 s.; libri spurii in Aegypto orti 68 adn. 2; de ponderibus et mensuris quae in his inveniuntur 74 s.

Hispania II 60, 6 *Hyg.* — *Hisp. ulterfor* II 51, 21 *Varr.*

hydria: vide ὕδρια.

Hyginus II 6, 59 ss.

iabus, corrupta forma pro *deunx*, II 87, 12 *Vict.*

- in*: vide *lv* et conf. *hin*.
inauraturae II 59, 11 *Balb*.
Isidorus II 33 s. 44. 106 ss. 135, 10.
isopleurus ager tetragonus II 125, 21.
Italia II 57, 14 *Front*.
Italica drachma, *Italica libra* II 143, 27. 28. 30 *Calv*.
Italica mina sesquilibralis 99. 102. 103 ss. 106. 107;
 conf. *μνδ* 7. — aliter *Italica mina* dicitur libra Romana
 II 85, 13 ss. *Prisc*.
Italica pondera et mensurae II 142, 25 *Calv*.
Italicus modius, i. e. Romanus, tertia pars amphorae,
 II 120, 7 *Is*.
Italicus pes 24. 29; conf. *πούς* 3.
iugerum dictum iunctis duobus actibus quadratis II
 51, 14. 52, 4 *Varr*. 53, 15 s. 54, 4 *Col*. 57, 7 *Front*. 108,
 6 s. *Is*. 137, 2. — iugeris metiuntur in agro Romano ac
 Latino II 52, 1 s. *Varr*.; iugeribus renuntiandae mensu-
 rae provinciales 60, 1 ss. *Hyg*.; iugerum in Aegypto aliis-
 que provinciis legitima mensura I 24. 30, et vide *λοῦρε-
 pov*. — habet 240 pedes in longitudinem, 120 pedes in
 latitudinem II 54, 4 s. *Col*. 108, 8 *Is*. 126, 7. 137, 3, i. e.
 28800 ped. quadr. 54, 6 s. 55, 1 s. 56, 15 *Col*. 125, 9 s.
 130, 5. — iugerum dicitur as II 56, 15 *Col*.; divisio iu-
 geri ex assis ratione 54, 19 ss.; sic habet iugerum 288
 scripula 52, 12 *Varr*. 55, 2. 56, 16 *Col*. — *iugerum v. scr.*
 pro *iugum* II 52, 2.
iugerus, i. q. iugerum, II 125, 9. 130, 5. — *iugerus*
kastrensis habet 288 perticas quadratas cet., aequalis igitur
 est vulgari iugero II 34 adn. 1. 125, 16 ss.; capit
 3 modios castrenses 126, 3.
iugum, mensura agrorum in Hispania ulteriore, II 51,
 21, unde dictum sit 52, 2 *Varr*. — alia quaedam men-
 sura provincialis quae habuit 10 iugera II 154 s.
Iulianus Ascalonita 55. 200.
Iulius Africanus 20. 80 s. 158 adn. 2. II 39. 40. —
Aphricanus de medelarum ponderibus mensurisque apud Cal-
 vum II 14. 142, 16.
Iunius II 78, 23 *Front*.
Iunius Rusticus, praefectus urbi, 104 adn. 5. 105.
Iuppiter II 91 vs. 63 *pond*.
Iustus medicus 83 adn. 3.
kastrensis iugerus, *modius*: vide haec substantiva.
labus, corrupta forma pro *deunx*, II 87, 12 adn. 127, 14.
lancium: hinc *lanciis* pro *lancibus* II 111, 12. 19 *Is*.
lana cotulave II 144, 28. 145, 1 *Calv*.
Latini II 113, 12. 114, 8 *Is*. — *latinitas* II 112, 11 *Is*.
Latinus ager II 52, 2 *Varr*.
Latium II 89 vs. 29 *pond*.
lentis quot grana in scripulum incurrant II 88 vs. 11

pond., conf. p. 27. — lentis duo grana calcum efficiunt II 112, 3 s. *Is.*

lethec: vide λεθέκ.

leuva, mensura viarum apud Gallos, II 110, 1 *Is.*, habet 1500 passus 110, 5 *Is.* 138, 19 s.

lex XII tabularum II 67, 7 *Maec.* 82, 1 *Fest.*

libella, diminutivum e libra, II 70, 16 *Maec.* 76, 27 *Fest. in exc.*, fuit nummi denarii decima pars 50, 19 *Varr.*; conf. I 42. II 20. — in ratione sestertiarum 10^a pars sestertii 42. II 19 s. 69, 8. 9. 11. 15. 23. 24. 28. 70, 1. 3. 7. 12. 22. 28 *Maec.* — nota II p. xxix.

libra Romana II 85, 17 *Prisc.*, conf. 89 vs. 29 *pond.*; *libra* i. q. Graecum λίτρα II 76, 28 *Fest. in exc.*, conf. λίτρα. — *libra pondo* II 49, 6 v. *scr.* 50, 19 *Varr.* 81, 22 *Fest.*, *libras pondo* p. viii. 76, 18 *Fest. in exc.*, *pondo libra* 78, 18 *Fest.* — *solidum, id est libra, quod as vocatur* II 61, 20 *Maec.*, *libra solida sive as* 90 vs. 41 s. *pond.*, *libra vel as* 83, 17 *Prisc.* 99 vs. 1, *libra dicitur quicquid per duode-narii numeri perfectionem adimpletur* 139, 19 ss.; sic divisio librae eadem esse dicitur quae aeris, i. e. assis, 70, 31 ss. *Maec.* — *libra (pondo) habet 12 uncias* II 37 s. 83, 12 *Prisc.* 89 vs. 28 *pond.* 104, 7 v. *Lat.* 114, 19 *Is.* 127, 3. 132, 22. 139, 16, sive 96 drachmas 37 s. 90 vs. 34 s. *pond.* 127, 3; praeterea libra et partes eius describuntur cum in aliis Graecis tabulis (vide λίτρα) tum in collect. Galen. cap. III: vide I 89. — *libra (pondo)*, quae eadem as (monetalis) erat, olim fuisse dicitur decima pars denarii II 70, 18 s. *Maec.*; conf. *as* et *denarius*. — *libra*, i. e. λίτρα ἐλαίου sive mensura cornus olearii, II 117, 1. 3. 140, 23; conf. λίτρα 4. — *libra Attica*: vide *Attica mina*. — *libra vel mina* II 83, 12. 13; conf. *Attica mina*, *Atticum talentum*, Philol. XXII p. 209 s. — *libra*, agri mensura in Narbonensi provincia, II 60, 5. 8 *Hgg.* — *libra perperam* derivatur a *libera* II 114, 21 s. *Is.* 132, 7 s. — notae librae II p. xxix.

libralis nummus dicitur as II 82, 6 *Prisc.*

librarius as: vide *as*.

librarius, mensura aequalis sextario, 16^a pars modii, II 79, 4 *Fest.*

librili as: vide *as*.

Licina lex II 75, 19 *Fest. in exc.*

lira rusticorum II p. xviii. 109, 2 *Is.*

Livius II 84, 7. 19. 26. 85, 4. 8 *Prisc.*

Lucilius II 79, 20 *Fest.*

lupinus ponderis instar adhibitus et 4^a parte scripuli aestimatus II 88 vs. 12 s. *pond.* — aliter *thermos lupinus* 3^a pars scripuli II 144, 5 *Calv.*; conf. θερμός.

Lyci dona, i. e. vinum, II 93 vs. 94 *pond.*

Lycus medicus 83 adn. 3.

lycus, i. e. sicilicus, II 130, 9.

Lydus de mensibus II 23.

lystrum II 145, 5 *Calv.*: vide *λίςτριον*.

maris, marmaroth, medecoth: vide *Graeca*.

medelarum pondera mensuraeque II 142, 16 *Calv.*, *medelarum auxilia* ibid. 21.

medicinales tabulae 65. 87. II 27.

medietas II 16. 74, 23 *ass.* 113, 19. 114, 9 *Is.*

medimna, mensura quinque modiorum, II 101, 3 v. *Lat.* 120, 14 *Is.* 142, 7.

medimnon, agrorum mensura in provincia Cyrenensium, II 61, 2 ss. *Hyg.*

medimnus (Atticus) capit 2 amphoras Romanas II 91 vs. 64 s.; conf. *μέδιμνος*. — *medimnus Ptolemaicus* I 61. 62.

mel, mellis pondere mensurae exactae 92. 100 s. 133; conf. *μέλι*.

T. Menenius Lanatus II 78, 10 *Fest.*

mensores agrorum II 52, 9 *Varr.*

mensura quid sit II 57, 19 *Balb.* 106, 23 s. 115, 17 *Is.* 135, 10 s. — *mensurae aguntur generibus tribus* cet. II 59, 1 ss. *Balb.*, conf. 125, 11. — *mensurarum* (porrectarum) *appellationes sunt duodecim* II 58, 3 *Balb.*, item *mensurarum genera duodecim* II 123, 14. 129, 16. — *de mensuris agrorum* II 106, 22 *Is.* — *mensurae liquoris atque grani* II 71, 6 *Maec.*, conf. 91 vs. 57 *pond.*; *de mensuris* 115, 15 *Is.*; *mensuram vocant, quo ea fruges metiuntur atque frumentum, id est humida et sicca* 116, 5 *Is.*; *mensurae in liquidis* 140, 9. 10. — *mensurae longitudinis derivatae ex ordeis granis transversis* II 136, 9 ss.

metiri et *deponens* et *passivum* apud *Isidorum* II p.

xviii.

metreta est mensura liquidorum II 117, 18 *Is.*; derivatur a *μέτρον* ibid. 19 s.; idem accepisse dicitur nomen a denarii numeri perfectione 118, 1. 7 s. — duo bati *metretam faciunt, quod sunt sextarii C* II 142, 1. — *metreta*, i. q. *metretes* (ubi vide), II 101, 18 v. *Lat.*

metretes Atticus II 30: vide *Attica amphora*; idem dicitur *metreta* 101, 8 v. *Lat.*; conf. *μετρητής*. — *metretes olearius* II 42. 145; 10 *Calv.*

metricae unciae apud *Galenum* 80; conf. *οὔγγια* 8.

metrologus Benedictinorum 65.

metrum, i. e. mensura omnino, quid sit II 118, 3 ss.

miliarense II 105, 19 v. *Lat.*

miliarium, mensura longitudinis, II 58, 2. 5. 59, 5 *Balb.*, mensura viarum apud Romanos 109, 14 *Is.*; habet 1000 passus sive 5000 pedum 58, 27 *Balb.* 110, 3 s. *Is.* 124, 5 s. 125, 8. 130, 2. 138, 18; conf. *mille passus* et *μίλιον*. — idem habet 8 stadia: vide *stadium*. — *miliarium Romanum* 5000 pedum mansit in imperio Byzantino I 57.

miliarius II 125, 8. 130, 2. 138, 18. 20: vide *miliarium*.
militarensis, i. e. *miliarense*, II 105, 17. 19 v. *Lat*.
militum unde nomen acceperit (loco dubio) II 77, 5 *Fest*.
mille passus sunt 8 stadia sive 5000 pedum II 54, 9 s. *Col*.
mina (omnino) habet 100 drachmas II 28. 89 vs. 33 s.
pond. 115, 1 *Is*. 129, 12. — conf. $\mu\nu\alpha$, *mna*, *Attica*, *Græcia*,
Herculanensis, *Italica*, *Ptolemaica mina*, — nota *minae* II
p. xxix.

ministeriales imperatorum II 136, 20.

minutiae II 16. 24. 72, 11. 14. 73, 22 *ass*. 88, 1 *Vict*.

mistrum habet 2 conculas (sive 6 coclearia) II 140, 15.

mna graece id quod *mina* latine II 89 vs. 33 *pond*.
143, 1. 2 *Calv*.; est 60^a pars talenti 38. 126, 12. 20; ha-
bet 100 drachmas 129, 12. 140, 1. — aliter habet 129
drachmas II 37 s. 126, 24 ss.

mnasis: vide $\mu\nu\alpha\varsigma\iota\varsigma$.

modium: hinc *modia* II 142, 4. 7.

modius, mensura, II 116, 7 *Is*.; est 3^a pars amphorae
sive quadrantalisis 60. II 71, 9 *Maec*. 91 vs. 65 *pond*.; ha-
bet 16 sextarios 91 vs. 65 s. *pond*. 141, 3. 20, sive libra-
rios 79, 4 s. *Fest*.; eadem mensura *modius Italicus* dicitur
120, 7 *Is*.; conf. $\mu\omicron\delta\iota\omicron\varsigma$ 2. — *modius castrensis* (*kastren-
sis*) est 3^a pars iugeri II 35 adn. 1. 126, 3; eadem men-
sura *modius* simpliciter vocatur 126, 7; idem reperitur
etiam 124, 14, ubi 200 iugera rediguntur ad 600 modios;
est hic ipse $\mu\omicron\delta\iota\omicron\varsigma$ $\sigma\pi\omicron\rho\iota\mu\omicron\varsigma$ qui in Graecis tabulis repe-
ritur; de eo autem modio castrensi qui est mensura fru-
menti, non agri, conf. I 41 adn. 5. — *modius* (Hebraicus)
est mensura 44 librarum, id est 22 sextariorum, II 118,
10 s. 119, 4 ss. *Is*. 141, 3. 20. — *modius coacervatus* sive
cumulatus: vide $\mu\omicron\delta\iota\omicron\varsigma$ 8. — *conzia tria* (singula 6 sex-
tariorum) *modium faciunt* II 133, 6: hinc prodit modius
18 sextariorum; sed ibid. vs. 7 vulgaris modius 16 sex-
tariorum significatur. — aliter *modius* habere dicitur 4
congios, i. e. 24 sextarios, II 141, 1. 4. 21. — de vocis
origine agitur II 118, 9 *Is*. 119, 8 s. — nota *modii* II
p. xxix.

momentanea II 111, 10 *Is*.

monetalis pes, i. e. Romanus, II 60, 22. 25. 61, 6; *mo-
netalis mensura medimni* (Cyrenensis) 61, 4 *Hyg*.

Moses II 110, 20. 119, 5 *Is*.

Musa II 91 vs. 54; *Musa mechanica* 94 vs. 102 *pond*.

Myrepsus medicus 85 cum adn. 8.

mystrum est 4^a pars cyathi II 29. 92 vs. 77 *pond*.
145, 4 *Calv*., sive 48^a pars sextarii 93 vs. 82 *pond*.; conf.
 $\mu\upsilon\sigma\tau\rho\omicron\nu$.

Narbonensis provincia II 60, 4 *Hyg*.

navis effigies in asse II 79, 17 *Fest*. in exc.

Neapolitanum talentum sex denarium II 81, 16 *Fest*.

nebel vini: vide νέβελ.

Nesiaca drachma II 143, 23 *Catv.*

Nicander quibus ponderibus et mensuris usus sit 76.

Nilus 30. 31. II 93 vs. 88 *pond.*

nomisma, i. q. solidus, II 113, 7 *Is.*, idem *Graecum nomisma* 77, 17. 21 *Fest.* 122, 3 *Is.* 134, 3 s.; conf. νόμισμα. — olim dicitur fuisse argenteus II 113, 8 ss.; conf. ἀργυροῦς.

nomissa, i. e. *nomisma*, II 134, 3.

nonuncius, i. e. novem unciae sive dodrans, II 77, 11. 15 *Fest.*

nonus, i. e. 9 assium monetaliū, nomen ac nota in ratione denariaria II 68, 5 ss. *Maec.*

nonussis, i. e. novem asses, II 49, 9 *Varr.*

notae mensurarum et ponderum 65 s. 169 ss. II p. xxv ss. 43. — *notae numerorum Graecorum* 172 ss.

nummisma, v. scr. pro *nomisma*, II 113, 7. 9. 122, 3.

nummus ex Graeco *nomismate* dictus II 77, 17. 21 *Fest.* — *nummi argenti ab Siculis* II 50, 13 *Varr.*; omnis nummus argenteus ex numero aeris potestatem habet 66, 25 s. *Maec.* (conf. *pecunia*); nummi argentei in pecunia forma publica dumtaxat nomen accipiunt 71, 3 ss. *Maec.* — *nummi* a Numa rege derivati II 105, 14 v. *Lat.*; conf. νοῦμος.

obolus, minimum Atheniensium pondus, II 90 vs. 40 *pond.*, est 6^a pars drachmae 38. 127, 8. — olim ex aere factus instar sagittae II 112, 15 *Is.* — pondus Romanum, 6^a pars drachmae sive denarii, II 121, 20 s. *Is.* 133, 25 s., sive dimidia pars scripuli 31. 88 vs. 8 s. *pond.* 100 fr. 121 vs. 18. 128, 15. 129, 10. 131, 2. 132, 15. 139, 4; habet 3 siliquas 112, 14 *Is.* 129, 10. 139, 7 s. (idem 2 *ceratim* 112, 14 s. *Is.* 139, 2, sive 4 *calcos* vel *calculos* 112, 3. 15 *Is.* 139, 2). — *obolus dicitur, ut Dardanus docet, scripulus esse* II 83, 9 *Prisc.*, et sic ei tribuuntur 6 siliquae 83, 9 s. 84, 24 *Prisc.* — *notae oboli dimidii, unius, duorum cet.* II p. xxix. xxx.

obulus II 126, 18. 127, 8. 11; sed in eadem tabula *obolus* 126, 22. 127, 6. 10.

octus, i. e. 8 assium monetaliū, nomen ac nota in ratione denariaria II 68, 3 ss. *Maec.*

oephi II 101, 10 v. *Lat.*: vide ὀφή.

olce (ὀλκή), i. q. drachma, II 89 vs. 19 *pond.* 99 vs. 14. 122, 7 *Is.* 134, 9.

oleum. olei pondere mensurae exactae 69. 72. 73. 78. 80. 87. 91. 92. 100; conf. ἔλαιον.

oliva labens II p. xii. 93 vs. 95 *pond.*

Olympius pes 25 extr.

ordei (*hordei*) grana tria siliquam faciunt II 128, 9.

138, 26. — quot grana ordei transversa digitum, unciam, palmum cet. efficiant II 136, 9 ss.

orgyia Aegyptia sive Ptolemaica 28. 29; recentior quae in tabula V Heron. describitur 38. 40. 44. 46. 47 adn. 2. 58; eadem quadrata 46; conf. ὀργυιά.

Oribasius 81 s. 92; non scripsit eas tabulas ponderum et mensurarum quae sub eius nomine feruntur 83 s.

orna, v. *scr.* pro *urna*, II 120, 9. 10. 13.

Osci II 57, 2 *Front.*

ovis decussis (sive decussibus sive denis assibus) aestimata II 75, 14. 77, 4. 78, 2. 13 *Fest.*

oxifalon II 123, 4 *Is.*, *oxifalum* 140, 19, *oxifalus* 116, 14 *Is.*: vide *oxybaphon*.

oxiphalon II 134, 24.

oxybaphon est 8^a pars sextarii II 29. 92 vs. 81 *pond.*; pendit 15 drachmas (habet igitur 1½ cyathum) 29. 92 vs. 76 *pond.* 116, 14 *Is.* 140, 18 s.; conf. ὀξύβαφον.

Paeonii libelli II 88 vs. 1 *pond.* (conf. p. 27).

Palaestina provincia II 119, 13 *Is.*

palmus, mensura, II 58, 4 *Balb.*; est 4^a pars pedis 58, 15 *Balb.* 123, 16. 124, 1. 125, 3. 129, 21; habet 4 digitos sive 3 uncias 58, 12 *Balb.* 107, 9 *Is.* 129, 19. 135, 22. *parallela*, agri mensura in Narbonensi provincia, II 60, 5 *Hyg.*

parapsidis: vide παρῳψίς.

parasanga, mensura viarum apud Persas, II 78, 5 *Fest.* in *exc.* 110, 1 *Is.*

passus, mensura porrecta, II 58, 1. 5 *Balb.*; habet 5 pedes 53, 10 *Col.* 58, 21 *Balb.* 107, 11 *Is.* 124, 3. 125, 4. 129, 25. 135, 24, sive 2 gradus 136, 16. 138, 10 s.; conf. mille *passus*. — *passus* etiam dicitur quantum ambobus brachiis extensis inter longissimos digitos est II 138, 12 s.

pecoralis multa II 78, 1 *Fest.*; conf. *bos*, *ovis*.

peculatus II 77, 27. 78, 6 *Fest.*

pecunia numerata olim in aere erat, postea et in argento feriri coepit II 66, 23 ss.; conf. 71, 2 *Maec.* — *pecuniae signatae vocabula* II 49, 3 *Varr.*

pedalis mensura est 16 digitorum II 53, 6 *Col.*

Pediusimus 58. II 147.

Pergamenum regnum 25.

Persae II 78, 5 *Fest.* in *exc.* 110, 1 *Is.* — Persarum cubitus qui regius ab Herodoto vocatur I 6.

pertica, i. q. decempeda (ubi vide), II 58, 22 *Balb.*; habet igitur 10 pedes 107, 12. 16 *Is.* 135, 24 s., sive 2 *passus* 107, 12 *Is.*, 135, 24. 136, 16; pro 10 pedibus computatur etiam 124, 27; conf. περσικά. — *pertica quadrata* est 288^a pars ingeri II 125, 16 s.; conf. *scriptum*. — *variae perticae* in provincialium usu, aut 10, aut 12, aut 15, aut 17 pedum II 136, 1 ss.; in his est *pertica* quae

12 pedes singulos 18 digitorum (Romanorum) habet II 125, 6. 129, 27, quae pertinet ad pedem Drusianum: vide II 34; commemoratur etiam alia quaedam pertica provincialis eique 12 pedes sive 48 palmi tribuuntur II 136, 17 s. — *pertica* a portando derivatur II 107, 12 ss. *Is*.
pes, mensura porrecta, II 57, 20. 58, 1. 4 *Balb.*; habet 4 palmos 58, 15 *Balb.* 123, 16. 124, 1. 125, 3. 129, 21, sive 12 uncias 58, 15 *Balb.* 123, 15 s., sive 16 digitos 53, 7 *Col.* 58, 15 *Balb.* 91 vs. 66 *pond.* 107, 9 *Is.* 123, 15. 135, 22. — in pede porrecto *semipedes duo*, in pede constrato *semipedes IIII*, in pede quadrato *semipedes VIII* II 58, 16 s. *Balb.*; et sic *constratus pes* quid sit explicatur ibid. 59, 8 ss.; idem dicitur *prostratus* 124, 7; porro *quadratus pes* explicatur 59, 13 ss. *Balb.* 124, 9 s.; idem dicitur *pes solidus* 124, 11. — *pes quadratus concavus* capit amphoram II 124, 12; conf. 120, 6 *Is.* — *pes* 16 digitorum, i. e. Romanus, discernitur a pede 18 digitorum, i. e. Drusiano, II 34. 125, 5. 6. 129, 26. 27. — conf. πούς, *Asiaticus*, *Drusianus*, *Italicus*, *monetalis*, *Ptolemaicus*, *Romanus pes*. — *pes naturalis* et *manualis* distinguuntur II 137, 23 ss. — *pes horarum mettri* II 116, 3 *Is.* — nota pedis p littera II p. iv.

Phidon Argivus II 110, 20 s. *Is.*

Philagrius medicus 83 adn. 3.

Philetaerae mensurae 7, 24 ss.: vide Φιλεταίρειος.

Philetaerus, rex Pergami, 25.

Philotimus medicus 83 adn. 3.

Philumenus medicus 83 adn. 3.

Phoenicius coros II 145, 28 *Calv.*: vide κόρος.

piperis granula: vide κόκκοι τοῦ πεπέρεος.

planum in metiendo quid sit II 59, 7 *Balb.* 125, 13.

Plautus II 115, 7 *Is.*

plethron, primus agri modus apud Graecos, 100 pedum in utraque parte II 56, 9. 57, 1 s. *Front.*

plinthis, agrorum mensura maxima in provincia Cyrenensium, II 60, 16 ss. *Hyg.*

pollex, mensurae instar pro 15^a parte pedis computatus, II 136, 13 s.

Pollux exponit de corporis humani mensuris 5. 179; idem περί νομικμάτων 151 ss. 280 ss., περί στατικής 155. 297 s.

Polybius II 84, 8 *Livius ap. Prisc.*

pondo libra, *libra pondo*, *libras pondo*: vide *libra*; *octoginta*, *decem pondo* 79, 1. 2 *Fest.* 85, 5 *Livius ap. Prisc.*

pondus unde dictum sit II 111, 4 ss. *Is.* — pondera non natura, sed legibus constituta II 88 vs. 13 ss. *pond.* — *pondera Romana* II 85, 5 *Livius ap. Prisc.* — *publica pondera* (Romana) II 78, 22. 25 *Fest.* — *pondera Attica* II 36. 126, 10. — pondera medicorum in libris II 27. 88

vs. 1 *pond.*; nomina ponderum medicinalium 155; de medelarum ponderibus mensurisque 142, 16 *Calv.*; de ponderibus 25, 88 fr. 120 init. 110, 13 *Is.* 138, 24; pondera olearia et melaria 155; conf. signum. — pondus abusive libra una est, unde etiam dipondius cet. II 111, 5 s. *Is.*

Pontica provincia II 106, 2 v. *Lat.*; *Pontict* ibid. 6.

porca, mensura agri apud rusticos provinciae Baeticae, 30 pedum latitudine, 180 pedum longitudine II 53, 18 *Col.* — aliter *porca* habere dicitur 30 ped. in latit., 80 ped. in longit. II 108, 12 s. *Is.* 137, 12 s. — aliter *porcae* tribuuntur 7200 pedes (quadrati) II 125, 8. 130, 3. — *porca* distinguitur a *lira* II 109, 2 *Is.*

porrectus pes II 58, 16 *Balb.*; conf. *pes*.

Ptolemaeus (Ptolomaeus) Apion 25. II 60, 15 *Hyg.*

Ptolemaeus Lagi quomodo mensurarum rationem instituerit 7.

Ptolemaica choenix apud Pollucem 64 adn. 1; eadem pondere olei definita 72. 73; conf. χοῖνιξ 3.

Ptolemaica drachma nummaria quam rationem habuerit ad Atticam 112; Ptolemaicae drachmae $7\frac{1}{2}$, effecerunt unciam Romanam 121; eadem postea quarta parte denarii aestimata, comparatur cum drachma Deliaca, Aeginetica aliisque II 143, 21 ss. *Calv.*; conf. δραχμή 10.

Ptolemaica mina, i. e. Aegyptia antiquissima, 99. 109 s.; conf. μνᾶ 10. — *Ptolemaica mina* nummaria, i. e. 100 drachmae Ptolemaicae, 79 *Gal.* 114 ss.; conf. μνᾶ 12.

Ptolemaicum plethrum 29. 30; conf. πλῆθρον.

Ptolemaicum talentum: vide τάλαντον 12.

Ptolemaicus cubitus 7; conf. πήχυς 3.

Ptolemaicus medimnus 61. 62. II 145, 22 *Calv.*; conf. μέδιμνος 4.

Ptolemaicus pes Aegyptius 25; conf. πούς 2. — ab hoc diversus *Ptolemaicus pes* Cyrenensium 26. II 7 adn. 6. 60, 21 *Hyg.*

Ptolomaeus II 60, 15 *Hyg.*: vide *Ptolem. Apion*.

Ptolomeicus pes Cyrenensium II 60, 21 *Hyg.*; conf.

Ptolemaicus pes.

Priscianus grammaticus II 22 s. 25 s. 82 s.

prochus: vide πρόχος.

proportionalitas II 87, 4 *Vict.*

prostratus pes II 124, 7; conf. *pes*.

pyramides II 59, 16 *Balb.*

quadrans, depravata forma ex *quadrans*, II 130, 15.

quadrans, i. e. quarta pars assis, II 50, 4 *Varr.* 62, 5. 63, 11. 64, 9. 66, 2 *Maec.* 72, 19. 73, 15. 74, 6. 14 *ass.* — constat 3 unciiis II 83, 21 *Prisc.* 87, 16 *Vict.* 91 vs. 49 *pond.* 99 vs. 4. 127, 22. 130, 15. 131, 21; habet igitur 72 scripula 74, 31 s. *ass.* — pars librae II 131, 21; item iugeri 55, 20 *Col.* — notae II p. xxvii. — *quadrans*, num-

mus aeris II 79, 16 *Fest. in exc.*, minimus nummus sub imperatoribus, in rationibus magnae pecuniae non solebat computari II 19 extr. 69, 16; potuit tamen notari in ratione sestertiaria 69, 17 ss. *Maec.* — *quadrans*, nummus Hebraeorum: *quadrantem Hebraei codrantem vocant* cet. II 114, 3 *Is.*; conf. κοδράντης; est 4^a pars unciae 104, 11 v. *Lat.* 114, 3. 4 *Is.*, sive dimidia pars stateris 139, 10; eadem ratio 132, 18 sic exprimitur: *dragma et dimidia et scripulus et obolus quadrantem faciunt*; falso igitur dimidiam drachmam omisit scriptor similis loci qui est 139, 6 ss.

quadrantal vocabant antiqui quam ex Graeco *amphoram* dicunt II 79, 11. 14 *Fest.*, *quadrantal nunc plerique amphoram vocant* 71, 7 s. *Maec.*; est vas pedis quadrati 79, 12. 14 *Fest.*, quod quomodo ex pede porrecto efficiatur describitur 91 vs. 59 ss. *pond.*; habet vini octoginta pondo 79, 1 *Fest.*; capit 2 urnas, 3 modios, 8 congios, 48 sextarios 71, 7 ss. *Maec.* 79, 3. 13. 15 *Fest.*; conf. ἀμφορέως 2, ἀμφορέως 1, μετρητής 2, *amphora*. — nota quadrantal^{is} II p. xxx.

quadrantarium II 144, 21 *Calv.*

quadrans, i. e. quadrans, II 87, 16 *Vict.* 127, 22.

quadratus actus, pes, quadrata pertica: vide substantiva.

quadrigatus nummus II 76, 21. (80, 21) *Fest.*

quantitas II 72, 24 *ass.*

quartarius, 192^a pars quadrantal^{is} sive amphorae, II 71, 10 s. *Maec.*; nota p. xxx. — i. q. urna, II 120, 9 *Is.* *quattrussis*, i. e. 4 assium monetalium, nomen ac nota in ratione denariaria II 67, 22 s. *Maec.*

quatuordeciaere, i. e. 14 asses monetales: nomen ac nota eius in ratione denariaria II 68, 19 ss. *Maec.*

quiatus, i. q. cyathus, II 128, 23.

quinaris sive gomor habet 5 sextarios II 117, 5 *Is.*

quinarius dictus quod quinos aeris valebat II 50, 14 *Varr.*, est nummus argenteus 66, 28 *Maec.*, dimidia pars denarii 144, 9 *Calv.*, olim 5 asses valebat 67, 3 s. *Maec.* 80, 21 *Fest.*, postea 8 asses 67, 10 *Maec.*; nota p. xxx.

quincunx, depravata forma ex *quincunx*, II 130, 17.

quincunx, i. e. quinque unciae sive 5 partes duodecimae assis, II 62, 17. 64, 5 *Maec.* 72, 23. 73, 21. 74, 13 *ass.* 83, 20 *Prisc.* 87, 19 *Vict.* 91 vs. 51 *pond.* 99 vs. 6. 127, 20. 130, 17. 131, 23; habet igitur 120 scripula 75, 1 *ass.* — pars iugeri II 56, 1 *Col.* — notae II p. xxvi.

quincus, i. e. quincunx, II 127, 20.

quindeciaere, i. e. 15 asses monetales: nomen ac nota eius in ratione denariaria II 68, 22 ss. *Maec.*

quinques, i. e. 5 assium monetalium, nomen ac nota in ratione denariaria II 67, 24 ss. *Maec.*

quingressis valebat olim quinaris II 80, 21 *Fest.*

Quirites II 91 vs. 63 *pond.*

- rasta*, mensura viarum apud Germanos, habet 3 milia passuum II 138, 20 s.
- ratiocinatores* II 65, 16 *Maec.* 72, 6 *ass.*, *ratiocinatores numerarii* 73, 28 *ass.*
- ratis* effigies in quadrante et triente II 79, 16 *Fest.* in *exc.*
- ratitus*, i. e. quadrans nummus, II 79, 16 *Fest.* in *exc.*
- raudus* II 79, 18 *Fest.*
- rectum* in metiendo quid sit II 59, 4 *Balb.* 125, 12.
- regius cubitus* Aegyptiorum 25, Persarum *ibid.*
- Remius Favinus* II 25.
- Remmius Fannius* (*Remmius Flavius* vel *Flavinus*) II 26.
- Remmius Palaemon* II 26.
- Rheginum talentum* fuit victoriati II 81, 17 *Fest.*
- Rhodia drachma* II 143. 23 *Calv.* — *Rhodium talentum* aestimatum 4500 denariis II 81, 14 *Fest.*
- rodus* vel *raudus* II 79, 18 ss. *Fest.*
- Romana libra*, *Romana pondera*: vide substantiva.
- Romani* mensuras Aegyptias constituerunt 25. 26. 29. 30. 44. 62. 63, sextarii mensuram per Graeciam vulgaverunt 211, 4 *Gal.*; talentum et centenarium Romanorum II 115, 6. 14 *Is.*
- Romanus ager* II 52, 1 *Varr.*
- Romanus pes* in tabula II Heroniana 33; *Romanus pes et cubitus* in imperio Byzantino legitimi fuerunt 39 adn. 1. 44; conf. πούς et *pes*.
- Romulus* II 52, 15 *Varr.*
- rudus* II 80, 6. 7 *Fest.*
- rudusculum* II 79, 22 *Fest.*
- Rufinus* II 25 s.
- saltus*, i. e. quattuor centuriae coniunctae cet., II 53, 2 *Varr.*
- sapyti*: vide σαπίθ.
- salon*: vide σάλον.
- satorius modius* 40. 41; conf. μόδιος 6 et *modius*.
- satum*, mensura Hebraica, capit 1 $\frac{1}{2}$, modium (Hebraicum) II 119, 12 ss. *Is.* 129, 5; aliud satum habet 22 sextarios, aequale igitur est modio Hebraico 119, 17 s. *Is.*
- satus*: vide σάτης et σάτον.
- schoenus*, Aegyptia mensura itinerum, 24. 27. 28 extr. II 110, 1 (coll. adn.) *Is.*
- scribolus*, i. e. scripulus, II 128, 10. 11. 12. 16.
- scriptum* II 88 vs. 9. 11. 89 vs. 17. 21. 94 vs. 109
- pond.*: vide *scripulum*.
- scriptulus* II 128, 8.
- scriptulum* II 52, 12 *Varr.* 64, 27. 65, 3. 6. 8. 10. 12. 15. 66, 13 *Maec.*: vide *scripulum*.
- scripulum* (*scriptulum*, *scriptum*, *scripulus*, *scrupulus*) est 288^a pars assis II 65, 3 s. *Maec.* 75, 6 *ass.*, sive librae

93 vs. 83 *pond.*, sive 24^a pars unciae 31. 64, 27 *Maec.* 74, 26 *ass.* 99 vs. 9. 16. 114, 15 *Is.*, comparatur cum reliquis partibus assis 74, 27 *ss. ass.*; idem est 3^a pars drachmae: vide *drachma*. — habet 2 obolos II 38. 100 fr. 121 vs. 18. 127, 10. 128, 15. 129, 10. 131, 2. 132, 15. 139, 4, sive 6 siliquas 83, 9 s. 84, 3 *Prisc.* 88 vs. 10 *pond.* 100 fr. 121 vs. 19. 112, 18 *Is.* 128, 10. 130, 27. 131, 3. 132, 11. 139, 7; eidem tribuuntur 16 grana lentis aut totidem speltae aut 4 lupini 88 vs. 11 *ss. pond.*; aliter 8 chalci 100 fr. 121 vs. 17. — *scripulum dimidium* a quibusdā simplium vocatur, est 576^a pars assis II 65, 15 *ss. Maec.* — *scripulum*, 288^a pars iugeri (conf. *iugerum*), II 55, 7 *Col.* (*scripula duo* ibid. 9), habet 10 pedes in quadratum 52, 8 *Varr.*; haec dicitur minima pars iugeri 4. 52, 7 *Varr.*; apud Columellam autem minima pars, i. e. 576^a, est dimidium scripulum 55, 4 *ss.* — *scripulum* est pondus denarii Gallici II 128, 8. — notae scripuli II p. xxviii; scripuli dimidii nulla est nota II p. vi. 65, 15 (coll. vs. 14. 20) *Maec.*

scripulus II 74, 23 *ass.* 83, 9. 10. 11. 24. 84, 1. 2. 3 *Prisc.* 99 vs. 9. 16 v. *scr.* 100 fr. 121 vs. 17. 112, 18. 19 *Is.* 126, 22. 127, 2. 6. 8. 10 (sed in eadem tabula *scripulum* 126, 17). 131, 3. 9. 11. 13. 15. 17. 132, 16. 18. 139, 5. 7: vide *scripulum*.

scrupulus II 74, 23. 26. 27. 28. v. *scr.* ad 88 vs. 9. 11. 89 vs. 21 *cet.*: vide *scripulum*.

se valet dimidium II 50, 2 *Varr.* 86, 18 *Didym.*

sela, i. e. sextula, II 130, 7. 8. 10.

selibra II 50, 3 *Varr.* 70, 19 *Maec.* 93 vs. 96 *pond.*

sembella, i. e. libellae dimidium, II 19. 20. 50, 20 s.

Varr.; conf. *singula*.

semiamphora II 144, 19 *Calv.*

semias II 50, 6 *Varr.*

semicongius, Romana mensura, 133.

semiugerum II 54, 2 *Col.* 137, 9.

semimodius II 145, 17 *Calv.*

semiobolus II 27. 88 vs. 8 *pond.* 112, 11 *Is.*

semipes II 58, 16. 17 *Balb.*, habet 2 palmos 129, 20.

semis (*semistis*), i. q. *semias*, II 50, 5 *Varr.*, pars dimidia cuiusvis assis sive solidi, 61, 2. 63, 13. 64, 3 *Maec.*, et sic dicitur dimidia pars assis 72, 23. 73, 23. 74, 5. 12 *ass.* 87, 20 s. *Vict.* 91 vs. 52 *pond.* 99 vs. 7. 114, 1. 2 *Is.*, sive librae 97 vs. 174. 176 *pond.* 131, 24. — habet 6 uncias II 83, 20 *Prisc.* 127, 19. 130, 18. 131, 24, sive 144 scripula 75, 2 *ass.* — *semis* (monetalis): nomen ac nota eius in ratione sestertiaria II 69, 7 *ss. Maec.* — *semis*, pars dimidia iugeri, II 56, 3 *Col.* — notae 226, 9 c. *G. VI*^a. 244, 7 c. *G. XVI.* 249, 18. II p. xxvi.

semistis, i. q. *semis*, II 91 vs. 52 *pond.* 114, 1 *Is.*

- semitalentum*, i. e. ἡμιτάλαντον, II 67, 6 *Maec.*
semiuncia, i. q. *semuncia*, II 130, 11. 134, 11.
semiuntia II 131, 15.
semodius II 50, 3 *Varr.* 80, 8 *Fest. in exc.*, est 6^a pars quadrantal^{is} sive amphorae 71, 9 *Maec.*; conf. σημόδιουμ. — nota II p. xxx.
semuncia, dimidia pars unciae, II 50, 2 *Varr.* 64, 19 *Maec.* 74, 16. 18. 21. 23 *ass.* 83, 23 *Prisc.* 87, 22 s. *Vict.* 90 vs. 47 *pond.* 99 vs. 10. 113, 21 *Is.* 128, 2. 130, 11, sive 24^a pars assis 64, 28 *Maec.* — habet 2 sicilicos, 3 sextulas II 65, 4 s. *Maec.*, sive 12 scripula 65, 6 *Maec.* 74, 29 s. *ass.* 131, 15, sive 4 drachmas 128, 13, sive 72 siliquas 131, 16. — pars iugeri II 55, 14 *Col.* — pars pedis II 60, 22 *Hyg.* — notae II p. xxv. xxvii s. xxx.
semuncideunx, i. e. 7 octavae partes assis, II 73, 26 *ass.*, in frequenti usu non est 74, 1.
Seneca in X epistularum II 85, 18 *Prisc.*
septum, depravata forma ex *septunx*, II 130, 19.
septunx a septem et uncia conlissum II 50, 7 *Varr.* — constat 5 uncis sive duodecimis assis partibus 62, 20 s. 63, 31 *Maec.* 72, 22. 73, 20. 74, 11 *ass.* 83, 19 *Prisc.* 87, 18 *Vict.* 91 vs. 51 *pond.* 99 vs. 6. 127, 18. 130, 19. 132, 1; habet igitur 168 scripula 75, 3 *ass.* — pars iugeri II 56, 5 *Col.* — notae II p. xxvi.
septus, i. e. 7 assium monetaliū, nomen ac nota in ratione denariaria II 67, 29 ss. *Maec.*
septus, depravata forma ex *septunx*, II 127, 18.
sescla, i. q. sextula, II 99 vs. 11. 13. 15; eadem *sescli* vocatur 128, 6 (conf. *ibid.* 3. 4. 7 et praef. p. xxi).
sescuncia, i. e. una et dimidia uncia, II 31. 77, 13 *Fest.* 83, 22 *Prisc.* 87, 22 *Vict.* 90 vs. 48 *pond.* 99 vs. 8. 127, 24. 130, 13. 131, 19; est 8^a pars assis 62, 8. 63, 10. 65, 26 *Maec.* 73, 23 ss. 74, 6. 17 *ass.*, sive librae 92 vs. 81 *pond.*; habet 36 scripula 74, 30 *ass.* — pars pedis II 61, 6 *Hyg.* — *sescuncia* (ponderis) habet 36 denarios (Gallicos) II 131, 19: vide *denarius Gallicus*. — notae II p. xxvii.
sescunx, i. q. *sescuncia*, II 83, 22 *Prisc.*
sesquias: vide ἑσίκουακ.
sesquibralis mina: vide μνὰ 7 et *Italica mina*.
sesquipes II 58, 18 *Balb.*
sestarius, i. e. sextarius, II 128, 17. 21.
sestertiar^{is} ratio II 19 s. 69, 4. 6. 7 ss.; proprie pertinuit ad antiquum sestertium qui 2½ asses habuit, postea translata est ad sestertium 4 assium 70. 21. 26 *Maec.*
sestertium. *viginti quattuor sestertia* II 85, 19. 21 *Seneca ap. Prisc.* — aliter *σητέρτια χίλια* apud Didymum est pluralis ex *sestertius* II 86, 21.
sestertius, i. e. semis tertius, ut *sestertius pes* in lege XII tabularum II 67, 7 ss. *Maec.* — *sestertius*, nummus

argenteus, fuit as semis tertius, i. e. duo asses et semis, II 50, 14 s. 18 *Varr.* 66, 28. 67, 4 s. *Maec.* 80, 17. 81, 25 *Fest.* 82, 10. 12 *Prisc.*, sive dupondius et semis 50, 15 *Varr.* 80, 13. 15. 17 *Fest.* 82, 11 s. *Prisc.*, sive duarum semissis librarum 82, 8 *Prisc.*, et sic Didymus: τὰ δύο ἡμικυ ἀσάδια ἡπτερίσιον φάσι II 86, 15 ss. (unde facit pluralem ἡπτερία pro *sestertii* ibid. 21). — postea sestertius 4 asses habuit II 67, 10 *Maec.* — fuit 4^a pars denarii II 80, 12. 14 *Fest.* 86, 15. 21 *Didym.* 144, 9 *Calv.* — sestertius vetustissimus fuit scripuli pondere 67. 68. — partes sestertii in ratione sestertiaria II 19. — nota II p. xxx.

P. Sestius Capitolinus II 78, 10 *Fest.*

sexcuncia passim varia scriptura pro *sexcuncia*; item *sexcuns* pro *sexcunx* II 83, 22.

sexcuntia, i. e. *sexcuncia*, II 131, 19.

sexis, i. e. 6 assium monetarium, nomen ac nota in ratione denariaria II 67, 27 ss. *Maec.*

sextam, depravata forma ex *sextans*, II 130, 14.

sextans, i. e. sexta pars assis, II 50, 4 *Varr.* 62, 7. 63, 11. 64, 11. 65, 28 *Maec.* 72, 19. 73, 12. 14. 74, 6. 15 *ass.* — constat 2 unciiis II 83, 21 *Prisc.* 87, 14 *Vict.* 90 vs. 46 *pond.* 99 vs. 3. 127, 23. 130, 14. 131, 20; habet igitur 48 scripula 74, 31 *ass.* — pars librae II 97 vs. 170. 176. 98 vs. 189. 191 *pond.* 131, 20. — pars iugeri II 52, 11 *Varr.* 55, 18 *Col.* — notae II p. xxvii. — aliter *sextans* quae eadem *dodrans* appellatur est mensura porrecta II 13. 58, 4. 13 *Balb.*, dimidia pars cubiti (Romani) 58, 18, habet 3 palmos, 9 uncias cet. 58, 14 *Balb.* 123, 17.

sextantarius as II 81, 1. 4 *Fest.*; conf. *as*.

sextarium. hinc *sextaria* II 120, 1 *Is.*

sextarius unde dictus sit II 117, 7 s. *Is.* — est 48^a pars quadrantalisis sive amphorae II 71, 9 s. *Maec.* 79, 3. 13. 15 *Fest.*, sive 6^a pars congi II 79, 2 *Fest.* 91 vs. 71 s. *pond.* 117, 6. 7 *Is.* 133, 5. 140, 29; habet 2 heminas sive cotylas 116, 20. 117, 2 *Is.* 128, 17. 21. 133, 4. 140, 27. — sextarius librae, i. e. assis, instar divisus usque ad colear sive scripulum II 29 s. 92 vs. 79 ss. *pond.* — varia pondera vini, aquae, olei, mellis ad sextarii modum inter se comparata II 30. 93 vs. 91 ss. *pond.* — sextarius duarum librarum (i. e. librarum olei) esse dicitur II 117, 3 *Is.* 140, 26. — aliter sextario tribuantur 2½ librae II 128, 17, aut 3 librae 140, 27. — conf. ἑκτῆς. — notae II p. xxx.

sextas, i. e. *sextans*, II 87, 14 *Vict.* 127, 23.

sextula, i. e. sexta pars unciae, II 31. 50, 1 *Varr.* 64, 23 *Maec.* 74, 21. 25 *ass.* 89 vs. 22 *pond.* 99 vs. 13. 113, 12 s. *Is.* 130, 8, sive 72^a pars assis 65, 2 *Maec.*;

dicitur aeris minima pars 50, 1 *Varr.* — habet 4 scripula II 65, 11 *Maec.* 74, 28 s. *ass.* 84, 1 *Prisc.* 89 vs. 21 s. *pond.* 131, 9, sive 24 siliquas 131, 9, sive dimidias sextulas duas 65, 10 *Maec.* — sextulae pondere fuit vetustissimus denarius Romanus 67; postea solidus sextulae pondere expressus II 113, 12 *Is.* — pars iugeri II 55, 10 *Col.* — notae II p. xxviii.

sextula dimidia est 12^a pars unciae II 64, 25 s. *Maec.* 130, 7, sive 144^a pars assis 65, 3 *Maec.*, eaque est minima pars assis apud Victorium II 24. — habet 2 scripula II 65, 11 *Maec.* 84, 1 s. *Prisc.* 131, 5, sive 12 siliquas 131, 5. — eadem dicitur *media sescla* II 99 vs. 15, vel *dimidii sescli* 128, 7. — notae II p. xxviii.

sextulae binae sive *duae* sunt 3^a pars unciae II 31, 64, 20 s. *Maec.* 83, 23 s. *Prisc.* 99 vs. 11, sive 36^a pars assis 62, 10, 63, 9, 65, 1 *Maec.* — duae sextulae habent sicilicium et dimidiam sextulam cet. II 65, 6 ss. *Maec.*, sive 8 scripula 83, 24 *Prisc.* — eadem vocantur *duo sescli* II 128, 4, vel *duo sela* 130, 10. — notae II p. xxviii.

sicel Hebraeum nomen est, habens apud eos unciae pondus II 114, 6 ss. *Is.* — *sicel*, i. q. siclus, quarta pars unciae, II 99 vs. 12, 114, 8 s. *Is.*; conf. *siclus*.

sicilicus unde dictus sit II 81, 9 *Fest. in exc.* — est 4^a pars unciae II 31, 64, 22 s. *Maec.* 74, 21, 24 *ass.* 99 vs. 12, 130, 9, 131, 12, sive 48^a pars assis 65, 1 *Maec.*, sive librae 93 vs. 82 *pond.* — habet sextulam et dimidiam cet. II 65, 8 ss. *Maec.* 84, 2 s. *Prisc.*; sive 2 drachmas 89 vs. 20 s. *pond.*, sive 6 scripula 65, 10 *Maec.* 74, 29 *ass.* 84, 1 *Prisc.* 131, 11, sive 36 siliquas 131, 11. — pars iugeri II 55, 12 *Col.* — notae II p. xxviii.

siciliquus II 74, 21, 24, 29: vide *sicilicus*.

siclosescli, i. e. siclus cum sextula, II p. xxi, 128, 3. — nota II p. xxx.

siclus sive *shekel* Hebraeorum, qui etiam *siclus Israelis* dicitur 117 s. 123; conf. *κύκλος* 3 et corrige Isidorum II 114, 7.

siclus (sicel) pondere est 4^a pars unciae II 31, 99 vs. 12, 114, 8 ss. *Is.* 128, 5 (coll. vs. 8); est igitur dimidia pars stateris penditque 2 drachmas 114, 9 s. *Is.*; conf. *κύκλος* 5. — aliter *siclus solidi duo semis* (immo *solidus unus semis*) II 129, 9.

Siculi nummis nomen dederunt II 50, 13 *Varr.* — Siculorum didrachmum et litra II 19.

signes, depravata scriptura pro *schoenos*, II 110, 1 *Is.* *signum*. *signa ponderum* II 121, 12, 13 *Is.* 133, 13, 14, 155.

Sitii P. et M., tribuni plebi, II 78, 19 *Fest.*

siliqua, folliculus leguminum, II 129, 7, dicitur humillimum genus ligni, folliculos VI habens, vel genus farris cet. 132, 9 ss. — *siliqua*, pondus, i. q. Graecum κεράτιον, 89. 96 cum adn. 1. II 84, 4 *Prisc.* 112, 8 s. *Is.* 144, 6 *Calv.* — est 6^a pars scripuli II 31. 83, 10. 84, 3 *Prisc.* 88 vs. 10 *pond.* 100 fr. 121 vs. 19. 112, 18 *Is.* 128, 10. 130, 27. 131, 3. 132, 11. 139, 7, sive 24^a pars solidi II 112, 8 *Is.* — habet 3 grana ordei II 128, 9. 138, 25 s. — falso *siliqua* pro 12^a parte drachmae computatur II 38. 127, 8 (conf. 126, 23. 127, 7. 10. 11). — notae II p. xxx.

simplum, i. e. dimidium scripulum, II 65, 16 *Maec.*

singula, 20^a pars sestertii, II 19. 69, 15. 19. 23. 25. 28. 70, 7. 12. 22. 29 *Maec.*, olim fuisse dicitur selibra pondo 70, 19 *Maec.* — notae II p. xxx.

socarium: vide κυκάριον.

solida libra, i. e. as, II 90 vs. 41 *pond.*

solidum, id est libra, quod as vocatur II 61, 20 *Maec.*, conf. 91 vs. 52 *pond.*; *solidum* veteres integrum dicebant et totum 113, 6 *Is.*

solidum (τρεπεόν) in metiendo quid sit II 59, 13 *Balb.*

solidus (aureus) unde dictus sit II 113, 5 *Is.*, nomisma vocatur 113, 7, conf. νόμισμα, *nomisma*; alio nomine sextula dicitur, est igitur 6^a pars unciae, 113, 12 *Is.*; idem vulgo *aureus solidus* vocatur ibid. 14. — notae solidi et dimidii solidi II p. xxx. — aliter solidus (Gallicus) variis rationibus comparatur cum denario Gallico II 133, 3 (coll. 132, 25). 139, 13, cum uncia et libra 139, 14 ss., cum siclo, quarta parte unciae, 129, 9.

solidus pes II 124, 11; conf. *pes*.

sors, i. q. heredium, i. e. duo iugera iuncta, II 57, 8 s. 11 *Front.*

speltae quot in scripulum incurrant II 88 vs. 12 *pond.* (conf. p. 27).

stadialis ager, i. e. stadium, longitudinis mensura, habet 125 passus sive 625 pedes, est 8^a pars miliarii, II 137, 15 ss.

stadium (*stadius*), mensura longitudinis II 58, 2. 5. 59, 5 *Balb.*, mensura viarum apud Graecos 110, 1 *Is.* — habet 125 passus sive 625 pedes (Romanos) II 54, 8 *Col.* 58, 26 *Balb.* 110, 6 *Is.* 124, 5. 125, 7. 130, 1. 138, 17; est 8^a pars miliarii 58, 27 *Balb.* 110, 6 *Is.* 137, 16 s. 138, 17 s. — non videtur fuisse agrorum mensura apud Aegyptios I 28.

stadius II 125, 7. 130, 1: vide *stadium*.

stannus: vide κράνυς.

stater pondere est dimidia pars unciae II 31. 37 s. 99 vs. 10. 113, 17 s. 19. 114, 9 *Is.* 127, 5. 132, 21. 139, 11, sive 24^a pars librae 37 s. 127, 4; pendit igitur 3 aureos (solidos) 113, 19 s. *Is.* — idem quota pars sit talenti

et minae II 37 s. 126, 1. 24, quot habeat drachmas, scripula cet. 38. 127, 6. — habet 2 quadrantes II 132, 20. 139, 10. — conf. στατήρ.

statera, i. e. trutina, II 111, 4. 11 *Is.*

statera, i. e. stater, II 132, 20. 21.

stathmiae unciae apud Galenum 80; conf. οὐγγία 7.

stereon graece i. q. solidum II 59, 13 *Balb.*

stipem esse nummum signatum cet. II 81, 10 ss. *Fest.*

— *stipem impensam*, aes sacrum, II 76, 25 *Fest. in exc.*

subcinericius (*supcinericius var. scr.*) panis II 101, 20 v. *Lat.*

subiniungere II 68, 28 *Maec.*

subsicivum II 52, 10 *Varr.*

Syracusanum talentum trium denariorum II 81, 16 *Fest.*

Syracustus magister (Archimedes) II 95 vs. 127 *pond.*

Syri 112. 119; conf. Σύροι.

Syriaca pondera et mensurae II 142, 25 *Calv.* — *Syriacum talentum* II 143, 9. 11 *Calv.* — *Syriacus metretes* II 144,

27 *Calv.*; conf. μετρητής 5.

tabula, agri quaedam mensura, 4^a pars iugeri, habet

72 perticas quadratas II 35 adn. 1. 125, 19 s.

talentum, summum pondus apud Graecos, II 90 vs. 39 s.

pond. 115, 3. 4 *Is.* 140, 3, commemoratur 111, 9 *Is.* —

talentum (Atticum) ne minus pondo octoginta Romanis pon-

deribus pendat II 85, 4 *Livius ap. Prisc.*, conf. I 66 s.; aliter

eidem 80²/₃ librae tribuuntur II 37 s. 126, 20; aliter

83¹/₃ librae a Prisciano 83, 15. 85, 2: vide *Atheniense* et

Atticum talentum; idem suas minas 60 habet 126, 20. —

talentum (Atticum recentius) ex Romanorum aestimatione

habet 6000 denariorum II 84, 13 *Prisc.* — *talentorum* va-

ria genera II 81, 13 ss. *Fest.* 115, 5 *Is.*; conf. *Alexandri-*

num, *Atticum*, *Cistophorum*, *Euboicum*, *Neapolitanum*, *Rhegi-*

num, *Rhodium*, *Syracusanum talentum*. — *talentum Hebrai-*

cum 117 s. (conf. τάλαντον 17), *Antiochense* et *Tyrium* 117

(conf. τάλ. 14. 15), *talentum lignorum Antiochense* II 143, 17

(conf. τάλ. 19). — *talentum magnum* apud Terentium II

85, 13 *Prisc.*; *talentum* apud Romanos 72 libras habere

ex Plauto efficitur 115, 6 ss. *Is.*; idem dicitur *medius* 115,

10, vel *medium* 140, 4. 141, 24, eique opponuntur *talentum*

quoddam 50 librarum, quod vocatur *minor* 115, 10, vel *mi-*

nimum 140, 3 s., et aliud *talentum* 120 librarum, quod vo-

catur *summus* 115, 10. 11, vel *maximum* 132, 24. 140, 5. 141,

26 s.; aliter talento minori 72 librae, medio 80 librae tri-

buuntur 132, 23 s. — notae talenti II p. xxx.

Tarpeia lex II 78, 12 *Fest.*

Tarpeius mons II 91 vs. 63 *pond.*

Terentius II 85, 12 *Prisc.*

teruncius a tribus uncis dictus, quarta pars libellae,

II 51, 1 *Varr.* 77, 12. 15 *Fest.*, olim quadrans librae pondo

fuisse dicitur 70, 20 *Maec.* — est 40^a pars sestertii in ra-

tionem sestertiaria II 19 s. 69, 8. 9. 12. 15. 28. 70, 3. 12. 22.
30 *Maec.* — nota II p. xxxi.

teruncius dimidius, 80^a pars sestertii, II 69, 19 s. *Maec.*
tetrachmum, i. e. tetradrachmum, praef. II p. vii. viii.
67, 1. 84, 10; conf. τέτραχμον. — tetrachmum (Atticum)
habet trium fere denariorum pondus II 84, 20 s. *Livius ap. Prisc.*; tetrachmum Maeciani aetate loco mercis habitum
67, 1 *Maec.*

tetradrachmum Aegyptium sub imperatoribus Romanis
signatum 122 s.; de reliquis vide τέτραδραχμον.

tetragonus ager isopleurus II 125, 21.

thermus II 144, 5 *Calv.*; conf. θερμός.

treas, depravata forma ex *triens*, II 127, 21.

tredeciae, i. e. 13 asses monetales: nomen ac nota
eius in ratione denariaria II 68, 16 ss. *Maec.*

tremissis, nummus aureus, 3^a pars aurei illius qui saeculo tertio expressus est fuitque ipse pars 64^a librae, II 15; pondere fuit 16^a pars unciae 74, 22. 26 *ass.*, habuit igitur 1½ scripulum ibid. 27. — postea tremissis fuit 3^a pars solidi Constantiniani II 113, 15 *Is.*, habuit igitur 8 siliquas 122, 1 *Is.* 134, 1 s. — aliter tremissi tribuitur sextulae pondus II 131, 9 s. — nota II p. xxxi.

tressis, i. e. tres asses, II 49, 8 *Varr.* — nomen ac nota tressis in ratione denariaria II 67, 19 ss., item in ratione sestertiaria 70, 6 ss. *Maec.*

tressis semis quomodo notetur et vocetur in ratione sestertiaria II 70, 11 ss. *Maec.*

trian, depravata forma ex *triens*, II 130, 16.

trianguli metiendi quaedam ratio a Celso Romanis tradita II 8 s.

tricesis, i. e. triginta asses, II 49, 12 *Varr.*

triens, tertia pars assis, II 50, 5 *Varr.* 62, 3. 63, 12. 64, 7. 66, 2 *Maec.* 72, 22. 73, 18. 74, 5. 14 *ass.* — constat 4 uncis II 83, 21 *Prisc.* 87, 17 *Vict.* 91 vs. 50 *pond.* 99 vs. 5. 127, 21. 130, 16. 131, 22; habet igitur 96 scripula 75, 1 *ass.* — *triens*, nummus aeris, II 79, 16 *Fest.* in *exc.* — pars librae II 131, 22; conf. 81, 18. 22 *Fest.* — pars iugeri II 55, 22 *Col.* — notae II p. xxvii. — *triens*, tres (unciae), loco corrupto II 75, 18.

triens tertius, i. e. duae librae pondo et triens, II 81, 18. 22 *Fest.*

trimodia amphora II 124, 12.

triumvralis centuria II 57, 14 *Front.*

tropaicum: vide τροπαϊκόν.

trutina II 111, 8. 18 *Is.*

tryblum: vide τροβλίον.

Tungri II 61, 5 *Hgg.*

Tyria drachma 112. — *Tyrium* (Turium) talentum 117. 143, 12 *Calv.*; conf. τάλαντον 15.

ulna, mensura longitudinis, habet 4 pedes II 125, 5. 129, 24.

Umbri II 57, 2 *Front.*

uncia ab uno dicta II 50, 3 *Varr.* (aliter explicatur ab Isidoro 114, 13 s.). — est 12^a pars assis II 62, 11. 12. 63, 8. 64, 15. 66, 3 *Maec.* 72, 18. 73, 5. 74, 7. 16. 19 *ass.* 83, 17 *Prisc.* 87, 13 *Vict.* 90 vs. 45 *pond.* 99 vs. 1. 2. 127, 13. 130, 24. 132, 6. — *unciae divisio* II 31. 64, 15 ss. *Maec.* 74, 20 ss. *ass.* — pars librae II 37 s. 83, 12 *Prisc.* 89 vs. 28. 92 vs. 80 *pond.* 114, 19 *Is.* 127, 3. 132, 22. 139, 16. — habet 6¹/₄ Atticas drachmas vetustas vel 7 denarios quales ante Neronem signabantur 67, vel 8 *drachmas*, i. e. denarios Neronianos, II 37 s. 83, 11 *Prisc.* 89 vs. 24 *pond.* 99 vs. 14. 113, 1. 114, 15 *Is.* 127, 5. 128, 14, sive 24 scripula II 74, 30 *ass.* 83, 11 *Prisc.* 89 vs. 25 s. *pond.* 99 vs. 9. 16. 114, 15 *Is.* 131, 17; conf. οὐγγία. — pars iugeri II 55, 16 *Col.*, et sic *uncia agri* 52, 10 *Varr.* — pars pedis, mensura porrecta, II 57, 20. 58, 4 *Balb.* 123, 15; est tertia pars palmi 129, 19; habet igitur 1¹/₃ digitum 58, 10 *Balb.*; falso autem unciae tribuuntur digiti tres 107, 8 *Is.* 135, 21. — notae unciae, partis assis, II p. xxv. xxvii, ponderis p. xxxi.

unciola, i. q. uncia, II 99 vs. 1. 8.

undeciaere, i. e. 11 asses monetales: nomen ac nota eius in ratione denariaria II 68, 11 ss. *Maec.*

unicire, i. e. in unum redigere, II p. xviii.

unitas II 72, 7. 8. 73, 11 *ass.* 87, 3 *Vict.*

untia II 131, 12. 13. 20 ss. 132, 1 ss. 21. 22: v. *uncia*.

urna, mensura, II 116, 7. 117, 20 *Is.*, dimidia pars quadrantalidis sive amphorae, 71, 8 *Maec.* 91 vs. 64 *pond.* 133, 8. 142, 3; capit 1¹/₂ modium 133, 7. 141, 28; conf. οὔρνα. — a quibusdam quartarius (medimni?) dicitur II 120, 9 *Is.* — nota II p. xxxi.

valbata (vel *bata* v. *scr.*), i. e. olearia mola, II 119, 20 *Is.* (conf. I 273, 23. II 100, 16).

Varro a Columella citatus II 53, 11. 54, 11, idem a Prisciano 85, 22. 23. — Varronis loci quibus de pecunia signata et de agri mensuris agitur II 3. 49 ss.

vem, depravata forma ex *bes*, II 130, 20.

versus (*vorsus*), primus agri modus apud Oscos et Umbros, 100 pedum in utraque parte II 56, 19. 57, 1 s. *Front.*, eadem agri mensura in Campania 52, 1. 3 *Varr.* — *versus* in Dalmatia habet 8640 ped. quadr. II 59, 22 s. 60, 2 s. *Hyg.*, idem quota pars sit iugeri 59, 24 *Hyg.*; eadem mensura explicatur 130, 6.

Vespasianus II 60, 19 *Hyg.*

vicessis in aestimatione pecoralis multae II 78, 3 *Fest.*; idem v. *scr.* II 49, 11; conf. *bicessis*.

victoriatas Maeciani aetate tantundem valuit quantum

quinarius, olim loco mercis habitus est II 66, 29 ss. 67, 9
Maec. — Rheginum talentum victoriati II 81, 17 *Fest.*
Victorius II 24. 87 s.
vinum. vini pondere mensurae exactae 69. 71. 72. 87.
 92. 100 s. II 79, 1. 2. 3 *Fest.*; conf. olvoc.
Volusius Maecianus II 44; eius distributio 17 ss. 61 ss.
vorsus II 57, 2 *Front.*: vide *versus*.
Xenocrates medicus 83 adn. 3.
xestes: vide ξέστης.
xyllum, Aegyptiorum mensura, 24. 27. 28. II 13; conf.
 ξύλον.

III. Conspectus auctorum.

I significat indicem Graecum, II Latinum.

Abbo II.	Cicero II.
Achaeus I.	Cincius II.
Adamantius I. II.	Cleopatra I.
Aelius Gallus II.	Columella II.
Africanus: vide <i>Iulius</i>	Constantinus I'orphyro-
<i>Africanus</i> .	genneta II.
Aglosthenes I.	Crates I.
Ἀκύλας I.	Cratinus I.
Alcaeus comicus I.	Crito medicus I.
Alcmaeus I.	Dardanus II.
Alexandrinus scriptor ano-	Demosthenes I.
nymus περί τολάντων II.	Didymus grammaticus qui
Amerias I.	Neronis aetate vixit II.
Amphis I.	Didymus Alexandrinus qui
Anaxandrides I.	scripsit μέτρα μαρμάρων II.
Andromachus medic. I. II.	Dieuches medicus II.
Antipho I.	Dinarchus I.
Antyllus medicus II.	Dinolochus I.
Archigenes medicus II.	Diocles medicus II.
Archippus I.	Diodorus, scriptor de pon-
Aristophanes I.	deribus I.
Aristopho I.	Diogenianus I.
Aristoteles I.	Dioscorides I. II.
Arruntius II.	Diphilus I.
Asclepiades I.	Epicharmus I.
Balbus II.	Epiphanius Cyprius I. II.
Callimachus I.	Eratosthenes I.
Callisthenes I.	Eubulus comicus I.
Celsus II.	Euclides I. II.
Chrysippus I.	Eupolis I.

Euripides I.	Pherecrates I.
Eusebius I.	Phido Argivus I. II.
Eutropius I.	Philagrius medicus II.
Favins II.	Philemo I.
Festus II.	Philippides I.
Frontinus II.	Philotimus medicus II.
Galenus I. II.	Philoxenus I.
Heraclides Ponticus I.	Philumenus medicus II.
Heraclides Tarentinus I.	Photius I.
Heras medicus I. II.	Plato philosophus I.
Hermippus I.	Plato comicus I.
Hero Alexandrinus II.	Plautus II.
Herodotus historicus I. II.	Plutarchus I.
Herodotus medicus II.	Polemarchus I.
Hesychius Milesius I.	Pollux II.
Hippocrates medicus I. II.	Polybius II.
Hipponax I.	Porphyrius I.
Homerus I.	Posidippus I.
Hyginus II.	Priscianus II.
Hyperides I.	Remius II.
Iosephus: vide Ἰωσήφ.	Remmius II.
Isaac monachus I.	Rufinus II.
Isaens I.	Seneca II.
Iulianus Ascalonita II.	Sophilus I.
Iulius Africanus II.	Sophro I.
Iunius II.	Sosicrates I.
Iustus medicus II.	Strabo I.
Livius II.	Strattis I.
Lucilius II.	Suetonius: v. Τραγκύλιος.
Lucius medic.: v. Λεύκιος.	Terentius II.
Lycus medicus II.	Thalelaeus I.
Lydus II.	Theodoretus I.
Lysias I.	Theophrastus I.
Maximus sanctus I.	Theopompus I.
Menander I.	Thucydides I.
Myrepsus medicus II.	Timaens I.
Nicander Thyatirenus I.	Varro II.
Nicander medicus II.	Victorius II.
Oribasius I. II.	Volusius Maecianus II.
Orus I.	Xenocrates medicus II.
Paeanius I.	Xenophanes I.
Pediasimus II.	Xenopho I.
Phanodemus I.	Zaleucus I.

EPIMETRUM.

Cum iam extremae huius voluminis plagulae absolverentur atque etiam praefatio tota typis expressa esset, H. Usenerus per Alfr. Fleckeisenum misit mihi apographum loci ex Isidoro excerpti qui in hoc libro legitur p. 138, 23—142, 10. Etenim in cod. S. Galli n. 879 saec. X ineunt, qui varia fragmenta Isidoriana continet, fol. 5 post Isid. XVI 24. 25 et ante V 1—38 liberum spatium relictum est, quod manus quaedam saeculi X vel XI explevit primum Isid. l. XV capite 15, deinde illo quē statim dixi loco. Et cum spatium in fol. 5 verso non sufficeret, scriptura continuata est in margines inferiores fol. 6 et 7. In his autem codicis scriptura diversa est ab ea quam secundum Lachmannum edidi:

P. 138, 23 = fol. 5^b S   24. minima est calculus
qui   25. aput   26. ordeī

139, 1. ceratī   2. quatuor ceratī   4. scrupulum
5. iiii. scrupuli   6. que x. et octo   7. scrupulus
8. efficiunt *bis*, *sed alterum perscriptum*   9. xxii.
12. Iuxta gallo xx^{ma} pars   13. et .xii. denarii iusta
14. unciae .v. solidos *reddunt* complent (*reddunt expunctum*)   15. et v. solidi   16. nam xii unciae   18.
nuncupant   21. ex quatuor   22. ex .l. et duabus
epdomadibus et die uel quadrante   23. equinoctialis
24. xii. oris ora   26. Ora autem v. punctus   27.
iusta

140, 1. Mna .c. dragmis   3. est. quinquaginta etenim librae   5. est *om.*   6. quod .c. libris constat
10. Mensura in liquidis. colear pars minima   11. scrupulum   15. concule duę cignū siue ministron   16.
Concule .vi. et dua (*a in ras.*) colearia quę x dragmas
appendens cyatum   18. dragmis (*mis correctum ex mas*)
19. sunt .xii. oxifalum   20. aput quosdam cyati   21.
dragme .xc. aput quoddam (*sed s super prius d in quod-*

dam) 22. acytabula ·IIII· quod sunt dragme (me *correctum ex mas*) 23. iusta 24. aput vero om. 25.

Nam *inc. fol. 6^a marg.* 27. uero ·II· utrique uero ut
duae emine 28. difinierunt 29. Esaut sextarius vi-
pars 30. apellabatur 31. Cenis autem ·v· sextariis
32. sextv̄ (v *ex a factum*)

141, 2. ad modum 3. sedecim sextariis 4. vero
om. 6. depraehendimus 12. libre 16. ad dragmas
17. a cocleari *inc. fol. 6^b marg.* 19. Est autem modius
ut predictum est 20. autem om. 21. aput quosdam
·XXIIII· nobis uero uedetur 22. rectissimum utrium
24. midii coequatos ·LXX· et duabus (a *correctum ex o*)
25. ut ·v· libras 26. id est om. 27. m̄seretur
28. urnam *correctum ex unā* faciunt *correctum ex* facient
29. dicitur satum 30. Batus *inc. fol. 7 marg.*

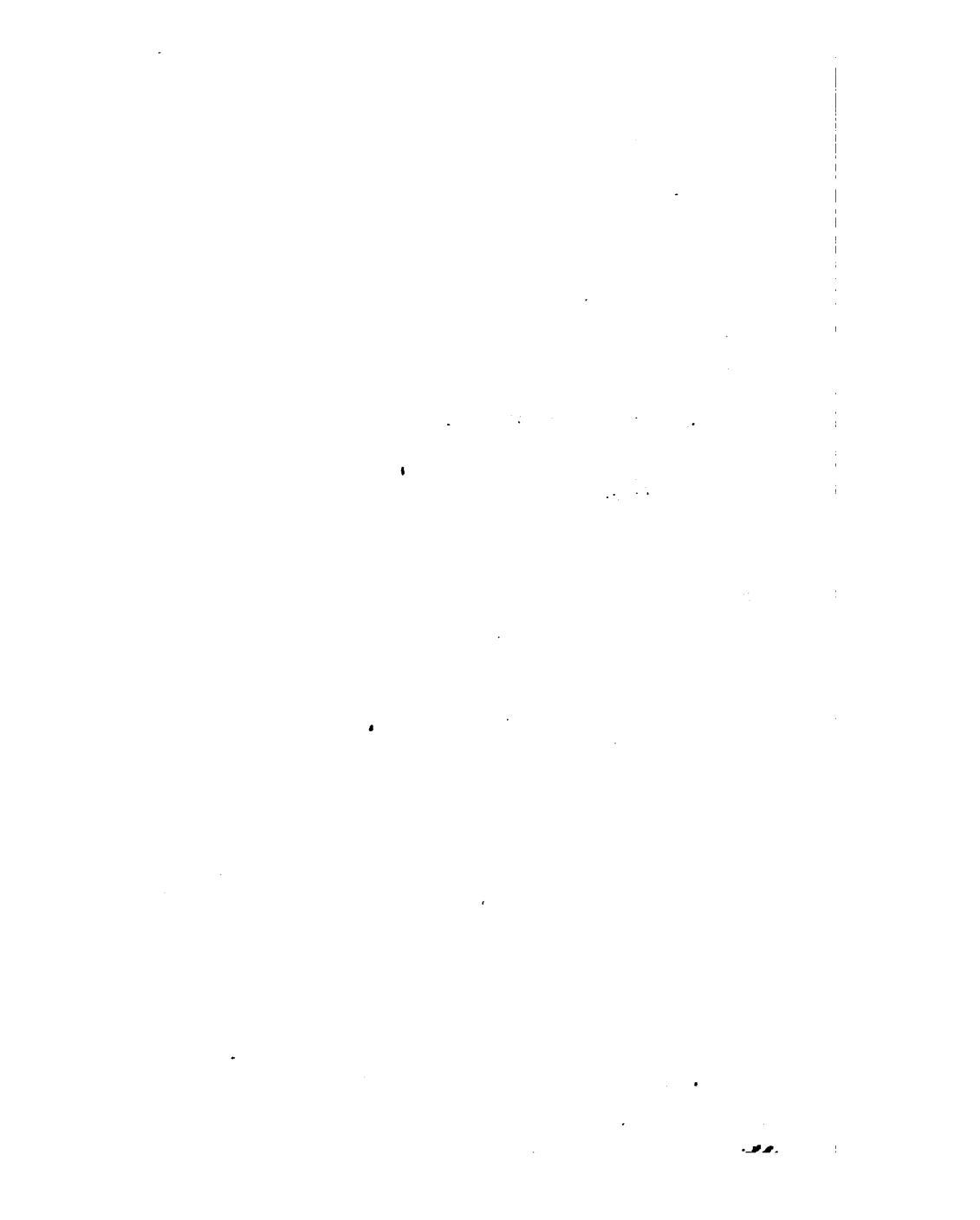
142, 1. metraetam, *sed a puncto notatum* 4. dicitur
ephy 5. Urne ·III· cadum 7. Modia ·v· 8. ·III·
medimne 10. modia ·LX· *sic explic. scriptura in S.*

Scribebam Dresdae die III. mensis Decembris
a. MDCCCLXV.

CORRIGATUR

p. 196 vs. 5 ab ult. *sub 10* pro *sub 8*, et deleatur ibid.
initio vs. 11 ab ult. 65 s.

Stanford University Libraries

3 6105 002 097 496

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7 days

DATE DUE

OCT 30 2000
JUN 30 2001

